

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

ANABAPTİST HAREKETİN TEMSİLCİLERİNDEN HUTTERCİLER

Yüksek Lisans Tezi

Elif Büşra TOPTAŞ

İstanbul, 2022

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİNLER TARİHİ BİLİM DALI

ANABAPTİST HAREKETİN TEMSİLCİLERİNDEN HUTTERCİLER

Yüksek Lisans Tezi

Elif Büşra TOPTAŞ

Danışman: Prof. Dr. İsmail Taşpınar

İstanbul, 2022

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Elif Büşra Toptaş
Ana Bilim Dalı	: Felsefe ve Din Bilimleri
Bilim Dalı	: Dinler Tarihi
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. İsmail Taşpınar
Tez Türü ve Tarihi:	: Yüksek Lisans- 2022
Anahtar Kelimeler	: Anabaptist Hareket, Hutterciler, Vaftiz, Ortak Mülkiyet, Komün Hayatı

ÖZ

ANABAPTİST HAREKETİN TEMSİLCİLERİNDEN HUTTERCİLER

16. Yüzyılda Protestan Reformunu yetersiz bulan bazı gruplar arasında öne çıkanlardan biri Radikal Reformistler olmuştur. Radikal Reformistler; Anabaptisler, Spiritualistler ve Evanjelik Rasyonalistler olmak üzere üç gruptan meydana gelmektedir. Bu çalışma, günümüz anabaptist gruplarından biri olan Huttercilerin incelenmesini konu edinmektedir. Çalışmanın esas amacı, Huttercilerin ortaya çıktığı dönemden bugüne kadarki tarihi arkaplanını, inanç ve ibadetlerini ve sosyal yaşamdaki teşkilatlanma çabalarını ortaya koyarak, Hutterci hareketin günümüz içerisindeki yerini tartışmaktır.

GENERAL INFORMATION

Name and Surname	: Elif Büşra Toptaş
Field	: Philosophy and Religious Sciences
Programme	: History of Religions
Supervisor	: Professor İsmail Taşpınar
Degree Awarded and Date	: Master of Arts - 2022
Keywords	: Anabaptist Movement, Hutterites, Baptism, Community of Goods, Communal Life

ABSTRACT

HUTTERITES AS REPRESENTATIVES OF THE ANABAPTIST MOVEMENT

One of the significant groups which found Protestant Reformation inadequate is Radical Reformists. They consist of three groups: Anabaptists, Spiritualists, and Evangelical Rationalists. This study examines the Hutterites, one of today's Anabaptists groups. The main purpose of the study is to discuss the place of the Hutterite movement in today's world by revealing the historical background, beliefs and practices of the Hutterites and their efforts to organize in social life.

ÖNSÖZ

Tarihleri boyunca tüm dinler içerisinde farklı dini gruplar ortaya çıkmıştır. Bu grupların çoğu, zaman içerisinde yok olurken bazıları günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Hutterciler ikinci gruba dahil olmuş ve kuruldukları 16. yüzyıl dünyasından günümüze kadar ulaşmayı başarmışlardır. Tarihsel yolculukları boyunca birçok zorlukla karşılaşan grup, yaşadıkları göçler sonucunda Kuzey Amerika ve Kanada'ya yerleşmişlerdir. Günümüzde bu bölgelerde bulunan kolonilerinde yaşamaya devam eden Huttercilerin, yaşadığımız dünyada inanç ve geleneklerini sürdürmeleri bu çalışmaya başlamamda oldukça etkili olduğunu belirtmeliyim. Bu anlamda bu çalışmada günümüz dünyası için oldukça farklı bir yapıya sahip olan Huttercileri yakından tanımak ve tanıtmak için çaba gösterdim.

Bu çalışmanın her aşamasında bana rehberlik eden danışman hocam Prof. Dr. İsmail Taşpınar'a desteği ve yardımları için en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Aynı şekilde değerlendirmeleri ve önerileriyle bu çalışmaya katkı sağlayan değerli jüri üyeleri Prof. Dr. Aydın Topaloğlu ve Dr. Öğr. Üyesi Ömer Faruk Araz'a teşekkürü bir borç bilirim. Çalışma süresince birçok konuda görüşlerine başvurduğum sevgili arkadaşım Hayriye Özlem Sürer'e müteşekkirim. Bunun yanı sıra her zaman olduğu gibi çalışma sürecinde de beni her türlü destekleriyle yalnız bırakmayan dostlarım Şefika Trampa ve Derya Eren Cengiz'e şükranlarımı sunuyorum. Son olarak, maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen ve daima yanımda olan sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Elif Büşra Toptaş

İstanbul, 2022

İÇİNDEKİLER

GENEL BİLGİLER	i
GENERAL INFORMATION	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
ŞEKİL LİSTESİ	viii
KISALTMALAR.....	ix
GİRİŞ.....	1
1. Araştırmanın Konusu ve Kapsamı.....	1
2. Araştırmanın Amacı	3
3. Araştırmanın Yöntemi	3
4. Kaynaklar	4
BİRİNCİ BÖLÜM: TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE HUTTERCİLER.....	7
1. XVI. Yüzyıl Reform Dünyası ve Radikal Reform	7
1.1. Reformasyon Süreci	7
1.2. Radikal Reform	8
1.2.1. Radikal Reform Terimi	8
1.2.2. Radikal Reform'un Tarihi.....	9
2. Anabaptist Hareketin Ortaya Çıkışı ve Anabaptist Gruplar	11
2.1. Anabaptist Kelimesinin Anlamı	11
2.2. Anabaptist Hareketin Tarihi	12
2.2.1. İsviçre'de Anabaptist Hareket.....	13
2.2.2. Hollanda ve Kuzey Almanya'da Anabaptist Hareket.....	15
2.2.3. Güney Almanya ve Avusturya'da Anabaptist Hareket	18
2.3. Anabaptist Gruplar	18
2.3.1. Mennonitler	19
2.3.2. Amişler.....	20
2.3.3. Kardeşler.....	22
3. Huttercilerin Doğuşu	24
3.1. Güney Almanya ve Avusturya'da Anabaptizm.....	24
3.2. Vadedilen Topraklar: Moravya	26
3.3. Jakob Hutter'in Lider Olarak Ortaya Çıkması	28
3.3.1. Hutter'in Anabaptizm'e Katılması ve Tirol'deki Liderliği	28
3.3.2. Moravya'ya Göç, Austerlitz ve Auspitz Toplulukları	29

3.3.3. <i>Hutter'in Moravya'daki Liderliği</i>	30
3.3.4. <i>Moravya'da Baskı Dönemi ve Hutter'in Öldürülmesi</i>	31
4. <i>Hutter Sonrası</i>	32
4.1. <i>Hutterci Kardeşlerin Gelişme Dönemi</i>	33
4.2. <i>Moravya'da II. Zulüm Dönemi</i>	35
4.3. <i>Macaristan ve Transilvanya'ya Göçler</i>	36
5. <i>Rusya Dönemi (1770-1874)</i>	38
5.1. <i>Vischenka'da Toplanma Süreci</i>	38
5.2. <i>Radichev'de Yeni Düzen</i>	39
5.3. <i>Yeni Yurt Arayışı ve Amerika'ya Göç</i>	41
6. <i>Kuzey Amerika ve Kanada'da Hutterciler</i>	42
6.1. <i>Güney Dakota Yılları</i>	43
6.2. <i>I. Dünya Savaşı ve Kanada'ya Göçler</i>	45
6.3. <i>II. Dünya Savaşı ve Sonrasında Hutterciler</i>	47
7. <i>Hutterci Gruplar</i>	49
7.1. <i>Schmiedeleut Grubu</i>	50
7.2. <i>Dariusleut Grubu</i>	53
7.3. <i>Lehrerleut Grubu</i>	54
II. BÖLÜM: HUTTERCİLERİN İNANÇ VE İBADETLERİ	57
1. <i>Huttercilerin Teolojisi</i>	57
2. <i>Huttercilerin Temel İnançları</i>	62
2.1. <i>Tanrı İnancı</i>	62
2.1.1. <i>Baba</i>	63
2.1.2. <i>Oğul</i>	64
2.1.3. <i>Kutsal Ruh</i>	66
2.2. <i>Kutsal Kitap</i>	67
2.3. <i>Kilise</i>	68
2.4. <i>Günah, Tövbe ve Kurtuluş</i>	70
2.5. <i>Ahret İnancı</i>	73
2.6. <i>Komün Hayatı ve Ortak Mülkiyet</i>	74
2.7. <i>Mukavemetsizlik İnancı ve Pasifizm</i>	78
2.8. <i>Yemin Etmeme</i>	80
3. <i>Huttercilerin İbadetleri ve Ayinleri</i>	82
3.1. <i>Günlük İbadetler</i>	83
3.1.1. <i>Sabah Duası</i>	84
3.1.2. <i>Gebet</i>	84

3.2. Pazar Ayini	86
3.3. Kutsal Günler	86
3.3.1. Noel	87
3.3.2. Paskalya	87
3.3.3. Pentekost	88
3.4. Vaftiz	88
3.5. Komünyon	92
3.6. Din Adamlarının Atanması	94
3.7. Evlilik	96
III. BÖLÜM: HUTTERCİLERDE SOSYAL HAYAT	100
1. Huttercilerde Koloni Hayatı	100
1.1. Koloni İdaresi	100
1.2. Koloni Yerleşimi	103
1.3. Koloni Çoğalması	105
2. Huttercilerin Ekonomisi	107
2.1. Kolonilerde Çalışma Düzeni	109
3. Sosyal Düzen	112
3.1. Aile	112
3.2. Kadınların Kolonideki Konumu	114
3.3. Kıyafet	116
3.4. Yeme-İçme Kuralları	119
3.5. Dil	120
4. Huttercilerde Eğitim	121
4.1. Okul Öncesi Eğitim (2-5 Yaş)	122
4.2. İlk Okul ve Orta Okul Dönemi (6-15 Yaş)	124
4.2.1 Almanca Okulu	124
4.2.2 İngilizce Okulu	125
4.3. 15 Yaş ve Sonrasında Eğitim	126
4.3.1 Öğretmen Eğitimi Programı -BUHEP	127
4.3.2 Mesleki Eğitim	127
5. Huttercilerin Dış Dünya ile İlişkileri	128
5.1. Misyonerlik	129
5.2. Komşularla İlişkiler	130
5.3. Koloni Ziyaretçileri	132
5.4. Hıristiyanlarla İlişkileri	132
5.5. Müslümanlarla İlişkileri	133

5.6. Teknoloji	134
SONUÇ	136
EKLER.....	139
BİBLİYOGRAFYA.....	151

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1 : Anabaptist Grupların Ayrılması.....	18
Şekil 2 : Katolik, Protestan ve Anabaptist Kurtuluş İnancı....	73
Şekil 3 : Hutterci Kolonilerinin İdari Yapısı.....	102

KISALTMALAR

Bkz. : Bakınız

C. : Cilt

Ed. : Editör

GAMEO: Global Anabaptist Mennonite Encyclopedia Online

M.S. : Milattan Sonra

MQR.: Mennonite Quarterly Review

ö. : Ölüm

s. : Sayfa

S. : Sayı

vb. : Ve Benzeri

Vol. : Volume

yy. : Yüzyıl

GİRİŞ

1.Araştırmanın Konusu ve Kapsamı

Dinler Tarihi'nde bazı dini hareketlerin, mensubu olduğu dinlerin ortaya çıktığı ilk dönemlere geri dönme ve o dönemleri günümüzde yaşatma çabaları içinde olduğu görülmüştür. Bu hareketlerin temel amacı, ilk dönemlere ait dini yorumları olduğu şekliyle kendi dönemlerine taşımak ve devam ettirmektir. Hristiyanlıkta da reform hareketleri sırasında ve sonrasında çıkan dini hareketlerin bazıları, kilisenin eksikliklerine, hatalı uygulamalarına, ahlaki çöküşüne ve Mesih'in yolundan çıkmasına yönelik bir yenileşme ve öze dönme çağrısında bulunmuştur. Bu tür dini hareketler genellikle kilise tarafından reddedilmiş ve heretik ilan edilmişlerdir. Söz konusu dini hareketlerden birisi ise, çalışmamızın konusunu oluşturan Huttercilerdir.

Hutterciler, Hristiyan tarihinin en büyük ayrılıklarından birinin yaşandığı Reform döneminde ortaya çıkan Anabaptist harekete bağlı gruplardan biridir. 16. yüzyılda Martin Luther (ö.1546) önderliğinde, Katolik Kilisesi'nin Hristiyan halkı üzerinde kurduğu baskıcı otoriteye karşı başlatılan Reform hareketi sonucunda Protestan Kilisesi doğmuştur. Bu süreç içerisinde Luther dışında, Ulrich Zwingli (ö.1531) ve John Calvin (ö.1564) gibi Katolik Kilisesi'ni eleştiren başka reformcular da ortaya çıkmıştır. Reformistlerin sayısının artması ise beraberinde fikir ayrılıklarını getirmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan ve Luther'in liderliğindeki ana akım reform hareketinden ayrılan gruplardan biri de "Radikal Reformistler" olmuştur. Radikal reformistler, Protestan reformunu birçok açıdan yetersiz bulmuş ve kilisede daha köklü değişikliklere gidilmesi gerektiğini savunmuşlardır.

Radikal reformistler kendi aralarında Anabaptistler, Spiritualistler ve Evanjelik Rasyonalistler olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Çalışmamızın konusu olan Hutterciler, bu gruplardan Anabaptistlerin içinde yer almaktadır. Anabaptistler, 1500'lerin başında Avrupa'nın İsviçre, Hollanda, Avusturya ve Almanya'yı kapsayan bölgelerinde ortaya çıkmıştır. Tanrı katında tek doğru vaftizin yetişkin vaftizi olduğunu iddia eden Anabaptistler, bebek vaftizini tamamen reddetmiş ve bu sebeple Katolik ve Protestan yönetimlerin baskılarına maruz kalmışlardır. Anabaptistler için bir Hristiyan'ın en temel görevi İsa Mesih'in hayatını örnek almak ve onun öğretilerini uygulayarak yaşamaktır.

Anabaptist hareket içerisinde günümüzde de varlığını sürdürmekte olan dört ana grup çıkmıştır: Mennonitler, Hutterciler, Amişler ve Kardeşler.

Hutterciler grubu, ismini hareketin kurucusu olarak kabul edilen ve 1536'da heretik ilan edilerek infaz edilen Jacob Hutter'dan (1500-1536) almaktadır. Diğer Anabaptistler gibi onlar da tarih boyunca Katolik ve Protestan otoriteler tarafından baskıya uğramış ve bu sebeple farklı bölgelere göç etmek zorunda kalmışlardır. Hutterciler, Güney Almanya'dan, Moravya'ya, Macaristan'a, Transilvanya'ya, Ukrayna'ya, Rusya'ya ve son olarak Kuzey Amerika'ya ve Kanada'ya göç etmişlerdir.

Günümüzde Kuzey Amerika ve Kanada'da kolonilerde yaşayan Hutterciler, komün yaşamını sürdürmeleri ve ortak mülkiyet inançları ile diğer Anabaptist ve Hristiyan gruplardan ayrılmaktadır. 1870'li yıllarda Huttercilerin içinden Schmiedeleut, Dariusleut ve Lehrerleut grupları çıkmıştır. Bu gruplar teolojik açıdan önemli farklılıklar taşımamakla beraber dini uygulamalara yaklaşımları ve sosyal hayatla ilgili konularda birbirinden ayrılmaktadır. Bu anlamda söz konusu gruplar arasında yeniliklere en açık olan ve en liberal grup Schmiedeleut kabul edilmektedir. Lehrerleut ise geleneksel değerlere daha çok vurgu yapar ve en muhafazakar Hutterci grup olarak bilinmektedir. Bu iki grup arasında kalan daha ılımlı yaklaşımlara sahip Hutterciler ise Dariusleut grubunda yer almaktadır.

Hutterciler üzerine yapılan bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Hutterci tarihine yer verdiğimiz birinci bölümde, ilk olarak Radikal reform hareketi, radikal reformist gruplar ile bu gruplardan Anabaptist hareket ve Anabaptist gruplar hakkında bilgi verilmektedir. Huttercilerin kökeninden bahsedildikten sonra onların tarihi süreçte yaşadıkları zorluklar ve bu nedenle yapılan göçlere yer verilmiştir. Hutterci gruplar hakkında bilgi verildikten sonra günümüz Huttercilerinin durumu ele alınarak ilk bölüm sona ermektedir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, Huttercilerin teolojik sistemleri ve dini uygulamaları ele alınmaktadır. Bu anlamda öncelikle Huttercilerin diğer Anabaptistlerle ve Hristiyanlarla paylaştığı ortak inançlara yer verilmiştir. Sonrasında ise, Huttercileri diğer gruplardan ayıran ortak mülkiyet inancı ve komün yaşamının dini temellerinden bahsedilmektedir. Bu bölümünde son olarak Hutterci dini uygulamalarına ve kutsal günlerine yer verilmektedir.

Hutterci inancının sosyal hayata etkileri ve kolonide sosyal düzenin ele alındığı son bölümde ise, Hutterci koloni düzeni, ekonomisi, koloni içinde sosyal ilişkiler, Hutterci eğitim sistemi, Hutterci olmayan dünya ile ilişkiler ve misyonerlik gibi konular ele alınmaktadır. Son olarak, günümüz Hutterci dünyasında yaşanan gelişmeler ve modern dünyanın Hutterci gelenek üzerinde etkileri bu bölümde incelenmektedir.

2. Araştırmanın Amacı

Huttercilere yönelik kaleme aldığımız bu çalışmanın esas amacı hareketin Hristiyanlık içerisindeki yerini, tarihi arka planını, teolojik temellerini ve günümüzdeki konumunu Dinler Tarihi açısından incelemek ve okuyucuya sunmaktır. Bu anlamda çalışmamızda Huttercilerin hem Anabaptist hareket hem de Hristiyanlık içerisindeki yeri, grubun şekillenmesine katkısı olan dini, siyasal ve sosyal etkenleri, teolojik görüşleri, Hutterci olmayan dünyayla ilişkileri ve hareketin kimliğini belirleyen temel özelliklerine yer verilecektir.

Hutterciler, İsa Mesih'in öğretilerini hayata geçirmek ve onun yolunda bir havari gibi yaşamak gerektiğine vurgu yapmışlardır. Bu nedenle bebek vaftizine karşı çıkmış ve yetişkin vaftizini uygulamışlardır. Ayrıca onlar, İsa'nın yolunda kötülüğe karşı direnmeme ilkesini benimsemiş ve bu sebeple pasifist bir yaşam sürdürmeyi amaçlamışlardır. En önemlisi Hutterciler, komün hayatı yaşayarak, her türlü özel mülkiyete karşı çıkmış ve ortak mülkiyet inancını benimsemişlerdir. Bu bağlamda, günümüz Huttercilerin ortaya çıktıkları dönemden bugün dek öne sürdükleri bu iddia ve inançlarını ne ölçüde devam ettirebildikleri ve hangi konularda değişimler yaşadıkları sorularına cevap bulmak çalışmamızın temel amacını oluşturmaktadır.

3. Araştırmanın Yöntemi

Anabaptist gruplardan Hutterciler üzerine yaptığımız bu çalışmada Huttercilerin tarihi süreç içerisinde yaşadıkları gelişmeler, inançları, ibadetleri ve sosyal hayattaki uygulamaları ele alınacaktır. Bu anlamda Huttercilerin, ortaya çıktıkları ilk dönemden günümüze kadar geçen tarihi süreç anlatılırken kronolojik yöntem kullanılacaktır.

Öte yandan çalışmamızda Huttercilerin tarihi, inançları, ibadetleri ve toplum yapısı gibi temel özellikleri anlatılırken genel olarak deskriptif/tasvir edici yöntem kullanılarak konu ele alınacaktır. Araştırmada kullanacağımız bir diğer yöntem karşılaştırma yöntemidir. Bu yöntem, Huttercilerin, Hristiyan dünyasındaki yeri, Hristiyan gruplara

yönelik eleştirileri, Anabaptist gruplarla ilişkileri, Anabaptist gruplarla aralarındaki farklılıklar, üç Hutterci grup -Schmiedeleut, Dariusleut ve Lehrerleut- ve bu gruplar arasındaki farklılıklar ele alınırken kullanılacaktır. Son olarak hareketin özelliklerinden ve ilk dönemden bu yana yaşanan değişikliklerden bahsedilirken zaman zaman analiz ve değerlendirmelere yer verilecektir.

4. Kaynaklar

16. yüzyıl Reform dünyasında ortaya çıkan Anabaptist gruplardan Hutterciler üzerine yaptığımız bu çalışmada, Huttercilerin tarihi arka planı, inançları, ibadetleri ve sosyal hayattaki uygulamaları hakkında bilgiler verilirken öncelikli olarak Hutterci isimler tarafından kaleme alınan eserlerden istifade edilmiştir. Bununla birlikte, çalışmamızda yalnızca Hutterci grubuna mensup olan araştırmacıların eserleri değil, dışarıdan araştırma yapan araştırmacı ve yazarların eserleri de dikkate alınmıştır.

Çalışmamızın Huttercilerin tarihi sürecini ele aldığımız ilk bölümünde Hutterci tarih kitabı olan, orijinal adıyla *Das Grosse Geschichtsbuch der Hutterischen Brüder* kitabının İngilizce çevirisi olan *The Chronicle of Hutterian Brethren* temel kaynak olarak kullanılmıştır. Hutterci tarihinin tüm detaylarıyla kronolojik olarak anlatıldığı bu kitap, farklı Hutterci liderler tarafından kaleme alınmış ve güncel nüshası Hutterci topluluk tarafından basılmıştır.

Hutterci inancı, dini uygulamaları ve kutsal günleri gibi konular hakkında bilgi verdiğimiz ikinci bölümde, Hutterci tarihinin önemli isimlerinden Peter Riedemann'ın *Rechenschaft unserer Religion, Leer und Glaubens Von den Brüdern so man die Hutterischen nennt aussgangen* isimli eserinin İngilizce çevirisi olan *Confession of Faith: Account of Our Religion, Doctrine and Faith Given By Peter Rideman of the Brothers Whom Men Call Hutterians* kitabı temel kaynak olarak kullanılmıştır. Bu eser, Riedemann gibi erken dönem Hutterci liderlerinden biri tarafından kaleme alınmış olması ve Hutterci dini görüşünü tüm detayları ile ele alması açısından araştırmamıza büyük katkı sağlamıştır.

Huttercilerin sosyal hayatı, koloni düzeni, eğitim sistemleri, ekonomileri ve Hutterci olmayanlarla ilişkileri gibi konuları ele aldığımız araştırmamızın son bölümünde ise, güncel konulara değinmemiz gerektiği için konu hakkında yakın zamanda yazılmış kaynaklara yer vermeye çalıştık. Bu anlamda Rod A. Janzen ve Max Stanton tarafından

2010 yılında kaleme alınan ve Hutterci topluluğunu farklı açılardan inceleyen *The Hutterites in North America* kitabı bize yardımcı olan eserlerden biri olmuştur. Bu bölümde faydalandığımız ve Hutterci toplulukla ilgili en güncel bilgilere ulaştığımız kaynak ise Yossi Katz ve John Lehr'in 2014'te yayımlanan *Inside the Ark: The Hutterites in Canada and the United States* isimli kitabı olmuştur.

Çalışmamızda istifade ettiğimiz Türkçe kaynaklar oldukça sınırlıdır. Türkiye'de, Dinler Tarihi alanında yapılan çalışmaların önemli bir kısmı Hristiyanlık üzerine yapılmasına rağmen, bu çalışmalarda Anabaptist Hareket ve Anabaptist gruplara çok az yer ayrılmıştır. Bununla beraber özellikle İngilizce ve Almanca başta olmak üzere batı dillerinde konuyla ilgili birçok eser bulunurken ülkemizde Hutterciler üzerine yapılmış müstakil bir eser bulunmamaktadır.

Hutterciler ülkemizde yapılan çalışmalarda genel olarak Anabaptist hareket anlatılırken bir Anabaptist grup ismi olarak geçmektedir. Anabaptist hareketle ilgili yapılan en kapsamlı çalışma Dr. Resul Çatalbaş tarafından kaleme alınan ve 2015'te yayınlanan “*Radikal Reformistler Hristiyanlıkta Anabaptist Hareket*” isimli eserdir. Çatalbaş bu eserinde Anabaptist Hareketin tarihi arka planından, Anabaptist gruplardan, onların inanç, öğreti ve uygulamalarından, misyonerlik anlayışlarından, güncel konulara bakış açılarından ve temel özelliklerinden bahsetmektedir. Kitabında Hutterciler hakkında da değerli bilgilere değinen yazar diğer Anabaptist grupların hepsini ele aldığı için Hutterciler ile ilgili genel bilgilere yer vermiştir.

Anabaptist hareket hakkında yapılan Türkçe çalışmalar arasında Anabaptist gruplardan Mennonitler üzerine yazılmış bir doktora tezi bulunmaktadır. Dr. Hatice Keleş tarafından “*Mennonit Kilisesi Üzerine Bir Araştırma*” adıyla 2017 yılında yazılan bu doktora tezi 2018 yılında ‘*Evanjelik Bir Hareket Anabaptist Mennonit Kilisesi*’ adıyla kitap olarak basılmıştır. Bu çalışma en yaygın ve bilinen Anabaptist hareket grubu olan Mennonitler hakkında bilgiler içermektedir.

Keleş'in aynı zamanda Huttercilerle ilgili kaleme aldığı iki makalesi bulunmaktadır. Bunlardan ilki olan “*Reform Çağının Radikal Kanadı Olan Hutteritlerin Dinî Kökenli Geleneksel Komünal Yaşam Tarzı Üzerine Bir Araştırma*” isimli makalesi, 2019 yılında Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi'nde yayınlanmıştır. Keleş'in konuyla ilgili bir diğer makalesi “*Anabaptist Dini Hareketi Hutteritlerin Ortak Yaşam İnancı ve Koloni Yapısı*” başlığını taşımakta olup aynı derginin 2020 Haziran sayısında

yayınlanmıştır. Keleş, iki makalesinde de Hutterci ortak yaşam inancının koloni hayatına yansımalarına yer vermiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM: TARİHSEL SÜREÇ İÇERİSİNDE HUTTERCİLER

1. XVI. Yüzyıl Reform Dünyası ve Radikal Reform

1.1. Reformasyon Süreci

Hristiyanlık tarihinde yaşanan en önemli ayrılıklardan biri 16. yüzyılda meydana gelen reform hareketleri sonucunda gerçekleşmiştir. Reformun temelinde Katolik Kilisesi'nin ideal Hristiyan inancından uzaklaşmış olması, kilisenin halka dayattığı mali yük ve din adamlarının görevlerini suistimal etmeleri gibi nedenler yer almıştır.¹ Martin Luther (1483-1546) öncülüğünde Almanya'da başlayan reform hareketi hızla yayılmış ve tüm Avrupa'da büyük bir etki yaratmıştır. Reform hareketi sonucunda Hristiyanlığın üçüncü ana grubu olan Protestan Kilisesi ortaya çıkmıştır.²

Orta Çağ boyunca Roma Katolik Kilisesi Avrupa'nın en önemli otorite merkezi haline gelmiştir. Bu dönemde papalar dini kimliklerinin ötesinde siyasi bir kimliğe de bürünmüş ve ülkelerin iç ve dış politikalarına sıkça müdahale etmişlerdir.³ Bununla beraber Hristiyan din adamlarının görevlerini ihmal etmeleri, yozlaşmış bir hayat tarzı sürdürmeleri, cinsel sapkınlıkları ve dini görevlerini satmaları gibi birçok bozulma kiliseye yönelik eleştirilerin artmasına neden olmuştur.⁴

Luther'in Katolik Kilisesi'ne yönelik eleştirilerini kaleme aldığı *Die 95 Thesen*'i (Doksan Beş Tez) 1517'de yayınlaması Reform'un başlangıcını simgelemektedir. Luther'in vaazları kısa sürede geniş kitlelere ulaşmış ve 1520'lerin başında oldukça popüler bir hareket haline gelmiştir. Bu süreç içerisinde Luther gibi Katolik Kilisesi'ni eleştiren başka reformcular da ortaya çıkmıştır. Fakat söz konusu reformcuların sayısının artmasıyla beraber hareket içerisindeki çeşitlilik de artmıştır. Reformcuların teolojik yaklaşımları her zaman aynı olmamış ve aralarında bazı anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Bu fikir ayrılıklarının bir kısmı fazla önem arz etmemiş ve kısa sürede çözülmüştür. Ancak bazı anlaşmazlıklar reformcular arasında büyük ayrılıklara sebep olmuştur.⁵

¹ Hans J. Hillerbrand (Ed.), **The Protestant Reformation**, London: Palgrave Macmillan, 1968, s. xii.

² Hakan Olgun, **Luther ve Reformu Katolisizm'i Protesto**, Ankara: Eskiyei Yayınları, 2016, s. 13.

³ Olgun, **Luther ve Reformu Katolisizm'i Protesto** s. 14-15.

⁴ Hans-Jürgen Goertz, "Radical Religiosity in The German Reformation", R. Po-chia Hsia (Ed.), **A Companion to the Reformation World** içinde (70-86), Malden: Blackwell Publishing, 2004, s. 72-73.

⁵ Hillerbrand, *The Protestant Reformation*, s. xiv-xv.

16. yüzyılda ortaya çıkan ve ana akım reform hareketinden ayrılan gruplardan biri de radikal reformistlerdir. Radikal reformistlere göre Protestan reformu birçok açıdan hayal kırıklığı yaratmış ve yetersiz kalmıştır.⁶ Bu nedenle onlar, ilk dönem Hristiyanlığını geri getirmek ve Mesih'in yakın zamanda gelişine hazırlanmak için mevcut kurum ve teolojilerden radikal bir kopmayı temsil etmektedir.⁷

1.2. Radikal Reform

1.2.1. Radikal Reform Terimi

Radikal reformistler ilk günden itibaren aykırı hareketleri sebebiyle hem Katolikler hem de Protestanlar tarafından hoş karşılanmamıştır. Bu sebeple ilk ortaya çıktıkları 1500'lerden 1800'lerin sonlarına kadar, bilimsel çalışmaların çoğu Radikal Reform üyelerine ve teolojilerine karşı önyargılı olmuştur. Ancak 1900'lerin ortalarından itibaren Avrupalı ve Kuzey Amerikalı yazarlar tarafından Radikal Reform ile ilgili yapılan çalışmaların daha ılımlı ve objektif bir tutum sergilediği görülmektedir.⁸

Radikal Reform ile ilgili çalışmaların gelişmesine katkısı olan önemli isimlerden biri Mennonit lider Harold S. Bender'dir (1897-1962). 1942'de Bender, radikal reformcular için 'Evanjelik Anabaptistler' ismini kullanmıştır.⁹ Bender'in, 28 Aralık 1943'te yaptığı 'The Anabaptist Vision' isimli konuşması büyük etki yaratmış, bu konuşmanın *Church History*'de¹⁰ yer almasıyla birlikte Anabaptizm meşru bir akademik konu olarak kabul edilmiştir. Bender'in konuşmasının yayınlamasını takip eden süreçle birlikte Anabaptizm ve Radikal Reform hakkında yapılan çalışmalar devam etmiştir.

Tarihçi George Hunston Williams'ın (1914-2000) 1962'de yayınlanan *The Radical Reformation* isimli ansiklopedik eseri bu alanda yapılan çalışmaların doruk noktası olmuştur.¹¹ Williams'ın bu eseri radikal reformun kesin bilimsel değerlendirmesi olmuştur. Öte yandan, 'Radikal Reformasyon' terimi yine ilk olarak Williams tarafından çeşitli grupları kapsayan bu tarihi hareketi tanımlamak için aynı isimli eserinde

⁶George H. Williams ve Angel M. Mergal (Ed.), **Spiritual and Anabaptist Writers**, Philadelphia: The Westminster Press, 1958, s. 19.

⁷George H. Williams, **The Radical Reformation**, Missouri: Sixteenth Century Essays & Studies, 1992, s. 1289.

⁸Donald B. Kraybill, **Concise Encyclopedia of Amish, Brethren, Hutterites and Mennonites**, Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 2010, s. 176.

⁹Resul Çatalbaş, **Radikal Reformistler Hristiyanlıkta Anabaptist Hareket**, Ankara: Berikan Yayınevi, 2015, s. 26.

¹⁰**Church History**, The American Society of Church History topluluğu tarafından 1932'den beri üç ayda bir yayınlanan Hristiyanlık Tarihi dergisidir. (<https://churchhistory.org/about/>. Erişim Tarihi: 20.08.2021)

¹¹John D. Roth, "Recent Currents in the Historiography of the Radical Reformation", **Church History**, Vol. 71, No. 3, 2002, s. 523-524.

kullanılmıştır.¹² Williams, bu terimi Bender'in 'Evanjelik Anabaptistler' tabirini genişletmek amacıyla ortaya koymuş ve bu sayede Protestanlığa muhalif olan iki grubu daha –Spiritualistler ve Evanjelik Rasyonalistler- dahil etmiştir.¹³

1.2.2. Radikal Reform'un Tarihi

Protestan geleneğine ilk başkaldırı Andrea Bodenstein von Karlstadt (ö.1541) ve Thomas Müntzer'den (ö.1525) gelmiştir. Karlstadt, Wittenberg'de Luther'in meslektaşydı. Luther'in yokluğu sırasında onun öğretilerini uygulamaya koyarak reformu hızlandırmış ve teolojik olarak da Luther'den daha ileri gitmiştir. Daha da önemlisi, Karlstadt'ın bu süreç içerisinde şehir konsilini toplayarak Wittenberg'i 'Hristiyan Şehri' olarak yeniden organize etmiş ve şehirdeki kiliselerden resimleri kaldırtmıştır. Öte yandan, ona verilen tüm akademik ve ruhani unvanlarını terk ederek kendisini "Kardeş Andrew" olarak adlandırmayı uygun görmüştür. Karlstadt'ın 1523'te Orlamunde'ye taşınmasıyla ruhbanlık konusunda daha demokratik bir anlayış sergilediği görülmektedir. Onun bu anlayışı çerçevesinde laik¹⁴ halka kendi pastörünü seçebilme, insanlara din adamlarını sorgulayabilme ve (onlar yerine) vaaz verebilme haklarını sağlamıştır. Bunun yanı sıra, Wittenberg'te gerçekleştirdiği yenilikleri uygulamaktan da geri kalmamış hatta bu konuda Orlamunde'de daha da ileri gitmiştir. Örneğin şehirde Wittenberg'te olduğu gibi tüm resimler kaldırılırken, bunun yanında bebek vaftizleri askıya alınmış ve evharistiyada Mesih'in gerçek varlığı reddedilmiştir. Karlstadt'ın atmış olduğu bu adımlar radikaller için oldukça etkili olmuştur. Özellikle onun Anabaptizm üzerindeki etkisinin hayati öneme sahip olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim bebek vaftizini reddetmesi, evharistiyayı anma töreni olarak görmesi, kiliseyi laikleştirmesi, İncil yorumu, imana vurgusu, komün hayatı ve yemin etmeyi eleştirmesi ileride Anabaptizm'in temel taşlarını oluşturacaktır.¹⁵

Radikal reformun doğduğu dönemde en etkili isimlerden biri olan Thomas Müntzer, öncesinde Reform'un ateşli savunucularından biri olarak kabul edilmektedir. Müntzer, yardımcı pastör olarak Zwickau'da görevli olduğu dönemde kiliseye yönelik keskin eleştirileri ve halkın isyancı unsurlarıyla olan ilişkisi sebebiyle görevinden alınmıştır.

¹² Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 175; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 26.

¹³ Williams ve Mergal (Ed.), **Spiritual and Anabaptist Writers**, s. 22.

¹⁴ Laik kelimesi, burada İngilizce 'layman' kelimesinin karşılığı olarak din adamları sınıfına mensup olmayan kişi anlamında kullanılmıştır.

¹⁵ R. Emmet McLaughlin, "The Radical Reformation", "R. Po-chia Hsia (Ed.) **Cambridge History of Christianity, Volume 6: Reform and Expansion 1500-1660** içinde (37-56) Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 39-40.

Ancak Allstedt'e göreve çağırılmasıyla reformu kiliseye taşıma fırsatı bulmuştur. O da başlangıçta Karlstadt gibi hızlı ve pratik reformlara yönelmiştir. Bununla beraber yine Karlstadt gibi evharistiyada İsa'nın gerçek varlığını reddetmiştir. Ancak bahsi geçen bu iki isim arasındaki benzer fikirler kadar, farklı görüşlere sahip oldukları da görülmektedir. Örneğin Müntzer de bebek vaftizini eleştirmiş ama reddetmemiştir.¹⁶ Karlstadt ve Müntzer'in reforma yönelik eleştirileriyle şekillenmeye başlayan radikal reform hareketi Köylü Savaşı'nda¹⁷ Luther'in halkın karşısında yer almasıyla birlikte Avrupa'da hızla yayılmıştır.¹⁸

Radikal reformistler üç ana gruptan oluşmaktadır; Anabaptistler, Spiritualistler ve Evanjelik Rasyonalistler. Günümüz mezheplerinden bazıları bu gruplarla doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkilidir. Mennonitler, Amişler, Kardeşler (Brethren) ve Huttercilerden oluşan ilk grup, Anabaptistlere dayanır. Merkezi Pennsylvania'da bulunan Schwenckfelder Kilisesi ise Spiritualist kökene sahiptir. Son olarak Üniteryenler'in kısmen de olsa Evanjelik Rasyonalistlerin mirasını sürdürdüğünü söyleyebiliriz.¹⁹

Radikal reform gruplarından biri olan Anabaptistlerin en karakteristik özelliği bebek vaftizini reddetmeleri ve yetişkin vaftizini savunmalarıdır. Bununla beraber Anabaptistler İsa'nın hayatı ve öğretilerinin örnek alınmasına, düşmanlara karşı direnmeden sevgi ile yaklaşmaya, sıkı bir kilise disiplinine, tüm inananların rahipliğine, kilise içerisinde yardımlaşmaya ve yemin etmemeye vurgu yapmışlardır.²⁰ Spiritualistlerin düşüncelerinin ve hayatlarının merkezinde ise, 'Ruh' vardır. Onlar, Kutsal Ruh'un, hem Kutsal metinlerin oluşmasında hem de geçmişten günümüze tüm elçiler için ilham kaynağı olduğuna ve aynı zamanda Hristiyan birliğinin bağlayıcı gücü olduğuna inanmaktadır. Bu inançlarından dolayı Kutsal Ruh'un, Kitab-ı Mukaddes'ten ya da kilise gibi herhangi bir kurumdan daha üstün olduğu görüşünü benimsemişlerdir.²¹ Radikal reformun üçüncü grubunu oluşturan Evanjelik Rasyonalistler ise Spiritualistler ve Anabaptistlerle bazı ortak noktaları vurgulamakla beraber Teslis doktrini konusunda oldukça farklı bir yaklaşım

¹⁶McLaughlin, "The Radical Reformation", s. 40.

¹⁷ Köylü Savaşı ya da Köylü İsyanı Almanya'da 1524-1526 yılları arasında köylü halkın yerel yöneticilere karşı ayaklanmaları sonucu yaşanmıştır. Köylüler dini ve ekonomik alanda daha fazla özgürlük istiyorlardı. Luther bu isyan sırasında önce tarafsız kaldıysa da sonradan yöneticilerin yanında yer alarak açıkça onları desteklemiştir. Köylülerin isyanı başarısız olmuş ve Luther'in de teşvikleriyle binlerce köylü katledilmiştir. (bkz. Şinasi Gündüz, **Hristiyanlık**, İstanbul: İsam Yayıncılık, 2015, s.136-137.)

¹⁸ Hatice Keleş, **Evanjelik Bir Hareket Anabaptist Mennonit Kilisesi**, Ankara: Berikan Yayınları, 2018, s. 37.

¹⁹ Williams ve Mergal (Ed.), **Spiritual and Anabaptist Writers**, s. 20.

²⁰ Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 27.

²¹ Williams ve Mergal (Ed.), **Spiritual and Anabaptist Writers**, s. 31-32.

getirmişlerdir.²² İncil metinlerinin filolojik yapısına daha çok vurgu yapan bu grup teslis inancı yerine İsrail'in tek ve ebedi tanrısına yönelmişlerdir.²³

Luther ve Protestanlar gibi Radikaller de Katolik Kilisesi'nin hiyerarşisinin ilahi lütfun bir aracısı olarak görülmesine karşı çıkmıştır.²⁴ Aynı zamanda radikaller, ana akım reformistler gibi sakramentleri ikiye indirmişlerdir ve İncillerde Hz. İsa'ya nispet edilen evharistiya ve vaftizi kabul etmişlerdir. Ancak onların sakramentlere yaklaşımı reformistlerden oldukça farklıdır.²⁵ Radikallerin büyük bir kısmının bebek vaftizine karşı çıkmaları ve yetişkin vaftizini savunmaları onları ana akım reformistlerden ayıran en önemli uygulamalarıdır. Onlara göre vaftizin inanç itirafı ile birlikte uygulanması gerekmektedir. Bu nedenle birçok radikal, kişinin bebeklik döneminde ne yaşamış olduğuna bakmadan, yetişkin olduğunda kişisel imanının bir simgesi olarak vaftiz uygular.²⁶ Bununla beraber radikal reformistler dini inanç ve uygulamaların siyasi otoriteler tarafından dayatılmasını reddetmişlerdir. Onlara göre kilise üyeleri devletin otoritesinden bağımsız olmalı ve Kutsal Kitap ilkelerine göre yaşamlarını sürdürmelidir.²⁷

Ayrıca radikal reformistlerin tarih boyunca hem Katolikler hem de Protestanlar tarafından Kutsal Kitaba ve sakramentlere yönelik farklı yaklaşımları ve devletin dini hayattaki rolü hakkındaki yorumları sebebiyle reddedildiklerinin ve baskı gördüklerini ifade etmek gerekir.²⁸

2. Anabaptist Hareketin Ortaya Çıkışı ve Anabaptist Gruplar

2.1. Anabaptist Kelimesinin Anlamı

Anabaptist kelimesi Yunanca *anabaptismos* (ἀναβαπτισμός) kelimesinin Latince türevidir. İngilizce karşılığı 're-baptism' ve Almanca karşılığı 'Wiedertäufer' olan Anabaptizm kelimesi "yeniden vaftiz" anlamına gelmektedir.²⁹ Protestan ve Katolikler, bebekken vaftiz edilmiş yetişkinleri tekrar vaftiz etmeleri sebebiyle, radikal reformcular için

²² Williams ve Mergal (Ed.), **Spiritual and Anabaptist Writers**, s. 24.

²³ Williams, **The Radical Reformation**, s. 463-464.

²⁴ McLaughlin, "The Radical Reformation", s. 37.

²⁵ Hans-Jürgen Goertz, "Radical Religiosity in The German Reformation", R. Po-chia Hsia (Ed.), **A Companion to the Reformation World** içinde, Malden: Blackwell Publishing, 2004, s. 78.

²⁶ Ernest A. Payne, "The Swiss Reformers and the Sects", G.R. Elton (Ed.), **The New Cambridge Modern History** içinde (96-133), C. 2, Cambridge: Cambridge University Press, 1958, s.119.

²⁷ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 175.

²⁸ McLaughlin, "The Radical Reformation", s. 37; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 175, Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 28.

²⁹ Franklin H. Littell, **The Origins Of Sectarian Protestantism: A Study Of The Anabaptist View Of The Church**, New York: Macmillan, 1964, s. XV; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 23; Palmer Becker, **What is an Anabaptist Christian?**, Missio Dei, No: 18, Revised Edition, USA: 2015, s.1

Anabaptist etiketini kullanmışlardır.³⁰ Bu terimin kullanılmasından hoşnut olmayan radikaller yalnızca "Brüder" (Kardeşler) veya mezhepsel bir anlam taşımayan başka bir isimle anılmak istemişlerdir.³¹ Çünkü onlar bebek vaftizini kutsal metinlere uygun olmadığı için geçersiz saymışlar ve kendilerini yeniden vaftiz edenler olarak görmemişlerdir.³² Bununla birlikte vaftiz, hareketin Anabaptist adını almasında en dikkat çekici nokta olmasına rağmen, bu hareketi diğer kiliselerden ayıran birçok ana konudan yalnızca biridir. Devletten bağımsız yeni ve gönüllü bir kilise kurmaya çalışan Anabaptist hareket hem Katolik hem de Protestan liderler tarafından hoş karşılanmamıştır.³³

16. yüzyılda Anabaptist ismi kelime anlamının ötesinde çok daha geniş bir çerçevede kullanılmış ve genel olarak herhangi bir nedenle 'yerleşik düzene muhalefet edenler' ayrım gözetilmeksizin Anabaptist olarak etiketlenmiştir. Böylece, Anabaptist lakabı, vaftiz konusundaki tutumlarından bağımsız olarak, radikal reformistler, 16. yüzyılda ortaya çıkan farklı dini akımlar, devrimciler, isyan eden köylüler, anarşistler vb. gruplar için ortak bir isim olarak kullanılmıştır.³⁴

"Anabaptist" kelimesi günümüzde üç farklı anlam taşımaktadır. İlk olarak, 1500'lerde bebek vaftizini reddederek ikinci kez vaftiz edilenler için Anabaptist terimi kullanılmaktadır. Kelimenin ikinci anlamı ise hareketin erken dönemlerinden itibaren gelişen ve günümüze ulaşan teolojik mirastır. Son olarak radikal reformculardan ortaya çıkan çağdaş kiliselerin üyeleri de Anabaptist olarak anılmaktadır. İlk Anabaptistlerden sonraki nesiller, birçok ülkede farklı isimlerle kiliseler kurmuşlardır. Kuzey Amerika'da Anabaptistler dört kilise grubunda yer alır: Hutterci, Mennonit, Amiş ve Kardeşler (Brethren). Her kilisenin kendi tarihi ve çok sayıda alt grubu vardır.³⁵

2.2. Anabaptist Hareketin Tarihi

Radikal reformistler, Protestan liderler olan Luther, Zwingli, John Calvin ve onların takipçileri tarafından kilise hayatında yapılan değişikliklerden memnun değildiler. İlk Anabaptistler, dini reformların daha hızlı ilerlemesini isteyen ve yerleşik Katolik kalıplardan

³⁰ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 10.

³¹ Littell, **The Origins Of Sectarian Protestantism**, s. XV.

³² Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 10.

³³ John A. Hostetler, **Hutterite Society**, Baltimore: The John Hopkins University Press, 1974, s. 5.

³⁴ Ernest A. Payne "The Swiss Reformers and the Sects", G.R. Elton (Ed.), **The New Cambridge Modern History** içinde (96-133), C. 2, Cambridge: Cambridge University Press, 1958, s. 119; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 5; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 12.

³⁵ Donald B. Kraybill, **Who are the Anabaptists?: Amish, Brethren, Hutterites, and Mennonites**, Scottdale: Herald Press, 2003, s. 7.

daha keskin bir şekilde ayrılmayı isteyen radikal reformistlerdi.³⁶ Çağdaş tarihçilerin çoğu, Anabaptist Hareket'in 1500'lerin başındaki Reformasyon sırasında Avrupa'nın üç bölgesinde (İsviçre, Güney Almanya / Avusturya ve Hollanda / Kuzey Almanya) birbirinden bağımsız bir şekilde başladığını kabul etmektedir.³⁷

2.2.1. İsviçre'de Anabaptist Hareket

İsviçre Reformu'nda başı çeken şehir Zürih'ti. Aynı şekilde Anabaptist hareketin ilk merkezi de Zürih olmuştur. Zürih'te reform hareketi Ulrich Zwingli (1484-1531) önderliğinde gelişmiştir.³⁸ Zwingli'nin arkadaşlarından Conrad Grebel (ö.1526), Felix Manz (1498-1527) ve George Blaurock (1492-1529) gibi isimleri kapsayan bir grup, Zwingli'nin reformlarından memnun olmadıkları için ilk adımı atmış ve 1525'te inananların vaftizine başlamışlardır.³⁹

Conrad Grebel, Felix Manz ve George Blaurock da dahil olmak üzere Ulrich Zwingli'nin birkaç öğrencisi, Zürih'te Kutsal Kitabı incelemek için düzenli olarak bir araya geliyordu.⁴⁰ Bu toplantılar sırasında, Zwingli, Manz ve Grebel inanç meseleleri hakkında tartışmaya başlamış ve bebek vaftizinin gereksiz olduğunu ve dahası gerçek anlamda bir vaftiz olmadığını fark etmişlerdir. Grebel ve Manz'a göre insanların "Tanrı tarafından tayin edilen Hristiyan hukukuna göre" vaftiz edilmesi gerekiyordu. Çünkü Mesih'in kendisi "*Kim inanır ve vaftiz edilirse kurtarılacaktır*"⁴¹ demiştir.⁴²

Burada vurgulanması gereken önemli nokta asıl meselenin vaftiz değil kilise olduğudur. Devlet ve kiliseyi ayıran en belirgin uygulama olması nedeniyle vaftiz daha ön plandadır. Bu nedenle yetişkin vaftizi devlete isyanın bir ifadesi olarak radikallerin zor kullanılarak bastırılmasında yetkililer için geçerli bir neden olmuştur.⁴³ Oysa, Grebel ve beraberindekiler devletin vesayetinden muaf bir kilise istiyorlardı. Onların aradıkları kilise devletten bağımsız olmalı ve gönüllü üyeliğe dayanan bir cemaatten oluşmalıydı.⁴⁴ Buna göre Zwingli'nin devlet yetkililerinin kilisedeki reformları kontrol etmesi gerektiği fikrini

³⁶ Donald B. Kraybill ve Carl F. Bowman, **On the Backroad to Heaven: Old Order Hutterites, Mennonites, Amish, and Brethren**, Baltimore The Johns Hopkins University Press, 2001, s. 1; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 32.

³⁷ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 12.

³⁸ Hans J. Hillerbrand (Ed.), **The Encyclopedia of Protestantism**, New York: Routledge, 2004, s.1945; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 25.

³⁹ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 6.

⁴⁰ Becker, **What is an Anabaptist Christian?**, s. 5.

⁴¹ Markos, 16:16.

⁴² Hutterian Brethren, **The Chronicle of Hutterian Brethren**, New York: Plough Publishing House, 1987, s. 44.

⁴³ Franklin H. Littell, **The Anabaptist View of The Church**, Boston: Beacon Press, 1958, s. 29.

⁴⁴ Fritz Blanke "Anabaptism and the Reformation", Guy F. Hersberger (Ed.), **The Recovery of the Anabaptist Vision** (57-69), Arkansas: The Baptist Standard Bearer, 1957, s. 60.

reddettiler. Bunun yerine Kutsal Kitap'ın ve Mesih'in ruhunun inanç meseleleri için tek yetkili olduğuna inanıyorlardı.⁴⁵ Grebel, Zwingli'yi dünyevi otoritelere boyun eğmekle suçlamış ve ondan ayrılmıştır. Zwingli'den ayrılan Grebel ve beraberindekiler temelde devletin kiliseye her türlü müdahalesine karşı çıkan daha radikal bir reformu savunarak yeni bir grup oluşturmuş ve bu grup '*İsviçreli Kardeşler*' olarak bilinmiştir.⁴⁶

Anabaptist liderlerin Manz'ın evinde toplandıkları bir gün, dua edildikten sonra, George Blaurock ayağa kalkarak Tanrı adına Grebel'den kendisini gerçek Hıristiyan vaftiziyle vaftiz etmesini istemiş ve Grebel onu vaftiz etmiştir. Sonra diğerleri sırayla Blaurock tarafından vaftiz edilmiştir.⁴⁷ Anabaptist hareketin tam anlamıyla başlangıcını gösteren bu olay 21 Ocak 1525'te meydana gelmiştir.⁴⁸ Nihayetinde hem Zwingli'nin kilise reformunun hem de Reformasyonun giderek otoriterleşen tavrının yarattığı hayal kırıklığı birleşmiş ve yerleşik kiliseden ayrılan, yemin etmeyi ve savaşmayı katı bir şekilde reddeden İsviçreli Kardeşler ana akım Reform'dan ayrılmıştır.

1525'ten kısa bir süre sonra, hareketin şaşırtıcı derecede yayılması, özellikle Zürih ve Bern'de şehir konseyleri tarafından sert bir şekilde bastırılmasına yol açtı.⁴⁹ Zwingli yazılarında ve vaazlarında yetişkin vaftizinin yanlış olduğunu ve buna göz yumulmaması gerektiğini savunuyordu.⁵⁰ Yetkililer tarafından küfür sayılan ve kışkırtıcı olarak görülen bebek vaftizinin reddi ve yetişkinlerin yeniden vaftiz edilmesi beraberinde ağır cezalar getirmiştir. 7 Mart 1525'te alınan kararla Zürih'te yetişkinlerin yeniden vaftiz edilmesi durumunda ölüm cezası uygulanmasına karar verildi. Çocuklarını vaftiz için vermeyi reddeden ailelere ise yasaları yeniden gözden geçirmeleri ve itaat etmeleri için şehirden atılmadan önce sekiz gün mühlet tanınıyordu.⁵¹

Bu uygulamaların resmi gerekçeleri basit bir vaftiz etme-edilmeme ya da Anabaptist toplantılarına katılma suçundan daha fazlasını kapsıyordu. Yetkililer, infazların gerçek nedeninin hükümetin vaftiz etmeme emrine itaatin reddedilerek isyan edilmesi ve

⁴⁵ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 12; Blanke, "Anabaptism and the Reformation", s. 59.

⁴⁶ C. Arnold Snyder "Swiss Anabaptism: The Beginning 1523-1525" J.M. Stayer (Ed.), J.D. Roth, (Ed.), **A Companion to Anabaptism and Spiritualism, 1521-1700**, Brill: 2006, s. 78.

⁴⁷ Steven Ozment, **The Age of Reform, 1250-1550, An Intellectual and Religious History of Late Medieval and Reformation Europe**, USA: Yale University Press, 1981, s. 331; Brethren, **The Chronicle of Hutterian Brethren**, s. 45.

⁴⁸ Ernest Belfort Bax, **Rise and Fall of the Anabaptists**, New York: Augustus M. Kelley Publishers, 1970, s. 18.

⁴⁹ Kaspar von Greyerz, "The Reformation in German-Speaking Switzerland" Ronnie Po-Chia Hsia (Ed.), **A Companion to the Reformation World** içinde (86-105), Malden: Blackwell Publishing, 2004, s. 97

⁵⁰ Brethren, **The Chronicle of Hutterian Brethren**, s. 46.

⁵¹ Ozment, **The Age of Reform**, s. 331

Anabaptizmi reddettikten sonra tekrar Anabaptizme dönerek yalancı şahitlik suçu işlediğine karar verdiler. Böylece dini bir suç, medeni bir suç haline getirilmiştir.⁵²

Önde gelen Anabaptist liderlerden Grebel, Manz, Blaurock ve takipçileri bebek vaftizini reddettikleri gerekçesiyle tutuklanmış ve mahkeme sonucunda Grebel ve Manz hapse atılmıştır.⁵³ Bir süre sonra Grebel ve Manz hapisten kaçmış ve ölüm cezasından kurtulmuşlardır.⁵⁴ Ancak Grebel kaçış sırasında 1526'da vefat etmiş ve Manz tekrar tutuklanarak 5 Ocak 1527'de Zürih'teki Limmat Nehri'nde boğdurulmuştur. Bu Protestan bir hükümetin elinden verilen ilk ölüm cezasıdır. George Blaurock ise Zürih vatandaşı olmadığı ve geri dönemediği için idamdan kurtulmuştur.⁵⁵

İsviçreli Kardeşler baskı döneminde Güney Almanya'ya, Alsas'a ve sonra Amerika'da Pensilvanya ve civar eyaletlere göç etmiştir. Günümüzde İsviçre'de birkaç cemaati bulunmakta ve kendilerini *Evangelische Taufgesinnten* (Vaftiz Edilmiş Evanjelikler) olarak adlandırmaktadırlar. Ancak bu cemaatlerin genel olarak inançları bakımından benzer oldukları için Mennonitler olarak bilinmektedir. İsviçreli Kardeşler'in 17. yüzyıl sonunda yaşadığı büyük bölünme ile beraber Amiş grubu doğmuştur.⁵⁶

2.2.2. Hollanda ve Kuzey Almanya'da Anabaptist Hareket

Anabaptizm, Aşağı Ülkeler'e (The Low Countries)⁵⁷ 1530'larda girmeye başlamıştır.⁵⁸ 1530 sonbaharına gelindiğinde Anabaptizm hızla Friesland ve Kuzey Hollanda'ya ve ülkenin güneydoğu kesimindeki Maastricht kasabasına kadar yayılmıştır. Birçoğunun ismi bilinmeyen çok sayıda vaiz ülke çapında seyahat ederek vaazlar vermiş ve gittikleri yerlerde cemaatler ortaya çıkmaya başlamıştır. 1534'e kadar bölgede Anabaptist hareket bu şekilde organize olmamış bir halde kendiliğinden yayılmaya devam etmiş ve sonrasında yavaş yavaş daha resmi bir organizasyon halini almıştır.⁵⁹

⁵² Cornelius J. Dyck, **An Introduction to Mennonite History: A Popular History of the Anabaptists and the Mennonites**, Scottdale: Herald Press, 1993, s. 54.

⁵³ Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s.40.

⁵⁴ Ozment, **The Age of Reform**, s. 332.

⁵⁵ Dyck, **An Introduction to Mennonite History**, s. 54.

⁵⁶ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 8-9.

⁵⁷ The Low Countries: Aşağı Ülkeler, aynı zamanda Benelüks ülkeleri olarak da adlandırılan, Kuzeybatı Avrupa'nın kıyı bölgesi, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'dan oluşur. (bkz. <https://www.britannica.com/place/Low-Countries>. Erişim Tarihi: 29.11.2021)

⁵⁸ Joke Spaans "Reform in the Low Countries", Ronnie Po-Chia Hsia, (Ed.), **A Companion to The Reformation World** içinde (118-135), Malden: Blackwell Publishing, 2004, s. 120.

⁵⁹ N. Van Der Zijpp "The Early Dutch Anabaptists" Hershberger (Ed.), **The Recovery of the Anabaptist Vision**, Arkansas: The Baptist Standard Bearer, 1957, s. 71.

Melchior Hoffman (1495-1543), o dönemde yaşamış gezgin vaizlerden biridir. Hollanda ve Kuzey Almanya'da seyahat ederek vaazlar veren Hoffman 1529'da Luthercilik'ten ayrılmıştır.⁶⁰ Hoffman, Anabaptist düşüncelerle birlikte özellikle Daniel ve Vahiy kitapları odaklı yaptığı Kutsal Kitap çalışmalarını harmanlayarak kendi görüşlerini geliştirmiştir.⁶¹ Muhtemelen 1529 yazının başlarında Strazburg'a gelmiş ve burada yeniden vaftiz edilerek Anabaptizm'e resmen katılmıştır.⁶² Vaazlarıyla insanları çekmeye başlayan Hoffman, 1530 yılında Emden'e gelmiş ve öğrencileriyle birlikte birçok kişiyi vaftiz etmiştir. Burada büyük bir takipçi kitlesi kazanan Hoffman Kuzey Anabaptizmi'nin babası konumuna gelmiştir.⁶³ Üç yıl boyunca Amsterdam, Leeuwarden, Emden ve birçok farklı şehirde vaazlar vermeye devam etmiş ve seyahatleri arasında yazılar yazarak düşüncelerini dile getirmiştir. Nihayet 1533'te Mesih'in dönüşünün yaklaşmakta olduğuna kanaat getirmiştir.⁶⁴ Mesih'in yakın zamanda döneceğine olan inancının artması ve bazı insanların kehanetlerinden etkilenmesi, Strazburg'un Yeni Kudüs olacağına ve kendisinin de yaklaşan bu olayı inananlara duyurmak için seçilmiş olan İlyas peygamber olduğuna inanmasına yol açmıştır.⁶⁵

Hoffman 1533'te hapsedildiğinde, Jan Matthijs (ö.1534) isimli bir fırıncı Amsterdam'da hareketin liderliğini üstlenmiştir. 1534'te Münster'e taşınan Matthijs, yeni bir kehanette bulunarak Hoffman'ın Strazburg olarak belirlediği Yeni Kudüs'ü Münster'e taşımıştır.⁶⁶ Anabaptistler Mesih ve azizlerinin ikinci gelişinin Yeni Kudüs'ün hazırlanmasıyla hızlanacağına inanıyorlardı. Bu amaçla 1534'te siyasi bir darbe ile Vestfalya eyaletinin Münster şehrini ele geçirmişlerdir.⁶⁷ 1534'ün Mart ayında Mattjis, Hollanda'daki tüm taraftarlarına, Anabaptistlere ve sempatizanlara Münster'e gelme çağrısında bulunmuştur. Yanlarına yalnızca para, kumaş ve silah alan birçok Anabaptist, bu çağrıya icabet ederek şehre taşınmaya başlamıştır.⁶⁸ Şehrin işgaliyle birlikte herkes kısa sürede vaftiz edilmeye ve yeni düzene katılmaya aksi takdirde şehri terk etmeye zorlanmıştır.⁶⁹

⁶⁰ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 12.

⁶¹ Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 50.

⁶² Bax, **Rise and Fall of the Anabaptists**, s. 101; Dyck, **An Introduction to Mennonite History**, s. 97.

⁶³ Keleş, **Evanjelik Bir Hareket Anabaptist Mennonit Kilisesi**, s. 46.

⁶⁴ William R. Estep, **The Anabaptist Story**, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing, 1996, s. 154.

⁶⁵ Bax, **Rise and Fall of the Anabaptists**, s.107.

⁶⁶ Dyck, **An Introduction to Mennonite History**, s. 99.

⁶⁷ Spaans, "Reform in the Low Countries", s. 121.

⁶⁸ J. Denny Weaver, **Becoming Anabaptist: The Origin and Significance of Sixteenth- Century Anabaptism**, Scottdale: The Herald Press, 2005, s. 87.

⁶⁹ Dyck, **An Introduction to Mennonite History**, s. 99.

Matthijs'in aynı yıl içerisinde ölmesiyle yerine Jan van Laiden (ö.1536) geçmiş ve şehrin kontrolünü ele almıştır. Münster'de Yeni Kudüs Krallığını ilan etmiş ve kendisini de Kral Davud olarak göstermiştir.⁷⁰ Jan van Laiden'e direnmek ilahi düzene direnmek anlamına geliyordu. Münster'deki Anabaptistler devrim için kılıç kullanmalarının yanısıra Anabaptistler için evrensel olmayan iki farklı uygulama geliştirmişlerdir. Bunlardan birincisi, yalnızca Hutterciler arasında görülen ortak mülkiyet uygulamasıydı. Bu uygulama muhtemelen şehrin içinde bulunduğu kuşatma halinden doğan bir ihtiyaçtı. İkincisi ise Eski Ahit'le temellendirilen çok eşli evlilik uygulaması olmuştur.⁷¹

İmparatorluğun Anabaptistlere karşı aldığı önlemlerden Münster Anabaptistleri de etkilenmiştir. Lutherciler'den ve Katoliklerden oluşan ordu şehri kuşatmış ve 1535'te şehri ele geçirmiştir.⁷² Başta Jan van Leiden olmak üzere Anabaptist liderler 1536 yılında Münster'de korkunç bir işkence sonucu vücutları parçalanarak idam edilmiş ve ibret olması amacıyla cesetler kilise kulesine asılmıştır.⁷³

Münster'de kurulan Tanrı'nın Krallığı'nın yok edilmesi pratikte militan Anabaptizm'in sonu anlamına gelmektedir.⁷⁴ 1535'te bu hareketin bastırılmasından sonra, şiddet kullanımına karşı çıkan Anabaptistler, eski bir Katolik rahip olan Menno Simons'a (1496-1561) ve pasifist ahlakı benimseyen diğer liderlere yönelmiştir.⁷⁵

Hollanda'da bulunan Pingjum beldesinde Katolik bir papaz olan Simons, komünyon ekmeğinin ve şarabının İsa'nın gerçek bedenine ve kanına dönüştüğü görüşüne karşı çıkan bir isimdir. Aynı şekilde hem Reformcular hem de Roma Katolikleri tarafından uygulanan bebek vaftizi töreninin Kutsal Metinlere uygun olmadığı kanaatine de sahiptir.⁷⁶ Münster'de yaşanan olaylardan sonra 1536'da Obbe Philips (1500-1568) tarafından vaftiz edilerek Anabaptist harekete katılan Menno Simons, kısa sürede en etkili Anabaptist liderlerden biri olmuştur.⁷⁷ Liderliği süresince 1540 ve 1550'li yıllarda başta Dirk Philips (1504-1568) olmak üzere

⁷⁰Keleş, **Evanjelik Bir Hareket Anabaptist Mennonit Kilisesi**, s. 47; Weaver, **Becoming Anabaptist: The Origin and Significance of Sixteenth- Century Anabaptism**, s. 88.

⁷¹Weaver, **Becoming Anabaptist: The Origin and Significance of Sixteenth- Century Anabaptism**, s. 89.

⁷²Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 51.

⁷³Bax, **Rise and Fall of the Anabaptists**, s. 319; Weaver, **Becoming Anabaptist: The Origin and Significance of Sixteenth- Century Anabaptism**, s. 90-91; Keleş, **Evanjelik Bir Hareket Anabaptist Mennonit Kilisesi**, s. 49-50.

⁷⁴Bax, **Rise and Fall of the Anabaptists**, s. 320-321.

⁷⁵Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 12.

⁷⁶Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 140-141.

⁷⁷R. Emmet Mclaughlin, "The Radical Reformation" Hsia, Ronnie Po-chia (ed.), **Cambridge History of Christianity, Volume 6: Reform and Expansion 1500-1660** (37-55), Cambridge: Cambridge University Press, 2008, s. 52.

yanında ona yardımcı olan isimler de vardır. Onun liderliğinde harekete katılanlar daha sonra Mennonitler olarak tanınmıştır.⁷⁸ Simons, Anabaptist hareketin takipçilerine yapılan baskı artınca sürekli yer değiştirmek durumunda kalmış ve bu süreçte birçok yazı kaleme almıştır. Onun harekete katılmasıyla hareket içerisinde şiddete yönelim gittikçe azalmış ve Anaptizm'in temel ilkelerinden pasifizm daha belirgin bir hal almıştır.⁷⁹

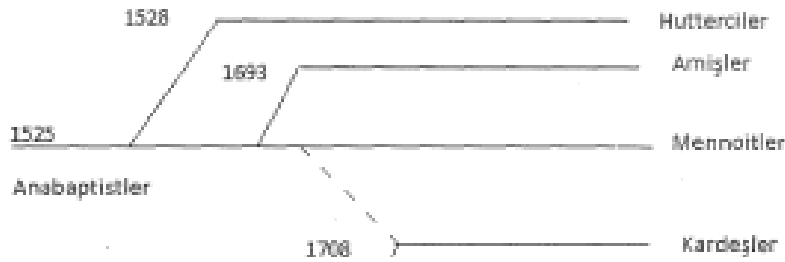
Avrupa'da Anabaptistlere uygulanan baskı döneminde Hollandalı Mennonitlerin çoğu önce Prusya'ya sonra Ukrayna'ya ve daha sonra ABD ve Kanada'nın kırsal bölgelerine, Meksika'ya ve Güney Amerika'ya göç etmişlerdir.⁸⁰

2.2.3. Güney Almanya ve Avusturya'da Anabaptist Hareket

Güney Almanya ve Avusturya bölgesinde Anabaptist hareket Württemberg, Bavyera ve Tirol'de başlamıştır. Almanca konuşulan çeşitli bölgelerden gelen Anabaptistler Moravya'da Jakob Hutter liderliğinde toplanmıştır. Hutter'in takipçileri zamanla Hutterciler (Hutterites) olarak adlandırılmıştır.⁸¹ Hutter dışında bölgede Anabaptist harekete liderlik eden diğer isimler arasında Hans Hut, Hans Denck ve Pilgram Marpeck yer almaktadır.⁸² Araştırmamızın ana konusu olan Huttercilerin tarihi bu bölgede geçtiği için ilerleyen bölümlerde bu konu detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

2.3. Anabaptist Gruplar

Günümüz Anabaptistleri Mennonitler, Hutterciler, Amişler ve Kardeşler olmak üzere dört ana gruptan oluşmaktadır. Tarihi süreçte grupların ayrılması aşağıdaki şekilde gösterilmektedir.

Şekil 1: Anabaptist Grupların Ayrılması

⁷⁸ Dyck, **An Introduction to Mennonite History**, s. 105

⁷⁹ Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 53.

⁸⁰ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 8-9.

⁸¹ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 12.

⁸² Becker, **What is an Anabaptist Christian?**, s. 5-6.

2.3.1. Mennonitler

İfade edildiği üzere, Kuzey Almanya ve Hollanda'da Anabaptist hareketin ortaya çıkmasından sonra bölgede en önemli isim Menno Simons olmuştur. Yetenekli bir lider ve üretken bir yazar olan Simons kısa sürede Hollanda ve çevresinde güçlü bir isim haline gelmiştir. 1545 gibi henüz erken bir tarihte Menno Simons'un bu takipçileri *Mennistler*, *Mennonistler* gibi isimler almış ve son olarak *Mennonitler* olarak tanınmışlardır. Bu gruplar Prusya, Rusya ve Kuzey Amerika'ya göç ettiklerinde Mennonit ismini korumuşlar ve süreç içerisinde bu isimle anılmaya devam etmişlerdir. Bugün Mennonit kiliseler dünyanın birçok yerinde bulunmaktadır.⁸³

Menno Simons'un 1536 yılında, Katoliklik'ten Anabaptizm'e geçmesiyle kısa sürede hareket yayılmıştır. Fakat Katolik ve Protestan kiliseleri Anabaptist inancın yayılmasını engellemek için sert tedbirler almaya başlayınca Mennonitler, Avrupa'nın farklı bölgelerine göç etmek durumunda kalmıştır. Ancak gittikleri bu yerlerde yine zorluklarla karşılaşan Mennonitler son olarak Amerika ve Kanada'ya göç etmişlerdir.⁸⁴

Mennonitler, Anabaptist gruplar arasında en büyük ve en karmaşık olan gruptur. Mennonitler arasındaki tarihi, dini ve kültürel farklılıklar Kuzey Amerika'da yüz elliden fazla Mennonit grubun türemesine neden olmuştur. Bunların bir kısmı etnik olarak İsviçre-Güney Almanya kökenliken bir kısmı ise Hollanda-Kuzey Almanya kökenlidir. Ancak son yıllarda artan etnik çeşitlilik dikkate değerdir. Nitekim kiliseye çok sayıda Asyalı, İspanyol, Afrikalı-Amerikalı üyenin katıldığı görülmektedir.⁸⁵

Mennonit gruplar kabaca Eski Düzen Mennonitler, Muhafazakâr Mennonitler ve asimile olmuş Mennonitler olarak üçe ayrılabilir. Mennonit dünyasının yaklaşık yüzde onunu oluşturan Eski Düzen Mennonitler geleneklere kökten bağlıdırlar ve toplumdan ayrı bir şekilde yaşarlar. Bu gruptaki Mennonitler yükseköğretimi ve teknoloji kullanımını reddederler. Çoğu hem İngilizce hem Almanca konuşur. Özellikle Kanada ve Amerika'da yaşayan Eski Düzen Mennonitler, at ve at arabası ile seyahat ederler. Aynı zamanda bu grupların üyeleri yerel kilise tarafından öngörülen kendine özgü sade giysiler giyerler.⁸⁶

Muhafazakar Mennonitler ise büyük ölçüde kırsalda yaşamaktadır. Sade giyinmeyi tercih ederler, laik insanlardan din adamları seçerler ve dünyevilikten uzak olmayı

⁸³ Kraybill, **Who are the Anabaptists?**, s. 9-10; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 137.

⁸⁴ Keleş, **Evanjelik Bir Hareket Anabaptist Mennonit Kilisesi** s. 281.

⁸⁵ Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 60.

⁸⁶ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 138.

vurgularlar. Geleneksel inanç ve uygulamaları korumaya çalışan Muhafazakar Mennonitler tarım veya iş amaçlı teknoloji kullanımına izin verirler. Bununla beraber evlerinde telefon ve elektrik bulundururlar. Ancak televizyon, bilgisayar ve internet kullanımı yasaktır. Genel olarak yüksek eğitime, profesyonel mesleklerden ve siyasete katılmaktan kaçınırlar.⁸⁷

Asimile olmuş Mennonitler şehirlerde yaşar, normal kıyafetler tercih eder ve günlük hayatlarını tipik bir Amerikan vatandaşı gibi sürdürürler. Mennonit olduklarının tek göstergesi Pazar günleri Mennonit Kilisesi'nde ayinlere katılmalarıdır.⁸⁸ Bu gruptakiler teknolojiyi, yükseköğrenimi ve çağdaş değerleri kabul etmeye daha açıklardır.⁸⁹

Anabaptist gruplar arasında en yaygın ve kalabalık olan grup Mennonitler'dir. 2015 yılında yapılan sayımlara göre dünya genelinde Mennonit nüfusu 2.115.195'tir ve bu sayıya henüz vaftiz edilmemiş Mennonit çocukları dahil edilmemiştir. Geçmiş yıllara göre Mennonit nüfusunda ciddi bir artış olması dikkate değerdir. Araştırmacılar, bunun nedeninin Mennonitler'in misyonerlik faaliyetlerine önem vermelerinin ve bu faaliyetleri başarılı şekilde yürütmelerinin etkili olduğunu ifade etmektedirler.⁹⁰

2.3.2. Amişler

Amişler, Anabaptist hareketin başlamasından yaklaşık 170 yıl sonra, 1693'te İsviçre'nin Alsas şehrinde kurulmuştur. Grup ismini İsviçreli Anabaptist cemaatinin lider isimlerinden biri olan Jakob Amman'dan (1644-1730) almaktadır.⁹¹ Jakob Amman, 1644'te İsviçre'de doğmuştur. Amman'ın önceden Reform Kilisesi'nin bir üyesi iken 1680'de Anabaptizm'e geçtiği kaydedilmiştir. Amman, 1693'te bugün Fransa'nın doğusunda bulunan Alsas'a taşınmıştır. 1690'ların başında bu bölgede 50'den fazla Anabaptist aile yaşıyor ve burada dini muhalefete karşı hoşgörülü olan lordların himayesinden faydalanıyorlardı. Ancak Alsas'taki yaşam her ne kadar rahat olsa da Amman, Anabaptistlerin durumundan memnun değildi. Ona göre, Anabaptistler ile dünyevi oldukları kabul edilen ve bu harekete mensup olmayanlar arasında daha keskin bir ayrım yapılması gerekiyordu. 1693'te Anabaptist yenilenme hareketinin güçlü bir sözcüsü haline gelen Jakob Amman kısa sürede etrafına birçok insan toplamayı başarmıştır.⁹²

⁸⁷ Kraybill, **Who are the Anabaptists?**, s. 16.

⁸⁸ Keleş, **Evanjelik Bir Hareket Anabaptist Mennonit Kilisesi**, s. 283.

⁸⁹ Kraybill, **Who are the Anabaptists?**, s. 17.

⁹⁰ Keleş, **Evanjelik Bir Hareket Anabaptist Mennonit Kilisesi**, s. 284.

⁹¹ Kraybill, **Who are the Anabaptists?**, s. 10.; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 7-8; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 90.

⁹² Steven M. Nolt, **The Amish**, Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2016, s. 16-17.

Amman, kiliseyi yeniden canlandırmak için İsviçreli Anabaptistlerin yılda bir defa düzenlediği komünyonun yılda iki defa düzenlenmesini önermiştir. Bununla beraber Amman, komünyon ve ‘sakınma’ (*shunning*)⁹³ ayinlerinde cemaatin birbirlerinin ayaklarını yıkamaları gerektiğini savunmuş ve kilisede katı bir disiplin uygulamıştır. İsviçreli Kardeşler aforoz edilen kilise üyesinin komünyondan dışlanmasının yeterli olacağını savunmuştur. Ancak Amman, kilisenin aforoz ettiği üyelerden ailevi ve sosyal ilişkilerinde de uzak durulması gerektiğini ifade etmiştir.⁹⁴ Bu anlaşmazlıklar sonucunda gerçekleşen 1693'teki bölünmeyle, İsviçre-Güney Almanya Anabaptizmi'nde her ikisi de ortak bir mirastan beslenen iki kol - Amişler ve Mennonitler- oluşmuştur.⁹⁵

Amişler dini özgürlükleri için birçok Anabaptist gibi göç etmek durumunda kalmıştır. 1700'lerin başında göç edenler için en cazip yer Kuzey Amerika olmuştur.⁹⁶ Amişler birincisi 1700'lerin ortasında ve ikincisi 1800'lerin ilk yarısında olmak üzere iki dalga halinde Kuzey Amerika'ya göç etmişlerdir.⁹⁷ Bu göçler sonrasında Avrupa'da Anabaptist kilisesi zayıflamış ve zaman içerisinde tamamen yok olmuştur. Avrupa'da kalan son Amişler de diğer kiliselere katılmıştır. Amişler Amerika'da hayatta kalmaya devam etmişlerdir.⁹⁸ Günümüzde Amerika Birleşik Devletleri'nin 27 eyaletinde ve Kanada'nın Ontario eyaletinin kırsal alanlarında yaşamaktadırlar. Amiş nüfusunun yaklaşık üçte ikisi Ohio, Pennsylvania ve Indiana eyaletlerinde bulunmaktadır.⁹⁹

Mennonitler gibi Amişler de geleneğe bağlılıkları ve modern hayata uyumları açısından birçok farklı gruba ayrılmaktadır.¹⁰⁰ Amiş nüfusunun yaklaşık %85'ini oluşturan Eski Düzen Amişler ile nüfusun %5'inden daha az bir kısmını içeren Yeni Düzen Amişler vardır. Kalan %10'luk kısım ise Amiş Mennonitleri, Beachy Amiş gibi birçok farklı grupları kapsamaktadır. Eski ve Yeni Düzen Amişler'in ortak uygulamaları arasında; at ve at arabası taşımacılığı, tarımda at ya da katır kullanımı, sade-düz kıyafetlerin tercih edilmesi, erkeklerde bıyık olmadan sakal bırakılması, kadınlarda başlık takılması, Almanca ya da İsviçre lehçelerinin konuşulması, evlerde ibadet, sekizinci sınıfa kadar eğitim, kamu elektriğinin

⁹³ Shunning: Almanca 'meidung'; kilise üyelerinin aforoz edilmesinden sonra, o kişiye yönelik sakınca veya yasak uygulanmasıdır (Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 190).

⁹⁴ Kraybill ve Bowman, **On the Backroad to Heaven**, s. 102; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 91.

⁹⁵ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. xiv.

⁹⁶ Nolt, **The Amish**, s. 19.

⁹⁷ Kraybill ve Bowman, **On the Backroad to Heaven**, s. 102.

⁹⁸ John A. Hostetler, **The Amish**, Scottdale: Herald Press, 1995, s. 8.

⁹⁹ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. xiv.

¹⁰⁰ Hostetler, **Amish Roots**, Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1990, s. 2.

kullanılmaması ve televizyon-bilgisayar gibi teknolojik cihazların yasaklanması yer almaktadır.¹⁰¹

1960-1970 yıllarında ortaya çıkan Yeni Düzen Amişler, Eski Düzen'den farklı olarak kilise organizasyonlarında kişisel dini tecrübeye vurgu yapmıştır. Ayrıca gençlerin resmi dini eğitim almalarının sağlanmasını ve Pazar okullarında dersler verilmesini savunmuşlardır.¹⁰² Eski ve Yeni Düzen'den çok daha farklı olan Beachy Amiş ve Amiş Mennonitleri ise araba kullanır, kamu elektriğini kullanır, toplantı evlerinde ibadet eder, misyonerlik yapar ve daha sıradan kıyafetler giyerler. Bu anlamda Amişler'den daha çok Mennonitler'e benzemektedirler.¹⁰³

2.3.3. Kardeşler

Alman Baptist Kardeşleri ya da *Dunkers / Dunkards* olarak bilinen Kardeşler'in ilk lideri Alexander Mack Sr.'dür (1679-1735). Söz konusu harekete mensup kişilerin, Dunkers ismini almalarının sebebi, vaftizi suya daldırma yöntemi ile yapmalarıdır.¹⁰⁴ Ancak onlar kendileri için yalnızca Kardeşler ismini kullanırlar. Kardeşler, yetişkinlerin vaftizlerini halka açık akarsularda ve göllerde suya daldırarak yaparlar. Hutterciler, Mennonitler ve Amişler'den farklı olarak kökenleri doğrudan 16. yüzyıl Anabaptistlerinden gelmez. Kardeşler inanç ve uygulamalarını Alman Pietizmi¹⁰⁵ ile Anabaptizmi harmanlayarak oluşturmuşlardır.¹⁰⁶

Alman Baptist Kardeşler, 1708 yılında sekiz kişinin uzun çalışmaları sonucunda Alexander Mack'in evinden çıkarak Eder Nehri'ne yürümesi ve burada birbirlerini üç defa suya daldırarak vaftiz etmeleri sonucu başlamıştır. Bu yeni cemaat Alexander Mack'i liderlerinden biri olarak seçmiş ve böylece ayrı bir organizasyon olarak Alman Vaftiz Kilisesi'ni kurmuştur.¹⁰⁷ 1708'de gerçekleşen bu vaftiz Kardeşler'in aşına olduğu diğer dini gruplardan ayrılışını sembolize etmektedir. Yeniden vaftiz etme eylemi ile Protestan kiliselerinin bebek vaftizi uygulamasını açıkça reddederken, vaftizde halka açık alanlarda suya daldırma yöntemi kullanarak Anabaptistlerin çoğunlukla kullandığı suyu serpmeye

¹⁰¹ Kraybill, **Who are the Anabaptists?**, s. 19-20.; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 96.

¹⁰² Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 10.

¹⁰³ Kraybill, **Who are the Anabaptists?**, s.19.; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 98.

¹⁰⁴ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. xiv.; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s.101.

¹⁰⁵ Pietizm: Philipp Jakob Spener (1635-1705) öncülüğünde Alman Lutheranismi içinde ortaya çıkan dini bir reform hareketidir. İlk Hristiyan cemaati modeline dönmek için bireysel dindarlığı, züht ve takvayı öngören bir dini yaşantıyı vurgulamaktadır (Osman M. Deniz, "Pietizm: Kökenleri, Temel Özellikleri ve Gelişimi", **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, 12, 2018, s. 96).

¹⁰⁶ Kraybill ve Bowman, **On the Backroad to Heaven**, s. 137.

¹⁰⁷ Martin Grove Brumbaugh, **A History of the German Baptist Brethren in Europe and America**, Mount Morris: Brethren Publishing House, 1899, s. 29.

yöntemini reddetmişlerdir. Bununla beraber vaftizin kendisini uygulayarak Radikal Pietistlerin resmi kiliseye ait her türlü uygulamayı reddetme anlayışına karşı çıkmış oldular.¹⁰⁸

Alexander Mack liderliğindeki Kardeşler, Güney Almanya ve İsviçre Anabaptistleri ve özellikle Mennonitler ile çok yakın temas kurdukları için büyük ölçüde onlardan etkilenmişlerdir. Kardeşler, Mennonitlerin inananların vaftizi, her türlü şiddet ve zorlamanın reddedilmesi, kilisenin inanan ve birbirine yakın olan bir toplumdan oluşması, yemin etmenin reddi, dini özgürlük ve devlet müdahalesinden uzak bir kilise yapısı gibi birçok temel prensibini benimsemiştir. Ancak onlar, Mennonitler'in ruhani yönlerinin eksik olduğunu, yıllar içinde Mesih'e olan ilk sevgilerini kaybettiklerini ve Kardeşler'in önemli gördüğü ilkel kilise uygulamalarından önemli ölçüde uzaklaştıklarını düşünüyorlardı.¹⁰⁹ Aynı şekilde Kardeşler, Pietistlerden insan ilişkilerinde sevginin önemini öğrenmişlerdir. Komünyon sırasında sevgi ziyafetinin (*love feast*)¹¹⁰ kutlanması Pietist kökenli bir uygulamadır.¹¹¹ Sonuç olarak ilk Kardeşler grubu Radikal Pietistlerin maneviyat ve Hristiyan yaşamı anlayışları ile Anabaptistlerin kilise ve cemaat anlayışları tarafından şekillenmiştir.¹¹²

Kardeşler Hareketi içinde birkaç cemaat oluşturarak Almanya'da kısa bir sürede gelişmiştir. Ancak yine artan siyasi baskılar, ekonomik faktörler ve iç çekişmeler gibi sebeplerle kısa sürede Amerika'nın Pennsylvania ve New Jersey eyaletlerine göç etmek durumunda kalmışlardır. Burada ise, genellikle Mennonitler ile komşu olmuşlardır. 1740 yıllarında Avrupa'da yalnızca birkaç Kardeşler topluluğunun kaldığı bilinmektedir. 19. Yüzyıl Kardeşler için genişleme ve yayılma dönemi olmuştur. Zira 1790-1880 yılları arasında Almanca konuşan 1500 üyeli küçük bir mezhepten, coğrafi olarak geniş alanlara yayılmış İngilizce konuşan 500 topluluk ve 58.000 üyeli bir kilise haline gelmişlerdir. Fakat 1880'lerde grup içerisinde yükseköğretim, sade kıyafet ve kilise yönetimi gibi konularda anlaşmazlıklar yaşanmaya başladı.¹¹³ Bu anlaşmazlıklar sonucunda Kardeşler üç ana gruba ayrılmıştır; Eski Alman Baptist Kardeşler, Kardeşler Kilisesi ve Alman Baptist Kardeşler.

¹⁰⁸ Carl F. Bowman, **Brethren Society: The Cultural Transformation of a "Peculiar People"**, Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1995, s. 4.

¹⁰⁹ Bowman, **Brethren Society: The Cultural Transformation of a "Peculiar People"**, s. 5.

¹¹⁰ Love feast: Genellikle Pietist teoloji temelli kiliselerin komünyon ayinlerinde son akşam yemeğine benzeyen bir anma yemeğidir. Sevgi ziyafeti tipik olarak beş unsurdan oluşmaktadır; ayak yıkama, ekmeği bölmek ve yemek (İsa'nın bedeninin sembolü), şarap ya da üzüm suyu içmek (İsa'nın çarmıhta akan kanının sembolü), mütevazı bir litürji kardeşliği yemeği ve ibadet (Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 128).

¹¹¹ Kraybill, **Who are the Anabaptists?**, s. 11.

¹¹² Bowman, **Brethren Society: The Cultural Transformation of a "Peculiar People"**, s. 5.

¹¹³ Kraybill ve Bowman, **On the Backroad to Heaven**, s. 138-139.

Alman Baptist Kardeşler 1908’de isim değişikliği sonucu Kardeşlerin Kilisesi adını almıştır. Ayrıca Kardeşlerin Kilisesi hareket içerisindeki en geniş gruptur ve bu grup içerisinde Dunkard Kardeşler ve Lütuf Kardeşler Kiliseleri gibi yeni gruplar çıkmıştır.¹¹⁴ Muhafazakar kanadı temsil eden Eski Alman Baptist Kardeşler yenilikçi eğilimlere karşı çıkar, savaşmayı, hükümete katılmayı, Pazar okullarını, yüksek öğrenimi, dünyevi eğlenceleri reddederler ve sade kıyafetleri tercih ederler.¹¹⁵ Sade kıyafetleri benimseyen bir diğer grup Dunkard Kardeşler’dir. Onlar Kardeşleri fazla dünyevileşmekle suçlamış, modern giyim ve saç modellerini eleştirmiştir. Dunkard Kardeşler moda kıyafetleri, boşanmayı ve boşananın tekrar evlenmesini ve din adamlarının maaşlı çalışmasına karşı çıkarlar.¹¹⁶

3. Huttercilerin Doğuşu

3.1. Güney Almanya ve Avusturya’da Anabaptizm

Hutterci kimliğin şekillendiği dönemde yönetimde olan Hapsburg Hanedanlığı sapkın dini hareketleri ortadan kaldırmak için çok katı önlemler alıyordu. Kutsal Roma İmparatoru ve İspanya kralı olan Hapsburg Hanedanı’ndan V. Charles (1500-1558), Avusturya topraklarını kardeşi I. Ferdinand’ın (1503-1564) yönetimine vermiştir. 1521-1564 yılları arasında Avusturya topraklarını yöneten Ferdinand bu dönemde iki büyük sorunla karşılaşmıştır. Bunlardan birincisi 1529’da Viyana kapılarına ulaşan ve 30 bin askerden oluşan Türk tehdidiydi.¹¹⁷ İkincisi ise Protestanlık ve beraberinde çıkan dini oluşumların yayılmasıydı.¹¹⁸

V. Charles, Reform’un getirdiği problemleri çözmek için ilk olarak 1521’de Worms Meclisi’ni (Diet of Worms) toplayarak Luther’in yazılarını yasaklamış, onu devlet düşmanı ilan etmiş ve yakalanıp imparatorluğa teslim edilmesini emretmiştir.¹¹⁹ Bunun yanı sıra, 1525’ten sonra Anabaptist hareketin hızla yayılmasına karşı 1528’de, Anabaptistlerin ‘ateş ve kılıçla yok edilmesi’ gerektiğini ilan etmiş ve neredeyse Anabaptistlerin tamamen yok

¹¹⁴ Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 105; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. xiv.

¹¹⁵ Melton, J. Gordon (Ed.), *Melton's Encyclopedia of American Religions*, ABD: Gale Cengage Learning; 2009, s. 458.

¹¹⁶ Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 107.

¹¹⁷ Burada bahsedilen Türk tehdidi I. Süleyman zamanında Avusturya’ya düzenlenen seferlerdir. I. Süleyman zamanında 1521’de Belgrad ele geçirilmiş, 1526’da Macarlar mağlup edilmiş ve 1529’da Osmanlı ordusu Viyana kapılarına dayanmıştır (Victor Peters, **All Things Common: The Hutterite Way of Life**, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1965, s. 13).

¹¹⁸ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 9-10.

¹¹⁹ Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. "Diet of Worms." *Encyclopedia Britannica*, <https://www.britannica.com/event/Diet-of-Worms-Germany-1521>. (Erişim Tarihi: 12.12.2021)

olmasına sebep olacak zulümler başlamıştır.¹²⁰ Fakat V. Charles'in söz konusu problemleri çözmeye yönelik aldığı en büyük karar şüphesiz 1529'da toplanan II. Speyer Meclisi'nde (Second Diet of Speyer) yeniden vaftiz olan herkesin ölümle cezalandırılacağını ilan etmesidir. Nitekim araştırmacılar 1525-1618 yılları arasında yakılarak, başları kesilerek ve boğularak infaz edilen Anabaptistlerin sayısının 5000'e kadar ulaştığını tahmin etmektedirler.¹²¹

Güney Almanya Anabaptizmi'nin erken dönemlerinde en etkili isimlerden biri Hans Denck (1500-1527) olmuştur.¹²² Denck, Nürnberg'de bir okulun rektörü olarak görev yaptığı sırada aykırı görüşleri sebebiyle görevinden alınmış ve bir süre Augsburg'da ruhani bir grubun liderliğini yapmıştır. 26 yaşında ise, Balthasar Hubmaier'in (1480-1528) etkisiyle, Anabaptizm'e yönelmiştir.¹²³ Denck, Lutherci reform hareketinin özellikle 'imanla tasdik' doktriniyle inanan kişiye hayatında yaptıklarına bakılmaksızın Tanrı katında yüksek mevki sunulması fikrini eleştirmiştir. O, hayatında Mesih'i takip eden kişiler dışında kimsenin gerçek anlamda onu bilemeyeceğini vurgulamış ve bu sebeple İsa'nın havarilerinin yolundan gitmeyi öğretmiştir. Basel'de 27 yaşında vebadan vefat etmesine rağmen yazıları tüm Anabaptistler üzerinde büyük etkiler bırakmıştır.¹²⁴

Denck'in takipçilerinden ve Orta ve Güney Almanya'da erken dönem Anabaptizmi'nin en etkili misyoneri Hans Hut (1490-1527) Anabaptist öğretilerin yayılmasında önemli bir rol oynamıştır.¹²⁵ Anabaptist olmadan önce Lutheran olan Hut, 1524 gibi erken bir dönemde bebek vaftizini sorgulamaya, kutsal metinlerdeki dayanağından şüphe etmeye başladı. Hut, şüpheleri sebebiyle yeni doğan çocuğunun vaftiz edilmesine izin vermemiş ve bunun karşılığı olarak yaşadığı kasabayı terk etmek zorunda kalmıştır. Augsburg'a yönelen Hut, burada Denck ile tanışıp Anabaptizm'e katılmıştır. Hut eskatolojik fikirleri ve Mesih'in çok yakında döneceğine olan sıkı inancıyla ön plana çıkmaktadır.¹²⁶ Hut sayesinde Anabaptizm'e katılanlar arasında; Fransisken keşişi olan Leonard Schiemer (1500-1528), rahip olan Hans Schlaffer (ö.1528) ve üniversite eğitimi almış laik biri olan Ambrose Spittelmaier (ö.?) yer alıyordu. Zira bu üç isim teolojik yazıları ile Avusturya

¹²⁰ Peter H. Stephenson, **The Hutterian People Ritual and Rebirth in the Evolution of Communal Life**, Maryland: University Press of America, 1991, s. 16.

¹²¹ Ozment, **The Age of Reform**, s. 331-332.

¹²² Werner O. Packull, **Mysticism And The Early South German-Austrian Anabaptist Movement 1525 – 1531**, Scottdale: Herald Press, 1977, s. 35.

¹²³ Melton, s.434; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s.43.

¹²⁴ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 10.

¹²⁵ Packull, **Hutterite Beginnings: Communitarian Experiments during the Reformation**, Virginia: The John Hopkins University Press, 1995, s. 56.

¹²⁶ William R. Estep, **The Anabaptist Story**, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing, 1996, s. 118-119.

Anabaptizmi'nin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Özellikle Mesih'in yaklaşmakta olan ikinci gelişi, Mesih'i takip ederken kişisel acı çekmenin bir şart olması ve topluluk içinde malların paylaşımı gibi konularda düşünceleri Avusturyalı Anabaptistler üzerinde büyük ölçüde etkili olmuştur.¹²⁷

3.2. Vadedilen Topraklar: Moravya

İsviçre ve Habsburg yönetimindeki topraklarda zulümler artınca Anabaptistler bir sığınak arayışı içerisinde günümüz Çek Cumhuriyeti topraklarında yer alan Moravya'ya yönelmişlerdir. Moravya, Habsburg kontrolünde olmasına rağmen buradaki güçlü soylular hatırı sayılır bir bağımsızlığa sahiptiler. Bu soylular çoğunun zanaatkar olması sebebiyle, dini muhalifler olmalarına bakmaksızın Alman ve İsviçreli Anabaptistlere sığınma hakkı vermişlerdir. Moravya'nın en zengin aileleri arasında, 1526'dan sonra büyük bir Anabaptist akını alan Nikolsburg dahil olmak üzere birçok şehir ve kasabayı yöneten Lichtenstein'lar bulunuyordu. Nitekim ailenin reisi olan Leonhard von Lichtenstein (1482-1534), Anabaptist öğretilerden etkilenmiş ve onlara katılarak Balthasar Hubmaier tarafından vaftiz edilmiştir.¹²⁸ Bu ise, Hubmaier'in önderliği ve Lichtenstein lordlarının hoşgörülü yaklaşımıyla Moravya'nın, Avrupa'daki Anabaptist faaliyetlerinin en etkili merkezi haline gelmesine neden olmuştur.¹²⁹ Dolayısıyla, 1527'den itibaren Moravya zulüm gören Anabaptistler için *vadedilen topraklar* olmuş ve bölgeye Tirol, Güney Almanya, Bavyera, Avusturya, Hesse ve İsviçre'den birçok Anabaptist göç etmiştir.¹³⁰

Balthasar Hubmaier, Anabaptizm'in Moravya'ya gelmesinde aktif rol alan ilk isimlerden biridir. Bavyera vatandaşı olan Hubmaier Regensburg'da bir katedralde papaz ve Ingolstadt Üniversitesi'nde musahhah olarak görev yapmıştır. Ancak radikal görüşleri sebebiyle görevlerinden alınarak Waldshut'a gönderilmiştir. Burada İsviçreli Anabaptist Reublin tarafından 1525'te vaftiz edilmiş ve sonraki günlerde süt kovanı ve kent meydanındaki çeşmeden aldığı su ile üç yüzden fazla kişiyi vaftiz etmiştir. Mayıs 1526'da Leonhard von Lichtenstein'ın kişisel daveti üzerine Nikolsburg'a gelmiştir.¹³¹ Burada çalışmalarına devam eden Hubmaier'in bir yıl gibi kısa bir sürede altı bine yaklaşık kişiyi

¹²⁷ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 11.

¹²⁸ Victor Peters, **All Things Common**, Minneapolis: University of Minnesota Press, 1965, s. 12.

¹²⁹ Estep, **The Anabaptist Story**, s. 127

¹³⁰ Packull, *Hutterite Beginnings*, s. 54; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 48.

¹³¹ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 12-13, Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 48.

vaftiz ettiği tahmin edilmektedir. Aynı zamanda bu süreç içerisinde birçok yazı kaleme aldığı da bilinmektedir.¹³²

İmparatorluğun çeşitli bölgeden gelen mülteciler, Nikolsburg çevresinde bir Anabaptist topluluğu oluşturmuştur. Bu Anabaptistler devletin inanç meselelerine müdahalesine ve devlet kilisesine muhalefet konusunda birleşmekle beraber pasifizm, savaş vergilerinin ödenmesi ve kılıcın kullanılması gibi konularda fikir ayrılığına düşmüş ve gruplaşmaya başlamışlardır. Hubmaier liderliğindeki bir grup ılımlı bir yol izleyerek hükümetin vatandaşlarını korumak için savaş vergileri toplama hakkına sahip olduğunu savunmuştur. Bu sebeple bu grup *Schwertler* (kılıç taşıyanlar) olarak adlandırılmıştır. Hans Hut ve Jacob Wiedemann liderliğindeki diğer bir grup ise şiddet kullanımına kesinlikle karşı çıkarak savaş vergilerini ödemeyi reddetmiştir. Bu radikal gruba ise, *Stäbler* (asa-değnek taşıyanlar) adı verilmiştir.¹³³

Hubmaier ve Hut'ın faaliyetleri çok uzun sürmemiş ikisi de tutuklanmıştır. Hubmaier, 1527'de tutuklanmış ve sayısız yargılama ve işkencelerin ardından 1528'te ihanet ve sapkınlıkla suçlanarak Viyana'da kazığa bağlanarak yakılmıştır. Son anına kadar onu destekleyen eşi de Anabaptist düşüncesinden vazgeçmediği için Tuna Nehri'ne atılmıştır. Hubmaier'in ölümünden kısa bir süre sonra Schwertler grubu etkisini kaybetmiş ve yok olmuştur. Ancak Stäbler grubu varlığını sürdürmüş ve Huttercilerin temelini oluşturmuştur.¹³⁴

Türklerin Hapsburg topraklarına girmesiyle İmparatorluk Moravyalı asillere vergi gelirleri ve savaşta insan gücü için büyük bir baskı oluşturmuştur. Leonhard von Liechtentein himayesinde bulunan Anabaptistleri ifşa etmeyi sürekli reddetmiş ve bu sebeple imparatorluk temsilcisi tarafında zorla tehdit edilmiştir. Liechtentein, imparatorluk birliklerinin sınırı geçmesi durumunda top mermileri ile karşılık vereceğini söylemiştir. Buna karşılık pasifizmi ve silah kullanılarak korunmayı reddeden Stäbler grubu lideri Wiedemann silah kullanarak korunmak yerine silahlı koruma olmadan hoşgörü gösterecek bir lord aramak amacıyla Moravya'yı terk etme kararı almıştır. Bunun üzerine Austerlitz'e yönelen grup, lordların savaş ve vergi ile ilgili şartlarını kabul etmesiyle buraya yerleşmeye başlamışlardır. Austerlitz ve çevresinde Wiedemann grubundan başka Anabaptist koloniler de bulunuyordu.¹³⁵

¹³² Estep, *The Anabaptist Story*, s. 94.

¹³³ Peters, *All Things Common*, s. 14; Hostetler, *Hutterite Society*, s. 13-15.

¹³⁴ Weaver, *Becoming Anabaptist: The Origin and Significance of Sixteenth- Century Anabaptism*, s. 66-67.

¹³⁵ Hostetler, *Hutterite Society*, s. 15-17.

Hutterciler'in lideri olarak kabul edilen Jakob Hutter ilk olarak Austerlitz'de karşımıza çıkmaktadır.

3.3. Jakob Hutter'in Lider Olarak Ortaya Çıkması

3.3.1. Hutter'in Anabaptizm'e Katılması ve Tirol'deki Liderliği

Huttercilere ismini veren Jakob Hutter'in¹³⁶ hayatı ile ilgili bilgiler kısıtlıdır. 1529 senesi öncesinde Hutter ile ilgili çok az bilgi bulunmaktadır.¹³⁷ 1500 yılı civarında, Puster Vadisi'ndeki St. Lorenzen'deki Moos köyünde doğmuştur.¹³⁸ Bruneck'te okulda biraz eğitim aldıktan sonra, şapka yapımı ve ticaretini öğrenmek amacıyla Prag'a gitmiştir. Daha sonra işi sebebiyle çeşitli seyahatler yapmış ve Karintiya'da, Spittal an der Drau kasabasına yerleşmiştir.¹³⁹

Güney Tirol'de yayılmakta olan Anabaptist hareketle ne zaman ve nasıl temas kurduğu, vaftiz yeri ve tarihi hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır.¹⁴⁰ Hutter'in içsel gelişiminde önemli rol oynayan Anabaptist öğretilerle ilk olarak Klagenfurt'ta temas kurduğu tahmin edilmektedir. Her ne kadar harekete nasıl katıldığı bilinmese de kısa süre içinde hareketin öncü isimlerden olmuştur. İlk olarak Tirol'de Puster Vadisi'nde seyahat ettiği ve Welsperg'te küçük bir cemaati yönettiği bilinmektedir. Fakat kaynaklar, 1529 yılının Mayıs ayında hükümetin bu bölgede harekete katılıp vaftiz edilenleri öğrendiği ve bu kimseler hakkında yakalama emri çıkarttığını kaydeder. Hutter'in kız kardeşinin de içinde olduğu bir grup yakalanmış, Hutter ve diğerleri kaçmayı başarmıştır.¹⁴¹

Etkili bir Anabaptist lider olarak Hutter'in ünü Kral Ferdinand'a 'başkalarını para karşılığında vaftiz ettiği' şeklinde ulaşmıştır. Ancak gerçekte o, harekete katılan herkesin ortak hazineye katkıda bulunmasını sağlamayı amaçlamıştır.¹⁴²

Hutter, Tirol'deki şiddetli baskılardan mağdur olan takipçileri için bir sığınak aramaya başlamıştır. Moravya'daki barışçıl ortamı duyan Hutter, Simon Schützinger (16.yy.?) ile

¹³⁶ Hutter ya da Huter/Hueter; Orta Çağ Almancasında 'huot'dan türemiştir. Şapka ya da şapkacı anlamına gelen kelimenin İngilizce karşılığı 'hat/hatter'dır.

¹³⁷ Brethren, *The Chronicle of Hutterian Brethren*, s. 83.

¹³⁸ Packull, *Hutterite Beginnings*, s. 198; Brethren, *The Chronicle of Hutterian Brethren*, s. 83.; Hostetler, *Hutterite Society*, s. 17.

¹³⁹ Johann Loserth, "Appendix A", Jacob Hutter, *Brotherly Faithfulness: Epistles from a Time of Persecution* içinde (185-203), New York: Plough Pub. House, 1979, s. 186; Williams, *The Radical Reformation*, s. 639.

¹⁴⁰ Brethren, *The Chronicle of Hutterian Brethren*, s. 83; Williams, *The Radical Reformation*, s. 639.

¹⁴¹ Loserth, "Appendix A", s. 186-187; Packull, *Hutterite Beginnings*, s. 199.

¹⁴² Williams, *The Radical Reformation*, s. 639; Hostetler, *Hutterite Society*, s. 17.

birlikte buradaki durumları değerlendirmek amacıyla Austerlitz'i ziyaret etmiştir.¹⁴³ Burada kilisenin önde gelen isimleriyle yaptıkları istişareler sonucunda Tanrı'ya hizmet etme ve Tanrı'dan korkma konusunda aynı ruhu paylaştıklarını fark eden Hutter ve Schützinger, Austerlitz'deki cemaatle birleşme kararı almışlardır. Bu mutlu haberi iletme ve Moravya'ya kaçmak için hazırlanmak üzere Tirol'e geri dönmüşlerdir.¹⁴⁴

3.3.2. Moravya'ya Göç, Austerlitz ve Auspitz Toplulukları

Moravya'ya göç çok tehlikeli olduğundan 'völker' adı verilen küçük gruplarla hareket edilmiştir. Bu küçük gruplar, Han ve Tuna Nehri üzerindeki nehir yollarını geçip ardından Wachau'dan ormanların içinden Moravya'ya doğru yürümüşlerdir. Birçoğu her şeyini geride bırakmak zorunda kalmış hatta küçük çocukların kaçış yolculuğuna dayanamayacağını düşünerek çocuklarını da geride kalan akrabalarına bırakmışlardır. Kaçakların mallarına ve bir kısmının çocuklarına el konulmuştur.¹⁴⁵ Hutter bu grubun başına George Zaunring'i (ö.1531 ya da 1538) görevlendirmiştir.¹⁴⁶

Başlangıçta Austerlitz topluluğunun lideri tartışmasız bir şekilde Wiedemann'dı. Moravya'daki Tirollü mültecilerden sorumlu olarak ise Zaunring bulunuyordu. 1530 kışında Austerlitz topluluğu çok genişlemiş ve havaların soğumasıyla birlikte dini ritüellerin dışarda yapılması zorlaşmıştı. Bu sebeple topluluk üç farklı grup halinde her birinin bir lideri olacak şekilde farklı sığınaklarda toplanmak zorunda kalmıştır. Bu gruplar kısa sürede hiziplere ayrılmıştır. Wiedemann ve Zaunring'e ek olarak William Reublin (1484-1559) de liderlik rolü üstlenmiştir. Reublin, İsviçreli Kardeşlerin ilk liderlerinden olan Conrad Gabel ile arkadaştı ve Hubmaier'i de o vaftiz etmişti. Şimdi, Austerlitz'de 1530 kışında Reublin, Wiedemann'ın otoriter yönetimine tepki gösteren grubun güçlü bir sözcüsü haline gelmiştir. Reublin, Pilgrim Marpeck'e (ö.1556) yazılan uzun bir mektubunda Wiedemann'a yönelik suçlamalarını kaleme almıştır.¹⁴⁷ Bu suçlamalar arasında Wiedemann'ın cemaat üyelerine eşit davranmaması ve gençlerin rıza göstermeden zorla evlendirilmesi gibi konular bulunuyordu. Wiedemann ise bu durum karşısında Reublin ve Zaunring'e şans tanımadan onları cemaatten kovma kararı almıştır. Bunun üzerine Reublin ve Zaunring bu uygulamayı adaletsiz bularak kışın ortasında 350 takipçileri ile beraber, Wiedemann ve beraberindeki 250 kişiyi geride bırakarak Auspitz'e

¹⁴³ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 17.

¹⁴⁴ Brethren, **The Chronicle of Hutterian Brethren**, s. 84; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 17; Loserth, "Appendix A", s. 188.

¹⁴⁵ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 17

¹⁴⁶ Brethren, **The Chronicle of Hutterian Brethren**, s. 85

¹⁴⁷ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 18- 19; Brethren, **The Chronicle of Hutterian Brethren**, s. 87-88; Packull, **Hutterite Beginnings**, s. 215.

taşınmıştır.¹⁴⁸ Ayrıca iki taraf arasında hakemlik yapması için Hutter'e bir elçi gönderilmiş ve bunun üzerine Hutter ve Schützinger tekrar Moravya'ya gelmişlerdir. Burada yaptıkları incelemeler sonucunda Austerlitz grubunu hatalı bulmuşlar ve sorunu çözdükten sonra tekrar Tirol'e dönmüşlerdir.¹⁴⁹

Hutter ve Schützinger'in Tirol'e dönmesinden kısa bir süre sonra Auspitz'de yeni sorunlar baş gösterir. Reublin'in kendisi için acil durumda kullanmak için bir miktar para sakladığı ortaya çıkınca görevden alınmış ve yerine Zaunring geçmiştir. Ancak çok geçmeden Zaunring'in karısının zina işlediği ortaya çıkmıştır. Zaunring, karısının yargılanması için cemaat üyelerinin karşısına getirmeyi kabul etmemiş ve bunun üzerine aforoz edilmiştir. Bu karışıklıklar üzerine Hutter ve Schützinger tekrar Tirol'den gelmiş ve Auspitz cemaatinin başına Schützinger geçmiştir. Schützinger'in yönetiminde Hutter'in de teşvikiyle bölgede bulunan Philip Plener ve Gabriel Ascherham ve onların takipçileri birleşmişlerdir.¹⁵⁰

1529'dan beri yaptığı birçok ziyaretten ve birçok cemaat üyesini gönderdikten sonra nihayet Hutter Tirol'den Moravya'ya kalıcı olarak göç etmiş ve 11 Ağustos 1533'te Auspitz'e yerleşmiştir.¹⁵¹ Hutter, Auspitz'deki topluluğun parçalanmış olduğunu ve bu gruplara liderlik etmesi için özellikle Tanrı tarafından buraya çağrıldığını düşünüyordu. O, aynı zamanda cemaat üyelerine içinde bulundukları zorlukların ve başarısızlıklarının sebebinin dünyevi duygu ve düşüncelere fazla önem vermelerinden kaynaklandığını söylüyordu. Başlangıçta liderliği kabul edilmemiş olsa da Hutter, Auspitz'de Schützinger, Ascherham ve Plener ile yaşadığı tartışmalar ve fikir ayrılıkları sonucunda cemaat içerisinde ön plana çıkmayı başarmıştır.¹⁵²

3.3.3. Hutter'in Moravya'daki Liderliği

Hutter, Schützinger'in karısının değerli eşyalarını gizlice sakladığını öne sürmüş ve bu suçlama sonucunda insanlar, Hutter'in yatağı ve sandığının da incelenmesi şartıyla, Schützinger'in yatağının aranmasına rıza göstermişlerdir. Aramanın neticesinde Schützinger'in kendisinin, dört gümüş Bern poundu dahil olmak üzere birçok şeyi gizlediği ortaya çıkmıştır.

¹⁴⁸ Stephenson, *The Hutterian People*, s. 36; Hostetler, *Hutterite Society*, s. 19; Williams, *The Radical Reformation*, s. 640.

¹⁴⁹ Packull, *Hutterite Beginnings*, s. 218; Loserth, "Appendix A", s. 190-191; Hostetler, *Hutterite Society*, s. 19; Thomas N. Finger, *A Contemporary Anabaptist Theology*, Downers Grove: InterVarsity Press, 2004, s. 32.

¹⁵⁰ Williams, *The Radical Reformation*, s. 641; Hostetler, *Hutterite Society*, s. 19-20; Brethren, *The Chronicle of Hutterian Brethren*, s. 91-93.

¹⁵¹ Stephenson, *The Hutterian People*, s. 37; Williams, *The Radical Reformation*, s. 641; Hostetler, *Hutterite Society*, s. 20; Packull, *Hutterite Beginnings*, s.225.

¹⁵² Hostetler, *Hutterite Society*, s. 20.

Bunun üzerine hem Schützinger hem de onu destekleyen Ascherham ve Plener görevden alınmıştır.¹⁵³ Böylece Hutter 1533'te lider olarak seçilmiş ve bu görevini 1536'da yakalanana kadar devam ettirmiştir.¹⁵⁴

Hutter'in Auspitz'deki kardeşliğin *Vorsteher*'i (baş yönetici) olmasıyla yerinden olan diğer liderler, onun reformlarının çok sert olmasını ve seçilmiş olarak elde ettikleri otoritelerinin gasp edildiğini ileri sürerek Hutter'in Auspitz grubundan ayrılmışlardır. Ayrılan topluluklardan Gabriel Ascherham'ın takipçileri *Gabrielites*, Philip Plener's ise kendi yaşamları boyunca *Philipites* olarak tanınmaya devam etmişlerdir.¹⁵⁵ 1533'te yaşanan bu ayrılık Anabaptist erken tarihi için önemlidir. Çünkü bu olay, Huttercilerin ayrı bir grup olarak doğuşunu temsil etmektedir.¹⁵⁶ Bu grupların ayrılmasıyla oluşan boşluğu kısa sürede Moravya'ya gelen yeni kardeşler doldurmuştur. Hutter'in Auspitz'den gönderdiği raporlar sonucu Moravya'ya kitlesel göçler devam etmiştir. Devam eden büyüme sonucunda Hutter yeni evler aramak durumunda kalmış ve aynı yıl (1533) topluluğun bir kısmını Auspitz'in yarım mil güneyinde bulunan Schäkowitz'e yerleştirmiştir.¹⁵⁷

Hutter eksiksiz bir toplumsal organizasyon oluşturmak için hemen çalışmalara başlamıştır. Takipçilerine Tanrı tarafından seçilmiş olduklarını ve bu nedenle dünyada acı ve zorluklar yaşamalarının gerekli olduğunu bildirmiştir. Ayrıca o, var olan az miktardaki varlıklarını diğerleriyle paylaşmanın gerekli bir feragat şekli olduğunu öğretmiştir. Bu anlamda Hutter için bu ortak paylaşımın amacı Mesih'in ikinci gelişine kadar kardeşlerin tüm engellere direnmeleri için gerekli bir disiplindi. Hutter'in Moravya'daki liderliği kısa bir süre olmasına rağmen (1533 Ağustos'tan, 1535 baharının sonlarına kadar) bu süre zarfında kararlı bir liderlik sergilemiş ve halkını ekonomik açıdan dayanıklı ve sosyal açıdan uyumlu bir *Brüderhof* (kardeşlik) organizasyonu inşa etmeye yöneltmiştir.¹⁵⁸

3.3.4. Moravya'da Baskı Dönemi ve Hutter'in Öldürülmesi

Hutterci Kardeşlik için ilk yıllar oldukça zor geçmiştir. 1535 Münster olaylarından sonra İmparatorluğun aldığı sert tedbirlerden Moravyalı Anabaptistler de etkilenmiştir. Ferdinand şimdiye kadar Anabaptistleri koruyan ve hoşgörülü olan Moravyalı lordları sıkıştırmaya başlamış ve Anabaptistler'in yerlerinden edilmesine sebep olmuştur.

¹⁵³ Williams, *The Radical Reformation*, s. 642, Hostetler, *Hutterite Society*, s. 20; Brethren, *The Chronicle of Hutterian Brethren*, s. 103-104.

¹⁵⁴ Peters, *All Things Common*, s. 15; Brethren, *The Chronicle of Hutterian Brethren*, s. 105.

¹⁵⁵ Estep, *The Anabaptist Story*, s. 132; Stephenson, *The Hutterian People*, s. 37.

¹⁵⁶ Packull, *Hutterite Beginnings*, s. 224.

¹⁵⁷ Loserth, "Appendix A", s. 193-194.

¹⁵⁸ Hostetler, *Hutterite Society*, s. 20-21.

Anabaptistler aylarca ormanlarda ve mağaralarda saklanmak durumunda kalmışlardır. Ajanlar ve muhbirler ihbar ettikleri her Anabaptist için ödül toplamış ve Ferdinand, Hutter'in başı için 40 gulden¹⁵⁹ ödül koymuştu.¹⁶⁰ Bu yüzden endişelenen cemaat, Hutter'in Tirol'deki saklanma yerlerini daha iyi bildiği için oraya giderek saklanmasını ve öncelikle kendi güvenliğini sağlamasını istemiştir. Bunun sonucunda Hutter grubun denetimini Hans Amon'a (ö.1542) bırakarak Moravya'dan kaçmak zorunda kalır.¹⁶¹ Hutter'in takipçilerinin çoğu, 1535 zulmü sırasında bölgeyi terk etmemiş, ancak çevredeki tarlalarda veya ormanda saklanmış veya bazı yerel lordlar tarafından gizlenmiştir. Hutter ise saklanırken Moravya'daki dağınık halde bulunan cemaate mektuplar yazarak onlara destek olmaya çalışmıştır.¹⁶²

Hutter ve hamile karısı Katharine Hutter, 29 Kasım 1535 gecesi, Avusturya, Sankt Andrä şehrinde Hans Steiner'in evinde yakalanmış ve Hutter derhal duruşma için Innsbruck'a götürülmüştür. Hutter, Şeytan'ın elçileri ve sorgulayıcıları ile karşı karşıya olduğuna inanıyordu. Bu sebeple yapılan işkencelere rağmen, arkadaşlarının adını veya görevinin mahiyeti ile ilgili açıklama yapmayı reddetmiştir. Ferdinand, Hutter'i takip etmeye meyilli olabilecek kişilerin gözünü korkutmak istemiş ve Hutter'in halka açık bir alanda ateşle yakılarak infaz edilmesini emretmiştir. İnfazın öncesinde Hutter'e özel işkenceler uygulanmıştır. Elleri bağlı vaziyette soğuk suda ağzını tıkayıp ardından aşırı sıcak bir odaya götürerek işkence edilmiştir. Sonra halkın önünde, kesilmiş etinin üzerine konyak dökerek ateşe vermişlerdir. Hutter bu şekilde üç aylık işkence sürecinin ardından, 25 Şubat 1536'da, Innsbruck'ta halka açık olarak yakılmıştır. Gufidaun'daki hapisshaneden kaçmayı başaran karısı ise yaklaşık iki yıl sonra yakalanarak idam edilmiştir.¹⁶³ Takipçileri, Hutter'in dayanılmaz işkencelere karşı gösterdiği direnç ve inancı duyduktan sonra, onun soyadını alarak, kendilerine açıkça *Hutterischen Brüder* yani Hutterci Kardeşler adını vermişlerdir.¹⁶⁴

4. Hutter Sonrası

1536'da Hutter'in halefi olarak Vorsteher görevine Hans Amon atanmıştır. Amon'un ilk görevi ormanlarda ve tarlalarda saklanan dağınık haldeki grubu yönetmek olmuştur.

¹⁵⁹ Gulden: Eski Hollanda para birimi

¹⁶⁰ Leonard Gross, **The Golden Years of Hutterites**, Scottsdale: Herald Press, 1980, s. 28; Stephenson, *The Hutterian People*, s. 38, Williams, **The Radical Reformation**, s. 643.

¹⁶¹ Loserth, "Appendix A", s. 197; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 21.

¹⁶² Hostetler, **Hutterite Society**, s. 23.

¹⁶³ Brethren, **The Chronicle of Hutterian Brethren**, s. 145; Packull, *Hutterite Beginnings*, s.249-254; Stephenson, *The Hutterian People*, s.38; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 23; Gross, **The Golden Years of Hutterites**, s.29

¹⁶⁴ Stephenson, *The Hutterian People*, s. 38.

Birkaç yıl içerisinde topluluklar kendilerini yeniden kurmaya ve gelişmeye başlamıştır.¹⁶⁵ Amon, 1542'de vefat edene kadar bu görevi devam ettirmiştir. Onun yönetimi sırasında Avrupa'nın her yerine misyonerler gönderilmiş ve bu misyonerlerin yaklaşık beşte dördü yakalanmış ve öldürülmüştür. Ancak bu misyonerler sayesinde birçok insan Anabaptizmi benimsemiş ve Moravya'ya göç etmiştir.¹⁶⁶

1530'ların başlarında ortaya çıkan ve hareketin ikinci kurucusu olarak adlandırılan Peter Riedemann (1505-1556) Hutterciler için en önemli figürlerden biridir. Silezyalı bir ayakkabıcı olan Riedemann, 1529'da Huttercilere katılmadan önce Anabaptist inancı sebebiyle tutuklanmıştır. Hapisten kaçarak Moravya'ya gelmiş ve burada Huttercilere katılmıştır. 1533'te Franconia'ya ve 1535'te Hesse'ye misyoner olarak gönderilmiştir. Avusturya'ya, Tirol'e, Swabia'ya ve Württemberg'e de gitmiş ve oradaki müntesipleri Moravya'ya gelmeleri için teşvik etmiştir.¹⁶⁷

Riedemann 1539'da Hesse'de tutuklanmış ve hapsedilmiştir. Burada, 1540-41 yılları arasında, 183 sayfalık *Rechenschaft'ını*¹⁶⁸ kaleme almıştır. Bu kitap Hutterciler tarafından 1565'te basılmış ve Huttercilerin temel inanç formülasyonu olarak günümüze kadar önemini sürdürmüştür. İki bölümden oluşan kitabın ilk kısmında Havariler Kredosu ve onun yorumuna yer verilmiştir. İkinci kısım ise ilk kısma yazılmış ekler niteliğindedir. Bu kitap Huttercilerle birlikte tüm Anabaptistler üzerinde etkili olmuştur. Ayrıca Riedemann birçok ilahi de kaleme almıştır. Bunların kırk beşi Hutterci ilahi kitaplarında yer almaktadır.¹⁶⁹

4.1. Hutterci Kardeşlerin Gelişme Dönemi

Amon 1542'de ölmeden önce, halefi olarak Leonard Lanzenstiel'i (ö.1565) seçmiştir. Lanzenstiel ilk iş olarak Hessen'de hapiste olan Riedemann'dan liderliği onunla paylaşmasını istemiş ve bunun üzerine Riedemann hapisten kaçmıştır. Moravya'ya dönmüş olan

¹⁶⁵ Brethren, **The Chronicle of Hutterian Brethren**, s. 146; Packull, *Hutterite Beginnings*, s.257; Gross, **The Golden Years of Hutterites**, s.29; Williams, **The Radical Reformation**, s. 646; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 24; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s.78, Estep, **The Anabaptist Story**, s. 134; Peters, **All Things Common**, s.15.

¹⁶⁶ Williams, **The Radical Reformation**, s. 646; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 24-25.

¹⁶⁷ Franklin H. Littell, **The Anabaptist View of The Church**, Boston: Beacon Press, 1958, s. 105-106; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 25; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 79; Williams, **The Radical Reformation**, s. 647.

¹⁶⁸ Kitabın tam adı; *Rechenschaft unseres Glaubens geschrieben zu Gmunden im Land ob der Enns im Gefencknus*.

¹⁶⁹ Estep, **The Anabaptist Story**, s. 137-139; Williams, **The Radical Reformation**, s. 647; Hostetler, **Hutterite Society**, s.25; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 79.

Riedemann, 1556'da ölümüne kadar Lanzenstiel ile birlikte Huttercilere liderlik yapmıştır. Lanzenstiel ise 1565'teki ölümüne kadar cemaatin liderliğini sürdürmüştür.¹⁷⁰

Hutterciler, 1554-1564 yıllarını 'İyi Yıllar' ve 1565-1591 yılları arasını ise 'Altın Yıllar' olarak adlandırmıştır.¹⁷¹ Çünkü bu dönemlerde bölgede Anabaptistler için huzur sağlanmış ve Hutterci koloniler gelişmeye başlamıştır. 1529-1621 yılları arasında Moravya'da yerel soyluların koruması ve himayesi altında 100'e yakın koloni inşa edildiği ve bu kolonilerin 20.000-30.000 kadar üyeden oluştuğu tahmin edilmektedir.¹⁷²

1565'te Lanzenstiel'in yerine Hutterci tarihinin en yetenekli liderlerinden Peter Walpot (1521-1578) lider (Vorstehar) seçilmiştir ve onun liderliğinde Huttercilerin altın yılları başlamıştır. Genel olarak kardeşliğin idari merkezi başpiskoposun yaşadığı yer kabul ediliyordu. Bu sebeple Walpot'un lider olmasıyla yaşadığı Neumühl şehri, Huttercilerin yeni idari merkezi olmuştur. Çok yönlü bir lider olan Walpot, yönetimi boyunca Hutterci kardeşliği her alanda geliştirmeye çalışmıştır. Walpot, çalışma gruplarını sistematize etmek ve farklı meslek dalları içerisinde disiplinin sağlanabilmesi adına çeşitli kılavuzlar hazırlatmıştır. Bunların yanı sıra eğitime yönelik Walpot okullarda düzenin sağlanması için bir okul disiplini klavuzu hazırlamıştır.¹⁷³

Huttercilerin altın yıllarında misyonerlik önemli rol oynamıştır. Walpot, Almanca konuşulan bölgelerdeki Anabaptist misyonerler üzerinde etkili olmuş ve yazılarıyla onları Lutherciler'in ve Kalvinistler'in suçlamalarına karşı savunmuştur. Walpot liderliğinden önce 1547'de Riedemann'la birlikte Hutterci inanç ve uygulamaları üzerine yazdıkları *Fünf Artikel* (Beş İman Esası) adlı eserden 30 yıl sonra, 1577'de *Das grosse Artikelbuch* (Büyük İman Esası Kitabı) isimli eserini kaleme almıştır. Bu eserde Hutterci teolojisini ve uygulamalarını gerekçeleriyle birlikte anlatmıştır. Ayrıca Walpot'un bazı vaazları günümüzde de Hutterciler tarafından okunmaktadır.¹⁷⁴ Walpot sonrasında Hutterciler, Hans Kräl (1578-1583) ve Claus Braidl (1583-1611) yönetiminde gelişmeye ve genişlemeye devam etmiştir.¹⁷⁵

¹⁷⁰ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 25; Gross, **The Golden Years of Hutterites**, s. 29; Estep, **The Anabaptist Story**, s. 139.

¹⁷¹ Stephenson, **The Hutterian People**, s. 39; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 29; The Chronicle of Hutterian Brethren, s. 319 ve s.385.

¹⁷² W.S.F. Pickering, **The Hutterites Christians Who Practice a Communal Life**, London: Ward Lock Educational, 1982, s. 21-22; Hostetler, **Hutterite Society**, s.29-30; Stephenson, **The Hutterian People**, **Ritual and Rebirth in the Evolution of Communal Life** s. 39.

¹⁷³ Williams, **The Radical Reformation**, s.1073-1075; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 80; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s.209.

¹⁷⁴ Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 80; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 209.

¹⁷⁵ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 31.

4.2. Moravya'da II. Zulüm Dönemi

Hutterci kardeşler Moravya'da düzenlerini kurmuş ve huzurlu bir hayat sürmeye devam ederken iki büyük problemle karşı karşıya kalmışlardır. Bunlardan ilki, 1593'te Türklerle Habsburg arasındaki savaştır. Hutterciler hem savaşa çağrılmış hem de savaş vergisi ödemeleri için zorlanmıştır. Vergi ödemeyi reddedenlerin mallarına zorla el konulmuştur. Habsburg İmparatorluğu ve Türkler arasındaki savaş (1593-1606) 13 yıl sürmüş ve savaş sonucunda Huttercilerin 16 kolonisi ve 11 okulu yakılmış, 87 Hutterci öldürülmüş ve 238'i esir alınmıştır. Esir alınan Huttercilerin çoğu Osmanlı Devleti'ne gönderilmiştir.¹⁷⁶

İkinci sorun ise hızla ivme kazanan Karşı Reform hareketi olmuştur. Moravya'daki bazı Katolik piskoposlar ve din adamları -özellikle Cizvitler- Anabaptizm'in ortadan kaldırılması için çalışmışlardır. 1575'te Nikolsburg'un idaresine Katolik bir ailenin geçmesiyle Huttercilere yönelik baskılar artmıştır. Huttercilere karşı yapılan propagandalarda ön plana çıkan isimlerden biri, Roma Katolik rahibi Christoph Fischer'dı (ö.1610 civarı). Fischer yazdığı *Vier und fünfzig Erhebliche Ursachen Warum die Wiedertäufer nicht sein im Land zu leyden* (Huttercilerin Ülkede Hoş Görülmemesinin Elli Dört Sebebi) gibi yazılarla halkın Huttercilere olan nefretini ateşliyordu.¹⁷⁷ Hutterciler şiddete karşı olduklarından dolayı zulüme karşılık vermemiş ve baskılardan kaçmak için yeraltı geçitleriyle birbirine bağlanan tünellere saklanmışlardır.¹⁷⁸

1618'de Hutterci kardeşler, savaşın ardından yeniden toparlanmaya fırsat kalmadan Otuz Yıl Savaşları (1618-1648) patlak vermiştir. Büyük ölçüde Protestan olan Bohemya halkının Katolik İmparator II. Ferdinand'a karşı isyanı ile başlayan çatışmalar Protestan ve Katolik devletler arasında şiddetli bir dini savaş olarak devam etmiştir. Moravya hükümeti bu savaşta Bohemya halkını desteklemiş ve Hutterciler bu savaşın tam ortasında kalmıştır. Ferdinand, Moravya'ya ordu göndermiş ve Hutterci kolonilerden 29'u Roma Katolik birlikleri tarafından yağmalanmıştır.¹⁷⁹ Bu dönemde savaşlar kadar etkili olan bir diğer zorluk ise, veba

¹⁷⁶ Harold S. Bender (Ed.), **Hutterite Studies Essays by Robert Friedmann**, Indiana: Mennonite Historical Society, 1961, s.62; Brethren, **The Chronicle of Hutterian Brethren**, s. 528-529; Pickering, **The Hutterites**, s. 22; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 61-63; Peters, **All Things Common**, s. 18.

¹⁷⁷ Stephenson, **The Hutterian People**, s. 43; Pickering, **The Hutterites** s. 22; Estep, **The Anabaptist Story**, s. 145; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 62.

¹⁷⁸ Pickering, **The Hutterites**, s. 22; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 63.

¹⁷⁹ John Horsch, **The Hutterian Brethren, 1528-1931: A Story of Martyrdom and Loyalty 1528-1931: A Story of Martyrdom and Loyalty**, Montana: Literary Licensing LLC, 2011, s. 53; Hostetler, **Hutterite Society**, s.63; Peters, **All Things Common**, s. 18.

salgını olmuştur. Yalnızca 1 yıl içerisinde (1621) Hutterci kardeşlerin üçte biri savaş ve hastalık sonucu hayatını kaybetmiştir.¹⁸⁰

4.3. Macaristan ve Transilvanya'ya Göçler

1622'de II. Ferdinand, Huttercilerin Katolik rahiplerin dini idaresini kabul etmemeleri halinde Moravya'dan sürülmelerini emretmiştir. Hutterciler arasından 230 kişi bu teklifi kabul etmiş kalanlar ise göç etmek zorunda kalmıştır. Cemaatin çoğu Macaristan ve Transilvanya'ya (bugünkü Romanya'ya) göç etmiştir. Huttercilerden bir grup o zamanlar Macaristan'ın bir parçası olan Slovakya'ya kaçmıştır. Ancak burada da huzurlu bir hayat sürememişlerdir. 30 Yıl Savaşları'nın devam etmesiyle 1626'da İmparator bölgeye 50 bine yakın asker göndermiş ve 1631'e gelindiğinde Macaristan'daki Hutterci nüfusu binin altına düşmüştür.¹⁸¹

Macaristan'da yaşanan bu çöküş döneminde önemli bir lider olan Andreas Ehrenpreis (1589-1662) ortaya çıkmıştır. 1639'da Vorsteher seçilen Ehrenpreis, 1662'de vefat edene kadar bu görevi yürütmüştür. Ehrenpreis göreve geldiğinde uzun süredir devam eden siyasi ve sosyo-ekonomik istikrarsızlık ve yeni kuşaklarda ilk kuşaklarda görülen coşku ve isteğin kalmaması gibi sebeplerden dolayı Hutterciler arasındaki birlik dağılmaya başlamıştır. Ehrenpreis, kardeşliğin inanç mirasına sahip çıkmak ve altın yılların ruhunu yeniden canlandırmak için büyük bir çaba göstermiştir. Bunun için özellikle ilahiler ve vaazlar aracılığıyla Hutterci mirasa sahip çıkmaya çalışmıştır. Bu vaazlar günümüzde de cemaat tarafından okunmaktadır. Ehrenpreis ayrıca o güne kadar yazılmış Hutterci geleneğe ait yazıların toplanıp bir araya getirilmesi için çalışmalar yapmıştır.¹⁸²

1622'de Moravya'da yaşanan zulüm sırasında Huttercilerden bir başka grup Protestan Prens Gabor Bethlen'in (ö.1629) daveti üzerine Transilvanya'ya gelmiş ve Alwinz'de bir koloni kurmuşlardır. Ancak 1658'de Türkler ve Habsburglar arasında yaşanan siyasi gerilim yeni bir savaşın patlak vermesine sebep olmuş ve Hutterciler yine katılmayı reddettikleri bir çatışmanın ortasında kalmıştır. Bölgedeki kolonilere yapılan baskınlar sonucu Huttercilerin

¹⁸⁰ Stephenson, The Hutterian People, s. 43

¹⁸¹ Estep, **The Anabaptist Story**, s. 147; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 67; Pickering, The Hutterites s. 22.

¹⁸² Wes Harrison, **Andreas Ehrenpreis and Hutterite Faith and Practice**, Ontario: Pandora Press, 1997, s. 4-5; Brethren, **The Chronicle of Hutterian Brethren**, s. 736; Pickering, The Hutterites, s. 22; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 67-68; Horsch, The Hutterian Brethren s. 70.

çoğu öldürülmüştür. Kaçanlar ise daha önce yaptıkları gibi mağaralara ve yeraltı tünellerine sığınmak zorunda kalmıştır.¹⁸³

Hutterci kimliğini diğer Anabaptistlerden ayıran en önemli uygulama ilk dönemden itibaren devam eden ortak mülkiyet uygulamasıdır. Bu uygulama Hutterci tarihi boyunca iki dönem askıya alınmıştır. Bunlardan ilki 1686 senesinde Macaristan'daki Huttercilerin yaşadıkları yoksulluk sebebiyle ortak mülkiyet uygulamasını bir süreliğine feshetmeleri ile yaşanmıştır. Cemaat üyeleri bundan böyle hükümet nezdinde bireysel ev sahipleri olarak kabul edilmek istediklerini bildirmişlerdir. Ancak bunun dışında diğer toplumsal uygulamalarını ve dini yaşamlarını diğer Hutterciler gibi sürdürmüşlerdir.¹⁸⁴ Ortak mülkiyetin askıya alındığı ikinci olay ise Rusya'da 1819'da gerçekleşmiştir.

1740'ta İmparatoriçe Maria Theresa'nın (ö.1780) Habsburg tahtına çıkması ve tüm halkın Katolikleştirilmesi adına Cizvitleri desteklemesiyle hem Macaristan'da hem de Transilvanya'da yaşayan Huttercilere yapılan baskılar artmıştır. Katolik inanca aykırı kitaplar yasaklanmış ve sık sık yapılan aramalarla bu kitaplar imha edilmiştir. 19. ve 20. yüzyılda Macaristan'da yapılan araştırmalarda Huttercilerden kalan evlerin duvarlarına saklanmış kitaplar bulunmuştur. Macaristan'da baskılar artmış, Katolik ayinlerine katılmayan önce dini önderler sonra kardeşliğin erkek üyeleri tutuklanmış ve kolonilerde geriye kadınlar ve çocuklar kalmıştır. 1763'te bölgedeki Huttercilerin çoğu işkence ve baskılara dayanamayarak Katolik olmuştur. Slovakya'da kalan ve Katolikleştirilen Hutterciler, yaşadıkları büyük evler nedeniyle Habaner (ev sahibi) olarak tanınmışlardır.¹⁸⁵

Bu sırada Orta Avrupa'da Katolik zulmünden kaçan bazı Lutherciler, Transilvanya'ya gelmiş ve Hutterci inanç ve uygulamalarından etkilenecek kardeşliğe katılmışlardır. Ancak, 1762'de Maria Theresa'nın emriyle bölgede Cizvitler'in baskıları artınca Huttercilerin bir kısmı Katolik olmuş ve reddedenler tutuklanmıştır. Tutuklanan Huttercilerden bir kısmı kaçarak Alwinz'deki Huttercilerin yanına geri gelmiş ve 1767'de birlikte Bükreş yakınlarındaki Wallachia'ya kaçmışlardır.¹⁸⁶ Burada yaklaşık 3-3,5 sene kalmışlardır. 1768-1774 Rusya- Osmanlı savaşının başlaması ile bu bölgede bulunan Huttercilerin evleri

¹⁸³ Horsch, *The Hutterian Brethren*, s. 56; Pickering, *The Hutterites*, s. 22-23.

¹⁸⁴ Horsch, *The Hutterian Brethren*, s. 75-76; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 68.

¹⁸⁵ Pickering, *The Hutterites*, s. 22-23; Hostetler, **Hutterite Society**, s.68-70.

¹⁸⁶ Brethren, **The Chronicle of Hutterian Brethren**, s. 806; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 68-69, Horsch, *The Hutterian Brethren* s. 97.

yağmalanmıştır.¹⁸⁷ Buradaki olumsuz şartlar Huttercilerin Rusya'ya yönelmesine neden olmuştur.

5. Rusya Dönemi (1770-1874)

5.1. Vischenka'da Toplanma Süreci

Hutterciler, Wallachia'da geçirdikleri üç yıldan sonra, 1770 senesinde Rus Mareşal Kont Peter Alexandrovich Rumiantsev'in dini özgürlük temini ve askerlikten muafiyet sözü vermesi üzerine Kont'un Ukrayna'da yer alan Vishenka'daki topraklarına yerleşmişlerdir.¹⁸⁸ Böylece Hutterciler 1771 yılında tekrar bir çatı altında toplanmış ve ilk dini törenlerini burada gerçekleştirmişlerdir. Transilvanya ve Macaristan'da tutuklanmış olan Hutterci üyelerden bir kısmı 1772'de serbest bırakılmış ve 1773'te Vishenka'daki topluluğa katılmışlardır.¹⁸⁹ Böylelikle zulüm döneminde Macaristan, Transilvanya ve diğer bölgelere dağılmış olan Hutterciler ilk kez 1773'te bir araya gelerek yeni bir cemaat oluşturmuştur.¹⁹⁰ Ancak üyeler arasındaki bu çeşitlilik, ilerleyen dönemlerde Hutterci kardeşler arasında birtakım fikir ayrılıkları ve gruplaşmaların yaşanmasına sebep olacaktı.

Ukrayna'da yeni bir düzen kuran ve barış içerisinde yaşayan Hutterciler için ilk problem, 1787'de Rusya-Osmanlı savaşları sırasında Rusya hükümetinin toprak sahiplerinden hem asker hem de savaş için vergi istemesi olmuştur. Huttercilerin asker göndermeyi ve savaş vergisi ödemeyi reddetmesi üzerine anlaşmazlık yaşanmıştır. Ancak daha sonra yapılan görüşmelerde Hutterciler yaşadıkları topraklar için bir yıllık kira ödemeyi kabul etmiş ancak savaş vergisi ödemeyeceklerini belirtmişlerdir. Bunun üzerine toprak sahibi Kont Rumiantsev, bu kira parası ile asker kotasını doldurmak için köle ve serfler satın almıştır.¹⁹¹

1796'da Kont Rumiantsev'in vefat etmesiyle iki oğlu Huttercilere tanınan imtiyazları azaltarak onları serflerin statüsüne indirmek istemiştir. Rusya'daki sosyal düzen içerisinde nüfusun büyük çoğunluğu devlet, kilise ya da soylular için çalışan köylülerden oluşmaktaydı. Serfler ise hem kraliyet topraklarını işliyor hem de kendi geçimleri için toprak işliyorlardı. Bir de evlerde çalıştırılan, alınıp-satılabilen ya da takas edilebilen köleler bulunuyordu. Hutterciler, bahsi geçen kraliyet topraklarına değil, bir Kont'a ait özel topraklara, toprak

¹⁸⁷ Horsch, *The Hutterian Brethren* s. 106; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 68.

¹⁸⁸ John Satterlee, "The Hutterites: A Study in Cultural Diversity", **Research Bulletins of the South Dakota Agricultural Experiment Station**, 1993, s.3; Brethren, **The Chronicle of Hutterian Brethren**, s. 806; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 111; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 81.

¹⁸⁹ Horsch, *The Hutterian Brethren* s. 107-108.

¹⁹⁰ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 96.

¹⁹¹ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 99.

sahibinin daveti ile yerleşmişlerdi ve çeşitli ayrıcalıklara sahiptiler. Bu sebeple yasal statülerini netleştirmek adına İmparator I. Paul'a (1796-1801) başvurmışlardır. Görüşmeler neticesinde Huttercilerin orijinal anlaşmalarının geçerli olduğu kabul edilmiş ve 6 Ekim 1800 tarihli yeni anlaşma ile Huttercilerin onlardan 19 sene sonra Ukrayna'ya göç eden ve kraliyet topraklarında yaşayan Mennonitler ile aynı yasal statüde oldukları konusunda güvence verilmiştir. Ayrıca Huttercilerin Rumiantsev topraklarından kraliyet topraklarına taşınmasına izin verilmiştir.¹⁹²

5.2. Radichev'de Yeni Düzen

Hutterciler yapılan görüşmeler ardından kraliyet topraklarında bulunan Radichev'e taşınmışlardır. Vichenka'dan ayrılan Huttercilerin nüfusu 99 erkek ve 103 kadından oluşan 44 aile aileyi kapsıyordu. Hutterciler hızla Radichev'de yerleşerek burada tarım ve hayvancılığa başlamışlardır. Aynı zamanda geleneksel el sanatları, dokuma, terzilik, ayakkabıcılık, dericilik, şapkacılık, demircilik, arıcılık, marangozluk vb. üretim faaliyetlerini de yürütmüşlerdir. Yakınlarında bulunan Assman Nehri üzerinde bir su değirmeni ve koloni yakınlarında bir tepeye yel değirmeni de inşa etmişlerdir.¹⁹³ Buradaki kardeşlik oldukça uyumlu bir düzene sahip olmayı başarmıştır. Ancak çok geçmeden yeni problemler ortaya çıkmıştır.

Bu sorunların başında, Radichev'de artan nüfusu desteklemek için mevcut araziler yeterli olmaması ve bu nedenle tam istihdam sağlanamaması gelmekteydi. Yaşanan bu ekonomik sıkıntılar beraberinde komün hayatının gerekliliği konusunda fikir ayrılıklarını getirmiştir. Zira Johannes Waldner (1749-1824), komün hayatının vazgeçilemeyecek temel bir ilke olduğunu vurgularken, onun yardımcısı Jakob Walther (1770-1855), komün hayatının terk edilmesi gerektiğini savunmuştur.¹⁹⁴ 1819'da Radichev'de çıkan yangın sonucunda binaların çoğu yok olunca ortak mülkiyet uygulaması kaldırılmıştır. Bunun sonucunda ise meyve bahçeleri, ormanlar ve birkaç ortak bina dışında, diğer mallar ve topraklar üyeler arasında eşit olarak paylaştırılmıştır.¹⁹⁵

Ekonomik sorunlara ve cemaat içindeki anlaşmazlıklara rağmen Hutterciler, Kuzey Ukrayna'da önemli bir nüfus artışı yaşamışlardır. Bu artışta Transilvanya ve Macaristan'dan

¹⁹² Horsch, The Hutterian Brethren s. 113; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 81; Pickering, The Hutterites, s. 23.

¹⁹³ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 100-101.

¹⁹⁴ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 103.

¹⁹⁵ Rod A. Janzen ve Max Stanton, **The Hutterites in North America**, Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 2010, s. 56-57.

kaçarak gelenler ile Mennonitlerden ve Amişlerden Hutterciliğe geçenler de etkili olmuştur.¹⁹⁶ Artan nüfus ve ekonomik sıkıntılar sonucunda Hutterciler, 1842’de Rus hükümeti tarafından atanan Mennonit yetkili Johann Cornies’in (1789-1848) yardımı ile Taurida eyaletinde bulunan Molotschna Mennonit yerleşimine yakın bir bölgeye taşınmışlardır. Bu bölge, Hutterciler tarafından *Huttertal* olarak adlandırılmıştır. Buradaki mevcut nüfusun 69 aileden oluşan, toplamda 185’i erkek, 199’u kadını olmak üzere 384 kişi oldukları kaydedilmiştir.¹⁹⁷

Cornies, bu dönemde Huttercilere hem mali hem de topluluğun organize edilmesi açısından oldukça yardımcı olmuştur. Ancak Huttercilerin yaşamlarını birçok açıdan kontrol etmiştir. Evlerin inşa şeklinden, hangi mahsullerin yetiştirileceğine kadar tavsiyede bulunmuş, Huttercilerin sosyal yaşamlarına dahi müdahil olmuştur. Hatta onun Huttercilerin görücü usulle evlendirme uygulamasının kaldırılmasında etkili olduğu söylenmektedir. Cornies devreye girmeden önce Hutterciler evliliğin bireysel bir karar olmadığına inanıyordu. Ancak yaşlı bir dulla evlenmek istemeyen Hutterci bir genç kızın Cornies’ten yardım istemiş ve bu olaydan sonra Cornies Huttercilerden bu eski geleneklerden vazgeçmelerini talep etmiştir.¹⁹⁸

Huttertal kısa zamanda hızlı bir ekonomik ilerleme kaydetmiş ve 1852’de, 1848’te ölen Cornies’in onuruna *Johannesruh* adında ikinci bir koloni kurulmuştur. 1860’lara gelindiğinde Huttercilerin, Mennonite Molotschna ve Chortitza kolonilerinin yakınında beş yeni kolonisi bulunuyordu. Temel ekonomik faaliyetleri ise, büyük hayvan yetiştiriciliği, tahıl ve sebze (özellikle patates) çiftçiliği üzerine kuruluydu. Başka bir ifadeyle daha önceden Huttercilerin meşgul olduğu zanaatlerin çoğu burada yerini çiftçiliğe bırakmıştır. Nitekim bu dönemde etkisini yitirmeye başlayan zanaatlerin önemli bir kısmı zamanla unutulacaktır.¹⁹⁹

Hutterci tarihinde komün yaşamı ikinci kez 1819’da Radichev’de kaldırılmıştır. Ancak 1859’da komün yaşamı Michael Waldner (1834-1889) ve Jakob Hofer (ö.?) yönetiminde yeniden kurulmuştur. Kaynaklar bu konuda, Waldner’in, rahip olarak seçildikten kısa bir süre hastalandığını, ailesinin ise ilk önce nefes alamadığı için onun öldüğünü düşündüklerini ifade ederler. Ancak gerçekte Waldner o esnada bir çeşit trans haline geçmiş ve Tanrı tarafından bir vizyon ile ortak yaşamı geri getirmeye çağırılmıştır. Onun, bu vizyonu yakın arkadaşı Jakob

¹⁹⁶ Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 57.

¹⁹⁷ Hostetler, *Hutterite Society*, s. 105.

¹⁹⁸ Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 57-58.

¹⁹⁹ Hostetler, *Hutterite Society*, s. 105-106; Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 58.

Hofer'e anlatması, bu ikilinin ve bundan sonra ortak yaşamın yeniden kurulması üzerine çalışmalar başlattığını göstermektedir.²⁰⁰

Waldner'in önderliğinde başlayan bu yenilenme, 1859'da Hutterdorf köyünün bir ucunda gerçekleşirken, köyün diğer ucunda ise Darius Walter (1835-1903) ortak yaşamı yeniden kurmuştur. Köyün merkezinde ortak yaşamı uygulamayanlar bulunmaktaydı. Waldner, demirci olması sebebiyle demirci Michael anlamına gelen 'Schmied-Michel' ismi ile tanınmıştır. Bu sebeple mesleğine nispeten takipçileri de *Schmiedeleut* olarak adlandırılmıştır. Bu grup 1868'de Hutterdorf'taki mallarını satmış ve Scheromet'e taşınmıştır. 1874'te Güney Dakota'ya gidene kadar 15 yıl boyunca ortak hayatı sürdürmüşlerdir.²⁰¹ Darius Walter grubu ise kısa bir süre sonra liderlerinin adına nispeten *Dariusleut* olarak adlandırılmıştır. Bu grup ABD'ye göç etmeden önce 14 yıl komün hayatını sürdürmüştür. Hutterci hareketin üçüncü kolu olan *Lehrerleut* ise Güney Dakota'ya göçten sonra kurulmuştur.²⁰²

5.3. Yeni Yurt Arayışı ve Amerika'ya Göç

Hutterciler geleneksel komün yaşamlarına geri dönmeye başlamışken ve genel anlamda Rusya'daki Anabaptistler için bir gelişme dönemi yaşanırken, Rusya yönetimi milliyetçi önlemler almaya başlamıştır. Huttercilerin şimdiye kadar Almanca eğitim vermesine izin verilirken, 1864'te yayınlanan bir yasa ile Rusça, okullarda eğitim dili haline getirilmiştir. Ardından 1871'de zorunlu askerlik hizmeti getirilir. Bunun üzerine Mennonit ve Hutterci liderler kendilerine tanınan ayrıcalıkları tekrar teyit etmek için St. Petersburg'a gitmiş ve yetkililerle görüşmüşlerdir. Ancak görüşmelerden olumlu bir sonuç alınamamış ve bunun üzerine yeni olanakları araştırmak üzere Amerika da dahil olmak üzere çeşitli ülkelere delegeler göndermişlerdir.²⁰³

Amerika'ya giden Anabaptist delegeler arasında Hutterci temsilciler Paul Tschetter (1842-1919) ve amcası Lorenz Tschetter (1819- 1878) da yer alıyordu. Temsilciler, 14 Nisan 1873'te Rusya'dan ayrılmış ve 27 Haziran 1873'te dönmüşlerdir. Tschetter'lar Kuzey Amerika ziyaretleri sırasında Birleşik Devletler Başkanı Ulysses Grant (1822-1885) ile görüşerek kendisinden askerlik hizmetinden 50 yıl muafiyet, din ve dil özgürlüğü talep

²⁰⁰ Robert Friedmann, "The Re-establishment of Communal Life Among the Hutterites in Russia", **MQR**, Nisan, 1965, s. 150.

²⁰¹ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 184; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 111.

²⁰² Friedmann, "The Re-establishment of Communal Life Among the Hutterites in Russia", s. 151; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 62; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 88.

²⁰³ Pickering, **The Hutterites Christians Who Practice a Communal Life**, s.23; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 112-113.

ederler. Başkan Grant, Huttercilerin bu isteklerine olumsuz yaklaşır. Ancak ABD Dışışleri Bakanı Hamilton Fish (1808-1893), Grant adına önümüzdeki 50 yıl boyunca askerlik hizmeti gerektiren bir durum yaşanmayacağına dair Hutterci temsilcilere güvence verir. Fish'in bu güvenceyi vermesinde Amerikan İç Savaşı (1861-1865) sonrasında barış ortamının sağlanması etkili olmuştur. Nitekim tam olarak 50 yıl olmasa da (44 yıl) Hutterciler I. Dünya Savaşı'na kadar herhangi bir askeri göreve çağrılmamıştır.²⁰⁴

Rusya'da bulunan Anabaptistler yeni bir yurt arayışı içerisindeyken Rus hükümeti 45 bin çiftçisini kaybetmek üzere olduğunu fark etmiş ve İmparator, Huttercilere ve Mennonitlere birer temsilci göndererek askerlik hizmeti yerine sivil hizmet seçeneği sunmuştur. Mennonitlerin bir kısmı bu teklifi kabul ederken Hutterciler, atalarının yolundan giderek savaşla ilgili herhangi bir işte hizmet etmeyi kesinlikle reddetmiş ve yeni topraklara göç etmeyi tercih etmişlerdir.²⁰⁵

Amerika'ya göç birçok aşamada gerçekleşmiştir. Huttercilerin ilk göçü hem Schmiedeleut hem de Dariusleut gruplarından ve onların liderlerinden oluşuyordu. Bu gruplar 1874'te Dakota bölgesine ulaşır.²⁰⁶ Ardından 13 aileden oluşan, Jacob Wipf (1835–1896) önderliğindeki bir başka grup 1877'de Rusya'yı terk ederek Güney Dakota'ya gelmiştir. Bu grup, liderleri Jacob Wipf'in başarılı bir öğretmen (Lehrer) olması sebebiyle *Lehrerleut* olarak tanınmıştır.²⁰⁷ 1874-1879 yılları arasında komün hayatını sürdürmeyen diğer Hutterciler de Rusya'yı terk etmiş ve çoğu Güney Dakota bozkırlarına yerleşmiştir. Geleneğe göre sadece iki Hutterci ailenin Rusya'da kaldığı bilinmektedir.²⁰⁸

6. Kuzey Amerika ve Kanada'da Hutterciler

19. yüzyılın sonlarında Batı Amerika topraklarının büyük bir kısmı yerleşime açıktı. 1862'de Abraham Lincoln'un (1809-1865) *Homestead Yasası'nı* imzalamasıyla bu bölge kitlesel göçler almaya başlamış ve bu yasa ile ABD vatandaşlarına ya da vatandaş olacaklara üzerinde yaşamaları ve toprağı işlemeleri şartıyla 640 dönümlük kamu arazisi verilmiştir. Başvuru yapacak olan vatandaş ya da müstakbel vatandaşın daha önce Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı savaşmamış olması, 5 yıl boyunca arazide yaşaması ve araziyi

²⁰⁴ Bradley Armishaw, "The Hutterites' Story of War Time Migration from South Dakota to Manitoba and Alberta", *Journal of Mennonite Studies*, vol. 28, Ottawa, 2010, s. 228.

²⁰⁵ Armishaw, "The Hutterites' Story of War Time Migration from South Dakota to Manitoba and Alberta", s.229; Hostetler, *Hutterite Society*, s. 115.

²⁰⁶ Friedmann, "The Re-establishment of Communal Life Among the Hutterites in Russia", s. 151.

²⁰⁷ Kraybill, *Concise Encyclopedia*, s. 125; Hostetler, *Hutterite Society*, s. 115.

²⁰⁸ Çatalbaş, *Radikal Reformistler*, s. 82; Kraybill ve Bowman, *On the Backroad to Heaven*, s. 20; Hostetler, *Hutterite Society*, s. 115-116.

iyileştirmesi gerekiyordu. 5 sene sonunda gereken şartları yerine getirenler kamu arazilerinin tapusunu alma hakkına sahip olacaklardı.²⁰⁹

Homestead Yasası ile batıya yerleşimi teşvik amacıyla demiryolu şirketlerine sayısız araziler verilmiştir. Demiryolu şirketleri ise Amerika dışından gelen göçmenlere bu arazileri satmaya başlamıştır. Hutterciler de Amerika Birleşik Devletleri'ne tam olarak nereye yerleşeceklerini bilmeden gelmiş ve bu durum onların demiryolu şirketleri ve bazı göçmen acentaları tarafından kandırılmalarına sebep olmuştur. Yolculukları sırasında birçok defa eşyalarına el koyulmuştur. Önce Burlington'a giden kardeşler buradan Lincoln ve Nebraska'ya geçmiştir. Hutterciler burada bir süre kalmış, erkekler geçici günlük işlerde çalışmıştır. Burlington'da kaldıkları bir ay içerisinde dizanteri salgını sonucunda 36 çocuk ve bir yetişkin vefat etmiştir. Burada uygun bir arazi bulamayan Hutterciler 8 Ağustos 1874'te Güney Dakota'ya bağlı Yankton'a geçmişlerdir. Homestead Yasası aileler için devletten arazi almak için kolay bir imkan sunmuştur. Ancak Hutterciler ortak yaşama vurgu yaptıkları ve bireysel ya da aile mülkiyetini kabul etmedikleri için bu kolaylıktan yararlanmamışlardır.²¹⁰

6.1. Güney Dakota Yılları

Rusya'dan göç eden Hutterci kardeşler 1874-1879 yılları arasında Kuzey Amerika'nın Güney Dakota bölgesine yerleşmişlerdir. Hutterci göçmenlerin toplam sayısının en az 1265 olduğu tahmin edilmektedir. Kesin sayıları bilinmemekle beraber bu göçmenlerin yaklaşık yarısının kolonilerde yaşayanlar ve diğer yarısının ise komün hayatı uygulamayanlar olduğu belirtilmektedir. 1880'de ABD'de yapılan nüfus sayımı kolonilerde yaşayan 443 Hutterci yetişkin ve çocuğun bulunduğunu göstermektedir. Bu listelerden en yaygın 17 Hutterci aile adı şu şekildedir: Decker, Entz, Glanzer, Gross, Hofer, Kleinsasser, Knels, Mandel, Miller, Pullman, Stahl, Tschetter, Waldner, Walter, Wipf, Wollman ve Wurtz.²¹¹

Kolonici Hutterciler, Güney Dakota'da 1874-1877 yılları arasında üç koloni kurmuşlardır. İlk koloni Michael Waldner'in grubu Schmiedeleut tarafından Missouri Nehri yakınlarında Bon Homme County'ye kurulmuş ve bu koloniye *Bon Homme* adı verilmiştir. Bugün de Bon Homme kolonisi Kuzey Amerika'daki Schmiedeleut kolonilerinin ana kolonisi olarak kabul edilmektedir. İkinci olarak, Darius Walter'ın grubu olan Dariusleut ise ilk kolonileri olan *Wolf Creek* kolonisini 1875'te kurmuştur. Bu koloni de Kuzey Amerika'daki

²⁰⁹ Lee Ann Potter ve Wynell Schamel, "The Homestead Act of 1862" **Social Education** 61, no. 6, Ekim, 1997, s. 359-364.

²¹⁰ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 119-121.

²¹¹ John A. Hostetler ve Gertrude Enders Huntington, **The Hutterites in North America**, Wadsworth: Brooks/Cole Pub Co., 2002, s. 3; Çatalbaş, **Radikal Reformistler** s. 82; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 116.

Dariusleut kolonilerinin kurucusu kabul edilmektedir. Son olarak, 1877’de Güney Dakota’ya gelen Jacob Wipf önderliğindeki Lehrerleut grubu ise, Parkston yakınlarında *Elmspring* kolonisini kurmuştur.²¹²

1874-1879 yılları arasında koloni hayatını sürdürmeyen Hutterciler de Rusya’yı terk ederek Güney Dakota bozkırlarına, diğer üç Hutterci koloninin yakınlarına yerleşmiştir. Kırsalda yaşadıkları için bu grup diğer Hutterci koloniler tarafından *Prairileut* olarak tanınmıştır. Bu grupta bulunan Hutterci aileler Homestead Yasası’ndan yararlanarak çiftlik sahibi olmuşlardır. İlk yıllarda Prairileut ile diğer koloniler arasında evlilikler ve koloniler arası geçişler olmuşsa da ilerleyen zamanda aradaki sınırlar çizilmiş ve birbirlerinden ayrılmışlardır. Bu grup zamanla Mennonit grupların içerisinde asimile olmuştur.²¹³

1874’ten I. Dünya Savaşı’na kadar süren ilk yıllar Hutterciler için zorlu geçmiştir. Bu süreçte Hutterciler kolonilerin organizasyonu ve geçiminin sağlanması gibi temel sorunlarla ilgilenmiştir. Bunların yanında verimsiz mahsuller, bozkırda çıkan yangınlar, çekirgeler, kar fırtınaları, bahar taşkınları ve ulaşım sorunları gibi birçok zorluk yaşamışlardır. Ancak, zamanla bu zorlukların üstesinden gelmeyi başarmış ve hızla yeni koloniler kurmaya devam etmişlerdir.²¹⁴ 20. yüzyılın ilk yıllarında Hutterci koloniler mali açıdan oldukça iyi bir duruma ulaşmıştır. Hutterciler mümkün olduğunca geleneklerini koruyarak inanç ve uygulamalarını yeni yurtlarına taşımışlardır.²¹⁵

1879-1913 yılları arasında, Güney Dakota’da kolonilerin sayısı hızla artmıştır. Bu süre zarfında üç ana koloni olan Bon Homme, Wolf Creek ve Old Elm Springs hızla çoğalmış ve James Nehri boyunca bir dizi alt koloni kurulmuştur. 1913’e gelindiğinde Schmiedeleut ana kolonisi Bon Homme’dan çıkan üç yavru koloni bulunmaktaydı; *Milltown*, *Old Maxwell* ve *Old Huron*. Bunlardan Maxwell kolonisinden iki ayrı koloni daha çıkmıştır; *Old Rosedale* ve *James Valley*. Dariusleut ana kolonisi Wolf Creek’ten ise 1913’e kadar dört alt koloni çıkmıştır: *Old Jamesville*, *Old Tschetter*, *Old Spink* ve *Lake Byron*. Bunlardan Old Jamesville içinden ise *Richards* isimli yeni bir koloni kurulmuştur. Lehrerleut ana kolonisi olan Old Elm Springs’in alt kolonileri *Old Rockport*, *New Elm Springs* ve *Milford*’tan oluşuyordu. Böylece

²¹² M. P. Riley ve , D. R. Johnson, "South Dakota's Hutterite Colonies: 1874-1969", **Research Bulletins of the South Dakota Agricultural Experiment Station (1887-2011)**, 566, 1970, s.8-9; Friedmann, "The Re-establishment of Communal Life Among the Hutterites in Russia", s. 151; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 82; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s.125.

²¹³ Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s.3; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 82; Kraybill-Bowman, **On the Backroad to Heaven**, s. 20; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 115-122.

²¹⁴ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 22.

²¹⁵ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 77.

kolonilerin sayısı 1931 yılına kadar Güney Dakota'da 17 Hutterci kolonisi olana kadar artmaya devam etmiştir. Bunların altısı Schmiedeleut; yedisi Dariusleut ve dördü Lehrerleut kolonisiydi.²¹⁶

Huttercilerin I. Dünya Savaşı öncesinde karşılaştıkları ilk savaş, 1898 İspanya-Amerika Savaşı olmuştur. Savaşın başlamasıyla Hutterciler tedbir amaçlı Kanada'yla görüşmelere başlamıştır. Olası bir askerlik hizmetinden kaçmak amacıyla Dariusleut grubu, Kanada'da bir koloni kurmaya çalışmıştır. Ancak Amerika Birleşik Devletleri'nden zorunlu askerlik çağrısı gelmemiş ve Hutterciler Kanada'ya gitmekten vazgeçmiştir. Manitoba'da kurulan koloni, Kanada topraklarındaki olumsuz deneyimleri sonucunda 1905'te Amerika Birleşik Devletleri'ne geri dönmüştür. Kanada'da yaşanan süreç Hutterci kardeşlerin gelecekte karşılaşacakları zorluklar adına önemli bir deneyim olmuştur.²¹⁷

6.2. I. Dünya Savaşı ve Kanada'ya Göçler

1874'ten 1917'ye kadar kırk yılı aşkın bir sürede Hutterciler büyük bir ilerleme sergilemiş ve istikrar sağlamışlardır. 1915'te, ABD'de toplam 17 kolonide yaşayan yaklaşık 1700 Hutterci bulunuyordu. Bu kolonilerin 15'i Güney Dakota'da ve 2'si Montana'daydı. Hutterci kolonilerin en karakteristik özelliği tamamen dış dünyadan uzakta, izole bir yaşam sürmeleri idi.²¹⁸ Bu sebeple Hutterciler nadir birkaç olay dışında komşularıyla çok az sorun yaşamıştır. Ancak bu durum ABD'nin 1917'de I. Dünya Savaşı'na katılmasıyla hızla değişmeye başlamıştır.²¹⁹

I. Dünya Savaşı yalnızca Hutterciler için değil ABD, Kanada ve Rusya'da yaşayan diğer Anabaptistler için de büyük bir problem yaratmıştır. Anabaptistler düşmanın dili olan Almancayı konuşmaları ve savaşmalarına engel olan pasifist inançları sebebiyle kısa sürede komşuları ve yöneticileri tarafından düşman olarak görülmüşlerdir. Kanada'da bazı yerel yöneticiler Anabaptistlere sorun çıkarmışsa da genellikle Anabaptistlere ve diğer vicdani retçilere askerlik hizmetinden muafiyet hakkı tanınmıştır. ABD'de ise Anabaptistler bulundukları eyaletlere göre farklı yaptırımlara maruz kalmıştır. Bazı Anabaptistler tarımla uğraştıkları için izin almayı başarırken bazıları ise askeri kamplarda çalışmış ama savaşmamıştır. Ancak askeri üniforma giymeyi ya da kendilerine emredilen savaşmak

²¹⁶ Satterlee, "The Hutterites: A Study in Cultural Diversity", s. 3; Riley ve Johnson, "South Dakota's Hutterite Colonies: 1874-1969", s. 9.

²¹⁷ Armishaw, "The Hutterites' Story of War Time Migration from South Dakota to Manitoba and Alberta", s. 229-230.

²¹⁸ Peters, **All Things Common**, s. 43.

²¹⁹ Armishaw, "The Hutterites' Story of War Time Migration from South Dakota to Manitoba and Alberta", s. 230.

dışındaki görevleri yerine getirmeyi reddedenler askeri mahkemelerde yargılanarak cezalandırılmıştır.²²⁰

Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa girmesiyle Güney Dakota'da genç erkekler cepheye çağrılmaya başlamıştır. Bununla beraber Amerika Birleşik Devletleri tüm vatandaşların savaş giderlerine katkısını sağlamak için Özgürlük Tahvilleri (Liberty Bond) kampanyası başlatmıştır. Huttercilerin Alman kökenli olması, savaşmak istememeleri ve savaşa maddi destek vermeyi reddetmeleri komşularının öfkesini arttırmıştır.²²¹ 15 Mayıs 1918'de, Güney Dakota'daki Jamesville Kolonisi üyeleri savaş tahvili satın almayı reddedince, belediye başkanı ve bir grup vatandaş koloniye girerek Huttercilerin 200 sığır ve 1000 koyununa el koymuş ve açık arttırmada satmıştır. Satıştan elde ettikleri para ise savaş tahvillerine gitmiştir.²²²

Hutterci koloniler bu süreçte ekonomik ve sosyal açıdan çok fazla zarara uğramıştır. Ancak, onlar için asıl sorun askerlik hizmeti olmuştur. 25 Mayıs 1918'de Rockport kolonisinden dört Hutterci – Jacob Wipf (ö.?) ve Hofer kardeşler (Joseph Hofer (ö.1918), David Hofer (ö.?) ve Micheal Hofer (ö.1918)) - orduda göreve çağırılmıştır. Ancak gerekli kayıt belgelerini imzalamadıkları, asker üniformalarını giymeyi ve herhangi bir askeri görev almayı reddettikleri için Washington'da mahkemeye çıkarılmıştır. Mahkeme sonucunda 37 yıl hapis cezası alan dört Hutterci genç hapisanede türlü işkencelere maruz kalmıştır. Bu işkenceler sonucunda Micheal Hofer ve Joseph Hofer 1918'de askeri kampta ölmüş ve diğer ikisi bir süre hastanede kaldıktan sonra taburcu olmuştur.²²³

Hutterci iki kardeşin ölümü ve Amerika Birleşik Devletleri'nde Alman ve Anabaptist karşıtı duyguların giderek artmasıyla Hutterciler Kanada'ya göç etmeye karar vermiştir. 1918 ve 1920 yılları arasında Schimedelet grubu Manitoba'da 8 koloni, Dariusleut grubu Alberta'da 7 koloni ve Lehrerleut grubu Alberta'da 5 koloni kurmuştur.²²⁴ Neredeyse tüm Hutterci kardeşler Kanada'ya göç etmiş ve 1934 yılında Güney Dakota'da yalnızca Bon Homme kolonisi kalmıştır.²²⁵

²²⁰ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 210-211.

²²¹ Satterlee, "The Hutterites: A Study in Cultural Diversity", s. 3.

²²² Duane C. S. Stoltzfus, **Pacifists in Chains: the Persecution of Hutterites During the Great War**, Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2013, s. ix.; Peters, **All Things Common**, s. 43.

²²³ Stoltzfus, **Pacifists in Chains: the Persecution of Hutterites During the Great War**, s. ix-x.; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 129; Peters, **All Things Common**, s. 44.

²²⁴ **Communal Property in Atlanta**, Department of Municipal Affairs, Special Advisory Service, Edmonton, 1974: 1-35, s.3

²²⁵ Riley ve Johnson, "South Dakota's Hutterite Colonies: 1874-1969", s. 9.

6.3. II. Dünya Savaşı ve Sonrasında Hutterciler

I. Dünya Savaşı sırasında ve savaş sonrasında Kanada'ya göçlerin devam etmesi ve Büyük Buhran'ın (1929-1939) ekonomik etkileri üzerine Güney Dakota Yasama Meclisi vatandaşların göçünü durdurmak amacıyla birtakım önlemler almıştır. Bu önlemlerden biri 1935'te yayınlanan ve kolonilerin birleşmesine izin veren *Communal Corporation Act* olmuştur. Bu yasa ile Huttercilerin önceden Dakota'da bulunan ve Kanada'ya göç etmiş kolonilerinden yedi tanesi Güney Dakota'ya geri dönmüştür. 1945'te burada 11 koloni bulunuyordu ve bunların hepsi Bon Homme ana kolonisinden çıkmış olan Schimedelet Huttercilerinden oluşuyordu.²²⁶

II. Dünya Savaşı sırasında ABD yönetimi vicdani retçilere yönelik yaklaşımlarında daha ılımlı olmuştur. 1940 yılında alınan kararla vicdani retçilerin askeri kamplara alternatif olarak Sivil Kamu Hizmeti'nde görevlendirilmesine izin verilmiştir. Sivil Kamu Hizmeti kapsamında yer alan vatandaşlar savaş sırasında ağaç dikimi, yol inşası, orman yangınlarına müdahale ve tıbbi araştırmalarda kobaylık gibi görevlerde çalışmışlardır.²²⁷ ABD'de 1970'lerde zorunlu askerliğin kaldırılmasına kadar Hutterci erkekler, Kızıl Haç'ta, kiliselerde ve ormanlarda çalışarak kamu hizmetlerinde yer almıştır.²²⁸

II. Dünya Savaşı'nın ardından hem ABD'deki hem de Kanada'daki Hutterci koloniler, tüm çiftçiler gibi ekonomik olarak kalkınmaya başlamıştır. Ancak Hutterci kolonilerin hızla büyümesi komşuları arasında endişe yaratmıştır. 1944'te, Alberta'da, Huttercilerin arazi satın almasına yönelik kısıtlamalar getirilmiştir. Ardından 1947'de Ortak Mülkiyet Yasası'nın yayınlanmasıyla kolonilerin arazileri 25.600 dönüm ile sınırlandırılmış ve mevcut bir koloninin 40 mil yakınında yeni bir koloni kurulması yasaklanmıştır. Bu yasa 1973'e kadar yürürlükte kalmıştır. 1954'te aynı şekilde Manitoba'da da kolonilerin büyümesine engel olmak adına birtakım sınırlamalar getirilmiştir.²²⁹

Kanada'nın kolonilerin topraklarını kısıtlaması sonucunda Huttercilerin yerleşimleri daha dağınık bir coğrafyaya yayılmıştır. Üç Hutterci grup -Schmiedeleut, Dariusleut ve Lehrerleut- kendilerini temsil etmek için tek bir tüzel kişilik oluşturmuş ve bu 1951'de Kanada Parlamentosu tarafından tanınmıştır. Bu anlamda yapılan hukuki düzenlemeler sonucunda, Hutterci grupların her biri bir kilise birliği olarak tanımlanmıştır. Bu

²²⁶ Riley ve Johnson, "South Dakota's Hutterite Colonies: 1874-1969", s. 9-10; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 82.

²²⁷ Stoltzfus, **Pacifists in Chains: the Persecution of Hutterites During the Great War**, s. 220.

²²⁸ Satterlee, "The Hutterites: A Study in Cultural Diversity", s. 4.

²²⁹ Communal Property in Atlanta, s. 6-7; Satterlee, "The Hutterites: A Study in Cultural Diversity", s. 4.

düzenlemelere göre, Hutterci Kardeşler Kilisesi'nin dokuz üyeli yönetim kuruluna her gruptan üç üye seçilir. Kurul bir başkan ya da önde gelen kıdemli biri tarafından yönetilir ve yılda bir defa toplanır. Bu organizasyonun amacı koloniler arasındaki sorunların tartışılmasına ortam hazırlamak ve Kanada hükümetine karşı Huttercilerin bir birlik içinde temsil edilmesini sağlamaktır.²³⁰

Kanada'dan dönen kolonilerle beraber Güney Dakota'da Hutterci nüfusu hızla artmaya başlamıştır. 1955'e gelindiğinde Güney Dakota'da yaklaşık 1650 kişiden oluşan 17 koloni bulunuyordu. Aynı yıl Güney Dakota Yasama Meclisi, eyaletteki kolonilerin genişlemesini durdurmak için hazırlanmış bir yasa tasarısına onay vermiş ve 1958'de bu yasa çıkarılarak mevcut kolonilerin genişlemesi yasaklanmıştır.²³¹ Huttercilerin hem komşuları hem de Güney Dakota yönetiminin bu tedbirlerine karşı genel tepkisi toplumdan uzaklaşma ve sosyal izolasyon olmuştur.²³²

20. yüzyıl boyunca hem Kanada'da hem de Amerika'da Huttercilerin nüfusu yükselmeye devam etmiş ve buna paralel olarak koloni sayıları da gün geçtikçe artmıştır. 1947'de 7000 kişiden oluşan Hutterci nüfusu 1967'de 15.000'e yükselmiştir. 1974'te, Kanada ve Amerika'daki Hutterci nüfusu 21.000'e; koloni sayısı toplamda 229'a ulaşmıştır. 1981 yılında tüm Hutterci kolonilerinin sayısı 275'i bulurken nüfus 24.000 kişiye ulaşmıştır. 1994'te ise koloni sayısı 400'e çıkmış ve nüfus 36.000 olmuştur.²³³ 20. Yüzyılın sonlarına kadar, Kuzey Amerika'da gelişen bu Hutterci koloniler çoğunlukla kendi içlerinde dini ve sosyal meselelerine odaklanarak basit bir yaşam sürdürmüştür.²³⁴

21. yüzyılın ilk senesinde Hutterci kolonilerinin sayısı 424'ü bulmuştur. 2014'e gelindiğinde ise Kuzey Amerika'daki Hutterci nüfusu yaklaşık 48.500 kişiye ulaşmıştır. Toplam 507 koloninin 147'si Lehrerleut, 167'si Dariusleut ve 193'ü Schmideleut kolonisidir. Kolonilerin %70'inden fazlası Kanada'da ve %30'u Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan Hutterci toplulukların çoğunluğu

²³⁰ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 135.

²³¹ Satterlee, "The Hutterites: A Study in Cultural Diversity", s. 4.

²³² Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 83.

²³³ Yossi Katz ve John Lehr, **Inside the Ark: The Hutterites in Canada and the United States**, Saskatchewan: University of Regina Press, 2014, s. 27.

²³⁴ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 83.

Güney Dakota ve Montana bölgelerinde bulunmakla beraber bir kısmı ise Minnesota, Kuzey Dakota ve Washington'da yaşamaktadır.²³⁵

7. Hutterci Gruplar

Hutterciler; Schmiedeleut, Dariusleut ve Lehrerleut olmak üzere üç ana gruba ayrılmaktadır. *Leut* kelimesi 'insanlar' anlamına gelmektedir. Bu üç grup liderlerine nispetle adlandırılmışlardır. Micheal Waldner'in demircilikle uğraşması sebebiyle onu takip eden insanlar, 'demircinin insanları/adamları' anlamına gelen *Schmiedeleut* adı ile anılmıştır. Darius Walter'in takipçileri onun adına ithafen *Dariusleut* olarak adlandırılmıştır. Son olarak, Lehrerleut grubu, kurucuları Jacob Wipf'in öğretmen olması sebebiyle takipçileri 'öğretmenin insanları/adamları' anlamına gelen *Lehrerleut* ismini almıştır.²³⁶

Hutterci gruplardan Schmiedeleut ve Dariusleut 1870'lerde ABD'ye göçten bir süre önce Rusya'da, Lehrerleut grubu ise ABD'ye göçten kısa bir süre sonra kurulmuştur. Bu üç grubun en temel özelliği; ortak mülkiyeti ve komün hayatını sürdürmeleridir. Bu dönemde Huttercilerden komün hayatını devam ettirmeyip bireysel yaşama yönelenler, bozkırda yaşamaları sebebiyle 'bozkırın insanları' anlamına gelen *Prairieleut* olarak anılmıştır. Ancak bu grup zamanla Mennonitler içerisinde asimile olmuştur. Bu sebeple Hutterci gruplara dahil edilmezler.²³⁷ Ayrıca 1990'ların başında Schmiedeleut kolonilerinde liderlik sorunu ve daha liberal değerlerin getirilmesi konusunda bir bölünme meydana gelmiştir.²³⁸

Genel teolojileri açısından Hutterci gruplar arasında çok az farklılık bulunmaktadır. Schmiedeleut, Dariusleut ve Lehrerleut grupları dini ve kültürel uygulamalar, giyim, teknoloji kullanımı, eğitim ve İngilizce konuşulması gibi daha çok sosyal hayatla ilgili konularda farklı yaklaşımlara sahiptir. Bu sebeple dışardan bir gözün Hutterci grupları ayırt etmesi zordur.²³⁹ Bu üç gruptan Schmiedeleut en liberal grup olarak bilinirken, Lehrerleut ise en muhafazakar grup olarak tanınmaktadır. Dariusleut ise bu iki grup arasında kalan daha ılımlı kanadı temsil etmektedir.

²³⁵ Hatice Keleş, "Anabaptist Dini Hareketi Hutteritlerin Ortak Yaşam İnancı ve Koloni Yapısı", **Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Haziran, 2020, s. 334; Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 27.

²³⁶ Kraybill ve Bowman, **On the Backroad to Heaven**, s. 20-21; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 88.

²³⁷ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 115-116.

²³⁸ John C. Lehr ve Brian McGregor, "Colony branching among the Schmiedeleut Hutterites of Manitoba", **Prairie Perspectives: Geographical Essays**, 22, 2021, s. 2.

²³⁹ Rod Janzen, "The Hutterites and the Bruderhof: The Relationship Between an Old Older Religious Society and a Twentieth-Century Communal Group", **MQR**, 79, 2005, s. 508.

7.1. Schmiedeleut Grubu

Schmiedeleut Huttercileri, Michael Waldner önderliğinde 1859 yılında Rusya’da kurulmuştur. Grup, 1870’lerde Güney Dakota ve Kuzey ABD’ye göçten 1992’ye kadar birlik içerisinde varlığını sürdürmüştür.²⁴⁰ Schmiedeleut grubunda 1992 yılında bir ayrılık gerçekleşmiştir. Grubun önde gelen liderlerinden Jacob Kleinsasser (1922-2017), Schmiedeleut’un yönetim kurulu tarafından görevinden alınmıştır.²⁴¹ 1978’de hem Schmiedeleut grubunun hem de tüm Hutterci kiliselerinin başpiskoposu seçilen Jakob Kleinsasser oldukça etkili bir isimdir.²⁴² Onun görevden alınmasında *Bruderhof*²⁴³ grubuyla yaşanan etkileşimler etkili olmuştur. 1990 yılının Kasım ayında, Dariusleut ve Lehrerleut kolonileri, Bruderhof topluluklarının birtakım eylemlerinin geleneksel Hutterci inanç ve uygulamalarıyla uyuşmadığını ve Hutterci değerlere zarar verdiğini belirten bir bildiri yazmışlar ve Bruderhof ile ilişkilerine son verdiklerini açıklamışlardır.²⁴⁴

Kleinsasser, kilisenin modern dünyada karşı karşıya olduğu zorlukların çözülmesi için geleneksel tutumların ötesine geçilmesi gerektiğini düşünüyordu. Ona göre kilise değişen koşullara uyum sağlamalıydı. Bu nedenle Huttercilerin ekonomik ve sosyal alanda ilerlemeleri için yükseköğrenim gerekiyordu. Ancak bu geleneksel Hutterci öğretisiyle çatışıyordu. Bruderhof topluluklarında, çocukların en azından liseden mezun olması bekleniyordu ve bu gençlerin çoğu üniversite ve kolejlerde eğitimlerine devam ediyordu. Kleinsasser de geleneksel Huttercilerin Bruderhof’u takip etmelerini istemiştir.²⁴⁵

Kleinsasser’in eylemleri kısa süre içinde Schmiedeleut kolonileri arasında artan bir endişe uyandırdı. Onun Bruderhof geleneklerinden etkilenecek yapmak istediği yenilikler

²⁴⁰ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 184-185.

²⁴¹ Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 88; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 98.

²⁴² Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 193.

²⁴³ Bruderhof: Society of Brothers ve Church Communities International isimleriyle de tanınan 1920 yılında, Eberhard Arnold (1883-1935) liderliğinde Almanya’da kurulan, komün hayatını ve pasifizmi benimseyen bir Hristiyan cemaatidir. Arnold, Huttercilerle ortak değerlere sahip olmaları nedeniyle 1930’da Kuzey Amerika’ya gelmiş ve Hutterci kolonilerini ziyaret etmiştir. Görüşmeler sırasında iki grubun inançları arasında birçok benzerlik olduğunu fark edilince Bruderhof’un, Huttercilere katılması kararı alınmıştır. Bu birliktelik 1930-1955 yılları arasında gelgitli bir şekilde devam etmiştir. Bruderhof’un girişimleriyle Huttercilerle 1973’te yeniden temas kurulmuştur. Hutterci gruplardan Lehrerleut ve Dariusleut bu süreçte temkinli davranmıştır. 1990’da bu iki Hutterci grup Bruderhof’la ilişkilerini tamamen kesmiştir. 1995’e kadar, sadece Schmiedeleut grubu Bruderhof’la irtibatını devam ettirmiştir. Bruderhof toplulukları, Hutterciler gibi özel mülkiyeti reddeder ve ortak yaşamı benimserler. Ancak Hutterci kolonilerin aksine Bruderhof, çok çeşitli etnik ve sosyal bir yapıya sahiptir ve Hutterciler gibi tarım ve çiftçilikle ilgilenmezler. Günümüzde Bruderhof toplulukları, New York, New Jersey, İngiltere, Almanya ve Avusturya’da yaşamaktadırlar. Geçmişte bir süre Huttercilere katılmış olsalar da kendilerini Anabaptist olarak tanımlamazlar ve herhangi bir Anabaptist grupta bağlantıları bulunmamaktadır. Bu sebeple Anabaptist gruplar arasında yer almazlar (Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 35).

²⁴⁴ Janzen, “The Hutterites and the Bruderhof: The Relationship Between an Old Older Religious Society and a Twentieth-Century Communal Group” s. 522.

²⁴⁵ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 195.

Huttercilerin bazı gelenek ve kültürel değerlerine zarar veriyordu. Sonunda, daha muhafazakar Schmiedeleut kolonileri, Lehrerleut ve Dariusleut kolonilerinin önde gelenlerini yardıma çağırmış ve birkaç görüşmeden sonra 10 Aralık 1992’de bir toplantı düzenlenmiştir. Burada yapılan oylama ile Kleinsasser’in görevden alınmasına karar verilmiştir. Kleinsasser, oylamaya katılmayan çok sayıda delege bulunduğunu ileri sürerek sonuçlara itiraz etmiş ve liderliğini reddedenleri aforoz etmiştir.²⁴⁶

Kleinsasser’in destekçileri ise, yönetim kurulunun oylarının geçerliliğini reddetmiş ve Kleinsasser’in görevden alınmasına izin vermemiştir. Tartışmaların devam etmesi üzerine yeni bir oylama yapılmış ve bu defa Kleinsasser ve destekçileri çoğunluk sağlamıştır. Ancak Schmiedeleut kolonilerin çoğu bu ikinci oylamayı kabul etmemiştir. Kleinsasser’in karşısında olan bu grup Lehrerleut ve Dariusleut tarafından desteklenmiştir.²⁴⁷

Her iki tarafın da uzlaşmaya yanaşmaması daha fazla anlaşmazlığa, koloni bölünmelerine ve teolojik tartışmalara yol açmış ve sonuç olarak Hutterci tarihinin en önemli ayrılıklarından biri gerçekleşmiştir. Daha yenilikçi olan Schmiedeleut üyeleri Kleinsasser’in liderliğini desteklemiştir. Kleinsasser, İngilizce kullanımına, müzik aletlerine, yükseköğrenime, misyonerlik faaliyetlerine ve ekümenik girişimlere daha açık bir tavra sahipti. Onu destekleyen koloniler kendilerine Hutterci Kardeşlik Schmiedeleut Konferansı (Hutterian Brethren Schmiedeleut Conference) veya sadece ‘Birinci Grup’ olarak adlandırmışlardır.²⁴⁸ Jacob Kleinsasser’ı destekledikleri için bu grup Kleinsasser grubu olarak da bilinmektedir.²⁴⁹

Daha muhafazakar Schmiedeleut üyeleri, Jacob Kleinsasser'a karşı çıkan cemaat liderlerini desteklemiştir. ‘İkinci Grup’ olarak adlandırılan bu grup, diğer Schmiedeleut grubundan çok daha büyüktür. İkinci Grup, 1990’larda Kleinsasser karşıtı güçlü bir duruş sergileyen bankacı Donald Gibb (ö.?) ile olan ilişkisi nedeniyle bazen ‘Gibbs Grubu’ olarak da adlandırılır. İkinci Grup Schmiedeleut Huttercileri, tek bir lider yerine Amerikalı ve Kanadalı Hutterci din adamlarından oluşan bir komite tarafından yönetilmektedir. Bu sebeple grup, ‘Komite Huttercileri’ (Committee Hutterites) olarak da anılmaktadır.²⁵⁰

²⁴⁶ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 198.

²⁴⁷ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 98-99.

²⁴⁸ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 100.

²⁴⁹ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 184-185.

²⁵⁰ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 100-101.

Schmiedeleut kolonileri, 1992 bölünmesinden çok etkilenmiştir. Bazı kolonilerde bireyler ve aileler karşıt taraflarda yer almıştır. Bazı Schmiedeleut Huttercileri ise koloni konutlarını değiştirmek durumunda kalmıştır. Bazıları ise bütün olup bitenden tamamen bıkmış bir şekilde komün hayatını terk etmiştir. Birçok koloni gruplara bölünmüş ve yaşanan tartışmalar zaman zaman mahkemelere taşınmıştır. Çoğu Dariusleut ve Lehrerleut üyesi ve kolonileri genellikle İkinci Grup tarafında yer almaktadır.²⁵¹

Her iki Schmiedeleut tarafı da hatalar yapıldığını kabul etmektedir. Birinci Grup üyeleri, Bruderhof ile ilişkileri daha önce bitirmedikleri için, İkinci Grup üyeleri ise kritik karar yılında (1992) başka bir toplantı ve oylama yapmamış oldukları için pişman olduklarını ifade etmektedir. Ancak ifade etmek gerekir ki, bahsi geçen tüm bu olumsuz gelişmeler karşısında Schmiedeleut bölünmesinin olumlu sonuçları da olmuştur. 1990'ların başında, Schmiedeleut Huttercileri 150'den fazla kolonide on beş binden fazla üyeye ulaşmıştır. Kurumsal olarak, bu kadar büyük bir grubu bir arada tutmak zordu. Grup içerisindeki gelenekçiler ve ilericiler sürekli olarak hararetli bir çatışma içindeydiler. Bölünmeden sonra, iki küçük Schmiedeleut grubunun her biri, Hutterci dünyasındaki yerini ve amacını yeniden değerlendirme fırsatı bulmuştur.²⁵²

Schmiedeleut'un iki grubu arasındaki anlaşmazlıklar henüz çözüme kavuşmamıştır. Günümüzde de Birinci Grup üyeleri diğer gruplar arasında en liberal ve yenilikçi grup olarak bilinmektedir. Giyim konusunda geleneksel Hutterci kıyafetlerinin kullanımında diğer gruplar kadar katı kuralları bulunmamaktadır. Aynı zamanda çocukların üniversite eğitimi almasına izin verilir. Bunun yanında radyo, televizyon, kamera, bilgisayar, internet vb. kullanımı konusunda daha rahat bir tutum sergilemektedirler. İkinci Grup ile Dariusleut ve Lehrerleut ise bu uygulamaları yasaklamaktadır.²⁵³

Schmiedeleut kolonileri çoğunlukla Amerika Birleşik Devletleri'nin Güney Dakota, Kuzey Dakota, Minnesota ve Manitoba eyaletlerinde bulunmaktadır.²⁵⁴ 2014 yılına bakıldığında 125 İkinci Grup Schmiedeleut kolonisi ve 64 Birinci Grup Schmiedeleut kolonisi bulunduğu görülmektedir. Bunlar dışındaki 6 Schmiedeleut kolonisi ise her iki gruba da bağlı değildir. 2014'te toplam Schmiedeleut koloni sayısı 195'tir.²⁵⁵

²⁵¹ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 103- 104.

²⁵² Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 106-107.

²⁵³ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 199.

²⁵⁴ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 96.

²⁵⁵ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 199.

7.2. Dariusleut Grubu

Dariusleut Grubu, Huttercilerin Rusya’da bulunduğu 1860’larda oluşmaya başlamıştır. İsimlerini kurucuları Darius Walter’dan almışlardır. Lehrerleut’a göre daha ılımlı, Schmiedeleut’a göre daha muhafazakar bir gruptur.²⁵⁶ Genellikle ılımlı Hutterciler olarak görülen Dariusleut, aynı zamanda diğer gruplar arasında en çok çeşitlilik barındıran gruptur. Dariusleut kolonileri arasında giyim, teknoloji kullanımı, mimari, eğitim vb. konularda çok çeşitli görüşler ve uygulamalar bulunmaktadır. Bu sebeple kolonileri kategorize edebilmek için ana koloni ve onun uzantılarına bakmak gerekmektedir. Genel olarak ana koloninin ideolojik yapısı, ondan doğan yeni kolonilerde de korunmaktadır. Bu anlamda Dariusleut kolonileri içinde de muhafazakar, ılımlı ve liberal eğilimli olanlar bulunmaktadır. Muhafazakar koloniler genel olarak ortak bir ana koloniden türemiştir. Kolonilerde aile bağları güçlüdür ve gençlerin koloni içinden evlenmeleri teşvik edilmektedir. Muhafazakar ve liberal kolonilerin üyeleri arasında nadiren de olsa evlilikler yapılmakla beraber bu tarz evlilikler çok hoş karşılanmamaktadır.²⁵⁷

Dariusleut, diğer Hutterci gruplara göre coğrafi olarak en dağınık gruptur. Washington eyaletinden Alberta’nın tüm bölgelerine; kuzeydoğu Britanya Kolumbiya’sı, Dawson Creek, Saskatchewan, Montana’nın birçok bölgesi ve Kuzeydoğu Oregon’da kolonileri bulunmaktadır. 2010 yılı itibariyle, Alberta’da 102, Saskatchewan’da 32, Britanya Kolumbiya’sında 2, Montana’da 15, Washington’da 5, Oregon’da 1 ve Kuzey Dakota’da 1 olmak üzere 159 Dariusleut kolonisi bulunmaktadır. Ayrıca Japonya’da bulunan Owa Topluluğu da Dariusleut Huttercileri ile irtibatlıdır.²⁵⁸

Dariusleut kolonileri arasındaki çeşitlilikten kaynaklanan farklı uygulamalar bulunmasından dolayı Dariusleut liderleri, kolonilerini, kendi kararlarını vermelerine teşvik etmektedir. Bu anlamda kolonilerin nispeten özerk bir yapıya sahip olduklarını söylemek mümkündür. Örneğin bir koloni çoğalıp yeni bir koloni kurulacağı zaman kimin nereye taşınacağına geleneksel yöntemlerle değil koloni içinde ‘karşılıklı rıza’ ile karar verilmektedir.²⁵⁹

Çoğu Dariusleut, Lehrerleut’u katı ve kısıtlayıcı olarak görmektedir. Onlara göre Lehrerleut, çocuklar için yetersiz bir eğitim ve eğlence olanağı sunmaktadır. Aynı zamanda

²⁵⁶ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 62.

²⁵⁷ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 92-93.

²⁵⁸ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 94-95.

²⁵⁹ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 95.

çoğu Dariusleut Schmiedeleut üyelerinin fazla liberal olduğunu düşünmektedir. Ancak 1990'lardan bu yana Schmiedeleut muhafazakarları ve ilerici Dariusleut üyeleri ortak değerleri olduğunu keşfetmektedir.²⁶⁰

1970'li yıllarda bir grup Japon Hristiyan Tokyo'nun kuzeyinde bir Hutterci kolonisi kurmuşlardır. Owa kolonisi olarak bilinen bu grubun kurucusu ve lideri Izeki Isomi'dir (1898-1983). Bir Protestan rahibi olan Isomi, ideal bir Hristiyan komün hayatı sürmek için arayış içerisindeyken Hutterciler ile karşılaşmıştır. Isomi, Huttercilerle iletişime geçmek istemiş ve 1971'de, Alberta'da bulunan Dariusleut ana kolonisi olan Wilson Hutterci kolonisine mektup yazmıştır. İki taraf arasındaki görüşmeler başlamış ve Isomi beraberinde bir grupla Alberta'ya giderek Hutterci kolonileri ziyaret etmiştir. Bu ziyaretler sonucunda, aradığı cevabı Huttercilerde bulmuştur. Japonya'ya dönen Isomi ve grubu burada Hutterci yaşam modeline adapte olmak adına birçok değişiklik yapmaya başlamıştır.²⁶¹

Grup, 1972 yılında Wilson Kolonisi'nin de finansal yardımı ile koloni kurmak için Tokyo'nun 160 km kuzeyinde bir arazi satın almıştır. 19 kişiden oluşan bu grup, yeni arazilerinde Owa Kolonisini kurmuş ve Hutterci yaşamını sürdürmeye devam etmişlerdir. 1981 yılında koloni nüfusu 30 kişiye ulaşmıştır. Ancak bu sayı zamanla azalmaya başlamış 2010'da yalnızca 9 koloni üyesi kalmıştır. Koloni nüfusunun gittikçe azalması ve yaş ortalamasının yükselmesi gibi etkenlerin Japon Hutterci Owa kolonisinin yakın zamanda yok olmasına sebep olacağını düşündürmektedir.²⁶²

7.3. Lehrerleut Grubu

Hutterci gruplar arasında en muhafazakar ve en homojen yapıları grup olarak bilinen Lehrerleut, Huttercilerin Rusya'dan ABD'ye göç etmelerinin hemen ardından 1877'de, Jacob Wipf liderliğinde kurulmuştur.²⁶³ Lehrerleut kolonileri, toplumsal kimliklerini koruma konusunda en dikkatli gruptur. Aynı zamanda çok sıkı bir koloni düzeni yapısına sahiptirler. Lehrerleut, eğitim ve teknoloji alanında yeniliklere, ibadetteki değişikliklere, modern giyime, İngilizce kullanımına ve müzik aletlerine karşı oldukça temkinli yaklaşmaktadır.²⁶⁴

Lehrerleut, aynı zamanda Hutterci gruplar arasında merkezi yönetimi en güçlü olan gruptur. Tüm Lehrerleut din adamları iki yılda bir toplanır. Neredeyse tüm din adamları,

²⁶⁰ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 95.

²⁶¹ Hiroshi Tanaka Shimazaki, "The Emergence of Japanese Hutterites." **Japan Review**, no. 12, 2000, s.150-155.

²⁶² John C. Lehr, **Owa: a Dariusleut Hutterite Colony in Japan**, in *Prairie Perspectives: Geographical Essays* Vol: 13, Winnipeg 2010, s. 32.

²⁶³ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 125.

²⁶⁴ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 87.

nerede ve ne zaman olurlarsa olsunlar vaftiz törenlerine ve rahip seçim toplantılarına katılırlar. Bu uygulama onların her yıl binlerce kilometre seyahat etmelerini gerektirmektedir. Ancak bu uygulamalar güçlü bir cemaat birliği duygusu sağlamaktadır. Lehrerleut ayrıca, her koloniden iki temsilciden oluşan ve tüm koloni çoğaltma kararlarını onaylayan merkezi bir Leut konseyi de kurmuştur.²⁶⁵

Lehrerleut kolonileri genişlediğinde ve yeni alt koloniler kurduklarında, geleneksel kura çekme prosedürünü kullanırlar. Koloni konseyi, koloni üyelerinin isimlerini iki liste şeklinde hazırlar. Bu listelerden birindekiler mevcut kolonide kalır ve diğerindekiler ise yeni koloniye taşınır. Kura çekilene kadar kimse ne tür bir uygulamaya tabi tutulacağını bilmez. Bu, koloni üyeleri için her zaman mutlu sonuç vermese de, Tanrı tarafından ilham edilmiş bir işlem olduğu için bireysel herhangi bir müdahaleye izin verilmemektedir. Bu sebeplerle bazı kolonilerde tüm aileler, olabileceklere hazırlık olarak, kura yapılmadan önceki gece kişisel eşyalarını toplarlar. Yeni kolonideki tüm liderlik pozisyonları ise, hem “ana” hem de “alt” topluluklarının yönetim konseyleri tarafından doldurulur. Böylece ana koloniler, yeni koloniler üzerindeki etkilerini uzun bir süre devam ettirebilmektedir.²⁶⁶

Lehrerleut kolonileri için birliği korumanın bir başka yolu da mali kaynakların bir kısmının bir araya getirilmesidir. Ekonomik güçlükleri olan herhangi bir koloni için merkezi bir fon mevcuttur. Fondan para alan bir koloni mali gözetime tabidir. Ancak fon, borç yükünü azaltmak için yüksek faiz oranlarında borçlanmak veya koloni varlıklarını haczetmek gibi uygulamaları yapmamaktadır.²⁶⁷

Lehrerleut, aynı zamanda Hutterci olmayanlarla ilişki kurarken en temkinli olan gruptur. 1970'lerde ve 1980'lerde, Lehrerleut, Bruderhof toplulukları ile Huttercilerin ilişkilerine şüpheli yaklaşmıştır. Bununla beraber, Lehrerleut, üyelerinin diğer Hutterci gruplarına ait kolonilere ziyaretlerini de sınırlandırmaktadır. Dariusleut ve Lehrerleut kolonileri genellikle sadece birkaç kilometre uzakta olsa da, birçok Lehrerleut üyesi bir Dariusleut topluluğunu hiç ziyaret etmemiş olabilmektedir. Gruplar nadiren birlikte ibadet ederler ve inanç ve uygulamalardaki farklılıkları tartışmak için çok az bir araya gelirler. Ancak son zamanlarda Birinci Schmiedeleut Grubu'nun liberal ve yenilikçi tavrı, diğer üç

²⁶⁵ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 88.

²⁶⁶ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 88-89.

²⁶⁷ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 89.

Hutterci grubunun (Dariusleut-Lehrerleut-İkinci Schmiedeleut) yaklaşmasına neden olmuştur.²⁶⁸

Lehrerleut kolonilerinin çoğu Kanada'nın Alberta ve Saskatchewan bölgelerinde bulunur. ABD'deki Lehrerleut kolonileri ise Montana'da yer almaktadır.²⁶⁹ 2010 yılında, 72'si Alberta'da, 32'si Saskatchewan'da ve 35'i Montana'da olmak üzere toplam 139 Lehrerleut kolonisi bulunduğu kayıtlara geçmiştir.²⁷⁰

Hutterci koloniler farklı gruptan kolonilerle ilişkilerini sürdürmektedirler. Hutterci cemaati içinde bulunan hasat yapan, düğünler ve cenazeler için hazırlık yapan ya da mimari projeler hazırlayan bazı ekipler bulunmaktadır. Bu ekipler farklı kolonileri gezerek görevlerine devam etmektedir. Bunların yanı sıra Hutterciler, seyahat ederken zaman zaman diğer Leut'ların kolonilerini de ziyaret eder ve bazen bu kolonilerde konaklarlar.²⁷¹

Aynı bölgede yaşayan farklı Hutterci grupların koloni liderleri birbirlerini ziyaret ederler. Huttercilerin eğitim konferanslarında ve acil durumlarda gruplar arası temaslar yaşanmaktadır. Örneğin bir ahırın çatısı çöktüğünde, bir yangın çıktığında veya tarım arazilerinde yardım gerektiğinde komşu koloniler birbirlerine yardım ederler. Manitoba'da bulunan İkinci Grup Schmiedeleutnci Grubuna ait James Valley Kolonisi'nin mutfağı bir yangın sonucunda kullanılamaz hale gelmiştir. Komşuları olan Birinci Grup Schmiedeleutnci Grubuna ait Starlite Kolonisi, itfaiyecilerini göndermiş ve yeni bir mutfak inşa edilene kadar haftalık sıcak yemek, gıda malzemesi ve mutfak ekipmanı yardımıyla bulunmuştur.²⁷²

Dört Hutterci grubun aralarında kültürel ve sosyal açıdan farklılıklar bulunsada temel inançlar ve uygulamalar söz konusu olduğunda, onları ayırmaktan çok birbirine bağlayan birçok ortak değer bulunmaktadır.²⁷³

²⁶⁸ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 89-90.

²⁶⁹ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 125.

²⁷⁰ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 88.

²⁷¹ Hatice Keleş, "Reform Çağının Radikal Kanadı Olan Hutteritlerin Dinî Kökenli Geleneksel Komünal Yaşam Tarzı Üzerine Bir Araştırma", **Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, Aralık, 2019, s. 844; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 109.

²⁷² Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s.108; Keleş, Reform Çağının Radikal Kanadı Olan Hutteritlerin Dinî Kökenli Geleneksel Komünal Yaşam Tarzı Üzerine Bir Araştırma", s. 844.

²⁷³ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 111.

II. BÖLÜM: HUTTERCİLERİN İNANÇ VE İBADETLERİ

1. Huttercilerin Teolojisi

Anabaptist hareketin içinde yer alan Hutterciler, diğer Anabaptist gruplarla birçok konuda ortak inançları benimsemektedir. Onları diğer Anabaptistlerden ayıran ise, komün hayatı yaşamaları ve ortak mülkiyet inançlarıdır. Ancak, tanrı inancı, kilise-devlet ayrımı, günah, kurtuluş, vaftiz ve komünyon gibi diğer konularda tüm Anabaptist gruplar, bazı küçük farklılıklar dışında, benzer inançlara sahiptir.

Tarihi süreçte görüldüğü gibi tüm Anabaptist gruplar, inançları sebebiyle Roma Katolik Kilisesi ve çeşitli Protestan kiliseleri tarafından sapkın ilan edilmiş ve baskıya maruz kalmışlardır. Ancak, Anabaptistlerin Katolik ve Protestan inançlarının birçoğunu sürdürdüğünü söylemek mümkündür. Örneğin 16. yüzyıldaki çoğu reformist gibi tüm Anabaptistler de yalnızca Kutsal Kitap'ın gerçek Hristiyan öğretisini içerdiğine ve en üstün dini kaynak olduğuna inanmaktadır. Bir diğer örnek ise Anabaptistlerin Havariler Kredosu'nu takip etmeleridir. Bu kredo, Roma Katolik, Lutherci, Anglikan, Kalvinist ve diğer birçok Hristiyan mezhebin üyeleri tarafından düzenli olarak kullanılmakta ve okunmaktadır. Bu kredonun maddeleri en önemli Hutterci liderlerden Peter Rideman'ın *Rechenschaft Unsrer Religion, Lehre und Glaubens* isimli eserinde (1565) olduğu gibi erken dönemden itibaren Hutterci geleneğinde yer almaktadır. Bu durum Huttercilerin ve Anabaptistlerin Tanrı inancı konusunda teslisi benimsediklerini, Tanrı tarafından insanlığı kurtarması için dünyaya gönderilen ve bir bakireden doğmuş olan kurtarıcı İsa Mesih'in tanrısallığına inandıklarını göstermektedir.²⁷⁴ Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür. Teolojik açıdan birçok benzerlik taşımalarına rağmen Anabaptistlerin ve dolayısıyla Huttercilerin, Katolik ve Protestanlar tarafından heretik kabul edilmesinin sebeplerini anlamak için Anabaptist inançlarını incelememiz gerekmektedir.

Anabaptist öğretilerine göre Hristiyanların, İsa Mesih'i takip etmeleri ve onun yolundan gitmeleri gerekmektedir. Anabaptistlere göre, İsa tebliğ faaliyetlerine M.S. 30'da bir grup öğrenciyi bir araya getirerek başlamıştır. Bu öğrenciler üç yıl boyunca İsa'nın yanında çalışmış, onunla aynı sofrada yemek yemiş ve onunla seyahat etmişlerdir. Öğrencileri için İsa hem hayattayken hem de dirilişinden sonraki günlerde onların imanının ve yaşamının merkezi haline gelmiştir. Onlar için İsa, öğretmenleri, kurtarıcıları ve Rab'leridir. Hristiyan olmak,

²⁷⁴ Pickering, *The Hutterites*, s. 25.

İsa'nın havarileri gibi yaşamın her alanında İsa'yı takip etmek, ona itaat etmek ve Kutsal Ruh ile dolu bir insan olmak demektir. İlk Hristiyanlar ile başlayan bu süreç yaklaşık 250 yıl sonra bozulmaya başlamıştır. M.S. 250 yılından sonra Hristiyan inancında yaşanan değişiklikler ve bozulmalar sonucunda Hristiyanlar İsa'dan ve onun öğretilerini uygulamaktan uzaklaşmıştır. İmparator Konstantin'in (ö.337) Hristiyan olması ve Hristiyanlığın Roma İmparatorluğu'nun bir dini olarak tanınmasından sonra Hristiyanlık kurumsallaşmaya başlamıştır. Ardından Augustinus (ö.430) gibi Hristiyan teologların görüşleri ile Kilise artık İsa'nın yaşamı ve öğretilerine odaklanmak yerine, öncelikli olarak Mesih'in ölümüne vurgu yapmıştır. İlk kilise İsa'yı takip etmeyi ve kilise birliğini vurgularken, zamanla odak noktası yeni doktrinler ve ayrıntılı ritüellere dönüşmüştür.²⁷⁵

1200 ve 1500 yılları arasında, çeşitli kişi ve gruplar, Roma tarafından yaygın olarak kabul edilen kurtuluş ve kilise anlayışlarında ciddi sorunlar olduğunu fark etmeye başlamıştır. Luther ve Zwingli, Kutsal Yazıları inanç ve uygulama için tek otorite olarak kabul etmiş ve kurtuluşun *sola fide* (sadece iman) yoluyla olduğu konusunda ısrar etmişlerdir. Bu dönemde ortaya çıkmaya başlayan Anabaptist hareketin önde gelen isimleri, Luther ve Zwingli'nin uygulamalarını başarısız bulmuş ve mevcut Katolik inancında gereken değişimi yapamadıklarını iddia etmişlerdir. İlk Anabaptistler, Protestan Reformu'nun sadece iman ile aklanma iddiasının yetersiz olduğunu, imanın yanında İsa Mesih'in yolunda yaşamının da gerektiğini savunmuş ve inancın pratik boyutuna dikkat çekmişlerdir. Bununla beraber Anabaptistlere göre reformistler kilise üyelerinin birlik olması ve topluluk içinde birbirine ait olma öğretisi üzerinde durmamıştır.²⁷⁶

Anabaptistlerin sistemli bir teolojisinin bulunduğunu söylemek zordur. Anabaptist literatüründe Hristiyan teolojisi ile ilgili çok az sayıda eser bulunmaktadır. Onların inanç meseleleri ile ilgilenmemelerinin sebebi hakkında farklı görüşler belirtilmiştir. Bunlardan biri hareketin erken dönemlerinde önde gelen Anabaptist isimlerin - Balthasar Hubmaier dışında- teoloji alanında eğitim almamış, laik insanlar olmasıdır. Bir diğer sebep ise Anabaptistlerin tarih boyunca yaşadıkları zulümler sonucunda sürekli göç etmeleri sebebiyle teolojik çalışmalara zaman ayıramamalarıdır. Bunlar, Anabaptistlerin teolojik konuları arka plana

²⁷⁵ Palmer Becker, **What is an Anabaptist Christian?**, Missio Dei, No:18, Revised Edition, USA: 2015, s. 4-5.

²⁷⁶ Pickering, The Hutterites, s. 25; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s.133; Becker, **What is an Anabaptist Christian?**, s. 5.

atmasında etkili olmakla beraber asıl sebep Anabaptistlerin İsa Mesih'in yolunda yaşamayı, teolojik sorunlar üzerinde tartışmaktan çok daha öncelikli görmesidir.²⁷⁷

İlk Anabaptistlere göre Reformistler, ilahi emirleri uygulamak yerine dini sorular üzerine gereğinden fazla düşünen ve yorumlayan teologlar haline gelmiştir. Onlar için, İsa Mesih'in yolunda yaşamak, teolojik sorunlar üzerinde tartışmaktan daha önceliklidir. Bu sebeple Anabaptistler inançla ilgili meseleleri hep arka plana atmıştır.²⁷⁸ Fakat bu durum Anabaptistlerin hiçbir şekilde teolojileri olmadığı anlamına gelmez. Anabaptist teolojisinin temelinde Dağ Vaazı (Matta: 5-7) bulunmaktadır. Onlar için bu vaaz İsa'nın Şeriatı'dır. Bu vaazda geçen inançlı toplum, toplumsal kurallara itaat, dünyadan uzak durmak, düşmanını sevmek, yemin etmemek, barış inşa etmek vb. ifadeler Anabaptist inancın en önemli ilkelerini oluşturmaktadır.²⁷⁹

Erken dönemde Anabaptist harekette inanç konusunda farklı görüşlerin ortaya atılması ve birlik sağlanamaması nedeniyle Anabaptist liderler, 24 Şubat 1527'de, İsviçre-Almanya sınırında yer alan Schleithem beldesinde toplanmış ve görüşmeler sonucunda Anabaptist inançlar daha sistematik bir hal almıştır. Bu toplantıda alınan kararlar 7 madde halinde *Brüderlich Vereinigung etzlicher Kinder Gottes sieben Artikel betreffend* (Yedi Maddeye İlişkin Tanrı'nın Çocuklarının Kardeş Birliği) başlığı ile yayınlanmıştır. Burada ele alınan yedi konu: vaftiz, aforoz, komünyon, günah işleyenden uzak durma, liderlik, pasifizm ve yemin şeklindedir. Söz konusu yedi maddenin her biri kısa ve açık bir şekilde tartışılmıştır ve hepsinin Tanrı Sözü'ne dayandığına inanılmaktadır.²⁸⁰ Burada alınan kararlar Anabaptist hareketin temel ilkeleridir ve tüm Anabaptist gruplar tarafından kabul edilmektedir.

Schleithem'da alınan kararlar kısaca şu şekildedir: 1. Anabaptistlere göre, tövbe eden ve günahlarının Mesih tarafından ortadan kaldırıldığına gerçekten inanan, İsa Mesih'in sürdürdüğü hayat yolunda yürüyen ve O'nunla birlikte olmayı dileyenler vaftiz edilecektir. Bebek vaftizi kutsal metinlere uygun değildir bu sebeple bebekler vaftiz edilmemelidir. 2. Günah işleyen ya da hataya düşen üyelere Matta İncili'nde²⁸¹ belirtilen aforoz üç aşamalı

²⁷⁷ Robert Friedmann, **The Theology of Anabaptism**, Scottdale: Herald Press, 1973, s. 22-23.

²⁷⁸ Friedmann, **The Theology of Anabaptism**, s. 23.

²⁷⁹ Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s.139.

²⁸⁰ John C. Wenger ve Snyder, C. Arnold, "Schleithem Confession" **Global Anabaptist Mennonite Encyclopedia Online**, 1990. (Erişim Tarihi: 16.10.2021); Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 184; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 134.

²⁸¹ Matta, 18:15-17: "Eğer kardeşin sana karşı günah işlerse, ona git, suçunu kendisine göster. Her şey yalnız ikinizin arasında kalsın. Kardeşin seni dinlerse, onu kazanmış olursun. Ama dinlemezse, yanına bir ya da iki kişi daha al ki, söylenen her şey iki ya da üç tanığın sözüyle doğrulansın. Onları da dinlemezse, durumu topluluğuna bildir. Topluluğu da dinlemezse, onu putperest ya da vergi görevlisi say."

şekilde uygulanmalıdır. 3. Evharistiya semboliktir ve kilise üyelerine İsa Mesih'in acı çekmesini ve fedakarlığını hatırlatması amacıyla uygulanmalıdır. 4. Kilise, yalnızca şeytan tarafından dünyaya ekilen kötülüklerden değil, aynı zamanda papalar ve papa karşıtları tarafından temsil edilen tüm kötülüklerden de uzak durmalıdır. 5. Her kilisenin, dini görevlerini yerine getiren, kilise tarafından desteklenen bir lideri olmalıdır. 6. Kılıç, kötülüğü cezalandırmak ve iyiyi korumak için gereklidir. Ancak, inananların değil laik yönetimlerin kullandığı bir araçtır. Kilise kılıç kullanmayı yasaklamıştır ve kötülük yapana dahi ölüm cezası vermez. 7. Her türlü yemin etmek yasaktır. Eski Ahit, tanrı adına yemin etmeyi kaldırmıştır. Ancak Mesih tüm yeminleri yasaklamıştır.²⁸²

Anabaptist teolojinin yeniden yorumlanmasına öncülük eden Harold S. Bender ise 'The Anabaptist Vision' isimli söylevinde (1944) 16. yüzyıl Anabaptistlerdeki üç unsuru vurgulamıştır. Bunlardan ilki İsa Mesih'e müritliktir. Anabaptist inancında İsa Mesih merkezdedir ve hayatın her alanında takip edilmesi gerekmektedir. Almanca karşılığı *Nachfolge Christi* olan 'İsa Mesih'in peşinden gitmek' kavramının Anabaptistler için önemini erken dönem öncü isimlerinden Hans Denck, "Günlük yaşamda O'nu takip etmedikçe hiç kimse Mesih'i gerçekten tanıyamaz ve hiç kimse onu gerçekten tanımadan günlük yaşamda Mesih'i takip edemez" sözüyle ifade etmiştir.²⁸³

Bender'in vurguladığı ikinci nokta ise üyeliği tamamen özgür iradeye dayanan bir kilisenin bulunması gerektiğidir. Kilisenin üyeleri, bilinçli bir şekilde kendi istekleri ile İsa Mesih'in yolunu seçen kişiler olmalıdır. Bu durum Anabaptistlerin bebek vaftizine karşı muhalefетinin anlaşılması açısından oldukça önemlidir. Çünkü bebeklerin gerçek Hristiyanlığın ne anlama geldiğine dair bilgileri yoktur ve kendilerini Mesih'e ve onun yoluna adanmaları mümkün değildir. Bu sebeple bebek vaftizi anlamsızdır.²⁸⁴ Bununla beraber Anabaptistler için gönüllü yetişkinlerden oluşan bu kilise, bir kardeşlik ve aile niteliğindedir. Kilise üyeleri kendilerini yalnızca Mesih'e değil, aynı zamanda bireysel ve gönüllü olarak birbirlerine adanmışlardır. Anabaptist kilise üyeleri, Kutsal Metinlerin, Kutsal Ruh'un rehberliğinde iman kardeşlerinin bir araya gelip incelemesi gerektiğine inanırlar. Onlar, genellikle küçük gruplarda, sınıflarda ve konferanslarda Mesih'in Ruhu'nda bir araya gelir ve

²⁸² <http://www.hutterites.org/our-beliefs/>. (Erişim Tarihi: 27.12.2021); Brethren, **The Chronicle of Hutterian Brethren**, s. 52; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 136; Friedmann, **The Theology of Anabaptism**, s. 128.

²⁸³ Harold S. Bender, "The Anabaptist Vision", **Church History**, Vol. 13, No.1, 1944, s. 21-22; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 15; Becker, **What is an Anabaptist Christian?**, s. 3-6.

²⁸⁴ Bender, "The Anabaptist Vision", s. 27.

belirli bir konu ya da olay hakkında Kutsal Yazıların kendilerine ne söylediğini birlikte belirlemeye çalışırlar.²⁸⁵

Bender'in vurguladığı üçüncü ve son unsur, insan ilişkilerinde sevgiyle yaklaşma ve direnmeme etiğidir. Bu sevginin tüm insanlığa uygulanması beklenmektedir.²⁸⁶ Anabaptistler direnmemeyi her türlü çekişme, savaş, şiddet ve herhangi bir şekilde birini öldürmekten tamamen uzak durmak şeklinde anlamışlardır. Anabaptistler bu inançları doğrultusunda şiddete ve savaşa karışmayı reddeden uzlaştırıcı kişiler olmaya çalışırlar. İlk Anabaptist liderlerden İsviçreli Conrad Grebel 1524'te kaleme aldığı bir mektupta şunları dile getirmiştir: *“Gerçek Hristiyanlar ne kılıç kullanırlar ne de savaşa girerler, aralarında insan canını almak tamamen sona ermiştir, çünkü artık Eski Ahit altında değiliz... İncil ve onu kabul edenler kılıçla korunmamalı, kendilerini de böyle korumamalıdır.”*²⁸⁷

Anabaptist teolojisini genel hatlarıyla kabul eden Hutterciler için iman, Tanrı'nın lütfudur ve yalnızca Tanrı'dan korkanlara verilir. Peter Riedemann doğru iman için: *“O (iman), her türlü tereddüt ve şüpheyi giderir ve her türlü sıkıntıda kalbimizi Tanrı'ya sebatla, sımsıkı ve emin bir şekilde sarar”* demiştir. Riedemann'ın imanın kesinliğini vurgulamak için yaptığı benzetmeye göre bir insan eline bir nesne alıp, onu tuttuğunda nasıl varlığından emin oluyorsa, inanan kişi de iman ettiği sürece Tanrı'nın tüm vaatlerini ellerinde tutuyormuş veya görüyormuş gibi emindir.²⁸⁸

Riedemann imanın kaynağının Tanrı'nın ağzından çıkan sözler olduğunu ifade eder. Bu sözler onun gönderdiği kişiler aracılığıyla duyurulur ve ancak işitmek için gayret gösterenler tarafından kavranır. Burada bahsedilen söz yazılı söz değildir. Tanrı'nın verdiği, elçilerinin diline yerleştirdiği, bedene ve ruha işleyen diri bir sözdür. Bu söz inanan kişiye Tanrı'yı bilmeyi öğretir ve onu kurtuluş için bilge kılar. Tanrı'nın bilgisinden iman çoğalır, büyür ve insanın Tanrı'ya ulaşmasını sağlar. *“Böyle bir imana sahip olan kişi Tanrı'da yaşar, Tanrı'da yürür ve Tanrı da ondadır... Ve biz ona ne kadar inanırsak, o bize kendini o kadar çok gösterir ve bilmemiz için bize kendini verir.”*²⁸⁹

Hutterci teolojinin temelini oluşturan kaynaklara bakıldığında ilk olarak Kutsal Kitap - Yeni Ahit öncelikli olacak şekilde-, Havariler Kredosu, Schleithem İnanç Esasları ve Peter

²⁸⁵ Becker, **What is an Anabaptist Christian?**, s. 3.

²⁸⁶ Bender, "The Anabaptist Vision", s. 21; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 15

²⁸⁷ Bender, "The Anabaptist Vision", s. 31; Becker, **What is an Anabaptist Christian**, s. 3.

²⁸⁸ Peter Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, Harrisonburg: The Herald Press, 1998. s. 46-47.

²⁸⁹ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 47-48.

Riedemann tarafından 1540-41 yıllarında yazılan ve 1565'te yayınlanan *Rechenschaft unserer Religion, Leer und Glaubens Von den Brüdern so man die Hutterischen nennt aussgangen* -kısaca Rechenschaft- isimli eseri ön plana çıkmaktadır. Riedemann'ın Huttercilerin inanç esaslarını kaleme aldığı bu eserinde yaklaşık 90 madde bulunmaktadır. Hem Hutterci hem de Anabaptist teolojisini anlamak ve bilmek için oldukça önemli bir eserdir. Riedemann eserinde tanrı inancı, günah, tövbe, kurtuluş, vaftiz ve kilise gibi temel konuları ele alarak başlamış, daha sonra ortak mülkiyet, evlilik, savaş vergisi ve eğitim gibi gündelik hayatla ilgili konulara değinmiştir.²⁹⁰

Huttercilere göre, Kutsal Kitap'ta belirtilen “Size verdiğim buyruklara hiçbir şey eklemeyin, hiçbir şey çıkarmayın. Ama size bildirdiğim Tanrınız Rab'bin buyruklarına uyun.”²⁹¹ ifadeleri ışığında Mesih'in öğretisine insanların istekleri ya da yorumları karıştırılmaz. O yalnızca Kutsal Ruh tarafından yönlendirilebilir. Mesih'in öğretisinin öğretilmesine ise önce her şeye kadir olan Tanrı'dan başlanmalıdır.²⁹²

2. Huttercilerin Temel İnançları

2.1. Tanrı İnancı

Tanrı doktrini Hristiyan teolojisinin merkezinde yer almaktadır. Yeni Ahit temelli Anabaptist Tanrı inancında, Tanrı'nın vahyinin İsa-Mesih (hayatı, öğretisi, ölümü ve dirilişi) aracılığıyla geldiği ve klasik teslis doktrini -Baba, Oğul ve Kutsal Ruh- genellikle Anabaptist gruplar tarafından kabul edilmektedir. Ancak Anabaptistler bu doktrini geliştirmemişlerdir. Onlar, Tanrı hakkındaki görüşlerini felsefi fikirler ve yorumlar yerine, salt İncil metinlerine ve kilisenin liderleri tarafından yapılan kutsal metin yorumlarına dayandırmışlardır. Anabaptistler, Tanrı görüşlerini ayrıntılı açıklamak yerine çeşitli inanç itirafları içerisinde ifade etmişlerdir.²⁹³

Hutterciler de tıpkı diğer Anabaptistler gibi, Tanrı, İsa ve Kutsal Ruh arasındaki ilişki konusunda Teslis inancına sahiptirler. İsa'nın tanrısallığına ve insanlığına inanırlar.²⁹⁴ Hutterci geleneğin temel kitaplarından *Rechenschaft*, Huttercilerin Tanrı inancı konusunda teslis

²⁹⁰ Robert Friedmann, "Rechenschaft unserer Religion, Leer und Glaubens." **Global Anabaptist Mennonite Encyclopedia Online**, 1959, (Erişim Tarihi: 19.11.2021)

²⁹¹ Yasanın Tekrarı, 4:2

²⁹² Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 48-49.

²⁹³ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 98; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 141-142.

²⁹⁴ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 120.

inancını kabul ettiklerini ve Tanrı tarafından insanlığı kurtarması için dünyaya gönderilen, kurtarıcı İsa Mesih'in tanrısallığına inandıklarını göstermektedir.²⁹⁵

Peter Riedemann, *Rechenschaft*'ın ilk kısmında Tanrı inancını ele almaktadır:

İlk olarak, kendinde ve kendi aracılığıyla var olan, başlangıcı ve sonu olmayan, gökte, yerde veya boşlukta tüm güce sahip olan bir tek Tanrı olduğunu tasdik ederiz; bu nedenle "Tanrı" kelimesi de yalnızca O'nun içindir ve yalnızca O'na aittir. "Tanrılar", ya da "kudret sahipleri" olarak adlandırılan başkaları olmasına rağmen, bir tek Tanrı vardır ve O hepsinin üzerinde muazzam bir güçtür. O, diğerlerinden o kadar büyüktür ki, ondan kaynaklanmayan hiçbir güç yoktur... Biz bu tek Tanrımızın, çok büyük olduğu için aynı anda her yerde ve her mekanda olduğunu ve hem gökteki hem de yerdeki her şeyi doldurduğunu tasdik ederiz.²⁹⁶

2.1.1. Baba

Hutterciler için teslisin ilk unsuru olan Baba, Tanrı'dır. Tanrı birdir ve O'ndan başka ebedi hayat sahibi yoktur, o tek gerçektir. Tanrı her şeye gücü yeten, ilahi tabiatı ve gücüyle, daha dünyanın temeli atılmadan önce, boşlukta yalnız duran sonsuz bir varlıktı. Ardından insanlığı büyük bir sevgi ile yaratmıştır.²⁹⁷ O, lütfetmiş, Mesih aracılığıyla Sözü'nü gökten göndermiş ve günah içerisinde ölmekte olan çocuklarını yeniden umutla diriltmiştir. Tanrı'nın itaatkar çocukları olarak Hutterci üyelerin, O'nu tüm yaşamlarına rehber etmesi, O'nun kalplerini, ağızlarını, gözlerini, kulaklarını, ellerini ve ayaklarını kontrol etmesine izin vermesi ve bunun için acı çekmeye istekli olması gerekmektedir. Aynı zamanda bir Baba olarak, Tanrı çocuklarıyla ilgilenir ve onların kalplerini iyi şeylerle doldurur.²⁹⁸

Yaratılış konusunda Hutterciler, Eski Ahit'te bulunan yaratılış anlatısını benimsemektedirler. Onlar için Tanrı göğü, yeri ve içindekileri yaratmış ve düzene koymuştur. Riedemann yaratılışla ilgili olarak Hutterci inancını şu şekilde şeklinde ifade etmektedir:

O (Tanrı), izzeti, azameti ve uluhiyeti daha açık bir şekilde görülsün, bilinsin ve övülsün diye göğü, yeri ve içindekileri yarattı ve cenneti, tahtı ve koltuğu yaptı ama dünyayı onu süsleyen her şeyle birlikte insanlara verdi... Ancak eğer insan sapıklığa yönelip, Tanrı'dan yüz çevirirse yaratılış da onun için tersine döner. Önceden onun yararına, iyiliğine ve esenliğine hizmet eden şeyler, artık onun zararına hizmet eder...²⁹⁹

Hutterci inancına göre, Baba'nın emirlerine itaat etmeyen ve isyan edenlerin geçerli bir mazereti olamaz. Çünkü onlar bir Tanrı'nın olduğunu bildiği halde O'na Tanrı olarak kulluk etmemiş, şükretmemiş ve boş şeyler aramışlardır. Huttercilere göre Tanrı, kullarına

²⁹⁵ Pickering, *The Hutterites*, s. 25.

²⁹⁶ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s.15.

²⁹⁷ Peter Riedemann, **Love is Like Fire The Confession of an Anabaptist Prisoner**, New York: Plough Pub. House, 1993, s. 9.

²⁹⁸ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 18-19.

²⁹⁹ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 19-20.

duyduğu sevgiden dolayı, çok sevdiği biricik Oğluna kıymış, onu dünyaya göndermiş ve insanların günahlarına kefarete olarak onun ölmesine izin vermiştir. O, insanlar öldükten sonra biricik oğlunu yeniden görevlendirecek ve Oğlu insanlar arasından inananları kendi krallığına götürecektir.³⁰⁰

2.1.2. Oğul

Riedemann, *Rechenschaft'ta* Baba'nın birliğine ve tekliğine vurgu yaptıktan sonra teslisin diğer unsurlarından bahseder ve Tanrı'nın tek oğlu olan İsa Mesih'e de inandıklarını anlatır: “*Dünya yaratılmadan önce Baba'da bulunan Oğlu'nu da tasdik ederiz. Böylece, Baba ve Oğul'a sahibiz –burada iki değil tek bir Tanrı vardır. Oğul Babasız değildir ve Baba, Oğul'suz değildir. Onlar iki değil birdir, Baba'daki Oğul ve Oğul'daki Baba'dır.*”³⁰¹

Huttercilere göre İsa, Adem'in günahının yol açtığı zararın düzeltilmesi ve düşüşün onarılması için Baba tarafından gönderilmiştir. O insan doğasını ve mizacını almış, insan bedeninde dünyaya gelmiş ve ölümü de insan elinden olmuştur. Artık kurtuluş sadece O'ndadır ve ‘kurtarıcı’ anlamına gelen İsa adını annesinin rahmine düşmeden önce bir melek tarafından almıştır. O, insanlığı ölümün egemenliğinden kurtarıp, özgür kılacak olan Kurtarıcı'dır.³⁰²

Hutterci inancına göre, Tanrı'nın Söz'ü olan Oğul her ne kadar insan tabiatı elbisesini giyip insan bedeninde dünyaya gelse de, tanrısal doğası tamamen aynı kalmıştır. Riedemann, burada Pavlus'un Koloseliler'e mektubunda yer alan ‘*Çünkü Tanrılığın bütün doluluğu bedence Mesih'te bulunuyor*’³⁰³ ifadesini temel almaktadır.³⁰⁴ Riedemann'a göre, İsa'nın, Mesih adını almasının sebebi de Tanrı'nın onu meshetmiş olmasıdır. O ölümü yenecek, dilediğini diriltecek ve lütfundan bol bol dilediğine verecek olan tek güçtür. Riedemann, Kutsal Kitap'ta bulunan ‘*Rab'bin Ruhu üzerimdedir. Çünkü O beni yoksullara Müjde'yi iletme için meshetti...*’³⁰⁵ cümleleri bu inancın delili olarak göstermiştir. İsa Mesih'in mesajını alıp, ona katılanlar da ‘Tanrı'nın meshettiği’ ya da ‘Hristiyan’ olarak anılırlar. Ancak bunu başaramayanların isimleri boştur, bir anlam ifade etmez.³⁰⁶

³⁰⁰ Riedemann, *Love is Like Fire The Confession of an Anabaptist Prisoner*, s. 11.

³⁰¹ Riedemann, *Hutterite Confession of Faith*, s. 22.

³⁰² Riedemann, *Hutterite Confession of Faith*, s. 22.

³⁰³ Koloseliler'e Mektup, 2:9.

³⁰⁴ Riedemann, *Hutterite Confession of Faith*, s. 23.

³⁰⁵ Luka, 4:18-19, Yeşaya, 61:1-2.

³⁰⁶ Riedemann, *Hutterite Confession of Faith*, s. 23.

Hutterciler için İsa Mesih, Baba'nın biricik oğludur ve dünyaya bir ışık olarak, inananları kuşatan karanlıktan kurtarmak için gelmiştir. İsa Mesih kendi sözleriyle bunu Kutsal Kitap'ta şu cümlelerle anlatmaktadır: “... *Ben dünyanın ışığıyım. Benim ardımdan gelen, asla karanlıkta yürümez, yaşam ışığına sahip olur.*”³⁰⁷ Bu sebeple bir Hutterci bireyin oğul İsa Mesih'in Rab olduğunu kabul etmesi, kendisini tüm kalbiyle ona teslim etmesi, onun yolunda yürümesi ve acı çekmesi gerektiğine inanmaktadırlar. Bunları yerine getirmeyenler İsa Mesih'e Rab diyemez. “*Mesih'in bizim Rabbimiz olduğunu itiraf ediyoruz, çünkü O bizi kendi kanyla kendi mülkü olarak satın aldı.*”³⁰⁸

Hutterci teslis inancına göre İsa Mesih, bakire Meryem tarafından dünyaya getirilmiştir. Riedemann'ın ifadeleriyle:

Böylece, Meryem'in bekaretini kaybetmeden hamile kaldığını, doğumu sırasında ve sonrasında eskisi kadar bakire olduğunu, hiç dokunulmadığını ve bu meyveyi (İsa'yı) taşıdığını tasdik ederiz ve onun dünyanın Kurtarıcısı'nı, tüm inananların tesellisini ve umudunu ve Baba Tanrı'nın görkemini taşıdığını tasdik ederiz.³⁰⁹

Tanrı kendisinde ezelden var olan oğlunu Kutsal Ruh aracılığıyla daha önce Cebrail tarafından seçilmiş olan Meryem'in rahmine indirmiştir. İsa Mesih, insan tabiatını yanında gökten getirmemiş, Meryem'den almıştır. Böylece Tanrı önceden planladığı şekilde oğlu Mesih'i istediği şekilde dünyaya göndermiştir. Çünkü Tanrı, Adem tarafından dünyaya getirilen ve doğan her insanda bulunan günaha bulaşmadan, diğer insanlardan başka bir kökene sahip olarak Mesih'i dünyaya göndermiştir. “*Böylece biz, beden zayıflığı ve insanın kusuru içinde tasarlandık, oysa O (Mesih), Tanrı'nın gücü ile tasarlandı*” şeklindeki ifadelerle Hutterciler İsa Mesih'in üstünlüğüne vurgu yapmaktadır.³¹⁰

Riedemann, İsa'nın Pontius Pilatus yönetiminde yakalandığını ve çarmıha gerilerek öldürüldüğünü anlatır. Buna göre, Mesih, insanlara duyduğu sevgi ile onların günahını üstlenerek, şeytanın işine son vermeye gelmiş ve bu yolda çarmıhta canını vermiştir.

Gönderilmiş olduğu Baba'nın görevini tamamladıktan ve insanlara Baba'nın adını bildirdikten ve onlara tövbeyi ve Tanrı'ya imanı öğrettikten sonra günahkarların eline verildiğini ve onların da onu aşağılayıp işkence ettikten sonra en utanç verici ölüm olarak bilinen çarmıha gerilerek öldürüldüğünü tasdik ederiz.³¹¹

³⁰⁷ Yuhanna, 8:12.

³⁰⁸ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 25-26.

³⁰⁹ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 28.

³¹⁰ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 27-28.

³¹¹ Riedemann, **Love is Like Fire The Confession of an Anabaptist Prisoner**, s. 14; Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 28-29.

Ardından İsa çarmıhtan indirilmiş ve bir mezara konulmuştur. Baba tarafından aldığı görevi yerine getirdikten sonra yine Baba'nın gücü ile ölülerin ve dirilerin Rabbi olmak için ölümden yeniden dirilmiştir. Bu süreçte daha önce kendisiyle birlikte olan, beraber yiyip içtiği ve ardından mesajlarını yayması için görevlendirdiği havarileriyle birlikte görülmüştür. Oğul, görevini yapıp işini bitirdiğinde, "...Baba dünya var olmadan önce ben senin yanındayken sahip olduğum yücelikle şimdi beni yanında yücelt." ³¹² demiş ve cennete yükselerek Baba'nın sağına oturmuştur. ³¹³

Hutterciler için Mesih'in konumunu Riedemann'ın sözleriyle özetlemek gerekirse:

O, kutsanan ve bizi Tanrı'ya yönelten bir iyiliktir. Mesih böylece bizim doğruluğumuz ve iyiliğimizdir ve aynı zamanda yaşamımızdır, çünkü biz kendimiz için yaşamıyoruz, Mesih bizim içimizde yaşıyor. O, aynı zamanda bizim dirilişimiz, kurtuluşumuz ve her şeyimizdir. Aynı şekilde, Mesih'in enkarnasyonunun bizim tecellimiz, acı çekmesinin ve ölümünün kurtuluşumuz ve yaşamımız anlamına geldiğine inanıyoruz: O'nda her şeye sahibiz. ³¹⁴

2.1.3.Kutsal Ruh

Hutterci inancında teslisin üçüncü unsuru olan Kutsal Ruh'un konumu, Baba ve Oğul'a göre daha arka planda kalmaktadır. Huttercilere göre Kutsal Ruh, -Katolik inancında olduğu gibi- hem Baba'dan hem de Oğul'dan gelmektedir. Oğul'un Baba'dan çıkıp onda kalması gibi, Kutsal Ruh ikisinden de çıkar ve ikisinde de sonsuza dek kalır. Kutsal Ruh da Baba ve Oğul ile birlikte Tanrı'dır. "*Böylece onu Baba ve Oğul ile birlikte Tanrı olarak kabul ediyoruz. İsimler üçtür, fakat bir tek Tanrı vardır...*". Riedemann, teslisin üç unsurunu klasik ateş, ısı ve ışık örneği ile açıklamaktadır. "*Ateş, ısı ve ışık nasıl üç isim ve bir öz, bir doğa ve bir cevher ise Baba, Oğul ve Kutsal Ruh da üç isimdir ancak bir varlıktır.*" Bu benzetmeye göre, ateş, ısı ve ışık birbirinde ayrılamayacağı gibi Baba, Oğul ve Kutsal Ruh da birbirinden ayrı düşünülemez. Çünkü birinin olduğu yerde üçü de vardır ve birinin eksik olduğu yerde hiçbirisi yoktur. ³¹⁵

Hutterciler, Kutsal Ruh'ta her türlü teselli, sevinç ve berekete sahip olduklarına inanırlar. Ayrıca Kutsal Ruh sayesinde Tanrı'dan gelen her şeyin doğrulandığı, onun sayesinde gerçekleştiği kabul edilmektedir. "*O (Kutsal Ruh) bizim Tanrı'nın çocukları olduğumuza dair bize güvence verir ve bizi Tanrı ile bir yapar, böylece onun çalışması aracılığıyla ilahi doğa ve karaktere dahil olur ve ona katılmış oluruz.*" Kutsal Ruh'un bir

³¹² Yuhanna, 17:1-5.

³¹³ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 31-32.

³¹⁴ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 36.

³¹⁵ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 36-37.

diğer görevi Tanrı'nın çocuklarını bir araya getirmektir. Kilise, Kutsal Ruh tarafından bir araya getirilmiş ve onun sayesinde varlığını sürdürmektedir. Kutsal Ruh'un inşa edip birlik haline getirdiği kilise dışında başka bir kilise yoktur.³¹⁶

2.2. Kutsal Kitap

Anabaptist gruplar gibi Hutterciler de Kutsal Kitabı, Tanrı'nın Sözü ve Hristiyan inanç ve uygulamalarının merkezi olarak kabul eder. Anabaptistler, Luther ve Calvin gibi ana akım reformistleriyle benzer şekilde birçok Hristiyan inanç ve uygulamaları konusunda Katolik kilise geleneğini terk edip tamamen Kutsal Kitaba yönelmişlerdir. Onlar, Kutsal Kitabın İsa Mesih merkeze alınarak ve Kutsal Ruh'un rehberliğinde yorumlanması gerektiğine inanırlar. İncil üzerine yapılan farklı yorumlar, Anabaptistler arasında bölünmelere yol açmış olsa da temelde Huttercilerin kabul ettiği ve tüm Anabaptistlerin vurguladığı dört konu bulunmaktadır: (1) Yeni Ahit, -özellikle dört İncil'de anlatılan İsa Mesih'in yaşamı, öğretileri, ölümü ve dirilişi ile ilgili kısımlar- tüm Kutsal Kitabın anlaşılmasında ve yorumlanmasında temel referans metnidir. Bu İsa merkezli anlayış, Tanrı'nın devam eden vahyinin İsa'da ve Dağ Vaazı'nda doruğa ulaştığını ve doğru bir Hristiyan yaşamı için rehberlik sağladığını ileri sürmektedir. (2) Tanrı'nın kelimini eksiksiz bir şekilde günlük yaşamda yorumlamak ve uygulamak, bireyden ziyade topluluk halinde hareket etmeyi gerektirir. (3) Kutsal Kitabı Tanrı'nın sözü olarak anlamak, İsa'nın yoluna sıkı bir şekilde bağlı olmayı gerektirir. (4) Kutsal Ruh, Tanrı'nın varlığını somutlaştırır ve Kutsal Kitap çalışması yoluyla Tanrı'nın iradesini anlamaya çalışan inananlara rehberlik eder.³¹⁷

Hutterciler için, İncil, Kutsal Ruh aracılığıyla beyan edilen ve hem Tanrı'dan hem de Mesih'ten gelen bir müjdedir. Bu nedenle İncil, Pavlus'un belirttiği gibi kişiyi özgür kılan ve kutsanmış yapan bir sözdür: "*Çünkü Müjde'den utanmıyorum. Müjde iman eden herkesin – önce Yahudiler'in, sonra Yahudi olmayanların– kurtuluşu için Tanrı gücüdür.*"³¹⁸ Pavlus'a göre kurtuluş için Tanrı ve Mesih'ten gelen bu müjdeyi takip etmek şarttır: ³¹⁹ "*Şimdi, kardeşler, size bildirdiğim, Müjde'yi anımsatmak istiyorum. Size müjdelediğim söze sınıksız sarılırsanız, onun aracılığıyla kurtulursunuz. Yoksa boşuna iman etmiş olursunuz.*"³²⁰

³¹⁶ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 37-38; Riedemann, **Love is Like Fire The Confession of an Anabaptist Prisoner**, s. 63.

³¹⁷ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 27-28; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 155-157.

³¹⁸ Romalılar'a Mektup, 1:16.

³¹⁹ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 66.

³²⁰ Korintliler'e Birinci Mektup, 15:1-2.

Riedemann'a göre İncil insanı Tanrı ile birleştirir, inananların Tanrı'da yeniden doğmasını ve ilahi tabiatın oluşmasını sağlar. Ancak İncil'in müjdesi kağıda ya da taşta değil, kalbin üzerine yazılıdır. O, kalem ve mürekkeple değil, Tanrı'nın parmağı ve Kutsal Ruh ile, Tanrı'nın vaaz ettiği şekilde yazılır.³²¹“...Yapacağım antlaşma şudur” diyor Rab, “Yasamı içlerine yerleştirecek, Yüreklerine yazacağım. Ben onların Tanrısı olacağım, Onlar da benim halkım olacak.”³²²

Hutterci teolojide Yeni Ahit, Eski Ahit'in tamamlayıcısı kabul edilmektedir.³²³ Riedemann, *Reschanschaft*'ında Eski Ahit'in ismi gibi eski olduğunu, içinde Ruh'tan bir lütuf olmadan İsrail'e verildiğini ve Eski Ahit ile günahın insanlardan alınmadığını ifade etmektedir. Eski Ahit'in günahı kaldırmadığına ilişkin olarak Riedemann, Kutsal Kitap'tan “Çünkü boğalarla tekelerin kanı günahları ortadan kaldıramaz”³²⁴ cümlesini delil göstermiştir.³²⁵

Riedemann, Kutsal Kitap'tan aldığı başka ifadelerle Eski Ahit'in vaadinin sona erdiğini: “O günlerden sonra İsrail halkıyla yapacağım antlaşma şudur” diyor Rab, “Yasalarımı zihinlerine işleyeceğim, Yüreklerine yazacağım. Ben onların Tanrısı olacağım, Onlar da benim halkım olacak.”³²⁶ ve daha iyisinin İsa Mesih ile geldiğini vurgulamaktadır: “İsrail halkıyla ve Yahuda halkıyla, yeni bir antlaşma yapacağım günler geliyor” diyor Rab, “Atalarını Mısır'dan çıkarmak için, Ellerinden tuttuğum gün onlarla yaptığım antlaşmaya benzemeyecek.”³²⁷ Huttercilere göre Eski Ahit'in kusurlu ve karanlık vahyi Yeni Ahit'in güçlü ve net bir şekilde aydınlığı getirmesi için sona ermiştir.³²⁸

2.3. Kilise

Hutterci inanca göre, Kutsal Kitap'ta belirtildiği gibi, Tanrı Mesih aracılığıyla kendisine leke, buruşukluk ya da benzeri bir kusuru olmayan³²⁹, kendisi gibi kutsal olan³³⁰

³²¹ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 67.

³²² Yeremya, 31:33.

³²³ Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 158.

³²⁴ İbraniler'e Mektup, 10:4.

³²⁵ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 64.

³²⁶ İbraniler'e Mektup, 8:10.

³²⁷ Yeremya, 31:31-32 .

³²⁸ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 65.

³²⁹ Efesliler'e Mektup, 5:27.

³³⁰ Petrus'un Birinci Mektubu, 1:15-16.

bir halk seçmiştir. Bu halk Kutsal Ruh tarafından bir araya getirilmiştir.³³¹ Riedemann'ın tanımına göre kilise Hristiyanların feneridir:

Mesih'in Kilisesi hakikatin zemini ve temelidir, içinde lütuf ışığının taşındığı ve tüm dünyanın önünde tutulan, karanlığın, inançsızlığın ve gafletin aydınlatılmasını sağlayan ve aynı zamanda insanların hayat yolunu görmesini ve anlamasını sağlayan hakikatin feneridir. Bu nedenle, Mesih'in Kilisesi, bir fenerin ışıkla aydınlatılması ve parlatılması gibi her şeyden önce Mesih'in ışığıyla tamamen doludur ki O'nun ışığı kilise aracılığıyla başkalarını da aydınlatsın.³³²

Kilise doktrini, 16. yüzyıl Anabaptistleri'ni ve dolayısıyla Huttercileri, Katolik ve Protestan Hristiyan dünyasından ayıran en önemli teolojik konulardan biridir. İlk Anabaptistlere göre Konstantin (ö.337) döneminde kilise, devletle birleşince bozulmaya başlamış ve ortaçağda tamamen yozlaşmıştır. Hutterciler, kilise, toplum ve sivil hükümetin bir araya getirildiği ortaçağ Hristiyan sosyal düzenini tamamen reddetmiştir. Onlar, yalnızca hayatlarını İsa'nın yoluna adanmış, devletten ve dünyevi değerlerden tamamen ayrılmış üyelerden oluşan özgür bir kilise tasavvur etmişlerdir. Bu bağımsız kiliseyi 'İnananlar Kilisesi' olarak görmüşlerdir.³³³

İnananlar kilisesi, gönüllü olarak inanç itirafında bulunan, yetişkin olarak İsa Mesih'i takip eden ve devlet kontrolünden bağımsız bir kiliseye katılmak için kendilerini adamaya karar vererek bir araya gelmiş bir inananlar topluluğudur. İnananlar kilisesinde hiyerarşi yoktur ve üyeler birbirlerini ve liderlerini kardeşleri olarak görür. Tüm üyeler kilise hayatı ve düzeninin işleyişi için birbirlerine karşı sorumludur.³³⁴

Hutterci teolojide kilise, Kutsal Kitap'ta da belirtildiği gibi, İsa Mesih'in bedeni olarak kabul edilir: “*Bir bedende ayrı ayrı işlevleri olan çok sayıda üyemiz olduğu gibi, çok sayıda olan bizler de Mesih'te tek bir bedeniz ve birbirimizin üyeleriyiz*”³³⁵. Bu, Mesih'in ruhunun, inananların yani kiliseyi oluşturan, yetişkin olarak vaftiz edilmiş ve birbirlerine karşı sorumluluk bilinci taşıyan üyelerin yaşamlarında mevcut olduğu anlamına gelmektedir. Yeni Ahit kilisesini örnek alarak toplanmış bir birlik olan kilisenin mensupları, Mesih'e itaat etmeye ve O'nun yolundan gitmeye çalışırlar.³³⁶

Anabaptist gruplar, kilisenin bütünlüğünü korumak için kilisenin düzenlemelerine itaat etmeyen üyelerin disipline edilmesi gerektiğine inanırlar. Bu disiplin süreci aforoz etmeye

³³¹ Romalılar'a Mektup, 8:14-17.

³³² Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 39-40.

³³³ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 25; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s.147-148.

³³⁴ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 24-25; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 148.

³³⁵ Romalılar'a Mektup, 12:4-5.

³³⁶ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 49.

kadar gidebilmektedir. Anabaptist kiliseler arasında disiplin sürecinin işleyişi ile ilgili farklı uygulamalar bulunmaktadır. Ancak Kutsal Kitap'ta geçen şu ifadeler, Anabaptist kiliselerde disiplin süreci için temel inancı oluşturmaktadır:³³⁷

Eğer kardeşin sana karşı günah işlerse, ona git, suçunu kendisine göster. Her şey yalnız ikinizin arasında kalsın. Kardeşin seni dinlerse, onu kazanmış olursun. Ama dinlemezse, yanına bir ya da iki kişi daha al ki, söylenen her şey iki ya da üç tanığın sözüyle doğrulansın. Onları da dinlemezse, durumu inanlılar topluluğuna bildir. Topluluğu da dinlemezse, onu putperest ya da vergi görevlisi say.³³⁸

Hutterciler'de ise disiplin sürecinin ilk adımı kötülüğü topluluktan uzaklaştırmaktır. Riedemann Pavlus'un "*Kötülüğü aranızdan uzaklaştırın*,"³³⁹ sözünü temele alarak "*Bu nedenle, Tanrı korkusuyla birbirimizi gözetler ve kollarız, çünkü biri diğerini herhangi bir hataya düşmekten ve aforozu gerektirecek kötülüklerden korur ve tutar*" ifadesiyle kilise üyelerinin birbirlerini kötülük işlemekten koruması gerektiğine vurgu yapmaktadır.³⁴⁰

Hutterci kilise üyeleri kusurlarını birbirlerine söyler, gerekirse birbirlerini uyarır ve azarlarlar. Ancak kişinin uyarıları dikkate almaması durumunda, konu kilise önüne getirilir ve eğer hata yapan kişi, topluluğu da dinlemezse kiliseden uzaklaştırılır ve dışlanır. Bunun yanı sıra eğer bir üyenin Pavlus'un belirttiği fuhuş, putperestlik, sarhoşluk, hırsızlık, açgözlülük ve küfür³⁴¹ gibi büyük günahlardan birini işlediği tespit edilirse hiç uyarılmadan kiliseden dışlanır. Bu kişiyle artık dostluk dahi edilmez. Ancak yine de tövbe etmeye çağrılır ve Tanrı'ya dönmesi beklenir. Kiliseden dışlanan kişinin tövbesi, Rab'bin kendisine tekrar yaklaştığı, lütufta bulunduğu ve onu kabul ettiği hissedilene kadar kabul edilmez. Kilise üyeleri, Tanrı'nın tövbe eden kişiyi affettiğine dair kanaat sahibi olduklarında, onu tekrar sevgiyle kiliseye kabul ederler. Yeniden kiliseye kabul edilen kişiye yönelik tüm şüphe ve şikayetler ortadan kalkar ve herkes bu kişiye daha önce olduğu gibi güvenir.³⁴²

2.4. Günah, Tövbe ve Kurtuluş

Riedemann'ın günah tanımı şu şekilde tanımlamaktadır:

Günah özünde Tanrı'ya itaatsizlik ya da Tanrı'ya itaatten vazgeçmektir ve bir ağaçtan dalların büyümesi gibi tüm yanlışlar buradan çıkmıştır... Yuhanna'nın dediği gibi tüm haksızlıklar günahtır, ama itaatsizlik tüm günahların anasıdır. Çünkü

³³⁷ Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 149; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 49.

³³⁸ Matta, 18: 15-17.

³³⁹ Korintliler'e Birinci Mektup, 5:13.

³⁴⁰ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s.131-132.

³⁴¹ Korintliler'e Birinci Mektup, 5:11.

³⁴² Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 132-133; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 155.

Tanrı'ya itaat yolu ile O'nun tüm doğruluğu Mesih aracılığıyla gelmiştir. Tıpkı bunun gibi Tanrı'ya itaatsizlik de beraberinde tüm günah ve haksızlıkları getirir.³⁴³

Hristiyan inancında önemli bir yere sahip olan asli günah meselesi Anabaptist ve Hutterci teolojisinde farklı şekilde yorumlanmıştır. Anabaptistler, Adem'in itaatsizliği sonucunda günahın dünyaya girdiğini kabul etmektedirler. Ancak onlara göre asli günah çocuklar için geçerli değildir. Çünkü günah işleyebilmesi için kişinin iyi ve kötüyü bilmesi gerekmektedir ve bebeklerin böyle bir yetileri bulunmamaktadır. Bu sebeple vaftiz edilmelerine de gerek yoktur. Bu anlamda Anabaptistler, Hristiyanların çoğu tarafından kabul gören bebeklerin asli günahla doğdukları inancını ve vaftiz edilmelerini reddetmişlerdir. Böylece onlar, çocukların temyiz yaşına gelinceye kadar, asli gūnahtan sorumlu olmadıklarını iddia etmişlerdir.³⁴⁴

Asli günah konusunda çok fazla tartışma vardır. Ancak Hutterci Kardeşlerin asli günahı tamamen reddettiği görüşü yanlıştır.³⁴⁵ Hutterciler de tüm insanların Adem'den miras aldıkları günaha meyilli bir mizaç ile doğduğunu kabul etmektedir: “*Şimdi, bu nedenle, Mesih dışında tüm insanların yalnızca Adem'den miras aldıkları günahkar bir doğaya sahip olduklarını itiraf ediyor ve öğretiyoruz...*”³⁴⁶ Riedemann bununla ilgili Kutsal Kitap'ta bulunan “*...Çünkü insan yüreğindeki eğilimler çocukluğundan beri kötüdür...*”³⁴⁷ ifadesini delil göstermektedir. Huttercilere göre tüm insanlar ataları Adem'den aldığı miras ile günaha meyillidir. İnsanlar doğası gereği kötülüğe ve günah olandan zevk almaya yönelebilir. Bu miras Adem'in tüm çocuklarında kendini göstermektedir ve insanda iyi olan ve Tanrı'dan gelen her şeyi ortadan kaldırır. “*Böylece, Adem aracılığıyla hepimiz günahkâr olduk ve eğer Mesih ile bir yaşama sahip olmak istiyorsak, O'nun aracılığıyla bir kez daha aklanmalıyız.*”³⁴⁸

Hutterci inancında Adem'in işlediği ilk günah, insanların fiziksel ölümünün nedeni olarak görülmektedir. Tüm insanlık bu mirası aldığı için genç-yaşlı herkes ölümü bir şekilde tatmalıdır. Ancak Mesih'in gelmesiyle bu ölüm sadece fiziksel ölümle sınırlı kalmıştır ve ebedi değildir. Bununla beraber ilk günahın insanın ebedi ölümüne kapı açtığı kabul edilmektedir. Çünkü ilk günah insanı tüm günahlara yönlendirmektedir ve onun aracılığıyla

³⁴³ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 56.

³⁴⁴ Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 161.

³⁴⁵ Horsch, *The Hutterian Brethren* s. 123.

³⁴⁶ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 57.

³⁴⁷ Yaratılış, 8:21.

³⁴⁸ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 57.

birçok kişi günaha düşmektedir.³⁴⁹ “Öyleyse, iyi olan bana ölüm mü getirdi? Kesinlikle hayır! Ama günah, günah olarak tanınsın diye, iyi olanın aracılığıyla bana ölüm getiriyordu. Öyle ki, buyruk aracılığıyla günahın ne denli günahlı olduğu anlaşılsın.”³⁵⁰

Hutterci inancına göre günah işleyip Tanrı’dan uzaklaşan kişilerin yeniden Tanrı’yı ve O’nun lütfunu kazanmak için takip etmesi gereken bir yol vardır. Bu yolda günah işleyen kişi ilk olarak işlediği günah için gerçekten bir pişmanlık duymalıdır. Ve yaptığından pişman olması için öncelikle işlediği günah ya da günahların ne kadar yanlış, kötü, zararlı ve yıkıcı olduğunu anlaması gerekir. Bunları anlamadan hissedilen pişmanlıklar ve yapılan tövbelerin anlamı yoktur. Riedemann’ın ifadeleriyle:

Çünkü ancak günahın tanınmasıyla gerçek pişmanlık ortaya çıkar. İnsan, günahından gerçekten nefret eder ve korku duyar. Ayrıca o günah tarafından kontrol edildiği, ona uzun süre boyun eğdiği ve uğruna var olduğu Tanrı’dan uzaklaştığı için kendisinden gerçekten tiksinti duyar.³⁵¹

Riedemann’a göre bu şekilde bir pişmanlık, gerçek bir tövbeye, yani günahattan dolayı Tanrı’nın önünde gerçek bir aşağılanma ve alçalmaya yol açar. Çünkü tövbe, Tanrı’nın önünde alçalma ve işlediği kötülükten dolayı O’ndan utanmadır. Bu utanç gerçek bir dönüm noktası getirir, öyle ki günah işleyen kişi pişman olur ve bağışlanma ve lütuf için Tanrı’ya yalvarır ve dua eder. Günahının farkına varan kişi artık huzursuz vicdanıyla, yardım ve şifa aramaktadır. Tıpkı Davud’un dediği gibi: “Gözlerimi dağlara kaldırıyorum, Nereden yardım gelecek? Yeri göğü yaratan Rab’dan gelecek yardım...”³⁵² Ayrıca, Hutterciler, bugün "Günahım için üzgünüm" diyen ve yarın yine aynı şeyi yapanların, ölüm döşeğinde pişmanlık duyup tövbe edenlerin –tamamen samimi bir kalpten tövbe edenler hariç- Tanrı’nın huzuruna çıkıp lütuf alamayacağına inanmaktadır.³⁵³

Anabaptist teolojisinde kurtuluş doktrini Katoliklerden ve Protestanlardan farklıdır. Katolik inancında, inanan kişinin Tanrı’ya ve kurtuluşa ulaşması için bir aracıya ihtiyacı vardır. Bu aracı ise ilahi lütfu elinde tutan kurumsal kilisenin din adamlarıdır. Protestanlıkta ise bu aracı tamamen ortadan kaldırılmıştır. Birey, Tanrı’yla doğrudan ve dolaysız bir şekilde ilişki kurarak sahip olduğu iman ile kurtuluşa ulaşmayı hedefler. Anabaptizmde ise Tanrı’ya ve kurtuluşa ulaşma yolunda hem yatay hem de dikey bir ilişkinin birleşimi bulunur. Burada inanan kişinin komşusu ve kardeşleri olan kilise üyeleri kurtuluş yolunda temel unsurlardan

³⁴⁹ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 57-58.

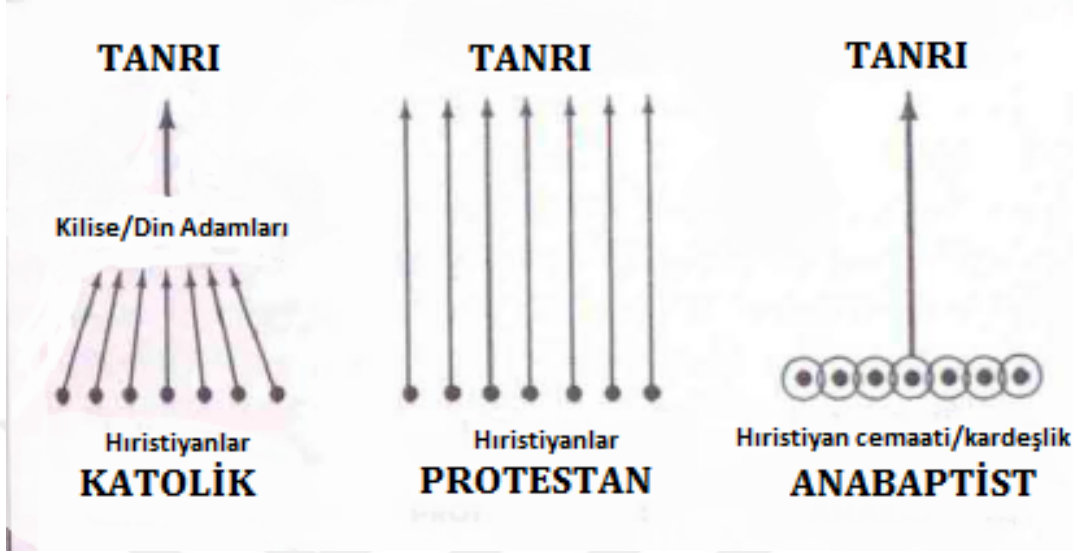
³⁵⁰ Romalılar’a Mektup, 7:13.

³⁵¹ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 59.

³⁵² Mezmurlar, 121:1-2.

³⁵³ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 61.

biri kabul edilmektedir. Anabaptist öğretide kendi küçük hücresinde izole yaşayan bir Hristiyan figürü kabul edilemez. İnanan bir Hristiyan'ın kurtuluşa ermesi için kilise üyeleri ile birlik olması ve İsa'nın yolunda onlarla birlikte yürümesi gerekmektedir.³⁵⁴

Şekil 2 : Katolik, Protestan ve Anabaptist Kurtuluş İnancı

2.5. Ahiret İnancı

Tüm Anabaptist grupları gibi Hutterciler de ahirete inanmaktadır. Riedemann, ölümden sonrası ile ilgili inancını “*Bununla beraber bedeninin dirilişine ve sonsuz yaşama da inanıyorum*”³⁵⁵ şeklinde dile getirmektedir. Huttercilerin tüm yaşamları, ölüm için bir hazırlıktır. Bu Hutterciler için dünyevi mücadelenin sona ermesi ve imanlı bir şekilde yaşamış olanların cennet hayatının başlangıcı anlamına gelmektedir. Onlara göre ölüm zamanı Tanrı tarafından kontrol edilir. Küçük yaşta henüz günahsız iken ölen çocukların cennete gittiğine inanılır. İntihar ise cinayetle eşdeğer kabul edilir ve Tanrı'nın yetkisine bir müdahale olarak görülmektedir.³⁵⁶

Hutterci inancına göre bu dünyada ölen her insan, ahirette tekrar dirilecek ve dünyada yaptıkları için sorguya çekilecektir. Riedemann, *Rechenschaft*'ında; “*Son borular çalındığında, Rab'bin gökten ineceğini kabul ediyoruz. Sonra kabirdekiler kalkıp çıkacaklar ve hayatlarında yaptığı iyiliğin ya da kötülüğün karşılığını almak için yargıcın karşısına çıkacaklar...*”³⁵⁷ Riedemann ahirette insanları bekleyen ebedi hayatla ilgili olarak Kutsal Kitap'ta Mesih'in şu sözlerini delil getirmektedir: “*Sonsuz yaşam, tek gerçek Tanrı olan seni*

³⁵⁴ Friedmann, *The Theology of Anabaptism*, s. 80-81.

³⁵⁵ Riedemann, *Love is Like Fire The Confession of an Anabaptist Prisoner*, s. 63.

³⁵⁶ Hostetler, *Hutterite Society*, s. 249.

³⁵⁷ Riedemann, *Hutterite Confession of Faith*, s. 45.

ve gönderdiğin İsa Mesih'i tanımalarıdır.”³⁵⁸ Cennette yerini alan bir Hutterci Kutsal Kitap'ta vaat edildiği gibi artık Tanrı ve Tanrı'nın kendisi olan İsa Mesih'i burada görebilecektir.³⁵⁹ “Şimdi her şeyi aynadaki silik görüntü gibi görüyoruz, ama o zaman yüz yüze görüşeceğiz. Şimdi bilgim sınırlıdır, ama o zaman bilindiğim gibi tam bileceğim.”³⁶⁰

Hutterci geleneğinde kolonide biri vefat ettiğinde diğer kolonilere telefonla haber verilir. Kolonide işler bırakılır ve ölünün yakınları cenaze ve yas için gereken hazırlıkları yapmaya başlar. Ölen kişinin bedeni mumyalanır. Ölen kişi erkek ise, vücuda beyaz uzun kollu gömlek, siyah pantolon ve beyaz örgü çorap giydirilir. Eğer ölen kadın ise düz siyah veya mavi bir elbise giydirilir. Ölünün bedeni cenaze gününe kadar genellikle üç gün kendi evinde bekletilir. Cenaze sabahı, ölü tabuta konur ve orada bulunan yaşlılardan biri vaaz verir. Cenazelerdeki vaazlarda genellikle Tekvin 3:19 ve Mezmurlar 90:10 metinlerinden alıntılar okunur. Vaazdan sonra tabut araca bindirilerek en yakın koloni mezarlığına defnedilir. Burada yeniden bir tören yapılmadan ceset mezara konur ve bekletmeden toprakla örtülür. Bu işlem bittiğinde tüm erkekler şapkalarını çıkarır, vaiz son olarak yaşlı aile adına kendilerini yalnız bırakmadıkları için teşekkürlerini iletir ve cenaze tamamlanır.³⁶¹

Huttercilerin özel mülkiyete karşı olması sebebiyle ölen kişi kalanlara bir mülk bırakmaz. Bu ölümün duygusal olarak kabullenilmesi açısından olumlu bir etki oluşturmaktadır. Bununla beraber, Hutterciler'de cenaze törenleri toplumun her düzeyde üyesi için sosyalleşme imkanı tanımaktadır. Uzak kolonilerden törene katılmak için her yaşta Hutterci gelir. Özellikle genç yaştaki üyelerin yeni arkadaşlar edinmesi ve evlilik için eş adaylarıyla tanışmaları açısından cenaze törenleri önemlidir.³⁶²

2.6. Komün Hayatı ve Ortak Mülkiyet

Huttercileri hem ana Hristiyan gruplardan hem de Anabaptistlerden ayıran temel inançlar *Gemeinschaft* olarak adlandırılan ‘komünal yaşam’ ve komün üyeleri arasındaki ‘ortak mülkiyet’ anlayışını ifade eden *Gütergemeinschaft*'tir. Hutterci literatüründe *Gemeinschaft*, Mesih'in ruhunun önderliğinde Kutsal Ruh'un kardeşliğinde bir araya gelen bir grup kilise üyesi anlamına gelmektedir. Bu grup ‘İsa'nın Kilisesinin Topluluğu’, ‘Azizlerin Cemaati’ ya da ‘Tanrı'nın Çocukları’ olarak da isimlendirilir. Hutterciler için

³⁵⁸ Yuhanna, 17:3.

³⁵⁹ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 46.

³⁶⁰ Korintliler'e Birinci Mektup, 13:12.

³⁶¹ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 249-251.

³⁶² Hostetler, **Hutterite Society**, s. 251.

Mesih aracılığıyla kurtuluşu sağlamanın gerçek yolu Gemeinschaft ile mümkündür. Onlar, bu topluluğu tufanda inananları kurtarmak için bir araç olan Nuh'un gemisine benzetirler.³⁶³

Huttercilerin komün hayatı yaşamaları ve ortak mülkiyeti uygulamalarının temelinde tüm Anabaptistlerde bulunan ancak çeşitli şekillerde yorumlanabilen *Gelassenheit* anlayışı bulunmaktadır. Almanca *Gelassenheit* kelimesinin “teslimiyet, tevekkül, vazgeçmek, itaat ve feragat etmek” gibi birden çok anlamı bulunmaktadır. Anabaptistler için *Gelassenheit*, kendini tamamen adanmış bir kalple Tanrı'nın iradesine mutlak bir şekilde boyun eğmek, her türlü bencilliği ve kendi arzularını terk etmek demektir. Hutterciler için bu aynı zamanda kişisel mülkiyetten tamamen vazgeçmek ve tüm varlığını topluluğa vermek demektir.³⁶⁴

Gelassenheit, Anabaptist grupların dünya görüşünün temelini oluşturan derin ve geniş anlamlı bir hikettir. Bu anlamıyla, Amerikan kültürünün ben merkezli bireyseliğiyle tamamen tezat oluşturmaktadır. *Gelassenheit* erdemine sahip kişiler kendilerini Tanrı'ya teslim ederler, kilisenin otoritesine teslim olurlar ve onlar üzerinde yetki sahibi olanlara boyun eğler. Kendini savunmak yerine acı çekmeye istekli, uysal ve yumuşak bir kişilik sergilerler. Anabaptistler için *Gelassenheit*, birey ve kilise topluluğu arasında çok önemli bir köprüdür.³⁶⁵

Hutterciler, Moravya'da, Anabaptist inançlarından dolayı yoğun baskı altında olduğu dönemde, 1528-1529 yıllarında, komünal yaşamını uygulamaya başlamıştır. Onlar başlangıcından itibaren komünal yaşam uygulayan tek Anabaptist gruptur.³⁶⁶ Hareketin lideri kabul edilen Jacob Hutter, 1545 yılında kaleme aldığı bir mektubunda Gemeinschaft'in önemini şu şekilde vurgulamaktadır: “*O (Tanrı), tıpkı ilk Kilisede olduğu gibi, bizi İsa Mesih adına tek yürek ve ruhtan yarattı. Bizi birlik içinde O'na hizmet etmeye ve Tanrı'nın kendisinin bir ve bölünmez olduğunu göstermeye yönlendirdi.*”³⁶⁷ Hutterciler, Gemeinschaft inancını şöyle açıklamaktadır;

Hem manevi hem de dünyevi olan komün, kalpleri karşılıklı güven içinde büyüyen, lütufla birbirine bağlı olan inananların Hristiyan yaşamının tamamının temel taşı ve kaynağıdır. Tanrı'ya ve onun biricik Oğlu İsa Mesih'e gerçek teslimiyet yoluyla elde edilen içteki topluluk, onların dışardaki eylemlerinde, kişinin kendi çıkarını değil, çoğunluğun çıkarını gözetenek Tanrı'nın tüm çocuklarına yürekten,

³⁶³ Pickering, *The Hutterites*, s. 26-27; Hostetler, *Hutterite Society*, s. 146.

³⁶⁴ Friedmann, Robert, *Hutterite Studies*, Goshen: Mennonite Historical Society, 1961, s.83; Kraybill ve Bowman *On the Backroad to Heaven*, s. 181; Kraybill, *Concise Encyclopedia*, s. 93.

³⁶⁵ Kraybill, *Concise Encyclopedia*, s. 93; Kraybill ve Bowman *On the Backroad to Heaven*, s. 181;

³⁶⁶ Kraybill, *Concise Encyclopedia*, s. 51.

³⁶⁷ Jakob Hutter, *Brotherly Faithfulness: Epistles from a Time of Persecution*, içinde. New York: Plough Pub. House, 1979, s. 171.

gerçek hizmet etmesi şeklinde yansır. Mesih'in tüm yaşamı bunun için en iyi örneğimizdir.³⁶⁸

Gütergemeinschaft inancına göre ise Hutterciler, *Bruderhof* olarak adlandırdıkları kolonilerde birlikte yaşar ve tüm mallarını paylaşırlar. Bir kolonide yaşayan üyelerin hepsi, toplu olarak o koloninin tüm varlığına sahiptir. Üyeler birbirleri için çalışırlar ve hiçbiri yaptığı iş karşılığında ücret almaz. Ancak ücret yerine yaşamaları için gerekli olan tüm ihtiyaçları koloni içinde karşılanmaktadır. Böylece her üye bir diğerine yaptığı iş ve emekle hizmet eder ve tüm gelirler paylaşılır. Hutterciler için bu uygulamanın ilk dönem kilisesinde ve Kutsal Kitap'ta birçok delili bulunmaktadır;³⁶⁹

Herkesi bir korku sarmıştı. Elçilerin aracılığıyla birçok belirtiler ve harikalar yapıyordu. İmanlıların tümü bir arada bulunuyor, **her şeyi ortaklaşa kullanıyorlardı**. Mallarını mülklerini satıyor ve bunun parasını **herkese ihtiyacına göre dağıtıyorlardı**. Her gün tapınakta toplanmaya devam eden imanlılar, kendi evlerinde de ekmek bölüp içten bir sevinç ve sadelikle yemek yiyor ve Tanrı'yı övüyorlardı. Bütün halkın beğenisini kazanmışlardı. Rab de her gün yeni kurtulanları topluluğa katıyordu.³⁷⁰

İnananlar topluluğunun yüreği ve düşüncesi birdi. **Hiç kimse sahip olduğu herhangi bir şey için “Bu benimdir” demiyor, her şeylerini ortak kabul ediyorlardı**. Elçiler, Rab İsa'nın ölümden dirildiğine çok etkili bir biçimde tanıklık ediyorlardı. Tanrı'nın büyük lütfu hepsinin üzerindeydi. Aralarında yoksul olan yoktu. Çünkü toprak ya da ev sahibi olanlar bunları satar, sattıklarının bedelini getirip elçilerin buyruğuna verirlerdi; bu da **herkese ihtiyacına göre dağıtılırdı**.³⁷¹

Hutterci geleneğinde Tanrı'nın ilahi düzeni, yaratılıştan bu yana ortak kullanım ve paylaşma üzerinedir. Ancak insan açgözlülüğü sebebiyle almaması gerekenleri alarak mülk edinmiş ve dünyaya kargaşa getirmiştir. Dünya malına düşkün insanlar, mülkiyeti, yiyeceği, toprağı ve Tanrı tarafından yaratılmış şeyleri özel kazanç nesnesi haline getirerek sürekli bir açgözlülük içinde yaşamaktadır. Tanrı'nın yarattığı her şey tüm insanların hayrınadır ve onları özel mülk haline getirmek Tanrı'nın emrini çiğnemektir. Bu nedenle, her kim Mesih'e bağlanacak ve onu takip edecekse, bu tür şeylerden vazgeçmelidir. Nasıl cennetteki Baba ve Oğul ortak yaşar ve birbirlerinden hiçbir şey gizlemezlerse, çocukları da aynı şekilde yaşamalıdır. Kişi yaratılmışlara bağlılığından kurtulup, mal edinmeyi bırakırsa hak ve ilahi olanı anlamaya başlar ve kalbini Tanrı'nın gerçek hazinesine yöneltir. Bundan sonra tıpkı

³⁶⁸ Brethren, *The Chronicle of Hutterian Brethren*, s. 235.

³⁶⁹ <http://www.hutterites.org/our-beliefs/community-goods/>. (Erişim Tarihi 27.11.2021); Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 112; Çatalbaş, *Radikal Reformistler*, s. 83.

³⁷⁰ Elçilerin İşleri, 2:43-47.

³⁷¹ Elçilerin İşleri, 4:32-35.

kilisenin ilk dönemlerinde olduğu gibi artık herhangi bir şeyi kendisine mal edinmez ve onun Tanrı'nın tüm çocuklarına ait olduğuna inanır.³⁷²

Huttercilere göre, Tanrı'nın nimetleri tek bir üyeye değil, üyeleriyle birlikte tüm kiliseye verilir. İnananların bir araya gelmesi, yalnızca ruhani alanda değil, aynı zamanda dünyevi şeylerde de kendisini göstermelidir. İnsan yaratılmış şeyleri böyle yanlış bir şekilde alıp toplamakla, Tanrı'dan o kadar uzaklaşmıştır ki, Yaradan'ı bile unutmuştur. Özel mülkiyetteki maddi varlıklar, insanı Tanrı'dan uzaklaştırır. Maddi mallar ve sermaye kazançları, topluluğun refahı ve yararı içindir.³⁷³ Dolayısıyla inananların kendilerine bir şeyler satın alması söz konusu değildir. Tanrı, Ruh'u aracılığıyla topluluk üyelerinin her birine yapması gereken görevler vermiştir. Bu görevleri kimin yapacağı ilahi lütufla topluluk tarafından belirlenir ve görevler birey tarafından seçilemez. Bu inanç Efesliler'e Mektup'ta bulunan şu ifadelerle dayanmaktadır:³⁷⁴

Kendisi kimini elçi, kimini peygamber, kimini müjdeci, kimini önder ve öğretmen atadı. Öyle ki, kutsallar hizmet görevini yapmak ve Mesih'in bedenini geliştirmek üzere donatılsın. Sonunda hepimiz imanda ve Tanrı Oğlu'nu tanımada birliğe, yetkinliğe, Mesih doluluğundaki olgunluk düzeyine erişeceğiz.³⁷⁵

Hutterciler için malların paylaşımı, Hristiyan sevgisinin en yüksek ve en itaatkar biçimi olarak görülür. Çünkü Mesih, en büyük emrin Tanrı'yı her şeyden çok sevmek ve komşunuzu kendiniz gibi sevmek olduğunu öğretmiştir. Bireysel olarak Huttercilerin ihtiyaçları eşit şekilde sağlanır ve üyelerin birkaç kişisel eşyası dışında hiçbir maddi mülkü yoktur. Tüm üyeler maaşsız çalışmakla beraber bazı koloniler kişisel ihtiyaçlar için 2-10 dolar arası bir ödenek sağlamaktadır. Üyeler maaş çeki almaz, kredi kartı kullanmaz, sağlık faturası ödemez, vasiyetname hazırlamaz ve emeklilik endişesi taşımazlar. Koloni üyeleri vaftiz edildikleri zaman, tüm mülklerinden vazgeçerler. Koloni hayatını terk etmek isteyen bir üye yanına sadece üzerindeki kıyafetleri ve birkaç kişisel eşyasını alabilir.³⁷⁶

Ortak mülkiyet inancının bir diğer amacı ise yaşlı, hasta, sakat ve kendi geçimini sağlayamayacak durumda olan ihtiyaç sahibi kilise üyelerinin ihtiyaçlarını diğerleriyle aynı şekilde karşılamaktır. Kutsal Kitap'ta İsa Mesih'in öğrettiği gibi; topluluk üyeleri sadece

³⁷² Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 88-90; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 146-147; John A. Hostetler ve Gertrude E. Huntington, **The Hutterites in North America**. USA: Holt, Rinehart and Winston Inc., 1967. s.11-12.

³⁷³ Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 11-12; Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 88.

³⁷⁴ Brethren, **The Chronicle of Hutterian Brethren**, s. 336-337; Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 11-12

³⁷⁵ Efesliler'e Mektup, 4:11-13.

³⁷⁶ Kraybill ve Bowman. **On the Backroad to Heaven**, s. 25.

kendilerinin değil, tüm üyelerin yiyecek, içecek ve barınak gibi ihtiyaçlarının karşılanması için çaba gösterirler.³⁷⁷

İsa kendisini yemeğe çağırmış olana da şöyle dedi: “Bir öğlen ya da akşam yemeği verdiğin zaman dostlarını, kardeşlerini, akrabalarını ve zengin komşularını çağırma. Yoksa onlar da seni çağırarak karşılık verirler. Ama ziyafet verdiğin zaman yoksulları, kötürümleri, sakatları, körleri çağır. Böylece mutlu olursun...”³⁷⁸

Komün hayatı ve ortak mülkiyet doktrinlerinin Huttercileri çoğu Hristiyan gruptan ayırdığı bilinmekle beraber böyle bir doktrinin geleneksel Hristiyan inancına tamamen aykırı olduğunu söylemek doğru değildir. İlk olarak Roma Katolikleri de kurtuluşa giden yolun kiliseden geçtiğini söyler ve kilise için gemi benzetmesini kullanır. Bir diğer örnek ise kolonilerin manastırlarla pek çok ortak noktası bulunmasıdır. Manastırlar beşinci yüzyıldan ve hatta daha öncesinden itibaren Hristiyan geleneğinin çok büyük bir parçası olmuştur. Genel olarak Hristiyan kardeşliği kavramı, Hristiyan inancına aykırı değildir. Ancak Hutterciler, komün hayatı yaşamayı, geleneksel Hristiyanların yaptığı gibi isteğe bağlı bir yaşam biçimi olarak değil, temel bir kurtuluş aracı olarak görmektedirler.³⁷⁹

2.7. Mukavemetsizlik İnancı ve Pasifizm

Anabaptist kimliğinin belirgin özelliklerinden biri mukavemetsizlik (direnme) inancıdır. Mukavemetsizlik, kötülüğe güç veya misilleme ile karşılık vermemek ve kötülük karşısında direnmemek anlamına gelmektedir. Anabaptistlerin çoğu başkalarına karşı şiddet ve zorlayıcı güç kullanımının İsa'nın Dağ Vaazı'na dayanan Hristiyan etiğiyle uyumlu olmadığına inanır.³⁸⁰ Anabaptistlerin direnme ilkesinin gelişiminde özellikle İsa Mesih'in şu sözleri etkili olmuştur:

‘Göze göz, dişe diş’ dendiğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki, kötüye karşı direnmeyin. Sağ yanağınıza bir tokat atana öbür yanağınızı da çevirin. Size karşı davacı olup mintanınızı almak isteyen abanızı da verin. Sizi bin adım yol yürümeye zorlayanla iki bin adım yürüyün. Sizden bir şey dileyene verin, sizden ödünç isteyen geri çevirmeyin.” ‘Komşunu seveceksin, düşmanından nefret edeceksin’ dendiğini duydunuz. Ama ben size diyorum ki, düşmanlarınızı sevin, size zulmedenler için dua edin. Öyle ki, göklerdeki Babanız'ın oğulları olasınız. Çünkü O, güneşini hem kötülerin hem iyilerin üzerine doğdurur; yağmurunu hem doğruların hem eğrilerin üzerine yağdırır. Eğer yalnız sizi sevenleri severseniz, ne ödülünüz olur? Vergi görevlileri de öyle yapmıyor mu? Yalnız kardeşlerinize selam vererseniz, fazladan ne yapmış olursunuz? Putperestler de öyle yapmıyor mu? Bu nedenle, göksel Babanız yetkin olduğu gibi, siz de yetkin olun.³⁸¹

³⁷⁷ Horsch, The Hutterian Brethren s. 131.

³⁷⁸ Luka, 14:12-14.

³⁷⁹ Pickering, The Hutterites, s. 27.

³⁸⁰ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 153, 162; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 279.

³⁸¹ Matta, 5:38-48.

16. ve 17. yüzyılların tüm Anabaptistleri, mukavemetsizlik uygulamasına çok sıkı bir şekilde inanmışlar, düşmanlarını sevmeyi, diğer yanağını çevirmeyi ve kötülüğe karşı güç kullanarak direnmemeyi vurgulamışlardır Bu inanç, 1527’de, Schleithem’da alınan kararlarda, Anabaptistlerin siyasete katılmalarını yasaklayan maddesinde de belirtilmiştir. Siyasete katılmak, başkaları üzerinde zorlayıcı güç uygulamayı beraberinde getireceği için ilk dönem Anabaptistleri tarafından yasaklanmıştır. Bu konudada, ilk dönemde İsviçreli Kardeşler, Hollandalı ve Kuzey Alman Mennonitleri ve Avusturyalı Hutterciler gibi farklı gruplar arasında herhangi bir ayrım yoktur.³⁸²

Hutterciler de çoğu Anabaptist gibi mukavemetsizlik inancını benimsemiş ve tarih boyunca karşılaştıkları tüm baskı ve savaşlarda pasifist tavırlarını sürdürmüşlerdir. Hareketin lideri Jakob Hutter 1535’te Moravya valisine yazdığı mektupta en büyük düşmanlarına dahi zarar vermeyeceklerini dile getirmiştir:

Şimdi Tanrı’nın izniyle açık alandayız, kimseye zarar vermiyoruz. Ferdinand ya da başkası, büyük ya da küçük olsun, en büyük düşmanımız bile olsa, kimseyi incitmek ya da yanlış yapmak istemiyoruz. En büyük düşmanımıza -dünyanın kullandığı mızraklar, kılıçlar ve teberler bir yana, elimizle dahi vurmak yerine, kendi canımızın alınmasına izin verirdik. Herkesin görebileceği gibi, fiziksel silahlarımız, mızraklarımız veya tüfeklerimiz yok. Hayır, söz ve eylemlerimizle, insanların barış ve birlik içinde ve Tanrı’nın gerçeği ve adaleti içinde Mesih’in gerçek takipçileri olarak yaşamaları gerektiğini göstermek istiyoruz.³⁸³

Hutterciler hem Osmanlı-Habsburg savaşları sırasında (1594-1605) hem de İmparator II. Rudolphus’un (ö.1612) en ağır baskıları zamanında ne savaşmayı ne de savaş vergisi ödemeyi kabul etmişlerdir.³⁸⁴ Huttercilerin pasifizmini Riedemann, Rechenschaft’ında şöyle anlatmaktadır:

Şimdi, Barış Prensi Mesih, Kendisi için bir krallık, yani Kendi kanı aracılığıyla bir Kilise, hazırlayıp kazandığından beri; daha önce vaat edildiği gibi, bu aynı krallıkta tüm dünya savaşının bir sonu vardır... Bu nedenle bir Hristiyan ne savaş açar ne de intikam almak için dünyevi kılıcı kullanır. ...İntikam Tanrı’nındır.... İntikam bizim değil de Tanrı’nınsa, O’na bırakılmalı ve bizim tarafımızdan uygulanmamalıdır. Çünkü bizler Mesih’in öğrencileri olduğumuz için, hiçbir kötülüğe kötülükle karşılık vermemiş olsa bile, O’nun doğasını ortaya koymalıyız... Bu yüzden fazla söze gerek yok, ya da Hristiyanların ne savaşa gidebilecekleri ne de intikam alabilecekleri açıktır. Bunu kim yaparsa, Mesih’i ve Mesih’in doğasını terk etmiş ve inkar etmiş olur.³⁸⁵

³⁸² Friedmann, Hutterite Studies, s. 229; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s.153, 162; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 279.

³⁸³ Brethren, **The Chronicle of Hutterian Brethren**, s. 139.

³⁸⁴ Harold S. Bender, “The Pacifism of the Sixteenth Century Anabaptists” **Church History** 24, no. 2, 1955, <https://doi.org/10.2307/3161650>. ; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 289.

³⁸⁵ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 108.

Mukavemetsizlik inancına göre askerlik hizmetiyle ilgili olarak Anabaptistlerin bazıları, silahlı kuvvetlere katılmış olsa da Hutterciler de dahil olmak üzere çoğu Anabaptist grup resmi olarak vicdani reddi savunmaktadır. Askerlik yapmaya tamamen karşıdırlar. Hristiyanların polis gücüne katılıp, öldürücü silahlar taşıyıp taşıyamayacağı konusunda anlaşmazlık vardır. Aynı şekilde gücün nefsi müdafaa için bile kullanılıp kullanılamayacağı Anabaptistler arasında da tartışılmaktadır. Huttercilerle beraber Anabaptist grupların çoğu, toplumda düzeni korumak için hükümetin zorlayıcı polis gücü kullanmasının gerektiğini kabul etmektedir.³⁸⁶

Rusya’da yaşadıkları dönemde ve Amerika Birleşik Devletleri’nde Hutterciler, zaman zaman savaşa çağırılmış ya da savaş için vergi ödemeleri beklenmiştir. Ancak vicdani retçiler olarak Hutterciler tüm bu baskılara direnerek pasifist duruşunu korumuş ve zorunlu tutulduklarında savaşa katılmak yerine hastanede çalışmak gibi bazı geri hizmetlerde yer almışlardır.³⁸⁷ Riedemann’a göre İsa’nın "Eskiden onlara, 'Göze göz, dişe diş' denildi, ama ben size derim ki, kötülüğe karşı koymayın!’” sözleri nettir ve bu konu tartışmaya kapalıdır: *“Burada Mesih ayrımı kendisi yapar. Bu nedenle fazla söze gerek yok, çünkü Hristiyanların ne savaşa gidebilecekleri ne de intikam alabilecekleri açıktır. Bunu kim yaparsa, Mesih'i ve Mesih'in adını terk etmiş ve inkar etmiş olur.”*³⁸⁸

2.8. Yemin Etmeme

Yemin, Tanrı’yı şahitliğe çağırarak bir ifadenin doğruluğunu mümkün olan en güçlü teyit etme şeklidir. Yemin etmek Tanrı’yı, gerçeğin tanığı ve yalanın yargılayıcısı olarak göstermek anlamına gelmektedir. Anabaptistler İsa’nın kesin emrine dayanarak yemin etmeyi reddetmişlerdir.³⁸⁹

Yine atalarımıza, ‘Yalan yere ant içmeyeceksin, ama Rab’bin önünde içtiğin antları yerine getireceksin’ dediğini duydunuz. Oysa ben size diyorum ki, hiç ant içmeyin: Ne gök üzerine, çünkü orası Tanrı’nın tahtıdır; ne yer üzerine, çünkü orası O’nun ayak taburesidir;(kürsüsüdür) ne de Yeruşalim üzerine, çünkü orası Büyük Kral’ın kentidir. Başınızın üzerine de ant içmeyin. Çünkü saçınızın tek telini ak ya da kara edemezsiniz. ‘Evet’iniz evet, ‘hayır’ınız hayır olsun. Bundan fazlası Şeytan’dandır.³⁹⁰

İlk dönem Anabaptistlerin yemin etmeyi yasaklamalarının ve bu inancın Hristiyanlar tarafından tanınması için mücadele etmelerinin bir sebebi de çoğu Avrupa hükümetinin ve

³⁸⁶ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 153.

³⁸⁷ Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 296; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 156.

³⁸⁸ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s.1 09.

³⁸⁹ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 154.

³⁹⁰ Matta, 5:33-37.

eyalet kiliselerinin, çeşitli durumlarda, özellikle de devleti güç kullanarak savunmak gerektiğinde biat vermek için Tanrı adına yeminler etmesidir.³⁹¹ Anabaptistler, devlet ve kilisenin bir araya gelerek Hristiyan inancına uygun ya da uygun olmayan birçok meselede Tanrı'ya yemin ederek yaptıklarını meşrulaştırmasına karşı çıkmıştır.

Çoğu Anabaptist grubun üyeleri, Hristiyanların her zaman doğruyu söylemesi gerektiğine ve bu nedenle Tanrı'ya veya hükümete gerçeği söyleme konusunda herhangi bir özel vaatte bulunmalarının gerekmediğine inanır. Bu nedenle inananların mahkemeye çıkmaları durumunda Tanrı ya da devlet adına yemin etmeleri gerekmemektedir. Çünkü onlar her durumda doğru olanı söylemek zorundadır.³⁹² Anabaptist gruplar arasında yemin konusunda farklı yorumlar mevcut olmakla beraber genel kanı yemin etmenin yasak olduğu yönündedir.

Hutterciler yemin etme konusunda tavizsiz bir şekilde yasak olduğuna inanmaktadır. Riedemann, *Rechenschaft*'ında yemin konusunu kapsamlı bir şekilde tartışmıştır. O, Eski Ahit'te geçen yeminlerin, Yeni Ahit'te İsa Mesih'in sözleriyle kaldırıldığını vurgulamaktadır. Ona göre Eski Ahit'te geçen “*Tanrınız Rab'den korkun, O'na kulluk edin. O'na bağlı kalın ve O'nun adıyla ant için*”³⁹³ gibi ifadeler Tanrı'nın insanları kendi adına çekmek istemesi, O'nu gerçekten tanımaları, O'na bağlı kalmaları ve yalnızca O'na bu şerefi vermeleri içindir: “*Tanrı, İsrail'e kendi adıyla yemin etmelerini emretmekle, onlara doğruyu söylemeyi ve buna bağlı kalmayı öğretmek demektir; bu nedenle, adını boş yere veya hafife almalarını da yasaklamıştır*”³⁹⁴

Yeni Ahit'in gelmesiyle birlikte ilahi lütfun ışığı Mesih'te daha parlak bir şekilde ortaya çıkmış böylece, inanların üzerindeki gölge kalkmış ve gerçeğin ışığını yerleşmiştir. Böylece artık Pavlus'un dediği gibi: “*Bunun için yalanı üzerinizden sıyrıp atarak her biriniz komşusuna gerçeği söylesin. Çünkü hepimiz aynı bedenın üyeleriyiz*”³⁹⁵ tüm belirsizlikler kalkmıştır ve artık herkes doğru olanı söylemelidir. Riedemann'a göre, Tanrı'nın adıyla yemin etmek, Tanrı'nın halkındaki her şeye tanıklık etmesi, onları onaylaması ve gerçekleştirmesi gerektiğini kanıtlamaktan başka bir anlama gelmemektedir.³⁹⁶

³⁹¹ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 154.

³⁹² Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 154.

³⁹³ Yasa'nın Tekrarı, 10:20.

³⁹⁴ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 114.

³⁹⁵ Efesliler'e Mektup, 4:25.

³⁹⁶ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 115-116.

Yeni Ahit'in gelmesi ile Tanrı artık Hristiyanlardan mükemmel bir itaat ve tapınım beklemektedir. Bu sebeple inananlar sadece kendileri için yemin etmeyi değil her türlü yemini kaldırmışlardır. Mesih yemini yasaklayarak Hristiyanlara, yalnızca Tanrı'ya saygı göstermeyi ve kendi başlarına hiçbir şey yapamayanlar gibi aciz bir şekilde O'nun önünde kendilerini alçaltmayı öğretmektedir.³⁹⁷

Sonuç olarak Riedemann, inananların Tanrı'nın şerefine ve ihtişamına müdahale etmeyeceklerini ve onsuз hiçbir şey yapamayacaklarını kabul ederek her şeyi O'nun eline bıraktıklarını söyler. Riedemann, Kutsal Kitaba dayandırdığı ifadeleriyle: “*Kardeşlerim, öncelikle şunu söyleyeyim: Ne gök üzerine, ne yer üzerine, ne de başka bir şey üzerine ant için. “Evet” iniz evet, “hayır”ınız hayır olsun ki, yargıya uğramayasınız*”³⁹⁸ inanan kimsenin yemin etmemesi gerektiğini net ve açık bir şekilde bildirmiştir.³⁹⁹

3. Huttercilerin İbadetleri ve Ayinleri

16. yüzyıl Huttercilerinin ve diğer Anabaptist grupların dini uygulamaları hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. Bunun en büyük sebebi, Anabaptist toplulukların, Avrupa'da karşılaştıkları baskılar sonucunda iyi organize edilmiş bir cemaat düzeni oluşturamamış olmasıdır. Almanca karşılığı *Godtesdienst* olarak bilinen ibadet, Hutterci tarihin başladığı zamanlarda, günlük hayattaki faaliyetler anlamına gelmektedir. İlk dönemlerde, Hutterciler için ibadet daha çok, kendini İsa Mesih'in yoluna adanmış bir Hristiyan'ın tüm yaşamını Tanrı'ya hizmetle geçirmesi şeklinde algılanmıştır.⁴⁰⁰ Zaman içerisinde Huttercilerin dini uygulamaları daha sistemli bir hal almıştır. Dini ritüeller açısından Huttercilerin uygulamaları Protestanlara yakındır ve Katolik gelenekle karşılaştırıldığında oldukça sadedir. Ancak yine de dini uygulamalar, Hutterci hayatın merkezinde yer almaktadır.⁴⁰¹

Anabaptist grupların çoğunda olduğu gibi Huttercilerin ayinleri de genellikle ilahiler, dualar, nasihatler ve vaazlardan oluşan basit bir süreçtir. Vaazlar daima papaz ya da papaz yardımcısı tarafından okunur. Hutterciler ibadet için toplandıklarında genellikle eski Hutterci liderlerin vaazlarını okurlar.⁴⁰²

³⁹⁷ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 117.

³⁹⁸ Yakup, 5:12.

³⁹⁹ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 118.

⁴⁰⁰ Robert Friedmann, “Hutterite Worship and Preaching”, **MQR**, No. 40, Ocak, 1966, s. 5.

⁴⁰¹ Pickering, *The Hutterites*, s. 30.

⁴⁰² Pickering, *The Hutterites*, s. 31.

İbadet sırasında topluca ilahi söylemek hem Hutterciler hem de Anabaptist gruplar arasında oldukça yaygın bir uygulamadır. Peter Riedemann'a göre Pavlus'un “*Birbirinize mezmurlar, ilahiler, ruhsal ezgiler söyleyin; yürekten Rab'be ezgiler, mezmurlar okuyun*”⁴⁰³ sözleri bu uygulamanın temelidir: “*Bu nedenle, eğer biz dikkatle, Tanrı korkusuyla ve Mesih'in Ruhu tarafından ilham edildiği gibi doğru şekilde söylersek ruhsal ezgiler söylemenin iyi olduğunu ve Tanrı'yı hoşnut ettiğini söyleriz.*”⁴⁰⁴ Hutterciler için, müzik, zevk almak için değil Tanrı'ya yaklaştırmaya teşvik amacıyla icra edilmelidir. Eğer bu amacından uzaklaşırsa boş bir uğraştır ve kabul edilemez.⁴⁰⁵

İlahi sırasında müzik aleti kullanımı konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Çoğu muhafazakar grup, enstrümanların, ezgilerin sözlerini dini anlamından uzaklaştırdığını ve inananların dikkatini dağıttığına inanır ve enstrümansız, akapella (a cappella)⁴⁰⁶ tarzında ilahi söylerler. Daha liberal gruplarda ise müzik aletleri kullanıldığı görülmektedir. Aynı şekilde solo performansların bireyin egosunu beslediği düşünüldüğü için, ilahiler toplu şekilde söylenir. Hutterciler ibadetleri sırasında hem Almanca hem de İngilizce ilahiler söyler. Kadınların genellikle erkeklerden daha yüksek sesle şarkı söylediği dile getirilir.⁴⁰⁷ Huttercilerin ibadetleri arasında günlük ibadetler, Pazar ayinleri ve kutsal günlerde yapılan uygulamalar bulunur. Bununla beraber sakramentlerden sadece vaftiz ve komünyon uygulanmaktadır.

3.1. Günlük İbadetler

Hutterci topluluklarda günlük olarak yapılan kilise ibadetleri, Huttercilerin Tanrı'ya adanmış yaşamlarının özünü oluşturmaktadır. Günlük hayattaki tüm düzenin Tanrı merkezli düzenlendiği Hutterci kolonilerinde ibadetler de Tanrı'yı memnun etmek için özenle ve her gün yapılmaktadır. Günlük ibadetler temelde iki tanedir. Bunlardan ilki yaklaşık 75 dakika süren sabah duasıdır. İkincisi ise, *Gebet* adı verilen ve yaklaşık 30 dakika süren akşam ayinidir. Günlük uygulamalar dışında her hafta Pazar günü sabahında ve kutsal günlerde çeşitli ayinler yapılmaktadır.⁴⁰⁸

⁴⁰³ Efesliler'e Mektup, 5:19.

⁴⁰⁴ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s.123.

⁴⁰⁵ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 78.

⁴⁰⁶ Akapella/ A cappella: İtalyanca “kilise tarzında” anlamında olan terim çok sesli bir müzik eserinin enstrümansız bir şekilde icra edilmesini ifade etmektedir. Başlangıçta kutsal kilise korosu için kullanılan terim, günümüzde laik müzik için de kullanılmaktadır (<https://www.britannica.com/art/a-cappella> Erişim Tarihi: 30.11.2021).

⁴⁰⁷ Kraybill, Concise Encyclopedia, s. 191; Pickering, The Hutterites, s. 31-32.

⁴⁰⁸ (<http://www.hutterites.org/our-beliefs/church-services/> Erişim Tarihi: 30.11.2021)

Hutterciler için günlük ibadetin temelini dua oluşturur. Riedemann, dua etmenin öneminden, dua öncesinde yapılması gerekenlerden ve topluluk için duanın yerinin oldukça önemli olduğundan bahsetmektedir. Ona göre, dua edecek kişinin iyi bir niyete sahip olması ve Tanrı huzuruna çıkmadan önce tüm inanan kardeşleriyle barış içinde olması gerekmektedir:

Dua, Tanrı'yı hoşnut edecekse, yürekten, yani ruhtan ve gerçek olmalıdır. Bu nedenle, dua etmek isteyen kişi, Tanrı günahkârları duymadığından, öncelikle yanlış olan her şeyi bir kenara bırakarak kalbini hazırlamalıdır ve mümkün olduğu kadar bütün insanlarla, özellikle de müminlerle barış içinde olmaya çalışmalıdır. Mesih'in dediği gibi, "Eğer sunağın önüne kurbanınızı koymak için gelerseniz ve aynı anda kardeşinizin size karşı bir şeyi olduğunu hatırlarsanız, o zaman gidin ve önce onunla barışın ve sonra gelip kurbanınızı takdim edin." (Matta 5:23-24) Bu nedenle övgü ve duayı Allah'a sunmak isteyenler, önce herkesle barışmalıdır, öyle ki, inananlardan hiçbirinde ona karşı bir şey kalmasin.⁴⁰⁹

Hutterciler gün içerisinde beş öğün (kahvaltı, öğleden önce ara öğünü, öğle yemeği, ikinci ara öğünü ve akşam yemeği) sırasında yemekten önce ve sonra olacak şekilde şükür duası ederler. Genellikle koloni üyelerinden biri, duayı yüksek sesle okur. Ayrıca seyahat edecekler için de kısa bir dua vardır: "Mir wean in Guttas Nomen lusfoden" (Tanrı'nın adıyla yolculuğumuza başlıyoruz.)⁴¹⁰

3.1.1. Sabah Duası

Huttercilerin günlük düzen içerisinde ilk ibadetleri sabah duasıdır. Hutterci üyeler sabah kalktıklarında iki bölümden oluşan sabah duasını yerine getirirler. İlk bölüm, herkes için belirlenmiş resmi bir dua şeklindeyken ikinci kısmı kişisel istek ve arzuların dile getirilmesi için yapılan özel bir duadır. İlk kısımda koloni üyeleri, Tanrı'nın gün içinde koloniyi korumasını, onlara izleyecekleri yolu göstermesini, inananların isteklerine cevap vermesini, onları yanlış yapmaktan korumasını ve zor durumlarla karşılaştıklarında imanlarını güçlendirmesini isterler. İkinci kısımda ise, kişisel dualar yapılır. Bazıları, Yeni veya Eski Ahit'ten bölümler okur, bazıları ise Tanrı'dan kişisel taleplerde bulunur.⁴¹¹

3.1.2. Gebet

Hutterciler her akşam -bazı kolonilerde haftada birkaç kez- saat beş veya altı civarında, akşam ibadeti olan Gebet için toplanır. Bu ibadet yaklaşık otuz dakika sürer ve kısa bir vaazdan oluşur. Ayin başlamadan yaklaşık 15 dakika önce, üyelere ayin için hazırlanmalarını hatırlatan bir zil çalar. Ardından ikinci bir zil ile kiliseye gitme zamanı gelir,

⁴⁰⁹ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 121; Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 72-73

⁴¹⁰ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 74.

⁴¹¹ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 73-74.

üyeler evlerini terk eder ve ibadet için tüm koloni bir araya gelir. Gebet genellikle kilisede yapılır. Ancak bazı durumlarda üyeler yemek salonunda ya da okulda toplanırlar. İbadet yeri neresi olursa olsun, düzen her zaman sadedir. Sadece oturmak için sıralar ve rahip için bir masa bulunur. Duvarlarda resim bulunmaz. Koloni üyeleri toplandıklarında sabit bir düzene göre otururlar. Koloni görevlileri, kilisenin önünde cemaate dönük olarak yerlerini alırlar. Onlar dışındaki üyeler için oturma düzeni yaş ve cinsiyete göre belirlenir. Buna göre Hutterci üyeler, gençler önde, yaşlılar arkada ve kadınlar papazın sağında, erkekler solunda olacak şekilde otururlar.⁴¹²

Gebet genellikle üç aşamadan oluşur ve ilahi ile başlar. İlk aşamada papaz, okunan ilahinin anlamı üzerinde ve genel olarak Kutsal Kitap, önemli dini eserler ve örnek şahsiyetler hakkında konuşur. İkinci aşama ise vaaz bölümüdür. Bu bölümde Eski ve Yeni Ahit'ten vaazlar ve 1500-1600'lerde Hutterci liderlerin geleneksel Hutterci vaazlarından bölümler okunur. Bu kutsal yazılar genellikle İncil metnlerinin daha derin manevi anlamını açıklamak amacıyla okunur. Erken dönem Hutterci liderlerden kalan metinler yüzlerce yıldır kullanılmaktadır. Üçüncü aşama, dua aşamasıdır ve Hutterciler çeşitli dualar ederler. Bunlar arasında Tanrı'ya şükür duası; koloniyi, koloni ekonomisinin ve mahsullerinin zarardan korunması için dua; kolonide yaşayan dullar, yetimler, yaşlılar ve hastalar için dua; devletin korunması için dua; Tanrı'nın koloniyi fırtınalardan, yangınlardan, kötü hava koşullarından, kazalardan, ani ölümlerden koruması ve günahların bağışlanması için duadır.⁴¹³

Hutterci koloni üyelerinin her birinin akşam toplantılarına katılması beklenir. Ancak havalar iyi olduğunda çiftlikte çalışması gereken koloni üyeleri akşam ibadetine katılmazlar, çünkü "Dini bir göreve gelen delegeler başka bir dini görevden muaftır" anlayışı bulunmaktadır. Çalışmanın kendisi Tanrı'ya ibadet olarak kabul edilir, bu nedenle tarlalarda çalışan koloni üyeleri toplu ibadetten muaf tutulabilir. Aynı şekilde hasat zamanı, kadınlar ve erkekler günlerce tarlada veya bahçede oldukları ve çoğunluk ayinlere katılamadığı için böyle günlerde ayin yapılmayabilir. Hutterciler için bu dini bağlılığın zayıflaması anlamına gelmez. Çünkü Hutterciler, kolonideki her işi dini iş olarak görürler ve ayrıca koloninin fiziki ihtiyaçlarını gözetmeden manevi meselelerle uğraşmak anlamsızdır.⁴¹⁴

Ayinden sonra ibadet edenler, önce cemaat, sonra görevliler olmak üzere kiliseden sırayla ayrılırlar. Hutterci üyeler son olarak uyumadan önce diz çökerek dua ederler. Gün

⁴¹² Pickering, The Hutterites, s. 30-32.

⁴¹³ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 76.

⁴¹⁴ Pickering, The Hutterites, s. 32.

içinde her adımda yardım ettiği, düşmanlardan ve kazalardan koruduğu, kullarına kulak verdiği ve onların dualarını kabul ettiği için Tanrı'ya şükredilir.⁴¹⁵

Ayinler papaz tarafından ve onun yokluğunda - hastalık veya koloni dışında olması durumunda- ikinci papaz tarafından yönetilir. Nadir durumlarda, ikisi de akşam ibadeti sırasında bulunmadığı zaman ayin iptal edilir. Bu durumda cemaat üyeleri dua ederek ibadetlerini bireysel bir şekilde yerine getirir.⁴¹⁶

3.2. Pazar Ayini

Hutterciler için Pazar günü, dinlenme, dua etme, Eski ve Yeni Ahit'i okuma, dini yazıları inceleme ve çocuklarla vakit geçirme günüdür. Pazar günü ailelerin bir arada olduğu ve kolonilere sakin bir atmosferin hakim olduğu bir gündür. Bu günlerde yalnızca hayvancılıkla ilgili hayvanların beslenmesi, su verilmesi, yumurta toplamak ve süt sağımak gibi zorunlu temel işler yapılır. Hasat zamanı dışında, Pazar günü, koloni üyeleri tarlada veya sebze bahçesinde çalışmazlar. Pazar günleri insanlar 7.30'da kalkar ve kahvaltıdan sonra herkes en iyi kıyafetlerini giyerek ibadete katılmaya hazırlanır.⁴¹⁷

Hutterci inancında kutsal günlerde ve Pazar günlerinde yapılan sabah ibadetine 'öğreti veya ders' anlamına gelen *Lehr* adı verilir. Lehr genelde sabah 09:00-09:30 civarında yapılır. Ayinler yaklaşık 75 dakika sürmektedir. Hutterciler Lehr'e ilahi okuyarak başlar. Ardından ilk öğreti ya da önsöz anlamına gelen *Vorred* gelir. Vorred'in ardından bir dua okunur. Duadan sonra ana öğreti yani Lehr okunur. Lehr ile ilgili bir açıklama yapıldıktan sonra öğretinin konusuna dair kutsal metinler okunur. Ardından son bir ilahi söylenerek ibadet tamamlanır.⁴¹⁸

3.3. Kutsal Günler

Hristiyanların çoğu gibi, Hutterciler de Noel, Paskalya ve Pentekost'u yılın en önemli günleri olarak kabul ederler. Anabaptist hareketin ilk ortaya çıktığı dönemden itibaren bu üç gün Hutterciler için önemli olmuştur. Ancak Moravya'da "Altın Dönem (1565-1591)" sırasında litürji geliştirilmiş ve daha ayrıntılı bir hal almıştır.⁴¹⁹ Huttercilerin litürjik takvimi, Advent (Mesih'in gelişine hazırlık) ile başlar ve Pentekost (Hristiyan Kilisesi'nin kurulması) ile biter. Litürjik döngü ile mevsimlere bağlı tarımsal döngü birbiriyle ilişkilidir. Örneğin

⁴¹⁵ Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 76-77.

⁴¹⁶ Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 76.

⁴¹⁷ Pickering, The Hutterites, s. 30- 32; Çatalbaş, *Radikal Reformistler*, s. 174.

⁴¹⁸ (<http://www.hutterites.org/our-beliefs/church-services/>. Erişim Tarihi: 02.12.2021); Pickering, The Hutterites, s. 30- 32.

⁴¹⁹ Kienzler, Hanna. "Communal Longevity. The Hutterite Case." *Anthropos* 100, no. 1 (2005): 193-210. <http://www.jstor.org/stable/40466481>, s.201, Friedmann, "Hutterite Worship and Preaching", s.17

hasat toplandıktan sonraki Pazar günü Şükran Günü vaazı okunur. Noel, Paskalya ve Pentekost bayramları üç gün boyunca kutlanır ve sabah ayinleri yapılır. Bunlar dışında Hutterci inancında, Meryem'in Göğe Yükselişi ve İsa'nın Sünnet Günü de kutsal günler arasındadır.⁴²⁰

3.3.1. Noel

Hutterci gelenekte Noel, 25, 26 ve 27 Aralık olmak üzere üç gün süreyle kutlanır. Noel'den önce aileler tüm koloni binalarını ve evlerini temizler. Noel'de, üç gün boyunca her gün bir sabah ayini ve akşam yemeğinden önce kısa bir akşam duası yapılır. Öğleden sonraları ise dinlenerek ve diğer koloni üyelerini ziyaret ederek geçirilir. Noel boyunca Kutsal Kitap'tan Luka Kitabı'nın 2. bölümü, İşaya Kitabı'nın 11. bölümü (11:1-2) ve bazen Mika Kitabı'nın 5. bölümünden vaazlar verilmektedir. Aynı zamanda sabah ayinlerinde Yeni Ahit'te İsa'nın doğumu ve Eski Ahit peygamberleri ile ilgili öğretileri içeren belirli geleneksel dersler takip edilir.⁴²¹

Bazı kolonilerde Noel Günü, çocuklar yetişkinlerin yemek odasında mum ışığında Noel yemeği için yetişkinlere katılır ve hep birlikte Noel kutlanır. Noel yemeği, genellikle bir bardak ev yapımı karahindiba veya yabani kiraz şarabı eşliğinde kızarmış ördek veya kazdan oluşur. Bazen küçük bir bardak *schnapps* isimli Alman içkisi servis edilir. Hediyeleşme konusunda koloniler arasında farklılıklar bulunur. Çocuklar her zaman koloniden bir hediye alırlar. Ebeveynlere, çocuklarına bir hediye almaları için, çocuklarının yaş grubuna göre küçük bir miktar para verilir.⁴²²

3.3.2. Paskalya

Paskalya Hutterciler için önemli bir kutsal gündür ve üç gün kutlanmaktadır. Paskalya Pazarı'ndan önceki Cuma günü Kutsal Cuma günüdür ve bugünün sabah ayininde papaz, Mesih'in nasıl ihanete uğradığını, insanlığın günahlarını kurtarmak için nasıl acı çektiğini ve çarmıha gerildiğini anlatır. Bu ayinde Kutsal Kitap'tan Luka Kitabı'nın 23. bölümü referans alınır. Paskalya Pazarı'nda ise Çıkış Kitabı 12. bölümüne dayanan bir sabah ibadeti yapılır. Öğleden sonra saat 14.30'da 1.Korintliler'e Mektup Kitabı'nın 10. bölümünün okunduğu

⁴²⁰ (<http://www.hutterites.org/our-beliefs/church-services/>, Erişim Tarihi: 02.12.2021); Hostetler, **Hutterite Society**, s. 161; Çatalbaş, **Radikal Reformistler**, s. 176.

⁴²¹ Friedmann, "Hutterite Worship and Preaching", s.17.

⁴²² Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 79.

başka bir ayin yapılır. Paskalya kutlaması içindeki bir gün, koloninin herhangi bir Pazar gününe benzer geçmektedir. Genellikle Paskalya’da özel yiyecekler hazırlanmamaktadır.⁴²³

3.3.3. Pentekost

Paskalya’yı takip eden Pazartesi gününde, İsa ve öğrencilerinin birlikte ekmek bölüp şarap içtikleri Son Akşam Yemeği’ni hatırlatan, koloninin komünyonu vardır. Komünyonda kutsal metin olarak 1.Korintliler’e Mektup Kitabının 11. bölümünden okumalar yapılır. Ertesi gün, Matta Kitabı’nın 28. bölümü ışığında Mesih’in muzaffer dirilişi (Auferstehung) kutlanır. Dirilişten kırk gün sonra Yükseliş Günü (Christi Himmelfahrt) kutlanır. Bundan dokuz gün sonra ise Kutsal Ruh’un havarilerin üzerine gelişinin kutlandığı Pentekost (Pfingsten) kutlanır. Pentekost’ta üç gün boyunca vaazlarda öğretiler, Elçilerin İşleri Kitabı’nın 2. bölümü özel olarak kutlanır. Bu, Tanrı’nın, Elçilerin İşleri Kitabındaki 2. bölümünde (2:42-47) ortak yaşama çağrısına olan inançlarını temel alan Hutterciler için oldukça önemlidir.⁴²⁴

3.4. Vaftiz

Hutterciler için en önemli dini ritüel olan vaftiz, inancın merkezinde yer alır. Bir Hutterci için hayatındaki en önemli geçiş noktalarından birisi vaftizdir. Çünkü vaftiz ile beraber artık yetişkin olan birey, hayatının geri kalanında kendisini tamamiyle Tanrı’ya ve kiliseye adar. Hutterci inancına göre kişi vaftizle beraber Tanrı’nın krallığının yükünü üstlenmeyi ve koloniye tam bir taahhülle bağlanmayı kabul eder. Vaftiz olan bir Hutterci artık tam anlamıyla bir koloni üyesi olmuştur ve koloni içindeki yetişkinlerin sahip olduğu tüm hak ve görevlere o da sahiptir.⁴²⁵

Tüm Anabaptist gruplar gibi Hutterciler de bebek ve çocuk vaftizini reddetmektedir. Onlara göre dini inanç dayatılacak veya zorlanacak bir şey değildir. Doğru inanç, Tanrı’nın lütfuna ulaşmayı arzulayan ve Kutsal Ruh’un gücü aracılığıyla günahlarından tövbe ederek İsa Mesih izinde bir hayat yaşamak isteyen yetişkinlerin gönüllü kararına dayanır. Bu kararı veren kişinin atması gereken ilk adım ise yetişkin vaftizidir.⁴²⁶ Çünkü Tanrı’nın katında geçerli olan yetişkin vaftizidir.

⁴²³Friedmann, “Hutterite Worship and Preaching”, s.18; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 186.

⁴²⁴Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 188; Friedmann, “Hutterite Worship and Preaching”, s.18; Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 79-80.

⁴²⁵ (<http://www.hutterites.org/our-beliefs/church-services/> Erişim Tarihi: 05.12.2021); Pickering, **The Hutterites**, s.33; Friedmann, “Hutterite Worship and Preaching”, s. 20.

⁴²⁶ Kraybill, **Who are the Anabaptists?**, s. 30.

Yetişkin vaftizi, Hutterci Kilisesi'ni ve tüm Anabaptist Kiliseleri, Katolik Hristiyanlıktan ve birçok Protestan Hristiyan gruptan ayıran temel ve en önemli ilkelerden biridir.⁴²⁷ Hutterciler için yetişkin vaftizinin temelde iki amacı vardır. Birincisi, kişinin kiliseye dahil olması ve o güne kadarki günahlarının tövbesinin yapılmasıdır. Vaftizim ikinci ve Huttercilere özgü olan amaç ise, bireyin Hutterci komün yaşamına katılmasıdır.⁴²⁸ Bebek ve çocuk vaftizi ile ilgili olarak Peter Riedemann şunları söylemektedir:

Çocuklar, iman kelimesinin ve Kutsal Ruh'un vaaz edilmesi yoluyla Hristiyan inancıyla Tanrı'dan doğmadıkları için, doğru şekilde vaftiz edilemezler. Çünkü vaftiz, Mesih'in Kilisesi'ne kabul edilmek demektir. Şimdi, Adem'den doğanlar, Mesih'in Kilisesi'nde bulunmayı arzu ederlerse, Hristiyan inancıyla Mesih'ten tekrar doğmalıdırlar... Biz havarilerin çocukları vaftiz ettiğine hiçbir yerde rastlamıyoruz; tam tersine, onların kendilerine taahhüt edileni ve Rableri'nin öğretilerini tuttuklarını ve "Evet, eğer tüm yüreğinle inanıyorsan, gerçekten vaftiz olabilirsin" dediklerini görüyoruz, havariler bununla şunu kastediyordu: "Şayet eğer inanmıyorsan, vaftiz de olmayacaksın."⁴²⁹

Riedemann'a göre Huttercilerin çocukların vaftizini yararsız ve yanlış olarak görmesinin nedenlerinden biri de Kutsal Metinlerde çocukların vaftizinin emredildiğine dair bir ifade bulunmamasıdır. İkinci bir neden ise, papaların kararnamelerinde Rab'bin Duası'nı ve Havariler Kredosunu'nu söyleyebilen çocukların vaftiz edilmesinin emredilmiş olmasıdır. Onlara göre eğer İsa Mesih döneminden itibaren çocuk vaftizi uygulanmış olsaydı, papaların bunu ayrıca emretmesi gerekmezdi. Bu durum bebek vaftizinin daha sonra insanlar tarafından eklendiğini göstermektedir. Üçüncü olarak ise, vaftiz bilinçli bir şekilde ve akıllı bir sağduyu ile Tanrı'ya bağlılık demektir. Ve son olarak lütuf sahibi olmak için Tanrı'nın bilgisini bilmek ve O'nu tanımak gerekmektedir. Riedemann bu dört sebebe ek olarak şu ifadeleri eklemiştir: *"Çocuklar ne iyiyi ne de kötüyü bilirler. Çocuk vaftizini reddetmek ve ertelemek için başka nedenimiz olmasaydı, bu gerekçe bile bizim için tek başına yeterli bir nedendir."*⁴³⁰

Hutterciler arasında vaftizin hangi yaşlarda yapılacağı ile ilgili farklı görüşler mevcuttur. Yaş aralıkları Hutterci koloniler arasında değişiklik göstermekle beraber en geniş haliyle genellikle 20-30 yaş arasındaki gençler vaftiz edilmektedir.⁴³¹ Kızlar erkeklere göre

⁴²⁷ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 80.

⁴²⁸ Pickering, *The Hutterites*, s. 33. ⁴²⁸ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 188; Friedmann, "Hutterite Worship and Preaching", s.18; Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 79-80.

⁴²⁸ (<http://www.hutterites.org/our-beliefs/church-services/>; Erişim Tarihi: 05.12.2021); Pickering, *The Hutterites*, s.33; Friedmann, "Hutterite Worship and Preaching", s. 20.

⁴²⁸ Kraybill, **Who are the Anabaptists?**, s. 30.

⁴²⁸ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 80.

⁴²⁸ Pickering, *The Hutterites*, s. 33.

⁴²⁹ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 68-69.

⁴³⁰ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 68-69.

⁴³¹ (<http://www.hutterites.org/our-beliefs/church-services/>; Erişim Tarihi: 06.12.2021)

daha erken yaşta vaftiz edilir. Vaftiz yaşı ile ilgili olarak bir Hutterci papazın devletin bile yirmi bir yaşından küçüklerin oy kullanmasına izin vermediğini ve oy vermekten çok daha önemli bir karar olan vaftizin yirmi bir yaşından önce yapılmaması gerektiğini söylediği nakledilmektedir. Başka bir Hutterci din adamı ise, vaftiz yaşı ile ilgili olarak şunları aktarmaktadır: "*Mesih otuz yaşında vaftiz edildi ve bu nedenle, biri yirmi beş veya otuz yaşına kadar bunu istemiyorsa, böyle bir kişiye karşı sabırlı olmalıyız.*"⁴³² Hutterci topluluklarındaki kilise kayıtları üzerinde yapılan incelemeler, vaftiz adaylarının çok nadir on sekiz yaşın altında olduğunu ve birçoğunun yirmi bir yaşın üzerinde olduğunu gösterir.⁴³³

Hutterci birey vaftiz edilmeden önce kendisinden ne istendiğini bilmeli ve kararından emin olmalıdır. Eski hayatından pişmanlık duymalı, tövbe etmeli ve Hutterci inancına adanmış bir şekilde yeni bir hayata girmeye hazır olmalıdır.⁴³⁴ Vaftizden önce gençlerin Pazar Okulu'nda ve kilisede 5-10 yıl boyunca dini eğitim alması gerekmektedir. Vaftiz edilecek kişinin Tanrı yolunda yeniden düzenlenmiş hayatın kurallarına ve Hutterci inanca bağlılığını göstermesi gerekmektedir. Bu nedenle Huttercilerin hayatında aldığı en önemli karar vaftizdir. Ancak günlük yaşama şekilleriyle Tanrı'nı kilisesine ait olmak istediklerini ve Tanrı'nın lütfuna ulaşma yolunda ciddi olduklarını gösteren kişiler vaftiz edilir.⁴³⁵

Gençler vaftiz olmaya hazır olduklarında, koloni papazıyla görüşür ve resmi bir talepte bulunurlar. Papaz bu talebi bütün kiliseye sunar ve kilise üyelerinin itirazı olmazsa adaylar deneme süresine kabul edilir. Yaklaşık 6-7 hafta boyunca her Pazar öğleden sonra vaftiz adayı, on dakikadan bir saate kadar değişen sürelerde manevi ve dini öğretiler üzerine çalışır. Bu hazırlıklar sırasında vaftiz adayı, Riedemann'ın *Rechenschaft* kitabından, Hutterci Kilisesi ve ilkeleri, İncil'in bölümleri, dini yaşam tarzı ile laik yaşam arasındaki farklılıklar ile ilgili konuları inceler ve ezberler.⁴³⁶

Vaftiz adayının, Pazar günü vaftizden önce Cuma ve Cumartesi akşam ayinlerine katılması ve bu ayinlerde Yuhanna İncili (3:1-8) ile Romalılar'a Mektup (6:1-8) metinleri

⁴³² Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 81.

⁴³³ Peters, Victor, **All Things Common**, s.77.

⁴³⁴ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 81; Friedmann, "Hutterite Worship and Preaching", s. 20.

⁴³⁵ (<http://www.hutterites.org/our-beliefs/church-services/> Erişim Tarihi: 06.12.2021)

⁴³⁶ (<http://www.hutterites.org/our-beliefs/church-services/> Erişim Tarihi: 06.12.2021); Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 81.

üzerine yoğunlaşırlar. Pazar günü ise Matta İncili'nden (28:16-20) metinler okunur ve vaftiz adayına yaklaşık 25 soru yöneltilir. Bu soruların bazı örnekleri şu şekildedir:⁴³⁷

1. Şimdiye kadar size öğretilen öğretileri, kurtuluşun gerçek ve doğru temeli olarak kabul ediyor musunuz?

2. Hristiyan inancımızın on iki maddesine⁴³⁸ de inanıyor ve katılıyor musunuz? (maddeleri tekrar edin lütfen)

3. Siz de Tanrı'nın mağfiret etmesi ve cahillikle işlediğiniz günahları bağışlaması için takva sahiplerinden şefaathı duasını mı istiyorsunuz?

4. Hristiyan vaftizinin ahdi ile kendinizi Rab Tanrı'ya adamayı, vermeyi ve kurban etmeyi istiyor musunuz?

5. Şimdi Tanrı'nın sözünü yeterince anlıyor ve onu sonsuz yaşama giden tek yol olarak kabul ediyor musunuz?

6. Ayrıca, bilmeyerek Tanrı'ya karşı işlediğiniz günahlardan gerçekten ve yürekten tövbe ediyor musunuz ve bundan böyle Tanrı'dan korkmayı, bir daha asla Tanrı'ya karşı günah işlememeyi ve bir daha asla Tanrı'ya karşı kasten günah işlemektense ölümü ve acı çekmeyi istiyor musunuz?

7. Günahlarınızın, Mesih ve O'nun halkının şefaathı duaları aracılığıyla bağışlandığına da inanıyor musunuz?

8. Kardeşçe ceza ve nasihati kabul etmek ve gerektiğinde aynısını başkalarına da tatbik etmek sizin de arzunuz mu?

9. Kendinizi, canınız, bedeninizle ve tüm mülkünüzü göklerdeki Rab'be adamayı, vermeyi, kurban etmeyi ve Mesih'e ve onun kilisesine itaat etmeyi arzu ediyor musunuz?

10. Tanrı ve tüm halkıyla bir antlaşma yapmayı ve itiraf ettiğiniz inancınız üzerine vaftiz edilmeyi mi istiyor musunuz?⁴³⁹

⁴³⁷ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 81-82; Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 81; Friedmann, "Hutterite Worship and Preaching", s. 21-22

⁴³⁸ Havariler Kredosu'nda belirlenen maddeler.

⁴³⁹ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 82-83.

Son olarak, papaz ellerini adayların başları üzerine koyar ve papaz yardımcısı her birinin başına az miktarda su serper. Huttercilerin kilisede gerçekleşen su serpmeye *Begiessungstaufe* vaftizinin orijinal şeklini koruduklarından bahsetmek mümkündür.⁴⁴⁰ Papaz su serptikten sonra vaftiz edilenlere dua eder.⁴⁴¹

Vaftiz yemini ettikten sonra, üyeler Hutterci Kilisesi'nin tam üyeleri olarak kabul edilir. Vaftiz edilmiş üyelere genellikle daha büyük sorumluluklar verilir, onlardan genç nesli şekillendirmeye yardım etmeleri ve onlara Mesih'e yolculuklarında rehberlik etmeleri beklenir.⁴⁴² Aynı zamanda vaftiz, evlilik yolunda ilk adım sayılır. Hutterci inancına göre bir Hutterci bireyin evlenebilmesi için vaftiz edilmiş olması şarttır. Çünkü bireyin Tanrı'ya olan bağlılığı, eşine olan bağlılığından önce gelir ve bu nedenle vaftiz, evlilikten önce gelmelidir.⁴⁴³

Vaftiz olan Hutterci gencin ailesi ile arasındaki ilişki de yeni bir boyut kazanmaktadır. Vaftiz edilen çocuk artık koloninin bir üyesi olmuştur ve ebeveynleri için o artık çocukları olduğu kadar bir koloni üyesi ve din kardeşidir. Çocuk duygusal olarak ebeveynlerine bağımlı kalır, ancak daha önce var olan ebeveyn ve çocuk arasındaki keskin ayrım artık yoktur. Koloni içerisinde artık tüm inananlar iman kardeşidir.⁴⁴⁴

3.5. Komünyon

Hristiyan ibadetinin merkezinde yer alan komünyon, Kutsal Kitap'ta anlatılan İsa'nın son akşam yemeğinde, havarileriyle ekmek ve şarap paylaşmasına dayanmaktadır.⁴⁴⁵ Anabaptistler ve dolayısıyla Hutterciler, Katoliklerin *transubstantiatio* inancında olduğu gibi ekmek ve şarabın İsa Mesih'in eti ve kanına dönüşmesi iddiasını kabul etmezler. Onlar için komünyon ayini sembolik bir anma ve İsa'nın çarmıhta çektiği acı için şükran duymayı ifade eder.⁴⁴⁶

Huttercilere göre Tanrı'nın lütfunu hatırlatmak için yapılan komünyon ayini zaman içerisinde tahrif edilmiş ve Hristiyanları putperestliğe yöneltmiştir. Riedemann, komünyon ritüelindeki bozulmayı İsrailoğulları'nın yanlarındaki gümüş ve altın eşyalarını doğru şekilde

⁴⁴⁰ Peters, **All Things Common**, s.77; Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 82.

⁴⁴¹ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 83.

⁴⁴² (<http://www.hutterites.org/our-beliefs/church-services/>. Erişim Tarihi: 06.12.2021)

⁴⁴³ Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s.82.

⁴⁴⁴ Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s.82.

⁴⁴⁵ Markos, 14:12-25, Korintliler'e Birinci Mektup, 10:16.

⁴⁴⁶ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 52.

kullanmayıp bir buzağı yapmalarına benzetir.⁴⁴⁷ İsrailoğulları bu şekilde Tanrı'ya ait onuru bir buzağıya vermiş ve büyük bir günah işlemiştir. Tıpkı bu örnekte olduğu gibi Hristiyanlardan bazıları, komünionda ekmek ve şarabı Tanrı'nın bedeni ve kanı olarak kabul etmiş ve böylece Tanrı olmayanı, Tanrı olarak yüceltmişlerdir.⁴⁴⁸

Hutterci inancına göre İsa Mesih, Baba tarafından iman edenlerin kurtuluşu için gönderilmiştir. O, Tanrı'nın yanına dönmeden önce öğrendiklerini havarilerine göstermek ve tebliğ görevini onlara devretmek için hepsini toplamıştır. Kutsal Kitapta anlatıldığı gibi İsa yemeğini öğrencileriyle paylaşmış: “*“Alın, yiyin” dedi, “Bu benim bedenimdir.” Sonra bir kâse alıp şükretti ve bunu öğrencilerine vererek, “Hepiniz bundan için” dedi. “Bu benim kanımdır, günahların bağışlanması için birçokları uğruna akıtılan antlaşma kanıdır”*”⁴⁴⁹ ve onlara bu yemeğin amacının onu anmak için olduğunu bildirmiştir: “*Sonra eline ekmek aldı, şükredip ekmeği böldü ve onlara verdi. “Bu sizin uğruna feda edilen bedenimdir. Beni anmak için böyle yapın.” dedi*”⁴⁵⁰

Riedemann, Huttercilerin komünionu yaklaşımı ile ilgili olarak şunları dile getirmektedir:

(İsa'nın) “Yiyin, bu benim bedenimdir”⁴⁵¹ sözleri, Mesih'in etini ve kanını yediğimiz anlamına gelmez, fakat O'nun, (ekmek ve şarapla) bedenini bize tanıttığı anlamına gelir. Onun için bunu onun anısına yapmamızı emreder... Ekmek beden değildir, ama bize İsa'nın bedenini hatırlatır -yani bize onun acısını ve ölümünü düşünmemizi hatırlatır - çünkü o, “bunu beni anmak için yapın”⁴⁵² demiştir.⁴⁵³

Hutterciler için komünion, inananları birleştirmeye ve onların Mesih'in yolunda bir yaşam sürme konusunda bağlılıklarını yeniden canlandırmaya yardımcı olur. Onlar, komünionu, Tanrı ile inanan kişi arasında bireysel bir uygulama olarak görmez ve bu ritüelin toplumsal ve kollektif yönüne vurgu yaparlar.⁴⁵⁴ Hutterci inancına göre İsa Mesih'in son akşam yemeğinde bahsettiği bedeni aslında kiliseyi temsil etmektedir. İsa Mesih öğrencilerine, O'nun bedeninin üyeleri olduklarını öğretir. Riedemann, burada ekmek ile kilise arasında bir benzerlik kurmuştur. Ekmeğin pek çok tahılın bir araya getirilmesiyle bir somun haline gelmesi gibi, dağılmış ve bölünmüş birçok insan da imanla bir araya gelerek tek

⁴⁴⁷ İsrailoğulları'nın buzağı yapması kıssasına dair Kutsal Kitap'ta Çıkış Kitabı'nın 32. bölümüne (32:1-5) bakınız.

⁴⁴⁸ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 82-83.

⁴⁴⁹ Matta, 26: 26-29.

⁴⁵⁰ Luka, 22:19.

⁴⁵¹ Matta, 26: 26-29.

⁴⁵² Luka, 22:19.

⁴⁵³ Riedemann, **Love is Like Fire The Confession of an Anabaptist Prisoner**, s. 53.

⁴⁵⁴ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 52.

bir kilise haline gelir. Bununla birlikte, İsa'nın öğrencileri için somunu bölmesi ve onlara yemelerini buyurmasıyla, ölümünün benzerliğine vurgu yapılır. Buna göre inananlar O'nun lütfundan pay alır ve Tanrı'nın mirasçıları olurlarsa, onun gibi ölmeye hazır olmaları gerekmektedir.⁴⁵⁵

Anabaptist gruplardan Mennonitler ve Amişler yılda iki kez komünyon için toplanırken Kardeşler ve Hutterciler yılda bir defa komünyon uygularlar. Hutterciler, Paskalya'dan sonraki gün komünyon ayini düzenlerler.⁴⁵⁶ Ayrıca bu gruplardan Mennonitler, Amişler ve Kardeşler'de görülen komünyon sırasında, ayak yıkama ve kutsal öpücük uygulamaları Huttercilerde bulunmaz.⁴⁵⁷

3.6. Din Adamlarının Atanması

Anabaptist kiliselerde din adamları çok çeşitlilik göstermemektedir. Genellikle Anabaptist bir kilisede yaşla doğru orantılı olacak şekilde üç ayrı din görevlisi bulunmaktadır: kıdemli (elder) ya da piskopos, papaz ve diyakoz. Bu roller geleneksel olarak birçok grupta bulunmaktadır. Huttercilerde ise din adamları genellikle papaz ve papaz yardımcısından oluşmaktadır.⁴⁵⁸

Bir Hutterci kolonisinde papaz aynı zamanda koloni başkanıdır ve kolonide en yetkili kişidir. Koloninin refahının sağlanması konusunda en büyük sorumluluk ona aittir. Kolonilerin büyüklüğüne göre bir ya da birden fazla papaz bulunabilir. Bazı kolonilerde, papaz ve eşi, topluluğun geri kalanıyla birlikte yemekhanede yemek yemezler, evlerinde yalnız, bazen de papaz yardımcısı eşliğinde yemek yerler. Bir görüşe göre bu uygulamanın nedeni, papaz ve papaz yardımcısına koloni işleri hakkında fikir alışverişinde bulunma olanağı sunmasıdır. Bir başka argüman ise, böyle bir ayrımın papaza ve yardımcısına koloni içinde yetki ve statü kazandırmasıdır.⁴⁵⁹

Bazı Anabaptist gruplarda kadınların dini görevlerde yer almaya başladığı görülmektedir. Ancak Huttercilerde böyle bir uygulama söz konusu değildir. Onlar için sadece vaftiz edilmiş erkekler kilise görevi için uygundur.⁴⁶⁰ Hutterci bir erkeğin papaz olabilmesi için öncelikle papaz yardımcısı olması gerekmektedir. Papaz yardımcısı özel bir eğitim almaz, koloniyle ilgili her şeyi kıdemli papazdan öğrenir. Bir erkeğin papaz olarak

⁴⁵⁵ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 86.

⁴⁵⁶ Kraybill ve Bowman, **On the Backroad to Heaven**, s. 200; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 52.

⁴⁵⁷ Kraybill ve Bowman, **On the Backroad to Heaven**, s. 15; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 52.

⁴⁵⁸ Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 159.

⁴⁵⁹ Pickering, **The Hutterites**, s. 34.

⁴⁶⁰ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 162; Kraybill, **Concise Encyclopedia**, s. 160.

kabul edilmesi için kolonideki yönetim konseyi tarafından bu görevin onaylanması gerekmektedir. Papaz yardımcısı deneme sürecini başarılı bir şekilde tamamladığı takdirde konsey tarafından bu yeni statüsü onaylanır.⁴⁶¹

Anabaptist gruplarda din adamlarının seçilmesi ile ilgili farklı yaklaşımlar bulunmaktadır.⁴⁶² Huttercilere göre eğer bir kolonide kilisenin bir veya daha fazla papaza ihtiyacı varsa, koloni üyeleri onları istediği gibi seçmemeli ve Tanrı'nın onlar için kimi seçip göstereceğini beklemelidirler. Bu süreçte inananların, Tanrı'ya onlarla ilgilenecek, ihtiyaçlarını karşılayacak ve O'nun yolunda hizmet edecek birisini göndermesi için içten bir şekilde dua etmeleri gerekmektedir. Tanrı'nın yönlendirmesi ile papazlık için uygun olan adaylar belirlenir ve koloniye sunulur. Aday sayısının ihtiyaç duyulan papaz sayısından fazla olması durumunda kura ile, Tanrı'nın gösterdiğine inanılan kişi seçilir. İhtiyaç duyulan papaz sayısı ile aday sayısının eşit olması durumunda ise Tanrı'nın isteği bu şekildedir diyerek aday ya da adaylar papaz olarak seçilir.⁴⁶³

Papaz olarak seçilen kişi, göreve atanmadan önce birkaç yıl papaz yardımcısı olarak tecrübe kazanır. Bu süreçten sonra kolonide bulunanların – seçilen kişinin papaz yardımcısı olarak geçirdiği süreçteki performansı göz önünde bulundurarak- onayı alınır. Daha sonra mevcut papazın ya da başka koloniden bir din adamının tüm kolonilere yeni papazın atanmasıyla ilgili mektup yollaması ile karar duyurulmuş olur.⁴⁶⁴

Hutterci kolonilerinde, papazın görevine atanması töreni için koloni üyeleri Pazar ayininden sonra bir araya gelir. Törende papazın ölümüne kadar görevinin getirdiği ağır sorumlulukları özveri ve istekle kabul ettiğini dile getirmesi gerekmektedir. Ardından koloni başkanı cemaate hitap ederek, onlara yeni papazın seçilmesinde Tanrı'nın yolunu takip ettikleri için teşekkür eder. Sonrasında yere diz çöken atanmış papazın, koloni başkanı tarafından sorulan sorulara cevap vermesi beklenir. Bu sorulardan bazıları şu şekildedir⁴⁶⁵:

Öncelikle sana soruyorum kardeşim nerede duruyorsun? İtaatini yurt içinde ve yurt dışında, ihtiyaç duyulan her yerde, iyi günde ve kötü günde Tanrı'nın gönderdiği şekilde göstermeyi arzu ediyor musun? İkinci olarak, sana soruyorum, Rab'bin bu cemaatini O'nda inşa etmeye devam edip güzelleştirmek için doğru cesaret ve gayretle birlikte, düzeltmek ve öğüt vermeyi arzu ediyor musun? Üçüncü olarak, sana soruyorum, en kutsal Hristiyan inancımızın on iki maddesi hakkında bilgin var mı, kilisemizin inancını doğru olarak kabul ediyor musun ve bunları

⁴⁶¹ Pickering, *The Hutterites*, s. 34.

⁴⁶² Kraybill, *Concise Encyclopedia*, s. 160.

⁴⁶³ Riedemann, *Hutterite Confession of Faith*, s. 80-81

⁴⁶⁴ Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 90.

⁴⁶⁵ Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 91.

mümkün olduğunca ölünceye kadar korumayı arzu ediyor musun? Dördüncüsü, sana soruyorum kardeşim, Tanrı'ya ve bu cemaate adadığın bütün bu hususları, ölene kadar iyi niyetle devam ettirmek istiyor musun? Şimdi kardeşim, hepimiz senin cevaplarına, anlaşmana şahit olduğumuz halde, senin için O'nun ismine seslenerek Rab'bin işini tamamlamak istiyoruz. Sana soruyorum kardeşim, gerçekten Tanrı'nın ve bu cemaatin önünde verdiği bu taahhütleri desteklemek niyetinde misin? Tanrı'ya ve cemaatine ölümüne kadar sadakatle hizmet etmeyi ve hakikatin sadık bir şahidi olmayı arzu ediyor musun?⁴⁶⁶

Koloni başkanı soruları sorup papazdan olumlu yanıtlar aldıktan sonra töreni şu sözlerle tamamlar:

Kardeşim, sana güvendiğimiz için, delil olarak omuzuna elimizi koyuyoruz, Rabbimiz Mesih'in adıyla ve Tanrı'nın gücüyle, Rab'bin sözüne hizmet etme görevi sana emanet edilecek ve sana yüklenecektir. Bu kapasitede bizimle birlikte insanlığın kurtuluşuna ve gelişmesine hizmet etme, İncil'in içeriğine ve Tanrı'nın sözüne göre Tanrı'nın işini öğretme, cezalandırma, dışlama ve kabul etme ile ilerletme gücüne sahip olacaksınız. Tanrı'nın lütfunun üzerinize gelmesini, Tanrı'nın sizi Kendisine yaklaştırmasını, üstünüzü gölgelemesini, lütfu ve mukaddes ruhunun armağanı ile size eşlik etmesini diliyoruz. Bunu, Yüce Tanrı'dan İsa Mesih aracılığıyla sizin için diliyorum. Amin.⁴⁶⁷

Koloni başkanı tarafından yapılan bu takdis duasından sonra yeni seçilen papaz görevine başlar.

3.7. Evlilik

Evlilik, Hutterci yaşamındaki en önemli kutsal törenlerden biridir. Huttercilerin günümüzdeki evlilik uygulamaları ile ilk dönemlerdeki arasında farklılıklar mevcuttur. Daha önce Avrupa'da yaşadıkları dönemde Hutterci gençler genellikle koloni büyükleri tarafından eşleştirilir ve hızlı bir şekilde evlendirilirdi. Bu uygulama Huttercilerin Rusya'da yaşadığı dönemde, Johann Cornies tarafından 1643'te kaldırılmıştır. İlk dönemlerde gençlerin flört etmesine izin verilmemiştir. Ancak günümüzde gençlerin kendi eşlerini seçmesine, evlilik öncesinde görüşmesine ve gereken sınırların korunması şartıyla fiziksel temas kurmalarına izin verilmektedir.⁴⁶⁸

Evlilikler çoğunlukla farklı kolonilerin üyeleri arasında gerçekleşmektedir. Koloniler içinde birçok aile akrabadır ve Hutterciler, genetik kusurların oluşmasını engellemek için ilk kuzenler arasında evliliğe izin vermezler. Evliliklerin ancak yüzde 25-30'u aynı koloni

⁴⁶⁶ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 91.

⁴⁶⁷ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 92.

⁴⁶⁸ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 237-238; John A. Hostetler, **Hutterite Life**, Scottdale: Herald Press, 1976, s. 29.

içindeki vaftiz edilmiş gençler arasında yapılır. Bir kız farklı bir koloniden bir erkekle evlendiğinde, kolonisinden ayrılır ve eşinin kolonisine taşınır.⁴⁶⁹

Hutterci gruplarda üyeler genellikle kendi gruplarından biri ile evlenir. Ancak üç Hutterci grup arasında evliliklere izin verilmektedir. Gruplar arası evliliklerin çoğu Schmiedeleut-Dariusleut veya Dariusleut-Lehrerleut arasında gerçekleşir Schmiedeleut üyeleri ile Lehrerleut üyeleri arasında evlilikler çok nadir görülmektedir. Bu durumun tek sebebi aralarındaki görüş farklılıkları değildir. Schmiedeleut ve Lehrerleut gruplarının yerleşim yerleri coğrafi olarak birbirine çok uzaktır ve bu nedenle iki grubun üyelerinin sosyal etkileşimleri kısıtlıdır.⁴⁷⁰

Evlilik için gerekli işlemleri erkeğin başlatması gerekir. Genç erkek, kolonisindeki yaşlılardan izin alır ve ona rehberlik etmelerini ister. Ayrıca evlilik niyetini koloni üyelerine açıklar.⁴⁷¹ Evlilik için, ebeveynlerden ve ayrıca her bir koloninin yönetim kurulundan onay alınmalıdır.⁴⁷²

Hutterci geleneğinde evlilik töreni iki bölümden oluşur. İlk olarak gelinin kolonisinde nişan töreni gerçekleşir. Bundan birkaç gün sonra ise damadın kolonisinde düğün yapılır.⁴⁷³ Nişan töreni genellikle düğünden 1-4 hafta önce yapılmaktadır. Damat adayı, ailesi ve arkadaşları ile birlikte gelinin kolonisine gider. Damat adayı evlilik için kızın ve ailesinin rızasını aldıktan sonra tüm koloni üyeleri kilisede toplanır ve yaklaşık 15 dakika süren bir nişan töreni yapılır.⁴⁷⁴ Nişan töreninin ardından *aufred hulba* ya da *hulba* olarak bilinen kutlama başlar. Kolonideki yaşlılar, iki tarafın arkadaşları, akrabaları ve evlenecek gençler, Pazar günü öğleden sonra ya da akşam gelinin evinde toplanır. Hulbada yeni nişanlanan çift, papaz tarafından koloni halkına, *zusammengestellt* (resmen evli) olarak, tanıtılır.⁴⁷⁵

Hulbada evlenecek çift, büyüklerden, arkadaşlardan ve akrabalarından çokça iyi dilekler ve öğütler alır. Ardından güzel bir akşam yemeği yenir. Akşamın ilerleyen saatlerinde tüm koloninin bir araya gelmesi ve bu mutlu olayı kutlamak için koloniden birçok insan misafir olur. Çift, bir tarafta aile ve yakın arkadaşlar, diğer tarafta papazlar ve diğer özel konuklarla

⁴⁶⁹ Pickering, *The Hutterites*, s. 34; Katz ve Lehr, *Inside the Ark* s. 84-85; Hostetler, *Hutterite Life*, s. 30

⁴⁷⁰ Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 85.

⁴⁷¹ (<http://www.hutterites.org/our-beliefs/marriage/>, Erişim Tarihi: 08.12.2021)

⁴⁷² Pickering, *The Hutterites*, s. 34.

⁴⁷³ Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 87.

⁴⁷⁴ Hostetler, *Hutterite Society*, s. 239.

⁴⁷⁵ Kienzler, Hanna. "Communal Longevity. The Hutterite Case." *Anthropos* 100, no. 1 (2005): 193-210. <http://www.jstor.org/stable/40466481>, s.198, (<http://www.hutterites.org/our-beliefs/marriage/>, Erişim Tarihi: 08.12.2021).

beraber, cemaatin geleneksel şarkıları eşliğinde hulbayı kutlar. Düğünler genellikle damadın kolonisinde yapıldığından, gelinin kolonisinden birçok kişi düğüne katılamaz. Bu sebeple kız tarafının gelinle beraber evliliği kutlaması için tek fırsatları budur. Gençler genellikle gecenin ilerleyen saatlerine kadar şarkı söylemeye devam ederler.⁴⁷⁶

Hulbadan birkaç hafta sonra, düğünden önceki Cumartesi günü gelin kendi kolonisine veda eder ve bir araç konvoyu eşliğinde damadın kolonisine gider. Gelin ve misafirler, damadın kolonisi tarafından coşkuyla karşılanır. Pazar sabah ayinini takiben, evlilik töreni gerçekleşir. Törende papaz, gelin ve damada evlilik kararının öneminin özellikle de bunun ancak ölümle bozulabilecek bir anlaşma olduğu gerçeğinin farkında olmalarını sağlamak amacıyla bir dizi soru sorar. Damat adayı, inancını kaybetmesi ve koloniyi terk etmesi durumunda karısının onu takip etmek zorunda kalmayacağına söz verir. Tören, çiftin sorulara olumlu cevaplar vermesi ve cemaatin çifti kutlaması ile sona erer.⁴⁷⁷

Evlilik töreninden sonra koloni üyeleri ortak mutfakta bira, şarap ve meşrubatla servis edilen sade bir düğün yemeği için buluşur ve ardından şarkı söylemeye başlarlar. Resmi düğün şenliği akşam yemeğinde sona erer. Akşam saatlerinde evli çift, misafirlerle görüştüktan sonra, yeni hazırlanmış bir daireye giderler.⁴⁷⁸ Çiftin yeni evindeki eşyalar hem erkek hem de kız tarafının koloni üyeleri tarafından donatılmıştır. Bu eşyalar arasında gelinin kolonisinden getirdiği bir sandık, bir dikiş makinesi, yatak takımı ve bir miktar kaz tüyü ile arkadaşları ve damadın kolonisi tarafından sağlanan tamamı kolonide yapılmış çift kişilik yatak, yemek masası, sandalyeler, bir kanepe vb. temel ev eşyaları bulunmaktadır. Daha sonra çocukları oynayabileceği bir park alanı hazırlanır.⁴⁷⁹

Hutterci inancında evlilik aynı zamanda bir Hıristiyan inancına dayalı bir birleşme olduğu için taraflar boşanamaz ve bu anlaşma iki taraftan biri ölene kadar devam eder. Peter Riedemann evliliğin tanımını şu şekilde yapmıştır:

Evlilik, birinin diğerinin bakımını üstlendiği ve eşin kocasına boyun eğdiği, böylece aralarındaki anlaşmayla iki kişinin artık iki değil bir olduğu bir birlikteliktir. Fakat bu birlikte Tanrı'nın yolunda yapılacaksa onlar, kendi hareket ve tercihleriyle değil, Tanrı'nın irade ve düzenine göre bir araya gelmelidirler. Bu nedenle

⁴⁷⁶ (<http://www.hutterites.org/our-beliefs/marriage/>. Erişim Tarihi: 08.12.2021); Hostetler, **Hutterite Society**, s. 239.

⁴⁷⁷ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 88- 90; Hostetler, **Hutterite Society**, s. 239; (<http://www.hutterites.org/our-beliefs/marriage/> Erişim Tarihi: 08.12.2021)

⁴⁷⁸ Hostetler, **Hutterite Society**, s. 239.

⁴⁷⁹ Hostetler, **Hutterite Life**, s. 30.

birbirlerini bırakmazlar ve tüm hayatları boyunca hem iyiyi hem de kötüyü beraber yaşarlar.⁴⁸⁰

Hutterci inancına göre evlilik Tanrı'nın belirlediği şekilde yapıldığı takdirde insanları Tanrı'ya yönlendirir. Ancak Tanrı'nın yolu gözetilmezse evlilik insanları Tanrı'dan uzaklaştırır ve ölüme götürür. Bu nedenle Tanrı'nın izin verdiği ölçülerde evlilik gerçekleşmelidir. Buna göre Kutsal Kitap'ta bildirildiği üzere kadın erkekten alınarak yaratıldığı⁴⁸¹ için erkeğin kadın üzerinde üstünlüğü vardır. Kadın ise zayıf, alçakgönüllü ve itaatkardır. Bu sebeple kadının erkeğin boyunduruğu altında olması ve ona itaat etmesi gerekmektedir.⁴⁸² Öte yandan, erkek kendisinden daha zayıf olan kadına şefkat göstermeli⁴⁸³, ona sevgi ve nezaketle yaklaşmalı ve hem dünyevi hem de manevi ihtiyaçları ile ilgilenmelidir. Erkek Tanrı tarafından kendisine verilen her şeyi kadınla paylaşmalı, iyi bir Hristiyan olarak ona örnek olmalıdır.⁴⁸⁴ İyi bir evlilik için kadın kocasına itaat etmeli, erkek de karısını sevmelidir.⁴⁸⁵

Hutterciler çok eşliliğe karşıdır. Kutsal Kitap'ta bulunan: *“Gözetmen ayıplanacak bir yanı olmayan, tek karılı, ölçülü, sağduyulu, saygın, konuksever, öğretmeye yetenekli biri olmalı”*⁴⁸⁶ ifadelerini referans alan Riedemann, tek eşliliğe dair Hutterci inancını şu şekilde açıklamaktadır: *“Mesih'in Kilise'nin başı olması gibi, erkek de yalnızca bir eşin kocası olmalıdır... Bir erkeğin birden fazla eşi olmamalıdır.”*⁴⁸⁷

⁴⁸⁰ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s.97-98.

⁴⁸¹ Yaratılış, 2:22.

⁴⁸² Petrus'un Birinci Mektubu, 3:1-6; Korintliler'e Birinci Mektup, 11:7-9.

⁴⁸³ Efesliler'e Mektup, 5:25.

⁴⁸⁴ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 99.

⁴⁸⁵ Riedemann, **Love is Like Fire The Confession of an Anabaptist Prisoner**, s. 67; (<http://www.hutterites.org/our-beliefs/marriage/> Erişim Tarihi: 08.12.2021)

⁴⁸⁶ Timoteos'e Birinci Mektup 3:1-2.

⁴⁸⁷ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 100.

III. BÖLÜM: HUTTERCİLERDE SOSYAL HAYAT

1. Huttercilerde Koloni Hayatı

1.1. Koloni İdaresi

Hutterciler, koloninin içindeki ve dışındaki tüm otoritenin ilahi güç tarafından sağlandığına inanırlar. Bu sebeple kilise dışındaki devlet otoritesi, Tanrı tarafından, inananları sınamak ve Tanrı'nın yolundan gitmeyenleri cezalandırmak için gönderilmiştir.⁴⁸⁸ Koloninin işleyişi ilahi bir şekilde kurulmuş olarak kabul edildiğinden, Mesih'in koloninin başı olduğuna inanılır. Kolonide bulunan tüm üyeler topluluğa boyun eğmek üzere eğitilmiştir. Birey, herkesin iyiliği için çalışır. Bu sebeple hiç kimse kendi işini seçemez. Ancak genellikle üyelerin becerileri ve kişilikleri dikkate alınarak uygun olduğu bir pozisyona atanmasına dikkat edilir. Kimse koloni içindeki görevi için maaş almaz ve tüm ihtiyaçlar ortak bir havuzdan karşılanır.⁴⁸⁹

Huttercilere göre bir koloninin sorunsuz bir şekilde işlemesi için otoriteye ve düzene saygı duymak şarttır. Koloni içindeki bu düzen, herhangi bir zorlama kullanılmadan oluşturulmuştur. Hutterciler için koloni içinde, vaftiz edilmiş üyeler daha fazla güç ve sorumluluğa sahiptir. Koloninin tüm vaftiz edilmiş üyeleri *Gemein*'i yani kiliseyi veya cemaati oluşturur. Kilisenin grup olarak, üyeleri dışlama ve kabul etme yetkisi vardır. Ancak bireysel olarak kimsenin böyle bir hakkı bulunmaz.⁴⁹⁰

Hutterci kolonilerde yönetim düzeni, temel gücün erkek üyelerin oy vermesine dayandığı ataerkil bir demokrasi biçimidir. Koloni yönetimi için, her koloninin vaftiz edilmiş erkek üyeleri tarafından, yine vaftiz edilmiş erkek üyeler arasından yetkililer seçilir.⁴⁹¹ Kadınlar cemaate, kilise hizmetinde hazır bulunarak, dualara, ilahilere iştirak ederek ve yeni vaftiz edilmiş üyeleri selamlayarak katılırlar. Ancak bunlar dışında kilisede koloni yönetimi ile ilgili düzenlemelere katılmazlar. Aynı şekilde kadınlar kilise idaresindeki pozisyonlar için uygun görülmezler.⁴⁹²

Kolonilerde idari yapının başında konsey bulunur. Koloni üyeleri tarafından seçilen bu konsey 5-7 kişiden oluşmaktadır. Bunlar genellikle; papaz, yardımcı papaz, çiftlik yöneticisi

⁴⁸⁸ Hostetler ve Huntington, *The Hutterites in North America*, s. 27.

⁴⁸⁹ Hostetler, *Hutterite Life*, s. 11.

⁴⁹⁰ Hostetler ve Huntington, *The Hutterites in North America*, s. 27-28.

⁴⁹¹ Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 34.

⁴⁹² Hostetler ve Huntington, *The Hutterites in North America*, s. 28.

ve finansal işlerden sorumlu işletme müdürü olan *Wirt*'den oluşmaktadır.⁴⁹³ Bazen bir kişi bu görevlerden ikisine sahip olabilir. Konsey bir yürütme komitesi olarak işlev görür. Koloni üyeleri şehre gitmek veya akrabalarını ziyaret etmek gibi konularda konseyden izin almalıdır. Konsey üyeleri, koloni işlerinde pozisyonların atanmasında değişiklik yapabilir, gerektiğinde hata yapan koloni üyelerine yaptırım uygulayabilirler. Konseyin eylemleri kilise tarafından yönetilir ve bu eylemlerin Tanrı'nın yardımıyla gerçekleştirildiğine inanılır. Koloni papazı en yüksek liderlik pozisyonuna sahip olsa da eylemleri konsey tarafından gözden geçirilmeye tabidir. Böylece yetki grup merkezlidir ve kararlar konsey üyeleri tarafından birlikte alınır. Konsey kararlarının tarafsız olması beklenir.⁴⁹⁴

Koloninin ahlaki ve manevi başkanı olarak papaz ya da vaiz, bir deneme süresi için kura ile seçilerek aday gösterilir ve kiliseyi memnun ettiği sürece ömür boyu görevlendirilir.⁴⁹⁵ Geleneksel olarak *Diener des Worts* (Söz'ün hizmetkarları) olarak adlandırılan Hutterci papazlar hem dini hem de ekonomik otoriteyi kullanırlar. Papazlar, diğer Hutterciler gibi, her türlü işe katılım sağlarlar. Birçoğu çiftlik işlerine yardımcı olarak yöneticilik ve işçilik rollerini birlikte yürütür. Papaz yardımcıları ise genellikle, Hutterci çocukların eğitiminde, Almanca öğretmenleri olarak hizmet eder. Bunun dışında bahçede ve diğer alanlarda da görev alırlar, gençlerin ve koloni kadınlarının iş atamalarını denetlerler.⁴⁹⁶

Koloni idaresinde en önemli kişilerden biri olan işletme müdürü *Wirt*, (gayri resmi olarak koloni “patronu” olarak da adlandırılır) koloni tarafından çoğunluk oyu ile seçilir. Mali işlerden sorumlu olan *Wirt*, tüm koloni fonları ve mal alım satımı ile ilgilenmektedir. Konseyin onayı ile büyük ticari işlemler yapar. İş sorumluluklarını dağıtmaktan ve genel denetim sağlamaktan sorumlu olan çiftlik yöneticisi (veya çiftlik patronu) ona yardım eder. Çiftlik yöneticisi ise, çiftlik çalışma programını düzenler ve işgücünü yönlendirir.⁴⁹⁷

Hutterci erkekler için bu pozisyonlar en önemli olanlardır. Bunlar dışında diğer seçilmiş pozisyonlar arasında sığır yöneticisi, tavuk yöneticisi, domuz yöneticisi, kunduracı,

⁴⁹³ Karl A. Peter, **The Dynamics of Hutterite Society: An Analytical Approach**, Alberta: The University of Alberta Press, 1987, s. 61; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 274-275.

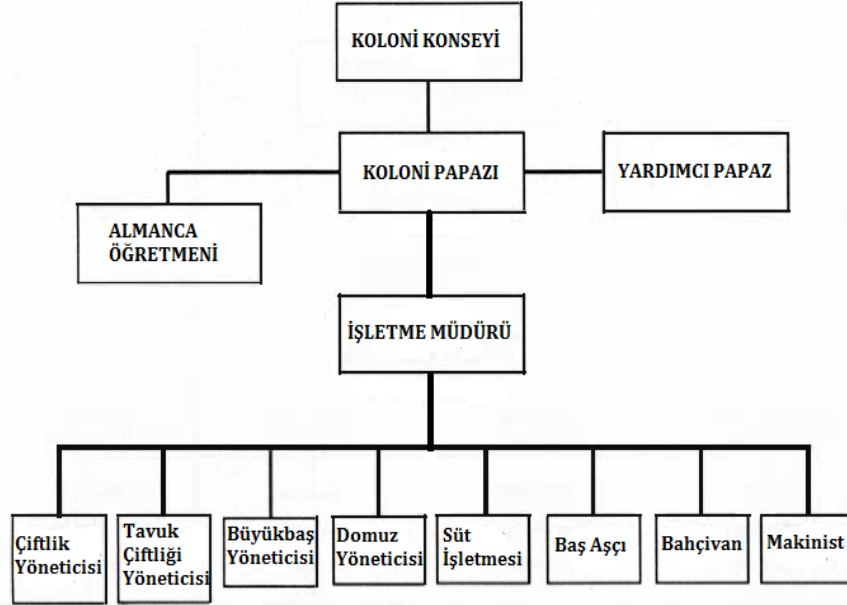
⁴⁹⁴ Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 28-29.

⁴⁹⁵ Hostetler, **Hutterite Life**, s.11.

⁴⁹⁶ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 274.

⁴⁹⁷ Hostetler, **Hutterite Life**, s. 11; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 275.

makinist, süt işletmecisi ve bahçivan gibi görevler bulunur. Topluluğun byklğine bağlı olarak, bu tür yöneticilerin sayısı sekiz ile on altı arasında değişir.⁴⁹⁸

şekil 3 : Hutterci Kolonilerinin İdari Yapısı

Hutterci kolonilerde konsey dışında bir de günlük konularda etkili olan, genel olarak konsey üyelerini içermeyen gayri resmi bir alt kurul bulunur. Bu grup tipik olarak kahvaltıdan sonra günün işlerini, ulaşım taleplerini ve diğer önemli konuları görüşmek üzere kıdemli papazın evinde toplanır. Örneğin genellikle hiç kimse bu grubun en az bir üyesinden izin almadan kasabaya bir koloni aracı götüremez.⁴⁹⁹

Koloni içerisinde vaftiz edilmiş erkekler dışında bulunan kadınlar ve yirmi yaşın altındaki vaftiz edilmemiş erkekler genellikle yardımcı iş gücü olarak görülmektedir.⁵⁰⁰ Kadınların alışma kalıpları, koloni yaşamı içerisinde tanımlanır. Kadınlar dış toplumla ekonomik rekabette nispeten daha az yer alırlar. Onların tüketim için hazırladıkları ürünlerin çoğu koloni içinde kullanılmaktadır. Kadınlar genellikle; yemek pişirme, fırıncılık, terzilik ve koloni ortak alanlarının temizlenmesi gibi işlerde çalışırlar.⁵⁰¹

⁴⁹⁸ Peter, **The Dynamics of Hutterite Society: An Analytical Approach**, s. 61; Hostetler, **Hutterite Life**, s. 11; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 275.

⁴⁹⁹ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 275-276; Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 30.

⁵⁰⁰ Peter, **The Dynamics of Hutterite Society: An Analytical Approach**, s. 61.

⁵⁰¹ Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 31.

1.2. Koloni Yerleşimi

Hutterciler, toplu gruplar halinde kolonilerde yaşarlar. Kolonilerin her birine kardeşlerin yaşadığı yer anlamına gelen *Bruderhof* adı verilmektedir. Hutterciler, Kuzey Amerika'da komünal toplumlar kurmaya yönelik sayısız girişim arasından istikrar ve refah elde etmeyi başaran tek grup olmuştur.⁵⁰² Koloni, Hutterci kültürünün temel birimidir ve Hutterci üyeler hayatlarını bu komünal köylerin sınırları içinde yaşamaktadır.⁵⁰³ Hutterci koloniler, genellikle yerleşim yerlerinden uzakta yer almaktadır ve yerlerini bulmak zordur. Ancak bazı koloniler ana otoyollara yakındır ve dışardan açıkça görülebilir.⁵⁰⁴

Huttercilerin kendilerine özgü bir mimari tarzı olmasa da karakteristik bir koloni düzeni bulunmaktadır.⁵⁰⁵ Hutterci kolonilerinin çoğu dikdörtgen ızgara planında düzenlenmiştir. Ancak bu planın detayları Hutterci grupları arasında farklılık göstermektedir. Lehrerleut kolonileri, aileli konutlarıyla sıralanan uzun dar dikdörtgen planlar sergiler. Ortak binalar, konutlar arasında paralel bir çizgide yer almaktadır. Dariusleut kolonilerinde ise mutfak ve kilisenin, dikdörtgenin bir kenarına inşa edildiği görülmektedir. Buna karşılık, Schmeideleut kolonileri, öncelikle daha küçük konutlarını tercih ettikleri için koloni planı kare olma eğilimindedir. Schmiedeleut'ta yaşanan ayrılıktan sonra bu grubun eski kolonileri ile daha yakın zamanda kurulmuş olanları arasında belirli farklılıklar bulunmaktadır. Son yıllarda geleneksel düzenden farklı planlara sahip Schmeideleut kolonilerinin kurulduğu da görülmektedir.⁵⁰⁶

Huttercilerde koloni bölgesi kendi içinde iki ayrı alana ayrılmıştır: konut alanı ve çiftlik alanı. Yerleşim alanı genellikle evler, yemekhane ve mutfak, kilise, okul ve anaokulunu içermekte ve koloninin merkezinde yer almaktadır.⁵⁰⁷ Bunlar dışında kalan ahırlar, kümesler, atölyeler, tahıl depoları ve endüstriyel yapılar koloni merkezindeki daha özel yapıları çevrelemektedir. Bu anlamda dışardaki binalar, Huttercilerin “dünyaya sırtlarını dönerken inzivada yaşamalarını sağlayan” bir bariyer olarak yorumlanmıştır.⁵⁰⁸

⁵⁰² Hostetler, **Hutterite Life**, s. 3.

⁵⁰³ Simon Evans ve Peter Peller, “Hutterite Colonies and the Cultural Landscape: An Inventory of Selected Site Characteristics” **Journal of Amish and Plain Anabaptist Studies**, 2016, 4(1), s. 54.

⁵⁰⁴ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 270.

⁵⁰⁵ Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 19.

⁵⁰⁶ Evans ve Peller, “Hutterite Colonies and the Cultural Landscape: An Inventory of Selected Site Characteristics” s. 59; Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 51

⁵⁰⁷ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 54.

⁵⁰⁸ Dolores Hayden, **Seven American Utopias: The Architecture of Communal Societies, 1790–1975**, Cambridge: MIT Press, 1976, s. 57; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 270

Mutfak kompleksi, Hutterci kolonilerin hepsinde merkezde yer almaktadır. Bu alan Hutterci koloniler için oldukça işlevseldir. Koloni üyeleri yemeklerini yemek için günde üç kez burada toplanırlar. Erkekler ve kadınlar yemek salonunda asla birlikte oturmazlar. Erkekler odanın bir tarafında, kadınlar diğer tarafında olacak şekilde ayrı masalarda otururlar. 15 yaşın altındaki çocuklar yetişkinlerle birlikte yemek yemezler, bunun yerine bir yetişkinin, genellikle Almanca öğretmenin gözetiminde bitişik fakat ayrı bir odada yemek yerler. Çocukların yemek zamanı da yetişkinlerden öncedir.⁵⁰⁹

Mutfak ve yemek salonunda pişirme, fırınlama, temizlik vb. bütün işler dönüşümlü olarak koloni kadınları tarafından ortaklaşa yapılmaktadır. Hutterci mutfağında, modern büyük boy fırınlar ve dolaplar bulunur. Koloni mutfaklarındaki çelik ekipmanlar genellikle kolonide bulunan ustalar tarafından tasarlanır ve yapılır. Her mutfakta ayrıca büyük bir soğuk hava deposunun yanı sıra konserve ürünler için büyük bir kiler vardır. Koloni çamaşırhaneleri genel olarak mutfak kompleksine bağlıdır. Burada, son teknoloji ürünü büyük çamaşır makineleri ve kurutucular görülmektedir.⁵¹⁰

Her Hutterci ailesi bir dairede yaşamaktadır. Konut tipleri hem Hutterci gruplar, hem de gruplar içindeki koloniler arasında değişiklikler göstermektedir. Ancak genel olarak Hutterci kolonilerde daireler, uzun evler içinde bulunur. Tipik olarak her uzun evin, her biri ayrı bir girişi olan dört dairesi vardır. Normal büyüklükte bir dairede üç oda ve bir banyo bulunmaktadır. Giriş odasında bir masa, sandalyeler ve birkaç tabak için dolap yer almaktadır. Yatak odası sayısı ise ailedeki çocuk sayısına göre değişmektedir. Her yatak odasında bir veya iki çift kişilik yatak, bir veya iki divan, birkaç sandık ve bir beşik bulunur. Evin ikinci katı, ailelerin mevsimlik kıyafetlerini ve aletlerini depoladıkları uzun, bölmesiz bir çatı katıdır. Genellikle bodrum katı yoktur.⁵¹¹

Hutterciler geçmiş yıllarda kilise için müstakil binalar inşa etmemişlerdir. Bunun yerine akşam ibadetlerini ve Pazar ayinlerini okul binasında düzenlemişlerdir. Ancak günümüzde kolonilerin çoğunluğunun artık ayrı şapelleri bulunmaktadır. Bu durum ise Huttercilerin bakış açısında değişimler yaşandığını göstermesi açısından oldukça önemlidir. Önceleri okulu ve kiliseyi tek bir binada tutarak yaşamın din ile tam entegrasyonu hedeflenirken, şimdi dini uygulamalar için daha kutsal bir havaya sahip kilise binaları inşa

⁵⁰⁹ Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 19.

⁵¹⁰ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 58; Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 19; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 270-272.

⁵¹¹ Hostetler, **Hutterite Life**, s. 8; Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 19.

edilmiştir. Bu durum, Hutterci yaşamının dini boyutunun, gündelik hayattan ayrılmaya başlamasına örneklik teşkil edebilir. Kilise yapılarına bakıldığında bazı Schmiedeleut kiliselerinin süslü pencere tasarımları ve özel akustiği bulunduğu görülmektedir. Dariusleut Huttercileri de diğer ortak binalardan ayrı olarak bağımsız kiliseler inşa etmektedir. Lehrerleut ise, kiliseleri mutfak kompleksine bağlı kalacak şekilde inşa etmektedir.⁵¹²

Huttercilerde koloni bölgesinin konut alanının çevresinde ve ondan çok uzakta olmayan, tarım-çiftlik alanı bulunmaktadır. Hindi, tavuk, kaz, domuz ve sığır ahırları, süt depolama tankları, tahıl depoları, soğuk hava deposu, marangoz atölyesi, çilingir atölyesi, torna atölyesi, koloni araçlarının bakımı için bir garaj, tarım makineleri, hangarlar, itfaiye aracı için bir garaj, kolonideki tüm elektrik, soğutma ve ısıtma sistemleri için bir kontrol binası gibi birçok yapı burada bulunmaktadır. Koloni mezarlığı ise genellikle tarım arazisinin çevresinde yer almaktadır. Mezarlar, mezar taşları ve üzerlerindeki yazıtlar tek tip ve eşittir.⁵¹³

Hutterciler, bu dünyadaki yaşamın geçici olduğunu ve bu nedenle bireyin nerede yaşandığının bir önemi olmadığını düşünürler. Koloni onlar için, Hutterci inanç sisteminin ve geleneğinin çocuklara aktarıldığı sosyal ortamın somut bir ifadesidir. Hutterci kimliğini veren, yaşanan yer ya da bir veya birden fazla yerde yaşanmış olması değil, mekânsal ve coğrafi değişikliklere rağmen, Hutterci yaşamının korunması, bireyin düzeninin ve evinin planının her zaman aynı olmasıdır.⁵¹⁴

1.3. Koloni Çoğalması

Hutterci kolonilerinde kardeşlik duygusunun korunması ve koloni düzeninin sorunsuz devam etmesi için, bir koloni çok büyüdüğünde ikiye ayrılır ve yeni bir alt koloni (bunlara kız çocuğu kolonisi anlamına gelen *daughter colony* denir) kurulur.⁵¹⁵ Hutterciler, büyük kolonilerin istikrarsızlığa yol açtığına inanmaktadır.⁵¹⁶ Bu sebeple bir koloninin nüfusu (çocuklar dahil) 120-150 kişiye ulaşmadan yıllar önce, planlama ve yeni bir koloni için arazi

⁵¹² Evans ve Peller, "Hutterite Colonies and the Cultural Landscape: An Inventory of Selected Site Characteristics" s. 66; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 272.

⁵¹³ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 60.

⁵¹⁴ Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 20.

⁵¹⁵ Simon M. Evans, **A Geography of the Hutterites in North America**, Nebraska: University of Nebraska Press, 2021, s.1.

⁵¹⁶ Pickering, **The Hutterites Christians Who Practice a Communal Life**, s. 35.

bulma çalışmaları başlar. Bu süreçte hem insanlar hem de koloni varlıkları ikiye bölünür, yarısı ana kolonide kalır, diğer yarısı ise yeni koloniye taşınır.⁵¹⁷

Hutterciler kendi dinini yayma çabası göstermez bu nedenle bir yabancınn topluluklarına katılması nadirdir. Bu ise, kolonilerdeki genişlemenin doğal nüfus artışından kaynaklandığını göstermektedir. Nüfus artışı ile birlikte istihdam sorunu ortaya çıkmıştır.⁵¹⁸ Hutterciler için kolonide yaşayan herkese iş sağlamak çok önemlidir. Çünkü işi olmayanı şeytanın istihdam edeceğine inanırlar: "*Kardeşler işle meşgul olmadığında, Şeytan onları istihdam etmenin bir yolunu bulur ve bu tür istihdamın olumsuz sonuçlarını tahmin etmek zor değildir.*"⁵¹⁹ Onlar, uzun yıllardır tarıma dayalı bir düzende yaşadıkları için koloni üyelerine istihdam sağlamada sorun yaşamazlar. Ancak tarımda makineleşme ve ucuz seri üretim mallara kolayca erişimin sağlanması ile bazı işler tamamen ortadan kalkmıştır. Bu da 160'dan fazla kişiden oluşan kolonilerde iş fırsatlarının azalmasına neden olmuştur. Bu duruma bir de Huttercilerin yüksek doğum oranları eklenince, kolonilerde genç üyeler için yeni iş imkanlarının oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır.⁵²⁰

Koloni bölünmesinin diğer nedenleri arasında topluluğun mahremiyetini, üyeler arası ve toplumsal ilişkiyi koruma, karşılıklı desteği sürdürme isteği ve yönetimle ilgili sorunları çözme isteği de bulunmaktadır. Bununla beraber bazı kolonilerde yaşanan iç karışıklıklar ve uyuşmazlıklar -yeterli sayıya ulaşmayı beklemeden- koloni bölünmesiyle çözülmektedir.⁵²¹ Bu sorunlar için Huttercilerin tek çaresi tamamen yeni bir koloni kurmak ve koloniye ekonomik olarak yaşayabilmesi için yeterli araziyi vermektir. İdeal olan, kuruluş maliyetini azaltan ve aile bağlarının sürdürülmesini kolaylaştıran mevcut koloniye yakın arazi elde etmektir.⁵²² Hutterciler, yavru koloninin ana koloniye mümkün olduğunca yakın kurulmasını tercih ederler. Bunun birçok avantajı vardır. Örneğin; iki koloninin üyeleri arasındaki uzun

⁵¹⁷ Evans ve Peller, "Hutterite Colonies and the Cultural Landscape: An Inventory of Selected Site Characteristics", s. 54; Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 61; Evans, **A Geography of the Hutterites in North America**, s. 1; Pickering, **The Hutterites Christians Who Practice a Communal Life**, s. 35; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 311.

⁵¹⁸ Lehr ve McGregor, "Colony branching among the Schmiedeleut Hutterites Colony branching among the Schmiedeleut Hutterites of Manitoba", s. 2.

⁵¹⁹ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 61.

⁵²⁰ Lehr ve McGregor, "Colony branching among the Schmiedeleut Hutterites Colony branching among the Schmiedeleut Hutterites of Manitoba", s. 2.

⁵²¹ Lehr ve McGregor, "Colony branching among the Schmiedeleut Hutterites Colony branching among the Schmiedeleut Hutterites of Manitoba", s.2; Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 61.

⁵²² Lehr ve McGregor, "Colony branching among the Schmiedeleut Hutterites Colony branching among the Schmiedeleut Hutterites of Manitoba", s. 2.

sürekli tanışıklık ve iş birliği potansiyeli, bölünme süreciyle ilgili büyük zorlukların çözülmesine yardımcı olur.⁵²³

Bölünme süreci Hutterci gruplar arasında değişiklik göstermekle beraber 3-8 yıl arası sürmektedir. Bu süreçte tüm varlıklar, ana koloni ile yeni koloni arasındaki eşitlik sağlanacak şekilde paylaştırılır. Bu, eşit arazi, bina, sermaye, araç, tarım ekipmanı, makine ve gıda stoklarının sağlanması demektir. Bölünme ancak yeni koloni kurulduktan ve eşit paylaşım sağlandıktan sonra tam olarak gerçekleştirilir.⁵²⁴

Resmi bölünme zamanı geldiğinde, her biri bir koloniyi işletmek için gerekli becerilere sahip insanlar bir araya toplanır. Mümkün olduğu kadar iki grup karşılıklı rıza ile oluşturulur. Anlaşmaya varılamadığı durumda her bir gruba kimin yerleştirileceğine karar vermek için kura çekilir. Çekirdek aileler bölünmez ve dullar yakın akrabalarından ayrı tutulmazlar. Plan, geniş aileleri, kolonileri daha heterojen hale getirecek şekilde bölmektir.⁵²⁵

Bölünme tamamlandıktan ve yeni koloninin mali bağımsızlığı olduktan sonra bile, ana ve alt koloni arasındaki özel bir ilişki, alt koloninin kendisi de bölünene kadar devam eder. O zamana kadar, aralarında var olan yakın ilişkinin bir yansıması olarak, alt koloninin ana kolonisinin üyelerini, üyelerinden herhangi birinin hulbasına (nişan partisine) davet etmesi geleneği devam ettirilmektedir.⁵²⁶

Kolonilerin bölünmesi geleneği uzun süredir devam etmektedir. Bir strateji olarak, koloni bölünmesinin, Huttercilerin uzun ömürlü olmasında önemli bir rol oynadığı söylenebilir.⁵²⁷

2. Huttercilerin Ekonomisi

Avrupa'da Hutterciler çeşitli ekonomik faaliyetler yürütmüşlerdir. Çiftliklerde, mandıralarda, üzüm bağlarında, şarap imalathanelerinde, değirmenlerde ve kereste fabrikalarında çalışmışlardır. Bunların yanı sıra, ciltçilik, duvarcılık, deri işçiliği, saatçilik, çatal-bıçak yapımı ve dokumacılık gibi el sanatları ile de ilgilenmişlerdir. Bunlardan en dikkat

⁵²³ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 61-62.

⁵²⁴ Lehr ve McGregor, "Colony branching among the Schmiedeleut Hutterites Colony branching among the Schmiedeleut Hutterites of Manitoba", s. 5.

⁵²⁵ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 315; Pickering, **The Hutterites Christians Who Practice a Communal Life**, s. 35; Lehr ve McGregor, "Colony branching among the Schmiedeleut Hutterites Colony branching among the Schmiedeleut Hutterites of Manitoba", s. 5-6.

⁵²⁶ Lehr ve McGregor, "Colony branching among the Schmiedeleut Hutterites Colony branching among the Schmiedeleut Hutterites of Manitoba", s. 6.

⁵²⁷ Evans, **A Geography of the Hutterites in North America**, s. 1.

çekici olanı seramik olmuştur. Günümüzde, Macaristan ve Romanya'daki bazı ulusal müzeler hala zaman zaman eski Hutterci seramiklerini sergilemektedir.⁵²⁸ Ancak Huttercilerin yaşadıkları göçler sırasında el sanatlarının çoğu unutulmuştur.

Huttercilerin ekonomik faaliyetlerinin temelini tarım oluşturmaktadır. Hutterciler özellikle Kuzey Amerika'ya yerleşmeye başladıklarından beri tarım faaliyetleri ile ekonomik refah elde etmek için çabalamışlardır. Kuzey Amerika'daki Hutterci kolonileri genellikle tahıl (buğday, yulaf, arpa ve hayvan yemi) ve hayvancılık üzerine yoğunlaşan karma tarımla uğraşmışlardır.⁵²⁹ Onların tarımla uğraşmaları, kendi kendine yeterliliği ve izolasyonu sağlamasıyla, dini hareketin hayatta kalmasında etkili olmuştur. Huttercilerin, ortak mülkiyet inancı, toplumun tüm alanlarında olduğu gibi çalışma ve tarıma da yansımıştır. Tarımsal işletmelerde tüm arazi ve ekipman koloniye aittir. Hiçbir üye ortak mülk üzerinde herhangi bir kişisel hak iddiasında bulunamaz.⁵³⁰

Hutterciler tarımla beraber hayvancılık alanında da ilerleme kaydetmiştir. Günümüzde Kanada'da bulundukları bazı eyaletlerde, en büyük domuz, inek, kümes hayvanı, yumurta ve süt üreticileridirler. Kolonilerin tarımsal yönelimlerine göre değişmekle beraber bugün tipik bir kolonide kendi topraklarında veya kiralık arazilerde yaklaşık 100 inek, 500-1000 domuz, 50.000-200.000 hindi, binlerce tavuk, ördek ve kaz vardır ve bunlar 5.000-20.000 dönüm arasında bir arazide yetiştirilmektedir. Bu alanın yaklaşık 20-30 dönümlük kısmı, sebze bahçesi, meyve bahçesi ve arıcılık için ayrılmıştır. Ancak koloni arazisinin büyük çoğunluğu ekilebilir tarım için, özellikle de hammadde olacak tahıllar için kullanılmaktadır. Zira koloni, ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli tahıl üretemezse, açığını komşu çiftliklerden satın alarak karşılar.⁵³¹

Hutterciler ekonomilerini ilerletebilmek için dünya tarım teknolojisindeki her yeniliği takip etmektedirler. Günümüzde Huttercilerin kullandıkları biçerdöverler, gübreleme cihazları, sağım makineleri, yumurta toplama sistemleri gibi makinelerinin çoğu bilgisayarla kontrol edilmektedir.⁵³²

20. yüzyılın sonlarında arazi fiyatlarının yükselmesi, tarım gelirlerinde azalma, üretime getirilen kota düzenlemeleri gibi birçok sebep Huttercileri ek bir ekonomik faaliyet

⁵²⁸ Hostetler, **Hutterite Life**, s. 17-18.

⁵²⁹ Katz ve Lehr, **Inside the Ark** s. 102.

⁵³⁰ Kienzler, "Communal Longevity. The Hutterite Case.", s. 203; Satterlee, "The Hutterites: A Study in Cultural Diversity" s. 14.

⁵³¹ Hostetler, **Hutterite Life**, s.18; Satterlee, "The Hutterites: A Study in Cultural Diversity", s. 14.

⁵³² Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 108.

bulmaya zorlamıştır. 1980'lerin sonlarında bazı koloniler pencere, parke-döşeme, ahır ekipmanları, plastik kalıplar gibi ürünlerin üretimine başlamıştır. Günümüzde ise birçok koloni çok çeşitli üretim dallarında çalışmaktadır. Henüz üretime geçiş Schmiedeleut ve Dariusleut gruplarında olmuştur. Daha muhafazakar olan Lehrerleut kolonileri, ekonomilerini hâlâ genel olarak tarıma dayandırmaktadırlar.⁵³³

İmalata geçiş, istihdamı arttırmış ve büyük araziler satın alma ihtiyacını azaltmakla beraber yeni birtakım sorunlar getirmiştir. Hutterci kolonilerin hem Hutterci olmayan işletmelerle hem de diğer Hutterci kolonilerle arasında yoğun bir rekabet başlamıştır. Hutterci olmayan işletmelerin ortak şikayeti haksız rekabettir. Onlar, Huttercilerin koloni üyelerine ücret ödemediğini ve ücretsiz emekten yararlandıklarını iddia etmektedir. Ancak Hutterciler için koloni işletmelerinden elde edilen gelir, tüm üyeleri barındırmalı, giydirmeli ve beslemeli, araç satın almalı, genişleme için sermaye sağlamalı ve koloni okulunun işletilmesine katkıda bulunmalıdır.⁵³⁴

Hutterci olmayan işletmelerin bir diğer şikayeti ise vergi meselesidir. Ancak Hutterci koloni işletmeleri 18 yaşından büyük tüm koloni üyeleri adına, kazandıkları kabul edilen koloni geliri oranında gelir vergisi öderler. Ayrıca koloni şirketleri, sigorta veya emeklilik primlerinde istihdam ödemezler, ancak bu imkanlara da erişemezler. Öte yandan, koloniler fazla mesai veya tatil ücreti ödemek zorunda da değildir. Çünkü kolonilerde çalışan üyelerin güçlü bir iş ahlakı bulunmaktadır.⁵³⁵

2.1. Kolonilerde Çalışma Düzeni

Hutterciler için iş hayattır ve insan sürekli çalışmalıdır. Onlar çok uzun saatler boyunca ağır fiziksel işlerde çalışır ve bu durumdan şikayet etmezler. Bu iş ahlakının temelinde Kutsal Kitap'ta yer alan şu ifadeler yer alır: “*Çalışmak için eline ne geçerse, var gücünle çalış...*”⁵³⁶ Sıkı çalışma, Hutterciler tarafından genellikle Hristiyan inancının vazgeçilmez bir ilkesi olarak görülmektedir.⁵³⁷

Hutterciler için boş zaman kavramı neredeyse yoktur. Onlara göre dünyadaki yaşam kısadır ve her dakikası önemlidir. Bu nedenle küçük yaşlardan itibaren çocuklara ev işleri verilir ve koloni işlerinin çoğunda yardımcı olmaları beklenir. 15 yaşından küçük erkekler ve

⁵³³ (<http://www.hutterites.org/day-to-day/livelihood/>. Erişim Tarihi: 03.01.2022).

⁵³⁴ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 104.

⁵³⁵ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 105.

⁵³⁶ Vaiz, 9:10.

⁵³⁷ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 264.

kızlar, temizlik yaparlar, bahçe işleriyle ilgilenirler ve ayak işlerine bakarlar. Hutterciler çocuğa bu işleri çocuğun kendisi ya da ailesi için değil, bir bütün olarak komün için yapması gerektiğini öğretir.⁵³⁸

Hutterci kolonilerinde işçilerin hepsi koloni üyesidir ve kolonideki tüm işleri onlar yaparlar. Hutterciler işi, iş üzerinde öğrenmek gerektiğine inanırlar ve usta-çırak eğitimini benimserler. Hutterci kolonilerinde iş bölümü genellikle yaş ve cinsiyete göre yapılmaktadır. Koloni üyeleri işlerini kendileri seçemezler. Üyelerin görevleri, koloni yönetim konseyi tarafından ayarlanır. Ancak görev atamaları sırasında, üyelerin yetenekleri dikkate alınır.⁵³⁹

15 yaşını tamamlayan erkek çocukların, koloninin makinelerini çalıştırmaktan sorumlu genç erkeklerin işgücüne katılmaları gerekir. Traktörler, kamyonlar ve biçerdöverler genellikle 18-25 yaş arasındaki genç erkekler tarafından kullanılır. 35 yaşından sonra erkekler -daha genç erkeklerin bu tür görevleri üstlenmesiyle- ağır ve fiziksel güç gerektiren işleri bırakmaya ve farklı pozisyonlarda çalışmaya başlarlar. Sıkı çalışma her zaman teşvik edilir ve sosyal yapıda yükselmenin temellerinden biri olarak görülür. Emeklilik için herhangi bir yaş belirlenmemiştir, çünkü 50 yaş üstü erkekler iş yüklerini kendi tercihlerine göre azaltabilirler.⁵⁴⁰

Genç kızlar okulu bitirdikten sonra mutfak, temizlik, boya, bahçe işleri, yemek hazırlama ve çamaşırhanede yardımcı olarak çalışmaya başlarlar. Evlendikten sonra iş konusunda sorumlulukları artmaktadır. 35 yaşından sonra ise, çoğu anaokulu öğretmeni, mutfak şefi, terzi veya bahçıvan gibi bağımsız işlere sahip olur. Bir Hutterci kadın 45 yaşına geldiğinde, genellikle düzenli rutin işlerden emekli olur ve kendi seçtiği işi yapmasına izin verilir.⁵⁴¹

Komünal hayat süren Hutterci kolonilerde, işletme müdürü tamirciden daha fazla para almaz.⁵⁴² Kolonilerde herkese ayda 3 dolarlık (bu rakam koloniler arasında farklılık gösterebilir) bir harçlık dışında hiçbir maaş ödenmez. Ayrıca, kasabaya gidenler için koloni, barınma ücreti de dahil olmak üzere üyelerin ve ailelerinin tüm ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

⁵³⁸ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 264-265.

⁵³⁹ Donald W. Huffman, "Life in a Hutterite Colony: An Outsider's Experience and Reflections on a Forgotten People in Our Midst" **The American Journal of Economics and Sociology**, 59, no. 4, 2000, s.555-556; Satterlee, "The Hutterites: A Study in Cultural Diversity", s. 16.

⁵⁴⁰ Karl Peter ve Ian Whitaker, "The Hutterite Economy: Recent Changes and Their Social Correlates." **Anthropos** 78, no. 3/4 1983, s. 539; Satterlee, "The Hutterites: A Study in Cultural Diversity", s. 15.

⁵⁴¹ Satterlee, "The Hutterites: A Study in Cultural Diversity", s. 15.

⁵⁴² Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 265.

Üyelere hiçbir ücret ödenmediğinden, koloniden ayrılan bazı kişiler, kolonideyken ücretsiz yaptıkları işler için koloninin kendilerine tazminat borçlu olduğunu düşünür. Örneğin 2008'de eski bir Hutterci, eski kolonisi Hillside'a dava açmış ve sekiz yaşından başlayarak, ayrılana kadar kendisine yeterli ödeme yapılmadan çalışmaya zorlandığını iddia etmiştir. Koloni, savunma olarak, hiçbir üyesine ücret ödemediğini çünkü bunun ortak yaşam inancını etkilediğini belirtmiştir. Dava henüz sonuçlanmamıştır.⁵⁴³

Kolonideki çalışma saatleri genellikle önceden belirlenmiş bir çalışma programından değil, ihtiyaca göre değişmektedir. Bu sebeple günlük işlerle ilgili, papaz ve papaz yardımcısına danışılarak, çalışma planı ve görev atamaları hazırlanır.⁵⁴⁴

Kolonilerin iş yükü mevsime göre değişir. Özellikle yaz aylarında ve sonbaharda hasat sırasında çalışma saatleri uzun ve zordur. Kış geldiğinde ise üyeler iç mekan işlerine odaklanır. Kadınlar yorgan, kanaviçe, vernik ve boya yapar. Erkekler ise, koloni tesislerini iyileştirmeye veya genişletmeye, binalarda ekleme ve değiştirme yapmaya, motorları elden geçirmeye ve makinelerin bakımını yapmakla ilgilenir. Pazar günleri çalışmak, herkes gerekli olduğunda hemfikirse kabul edilebilir.⁵⁴⁵

Konutlar, atölyeler, ahırlar, mandıralar, mutfak ve yemekhane dahil olmak üzere kolonideki çeşitli binaların inşası ve düzenlenmesi gibi işlerin tümü genellikle koloni dışından uzmanlardan veya işçilerden herhangi bir yardım almadan, koloni üyeleri tarafından (uygun eğitim alındıktan sonra) yapılmaktadır. Bu şekilde, diğer projelerde ihtiyaç duydukları sermayeyi sağlamış oluyorlar. Hutterciler, yiyeceklerinin çoğunu kendi üretir. Onlar kendi becerilerine ve iş gücüne güvenerek, büyük miktarda para tasarrufu sağlar ve dış kaynaklara ekonomik bağımlılıklarını azaltırlar. Ancak modern dünyada kendi kendine yetebilmek zor bir hedeftir. Yasal ve diğer özel hizmetler satın alınmalı ve Hutterciler, diğerleri gibi, alkolsüz içecekler, şekerlemeler, baharatlar, kişisel hijyen ürünleri ve kumaştan hammaddelere, tarım makinelerine, telefonlara, kalemlere, yedek parçalara, benzine vb. kadar bir dizi ürünü satın almak durumundadırlar.⁵⁴⁶

Hutterciler dışarıda çalışmayı tamamen yasaklamamaktadır. Dışarda yapılan işler genellikle, kolonilerde üretilen ve kasaba ve çiftliklerdeki müşterilerin evlerinde monte edilen

⁵⁴³ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 105-106.

⁵⁴⁴ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 110.

⁵⁴⁵ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 266; Satterlee, "The Hutterites: A Study in Cultural Diversity", s. 16.

⁵⁴⁶ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 106.

ürünlerin (çoğunlukla mobilya) montajı gibi özel zanaatları kapsamaktadır. Ayrıca işsizlik ve ekonomik krizle karşı karşıya kalan bazı Schmiedeleut kolonilerinde, koloni dışında çalışmaya izin verilmiştir. Hutterciler zaman zaman komşu çiftliklerde, inşaat ya da tarım işleri için işçi arandığında kolonilerin dışında iş tekliflerini kabul ederler.⁵⁴⁷

Hutterci geleneğine zarar veren ekonomik uygulamalardan biri ek para kazanmaktır. Bu, koloni üyelerinin aylık 3 dolarlık harçlıkları dışında ek gelir elde etmeleri anlamına gelmektedir. Koloni dışında para kazanmanın farklı yolları vardır. Örneğin; erkekler hayvan avlayıp derilerini satarken, kadınlar ise, kolonideki fazla yemekleri koloni dışında yerli halka satarlar. Bu uygulama daha çok henüz vaftiz olmamış gençler arasında yaygındır. Hutterci geleneğinde koloni dışında ek para kazanmak tamamen yasak olmakla beraber uzun zamandır varlığını sürdürmektedir.⁵⁴⁸

3. Sosyal Düzen

3.1. Aile

Hutterci kimliğinin en belirgin özelliği olan ortak yaşam, Hutterci aile yapısında da önemli rol oynamaktadır. Hutterci bir üye için yaşadığı koloni geniş bir ailedir. Bu anlayış, teolojik olarak “inananların kardeşliği” inancına dayanmakta olup, Huttercilerin endogamik ilişkileriyle güçlenmiştir. Hutterci bir ailenin daima koloninin yararını gözetecek şekilde yaşaması gerekmektedir. Her ne kadar koloniden sonra ikinci planda olsa da çekirdek aile, Hutterciler için çok önemlidir.⁵⁴⁹

Hutterci topluluğuna hakim olan ataerkil anlayış, aile yapısına da yansımaktadır. Bu durum ailenin kurulduğu ilk aşama olan evlilikte kadının, kocasının kolonisine taşınmasıyla başlamaktadır. Genellikle Hutterci bir erkek evlendikten sonra ve hayatının uzunca bir kısmında, babası, erkek kardeşleri ve amcaları ile aynı kolonide yan yana yaşar. Evli bir Hutterci erkeğinin evinde otorite kurması ve karısının da ona itaat etmesi gerekmektedir.⁵⁵⁰

Karı-koca ve onların evli olmayan çocuklarından oluşan bir çekirdek Hutterci ailesi, koloni içerisinde bir dairede yaşamaktadır. Ancak aile üyeleri, bir arada kendi evlerinde yemek yemezler. Yemek zamanı tüm yetişkin koloni üyeleri ortak yemek salonunda, erkekler

⁵⁴⁷ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 112.

⁵⁴⁸ Joseph W. Eaton, “Controlled Acculturation: A Survival Technique of the Hutterites.” **American Sociological Review** 17, no. 3, 1952, s. 335; Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 113.

⁵⁴⁹ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s.154; Hostetler, **Hutterite Life**, s. 33.

⁵⁵⁰ John A. Hostetler, **Education and Marginality in the Communal Society of the Hutterites**, University Park: Pennsylvania State University Press, 1965, s. 29; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 154.

ve kadınlar ayrı olacak şekilde, uzun masalarda yemek yerler. 6-15 yaş arası çocuklar, yetişkinlerden ayrı bir yemek salonunda yemek yerler. Bebekler ve çok küçük çocuklar ise, anneler ortak yemek odasına gitmeden önce evlerde beslenirler. Ayrıca aile üyeleri birlikte değil, toplulukla beraber kendilerine verilen görevlerde çalışırlar.⁵⁵¹

Hutterci çekirdek ailesinin işlevi, yeni üyeler üretmek ve koloninin sorumluluğunu devralacağı zamana kadar onlara bakmaktır.⁵⁵² Bu nedenle eşler arasındaki cinsel ilişkinin mazur görülmesinin tek sebebi üretilmesidir.⁵⁵³ Hutterciler çok çocuğu teşvik etmektedir. Çünkü onlara göre aile genişledikçe, ailenin koloni içindeki itibarı da yükselir. Doğum kontrolü katı bir şekilde yasaklanmıştır.⁵⁵⁴ 40 yaşında bir Hutterci kadının 9 ya da 10 çocuğu vardır. Hutterciler arasındaki yüksek nüfus artış hızının bir diğer nedeni ise, çocuk sahibi olmak için ekonomik bir engel olmamasıdır.⁵⁵⁵

Hutterci kolonilerde, hamilelik ve doğum sürecinde kadınla çok ilgilenilmemektedir. Ancak doğum sonrası dönemde anneye büyük önem verilmektedir. Kadınlar hamile oldukları dönemlerde ve doğumdan sonra bir süre boyunca kolonideki sorumluluklarından muaf tutulurlar. Yeni doğmuş bebeğiyle ilgilenen anneye, çoğunlukla kendi annesi bakmaktadır. Bu süre zarfında koloni üyeleri ve komşu kolonilerden akrabalar, anne ve yeni bebeği ziyaret eder.⁵⁵⁶ Çoğu kolonide aile ilişkilerini desteklemek adına evli erkeklerin aileleriyle vakit geçirebilmeleri için gece yapılan işlerden muaf tuttuğu görülmektedir. Ebeveynler de çocuğun dünyaya gelmesiyle beraber ona koloniye bağlılığı aşılamaya başlarlar.⁵⁵⁷

Anne, bebeğinin doğumundan yaklaşık 4 hafta boyunca yalnızca bebekle ilgilenir. Bir aylık bu süreç sonrasında anne, 2 hafta daha koloni işlerinde görev almamakla birlikte genellikle koloniye yemek odasında yemeğe katılır ve diğer aile sorumluluklarını devam ettirir. Geleneksel olarak bebek kundaklanır. Ayrıca bebeğe çeşitli kötülöklere ve hastalıklara karşı koruyacağına inanılan kırmızı bir kurdele bağlanır. Hem kundaklama hem de kırmızı kurdele, anne tam olarak koloni hayatına döndüğünde bırakılır. Anne koloni çalışma

⁵⁵¹John A. Hostetler ve Gertrude E. Huntington, "Communal Socialization Patterns in Hutterite Society" **Ethnology** 7, no. 4, 1968, s. 334 <https://doi.org/10.2307/3773015>; Hostetler, **Hutterite Life**, s. 33; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 155.

⁵⁵² Hostetler ve Huntington, "Communal Socialization Patterns in Hutterite Society.", s. 334.

⁵⁵³ Mary A. Harada, **Family Values and Child Care during the Reformation Era: A Comparative Study of the Hutterites and Some Other German Protestants**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Boston University, 1968, s. 142.

⁵⁵⁴ Bert Kaplan, **Personality in A Communal Society**, Kansas: University of Kansas Publications, 1956, s. 14.

⁵⁵⁵ Hostetler, **Hutterite Life**, s. 33.

⁵⁵⁶ Hostetler ve Huntington, "Communal Socialization Patterns in Hutterite Society.", s. 336.

⁵⁵⁷ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 155; Kaplan, **Personality in A Communal Society**, s. 14

programına geri döndüğünde, çalışma programı bebeğin ihtiyaçları göz önünde tutularak hazırlanır. Bebek yaklaşık 1 yıl ya da anne tekrar hamile kalana kadar emzirilir.⁵⁵⁸

Hutterci ailelerde çocuk için, amcalar, teyzeler, kuzenler, büyükanne ve büyükbaba gibi akrabalar önemlidir. Erken çocukluk döneminde kurulan ilişkiler yetişkinlik döneminde derinleşir. Erkek çocuklara babalarının ve amcalarının adı verilir. Bazı tipik erkek isimleri; Ben, David, Jacob, John, Michael, Paul ve Peter'dır. Kızlara ise, genellikle annelerinin ve teyzelerinin adı verilir. Genellikle, Annie, Barbara, Lizzie, Katie, Susanna ve Mary gibi isimler kullanılır. Pek çok benzer ad ve soyadı olduğundan, takma ad kullanımı Hutterciler arasında yaygındır. Kuzey Amerika'da sonradan Hutterciliğe geçen birkaç aile dışında, tüm Hutterciler, 14 aile adı altında toplanabilir: Decker, Entz, Glanzer, Gross, Hofer, Kleinsasser, Mandel, Stahl, Tschetter, Waldner, Walter, Wipf, Wollman ve Wurz.⁵⁵⁹

Koloni çocuk yetiştirme konusunda da aileye müdahale etmektedir. Çocuk fiziksel olarak annesinden bağımsız hale geldiğinde, genellikle sütten kesildikten sonra, koloni, onu dünyaya getiren ebeveynlerinin yerini almaya başlar. Artık çocukların bakım ve eğitim sorumluluğu bir bütün olarak toplum tarafından tamamen üstlenilmiştir.⁵⁶⁰

3.2. Kadınların Kolonideki Konumu

Hutterciler, Tanrı'nın erkekler ve kadınlar için ayrı roller içeren ataerkil bir sosyal düzen yarattığına inanırlar.⁵⁶¹ Onlar, kadınların fiziksel ve zihinsel olarak erkeklerden aşağı olduklarına ve bu nedenle yönlendirilmeye, korunmaya ve rehberliğe ihtiyaç duyduklarına inanmaktadır. Çünkü Hutterci teolojisinde kadına bakışın temelinde Kutsal Kitap'ta yer alan şu ifadeler bulunmaktadır⁵⁶²: “*Her erkeğin başı Mesih, her kadının başı erkek, Mesih'in başı da Tanrı'dır... Çünkü erkek kadından değil, kadın erkekten yaratıldı. Erkek kadın için değil, kadın erkek için yaratıldı*”⁵⁶³

Kolonideki ataerkil düzen, iş sorumluluklarının dağıtılmasında ve temel karar verme mekanizmalarının belirlenmesinde etkilerini göstermektedir. Kadınlar, koloni kararlarına

⁵⁵⁸ Hostetler ve Huntington, “Communal Socialization Patterns in Hutterite Society.”, s. 336.

⁵⁵⁹ Hostetler, **Hutterite Life**, s. 33-34.

⁵⁶⁰ Harada, **Family Values and Child Care during the Reformation Era: A Comparative Study of the Hutterites and Some Other German Protestants**, s. 142-144; Kaplan, **Personality in A Communal Society**, s. 14.

⁵⁶¹ Hostetler, **Education and Marginality in the Communal Society of the Hutterites**, s. 40, Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 291.

⁵⁶² Peter, Karl A., **The Dynamics of Hutterite Society: An Analytical Approach**, Alberta, The University of Alberta Press, 1987, s. 198-199; Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 30; Kienzler, “Communal Longevity The Hutterite Case”, s. 36.

⁵⁶³ Korintliler'e Birinci Mektup, 11: 3-9.

resmi olarak katılmazlar ve kendi liderlerini seçmezler. Onların çalışma şekilleri, koloni hayatı sınırları içinde tanımlanmaktadır. Kadınların tüketim için hazırladıkları ürünlerin çoğu koloni içinde kullanılmaktadır. Kolonilerde para kazandıran işletmeleri ise erkekler yönetmektedir. Örneğin; koloni tüketimi için yetiştirildiğinde, ördeklerle ve kazlarla kadınlar ve çocuklar ilgilenir. Ancak eğer ördekler ve kazlar dış dünyaya satmak ve para kazanmak için üretiliyorsa, üretimin başına bir erkek atanır.⁵⁶⁴

Kolonilerde kadınlar genellikle dönüşümlü olarak çalışırlar. Ancak bazı kadınlara sabit işler verilir. Kadınlara koloni içerisinde verilen işlerden en etkili pozisyon baş aşçılığıdır ve ondan sonrasında bahçıvanlık gelir. Koloni terzisi ise, genellikle kolonideki en yaşlı kadındır ve onun yardımıyla koloni üyeleri arasında giysiler dağıtılır ve dağıtılanların kaydı tutulur. Anaokulunun bakımı için genellikle iki kadın görevlendirilir. Kolonilerdeki çocuk sayısına göre okul annesi sayısı değişebilir. Kadınlar dönüşümlü olarak, okullarda çalışırlar. Bu pozisyonlar dışında, kadınların iş rolleri değişmekte ve bu değişim genellikle Pazar gecesi gerçekleşmektedir. Temel olarak iş programları yaşa göre düzenlenir, ancak doğum, hastalık, koloni dışında olmak gibi durumlarda değişiklikler yapılabilmektedir.⁵⁶⁵

Kolonilerde kadınların yaptıkları işler arasında en sorumluluk gerektiren iki iş yemek pişirmek ve fırıncılıktır. Kadınlar 17 yaşında yemek pişirmeye başlar ve 45 yaşını geçtikten sonra bırakırlar. Diğer dönüşümlü işler arasında süthanede yardım etmek, yemek sonrası temizlik yapmak, erişte yapmak ve konserve hazırlamak gibi işler bulunur. Bunların yanı sıra, kadınlar sabun yaparlar, mutfağı haftada en az bir kez fırçalarlar ve tüm koloni binalarını temizlerler. 15 yaşından büyük ve henüz evlenmemiş genç kızlar koloni temizliğinin büyük bir kısmını, tüm boyama, cilalama işlerini ve meyve toplama işlerinin çoğunu yapmaktadır. Kadınlar kolonideki bu işlere genellikle 15 yaşında başlayıp, 45-50 yaşına kadar devam ederler. Koloni işlerinin yanı sıra kadınlar, evlerini tertemiz tutmak, aile bireylerinin giydiği kıyafetleri dikmek, aileyi yıkamak, evdeki çocuklarına yedirmek ve bakmak zorundadırlar.⁵⁶⁶

Kolonilerdeki ataerkil yapı evliliklere de yansımaktadır. İlk olarak evlenen kadın, ailesi ve içinde büyüdüğü sosyal çevreyi tamamen geride bırakarak, eşinin kolonisine taşınmak durumundadır. Yeni koloniye alışma sürecinde kadın, psikolojik ve sosyal anlamda sıkıntılar yaşar. Bu süreçte kadınlar zaman zaman eşleri tarafından desteklenir. Ancak

⁵⁶⁴ Kienzler, "Communal Longevity The Hutterite Case", s. 203; Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America** s. 30-31.

⁵⁶⁵ Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 31.

⁵⁶⁶ Hostetler ve Huntington, **The Hutterites in North America**, s. 31-32.

çoğunlukla kolonideki erkek, egemen baskının erkeklerin eşlerine kolonideki herhangi bir kadın gibi davranmalarını beklemesinden dolayı, eşler arasındaki duygusal ilişkiler zarar görmektedir. Kadının yılda bir defa ailesinin bulunduğu eski kolonisine uzun süreli bir ziyarete gitmesine izin verilir.⁵⁶⁷

Hutterci kadınları en çok etkileyen konulardan birisi de doğum kontrolüdür. Tarihleri boyunca Hutterci kadınlar çok çocuk doğurdukları için bazı sağlık problemleri yaşamışlardır.⁵⁶⁸ Geçmişte daha fazla çocuk doğurmak istemeyen kadınlara izin verilmemiş ve hamileliklerine son vermek isteyenler engellenmiştir. Ancak günümüzde kolonilerde ortalama doğum oranının düştüğü gözlemlenmektedir. 20. yüzyılın başında Hutterci ailelerin ortalama çocuk sayısı 10 iken, günümüzde bu sayı 3-6 arasında değişmektedir. Bu değişim, yasak olmasına rağmen doğum kontrolün uygulandığını göstermektedir.⁵⁶⁹

Hutterci toplumunda yaşanan değişimler, Hutterci kadınlarının rollerini de etkilemektedir.⁵⁷⁰ Huttercilerin modern dönemde yaşadığı değişikliklerin kadınlar üzerindeki etkileri üç Hutterci grup ve koloniler arasında farklılık göstermektedir. Bu anlamda en radikal değişiklikler Schmiedeleut grubunda -özellikle Birinci Grup Schmiedeleut kolonilerinde- görülmektedir. Örneğin, son yıllarda bazı Birinci Grup Schmiedeleut kolonilerinde, sadece erkeklere ait olan Almanca Öğretmenliği pozisyonuna kadınların da atanması bunlardan biridir.⁵⁷¹

3.3. Kıyafet

16. yüzyıl Anabaptist hareketinin başlangıcından bu yana Hutterciler, mütevazı, sade ve tek tip kıyafetleri tercih etmektedir.⁵⁷² Giyimde sadelik ve mütevazılık ve her yerde -koloni içinde ve dışında- tek tip kıyafetler giymek, Hutterci inancının temelinde yer almaktadır. Çünkü bu, Huttercilerin dış dünyadan izole olmalarının belirgin bir işaretidir. Giyim tarzları, Huttercilere, her zaman ve her yerde kendilerini dış dünyadan ayırmaları gerektiğini, benzersiz komün yaşamının emirlerine, yasaklarına ve sınırlarına uymakla yükümlü olduklarını hatırlatır.⁵⁷³ Huttercilerin kıyafet konusundaki bu uygulamalarının dini temelinde

⁵⁶⁷ Hostetler, **Education and Marginality in the Communal Society of the Hutterites**, s. 29; Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 170.

⁵⁶⁸ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 172.

⁵⁶⁹ Bron B. Ingoldsby ve Max E. Stanton, "The Hutterites and Fertility Control." **Journal of Comparative Family Studies** 19, no. 1, 1988, s. 140-141.

⁵⁷⁰ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 166.

⁵⁷¹ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 300.

⁵⁷² (<http://www.hutterites.org/the-leut/dress/>. Erişim Tarihi: 16.12.2021)

⁵⁷³ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**; s. 68; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 204.

ise Kutsal Kitap'ta bulunan şu ifadeler yer almaktadır: “*Süsünüz örgülü saçlar, altın takılar, güzel giysiler gibi dışla ilgili olmasın. Gizli olan iç varlığınız, sakin ve yumuşak bir ruhun solmayan güzelliğiyle süsünüz olsun. Bu, Tanrı'nın gözünde çok değerlidir.*”⁵⁷⁴

Kültürel arka planına bakıldığında ise, Huttercilerin sürdürmekte olduğu geleneksel giyim tarzının temelinde, erken dönemde Almanya ve Avusturya milli kıyafetlerinin etkisi görülmektedir. Zaman içerisinde Hutterciler, bu kıyafetleri daha kullanışlı hale getirmek için değişiklikler yapmıştır.⁵⁷⁵ Huttercilerin kıyafetleri Avrupa'da yaşadıkları dönemde birçok toplulukla benzerlik taşıması nedeniyle olağan karşılanırken, Kuzey Amerika'ya göç etmelerinin ardından, Huttercileri, yerel halktan ayıran bir unsur haline gelmiştir.⁵⁷⁶

Tüm Hutterciler, giysilerin sade ve mütevazı olması gerektiği konusunda hemfikirdir. Bu nedenle üç Hutterci grup genel hatlarıyla aynı giyim tarzını sürdürmektedir. Ancak grupların üyelerinin kıyafetlerine dışardan bakıldığında kolayca anlaşılamayacak farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar ise grupların muhafazakarlık düzeyleriyle alakalıdır. Yeniliklere açık liberal kolonilerin giysilerinin renkleri ve desenlerindeki çeşitlilik daha fazlayken; muhafazakar kolonilerde tercih edilen giysiler koyu renkli ve neredeyse desensizdir.⁵⁷⁷

Hutterci erkekler koyu renk pantolon, ceket, pantolon askısı giyerler ve evli iseler sakallarını uzatırlar. Kadınlar ise uzun, renkli, desenli iki parçalı elbiseler giyerler. Tek parça kıyafet giymeleri yasaktır. Kıyafetleri çok renkli olabilir; ancak koloni ne kadar muhafazakarsa, renk o kadar tekdüze ve kasvetlidir. Kadınlar ayrıca başlarına *Tiechl* isimli siyah üçgen bir örtü takarlar. Bu örtüler bazı kolonilerde biraz daha süslüdür. Evlenmemiş kadınlar düz renk *Tiechl* takarken, evli kadınlar küçük beyaz noktalı örtülere sahiptir. Noktaların boyutu Hutterci gruplar ve koloniler arasında değişir. Çocuklar çoğunlukla yetişkinlerden daha açık renkli kıyafetler giyerler.⁵⁷⁸

Dariusleut grubunda erkeklerin giydiği ceketler yakasızdır. Kadınlar, iki parçalı, kolları dirsek hizasında olan genellikle koyu tonda bir elbise ve elbiseyle aynı kumaştan bir önlük giyerler. Ayrıca kadınlar başlarına küçük beyaz noktalı siyah bir *Tiechl* takar. Erkek çocukları *Katuss* adı verilen siyah ev yapımı bir şapka takar. Lehrerleut erkekleri, Dariusleut

⁵⁷⁴ Petrus'un Birinci Mektubu, 3:3-4.

⁵⁷⁵ (<http://www.hutterites.org/the-leut/dress/>, Erişim Tarihi: 19.12.2021)

⁵⁷⁶ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 204.

⁵⁷⁷ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 67.

⁵⁷⁸ (<http://www.hutterites.org/the-leut/dress/>, Erişim Tarihi: 19.12.2021); Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 68.

erkeklerine benzer giyinir. Kadınlar ise, kolsuz elbiseleri ile daha da hafif genellikle ekose desenli bir önlük giyerler. *Tiechlleri* sert ve kolalı kumaştan ve büyük beyaz puantiye desenlidir. Schmiedenleut'un erkekleri ile diğer iki grup arasındaki en büyük fark, ceketlerin yakalı olması ve Hutterci olmayanların ceketlerine benzer olmasıdır. Kadınlar ise, tercihe göre iki parçalı veya tek parçalı elbise giyerler ve *Tiechlleri* çoğunlukla düz ve siyahtır.⁵⁷⁹

Huttercilerin kıyafetlerinde düğme bulunmaz, onun yerine fermuar ve çitçit kullanılır. Bununla beraber küpe, yüzük, kolye ve bilezik gibi takı veya her türlü kişisel süs eşyası yasaktır. Kesinlikle işlevsel bir eşyadan ziyade kişisel bir süs olarak kabul edildiğinden kol saati takılmasına dahi izin verilmez. Ancak günümüzde bazı gençlerin bileklik taktığı ve kızların oje sürdüğü görülmektedir.⁵⁸⁰

Tüm evli Hutterci erkeklerin sakal bırakması bir gerekliliktir. Hiçbir Hutterci grubunda sakalsız bıyık bırakılmasına izin verilmez. Schmiedeleut ve Dariusleut erkeklerinde sakalla birlikte bıyıkları da bulunur. Ancak Lehrerleut erkeklerinde yalnızca sakal vardır ve bıyık daima tıraş edilir. Eskiden askerler sakalsız bıyık bıraktıkları için Hutterciler bıyığı askeri değerlerin simgesi olarak görmüştür. Bu nedenle, Hutterci erkekler, pasifist değerlerinin bir sembolü olarak sakalsız bıyık bırakmazlar.⁵⁸¹

Hutterciler kışın siyah şapkalar takarken, bazı kolonilerde yazın hasır şapka takılır. Lehrerleut kolonilerinde her zaman şapka takılmalıdır, ancak Schmiedeleut ve Dariusleut'ta zorunlu değildir. Beyzbol şapkaları genellikle Schmiedeleut kolonilerinde görülür ve genellikle geleneksel şapkanın pratik olmadığı işlerde erkekler beyzbol şapkası takmaktadır. Hutterci kolonilerinde Pazar günleri ve özel etkinlikler için genellikle düz siyah bir ceket ve beyaz bir gömlek giyilir.⁵⁸²

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kıyafetlerle ilgili bir takım yeni düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin 1949'da giysilerin artık tek renk olması gerekmediğine ve küçük desenli kumaşların kullanımına izin verilmiştir. Bununla beraber dış dünyanın kadın ve erkek modasındaki değişimler Hutterci kolonilerine de yansımıştır. Örneğin 1970'li yıllarda erkeklerde uzun saçın moda olmasıyla Hutterci gençler de bu akımdan etkilenerek saçlarını uzatmışlardır.⁵⁸³ Bunlar dışında bazı kolonilerde kadınların etek boyunda kısaltmalar ve

⁵⁷⁹ (<http://www.hutterites.org/the-leut/dress/> Erişim Tarihi: 25.12.2021)

⁵⁸⁰ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 68.

⁵⁸¹ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 67.

⁵⁸² Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 67.

⁵⁸³ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 71.

erkeklerin pantolonlarında daralmalar görülmektedir. Ayrıca, özel diyetler ve egzersizlerle kişinin görünüşünü korumaya yönelik uygulamalara ilginin de bu dönemde arttığı söylenebilir.⁵⁸⁴

Hutterciler, kıyafet konusundaki küçük değişikliklere dahi çok dikkat ederler ve geleneksel giyim tarzlarını korumanın Huttercileri, Hutterci olmayanlardan gözle görülür şekilde ayırmak için hayati önem taşıdığını vurgularlar. Giyimdeki çeşitlilik ve dış dünyadaki modanın dahil edilmesi konusundaki endişelerin temelinde yatan neden, geleneksel kıyafetin Hutterci kimliğinin bir işareti olması ve onları laik dünyadan ayırmasıdır.⁵⁸⁵ Her bir Hutterci birey, kıyafetleri ile tüm Huttercileri temsil etmektedir. Bu sebeple Hutterci koloni üyelerinin, koloni sınırları dışında ve Hutterci olmayanlarla ilişkilerde daha dikkatli hareket etmeleri gerekmektedir.⁵⁸⁶

3.4. Yeme-İçme Kuralları

Huttercilerin benimsediği komünal yaşam sonucunda kolonilerde üyeler yemek için üç öğün bir araya gelirler. Çoğu kolonide, *Ess Stubm* adı verilen yemek salonunda, kadınlar ve erkekler ayrı masalarda oturmaktadır. 5-15 yaş arasındaki çocuklar ise *Essenschul* adı verilen ayrı bir odada, Almanca öğretmeni ve çoğunlukla onun karısının eşliğinde yemeklerini yerler. Lehrerleut kolonilerinde çocuklar, ana yemek salonunda yetişkinlerden sonra yemek yerler. Tarımsal faaliyetlerini arttığı yılın bazı zamanlarında yemekler ve ara öğünler tarlalara taşınır.⁵⁸⁷

Huttercilerin yemekten sakındığı belirli yiyecekler bulunmamaktadır. Menüler ağırlıklı olarak Hutterci koloni menüleri, et, patates ve kızarmış yiyeceklerden oluşur. Ancak son zamanlarda bazı koloniler daha sağlıklı ve diyet ürünler tüketmeye başlamıştır. Hutterciler yemeklerinde kolonilerinde yetiştirdikleri ürünleri kullanırlar. Ancak üretemedikleri ürünleri koloni dışından toptan satın alır ve depolarlar. Hayvancılıkta ileri seviyede olan Hutterciler hayvansal ürünlerini hem kendileri tüketir hem de dışarıya satışını yaparlar.⁵⁸⁸

Geleneksel Hutterci yiyecekleri arasında *Gashtel* (ufalanmış erişte çorbası), *Nukelen* (yumurtalı etli hamur çorbası), *Kartoffelknedel* (patates köftesi), *Fleischkrapfen* (et köftesi), *Griebenschmaltz* (kaz veya domuz kızartmalı ekmek), *G'schmolzmanudel* (büyük kızarmış

⁵⁸⁴ Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 210.

⁵⁸⁵ Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 68.

⁵⁸⁶ Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 205.

⁵⁸⁷ Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 218; Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 59; (<http://www.hutterites.org/day-to-day/child-adult/>, Erişim Tarihi: 09.01.2022)

⁵⁸⁸ Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 217-219.

erişteler), *Moos* (çeşitli meyve pudingleri), çalı fasulyesi orbası, kızarmış mısır unu, turşu ve *Stritzel* (kahveli kek) yer almaktadır. Bu yemekler günümüzde hala tktilmekle beraber, son yıllarda Hutterci mutfağına dışardan pizza ve makarna gibi yeni yemekler de girmiştir.⁵⁸⁹

Papazların yemek salonunda yemek yediğı kolonilerde, papaz yemekten önce ve sonrasında şükür duasını okur. İlk duadan sonra yemek hızlıca tktilir ve tekrar dua edilir. Ardından herkes koloni hayatına döner.⁵⁹⁰

Hutterciler alkol tktimine ölçülü olduğı sürece izin vermektedir. Ancak sarhoşluğa tahammül edemezler. Bazı kolonilerde alkolik üyelerin olması büyük bir sorun olarak görülür ve koloni içinde böyle insanlara saygı duyulmamaktadır. Sarhoşluktan tamamen kurtulmak adına, birçok Hutterci kolonisi toplu olarak alkol tamamen kesmiştir. Bununla beraber çoğunlukla koloni papazları yalnızca özel etkinliklerde sarhoş etmeyecek kadar alkol tktimine izin vermektedir.⁵⁹¹

Hutterciler tütün ve sigara kullanımını yasaklarlar ve bu ürünleri tktenleri hoş karşılamazlar. Ancak Huttercilerin genel tutumuna rağmen, Hutterci kolonilerinin tamamen dumansız alan olduklarını söylemek mümkün değıldir. 1980'lerin başında, çok fazla Schmiedeleut erkeğinin sigara içmesi zerine Jacob Kleinsasser büyük bir sigara bırakma kampanyası başlatmış ve büyük ölçüde başarılı olmuştur.⁵⁹²

3.5. Dil

Günümüz Huttercileri üç dil konuşurlar. Her Hutterci ocuk önce *Hutterisch* olarak bilinen Avusturya lehçesini öğrenmektedir. *Hutterisch*, Huttercilerin yaşadığı çeşitli yerlerin etkisini gösteren birçok Rusça ve İngilizce terimin eklendiğı bir Avusturya lehçesidir. Dil bilimcilere göre *Hutterisch* kelimelerinin %81'i temel olarak Almancadır. Bu kelimelerin neredeyse hepsi Avusturya kökenli olmaklar beraber Moravya, Slovakça, Transilvanya, Eflak, Ukrayna ve İngiliz kökenli kelimeler de bulunmaktadır.⁵⁹³

Hutterci kolonilerinde çocuklar, okul çağına geldiklerinde, Almanca okulunda İncil'den ve diğr dini metinlerden yüksek Almanca okumayı ve yazmayı öğrenirler. Devlet okulu olan İngilizce okulunda ise, çocuklara müfredata göre İngilizce okuyup yazmaları öğretilir.⁵⁹⁴ Hutterciler için İngilizce, iş ve dış dünya ile iletişim için, Almancanın korunması

⁵⁸⁹ Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 218-220.

⁵⁹⁰ Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s.74; Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 221.

⁵⁹¹ Hostetler, *Hutterite Society*, s. 267; Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 295-296.

⁵⁹² Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 146; Hostetler, *Hutterite Society*, s. 267.

⁵⁹³ Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 201-202.

⁵⁹⁴ Hostetler, *Hutterite Society*, s. 150.

dini sebepler için ve *Hutterisch*'in genel olarak kullanılması ise kültürel nedenlerden ötürü önemlidir.⁵⁹⁵

Hutterciler için Almanca'nın korunması çok önemlidir. Almanca ve İngilizce kullanımı iki krallığın, koloninin ve dünyanın simgesidir. Almanca günlük kilise ibadetlerinde, Pazar ayinlerinde, toplu dualarda ve tüm dini törenlerde kullanılmaktadır. Lehrerleut Huttercileri Alman dilinin korunması konusunda en çok çaba gösteren gruptur. Huttercilerin kilisede okudukları vaazlar 17. yy. Almanca metinlerinden alınmaktadır. Bunun yanında, Hutterciler inançlarını Almanca'da daha derin, keskin ve tam olarak ifade edebildiklerine inanırlar.⁵⁹⁶

Hutterciler aynı zamanda *Hutterisch* lehçesinin, kültürel ve dini değerlerin korunmasına yardımcı olduğuna ve onları kamusal alanda tanımlayan kimliklerinin bir parçası olduğuna inanırlar. *Hutterisch* lehçesinin, her geçen gün daha fazla İngilizce kelimenin karışmasıyla değişmeye başlaması üzerine Hutterciler günlük hayattaki iletişimde *Hutterisch* lehçesinin kullanımı sürdürmeye çalışmaktadırlar. Ancak günümüzde, günlük yaşam içerisinde Hutterciler genellikle dilleri birbirine karıştırarak konuşma sırasında *Hutterisch*, Almanca ve İngilizce'yi bir arada konuşurlar. İngilizce konuşma oranının özellikle gençler arasında gittikçe artması ise Huttercilerin endişelenmesine sebep olmaktadır.⁵⁹⁷

4. Huttercilerde Eğitim

Hutterciler için çocuklarının eğitimi çok önemlidir. Eğitim yoluyla çocuklara Hutterci doktrini aşılanır ve bireyin sosyalleşme sürecinin önemli bir kısmı eğitim sürecinde oluşur.⁵⁹⁸ Hutterci eğitiminin amacı, çocukları topluluk içinde yetişkin olarak yerlerini almaya hazırlamaktır. Huttercilere göre bir çocuk zayıf ve olgunlaşmamış olarak kabul edilmektedir. Çocuğu yetişkin sorumluluklarına uygun şekilde hazırlamak için ise doğru bakım ve disiplin gereklidir.⁵⁹⁹

Peter Riedemann, *Rechenschaft*'ında, Hutterci çocukların eğitiminde Pavlus'un “*Ey babalar, siz de çocuklarınızın öfkelerini uyandırmayın. Onları Rab'bin terbiye ve öğüdüyle büyütün*”⁶⁰⁰ sözlerinin esas alındığını dile getirmiştir. Ona göre Hutterciler, Moravya'da

⁵⁹⁵ Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 203.

⁵⁹⁶ Hostetler ve Huntington, *The Hutterites in North America*, s.12; Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 202.

⁵⁹⁷ Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 202-203.

⁵⁹⁸ Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 121.

⁵⁹⁹ Harada, *Family Values and Child Care during the Reformation Era: A Comparative Study of the Hutterites and Some Other German Protestants*, s. 160.

⁶⁰⁰ Efesliler'e Mektup, 6:4.

yaşadıkları dönemden itibaren, yerleştikleri her yerde çocuklarını ilahi disiplinle yetiştirmişler ve devlet okullarına ya da başka okullara göndermemişlerdir.⁶⁰¹ Hutterci çocuk yetiştirme kurumları 16. yüzyılın ikinci çeyreğinde geliştirilmiş ve o zamandan beri genel çerçevesini korumayı başaramamıştır.⁶⁰² Ancak Huttercilerin, Kuzey Amerika ve Kanada'ya yerleşmelerinden sonra eğitim sisteminde değişikliklerin yaşandığını söylemek mümkündür.

Hutterci kolonilerde çocuğun eğitimi doğumundan hemen sonra başlamaktadır. Hutterci ebeveynler doğduğu günden itibaren bebeğin, topluluğun bir parçası olduğunu hissetmesi ve bunu benimsemesi için çabalarlar.⁶⁰³ Ailede bebeğin tuvalet eğitimi 3 aylıktan başlar ve 6 aylık olduktan sonra bebeklere artık bebek bezi takılmaz. Dini eğitim ise bebeğin katı yiyecekleri yemeye geçmesiyle -3 hafta ile 3 ay arasında bir zamanda- başlar. Anne, bebeği beslemeden önce ve besledikten sonra, bebeğin ellerini kavuşturarak onunla dua eder. Böylece bebek acıktığında ellerini dua eder gibi birleştirmeye başlar. Aynı şekilde, ebeveynler, bebek beşiğe yatırıldığında -uyanık ve uykuda olduğuna bakılmaksızın- yüksek sesle dualar okur.⁶⁰⁴

Bebekler, 1-1.5 aylık olduklarında ve anneleri koloni işlerine döndükten sonra, bebeklerin bakımını büyük çocuklar üstlenir. Bir annenin yeni doğan bebeğine bakacak daha büyük çocuğu yoksa, bu görev genellikle genç bir yeğenine veya kuzenine verilir.⁶⁰⁵ Bebek 2-2.5 yaşına kadar evde kalır ve sonrasında eğitim hayatı tam anlamıyla başlar.⁶⁰⁶

4.1. Okul Öncesi Eğitim (2-5 Yaş)

Genellikle Hutterci kolonilerinde çocuk 2-3 yaşlarına geldiğinde *Kleine-Schul* olarak adlandırılan kreşe başlar.⁶⁰⁷ 18. yüzyıl'da, sütten kesilmiş bebeklere (15-18 aydan 2.5 yaşına kadar) bakmak için Klein-Schullar yatılı kreşler olarak işlev görmüştür. Ancak Kuzey Amerika'ya göçlerinden bu yana, Hutterciler yatılı okulları durdurmuştur.⁶⁰⁸ *Kleine-Schul*,

⁶⁰¹ Riedemann, **Hutterite Confession of Faith**, s. 130.

⁶⁰² Hostetler ve Huntington, "Communal Socialization Patterns in Hutterite Society", s. 338; Harada, **Family Values and Child Care during the Reformation Era: A Comparative Study of the Hutterites and Some Other German Protestants**, s. 145.

⁶⁰³ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 155.

⁶⁰⁴ Hostetler ve Huntington, "Communal Socialization Patterns in Hutterite Society", s.336; Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 124-125; Kaplan, **Personality in A Communal Society**, s. 15-16.

⁶⁰⁵ Kaplan, **Personality in A Communal Society**, s.14; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 155.

⁶⁰⁶ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 126.

⁶⁰⁷ Harada, **Family Values and Child Care during the Reformation Era: A Comparative Study of the Hutterites and Some Other German Protestants**, s. 143; (<http://www.hutterites.org/day-to-day/education/> Erişim Tarihi: 28.12.2021)

⁶⁰⁸ Hostetler ve Huntington, "Communal Socialization Patterns in Hutterite Society", s. 338.

Schmiedeleut kolonilerinde, sadece annelerin sebze bahçesinde uzun saatler çalıştığı yaz aylarında, Dariusleut ve Lehrerleut kolonilerinde ise yıl boyunca açıktır.⁶⁰⁹

Kleine-Schul, genellikle kolonideki en yaşlı Hutterci kadınlar tarafından yönetilir. Anaokulu anneleri, her kadın bir tam günün sorumluluğunu üstlenecek şekilde dönüşümlü olarak çalışırlar. *Klanaschuel-ankelen* olarak bilinen bu kadınlar, çocuklara sorumlu davranışlar, dualar, şarkılar, sofrada adabı ve benzerlerini öğretmeye başlar.⁶¹⁰ Pazar günleri ise kadınlar yerine okul çağındaki bir çocuk kreşi denetler, böylece yetişkinler kilise hizmetlerine katılabilirler.⁶¹¹

Çocuklar kahvaltıdan önce gelir; *Klanaschuel-ankelen* önderliğinde kahvaltıdan önce ve sonra dualarını okurlar.⁶¹² Bu ortamda nadiren resmi müfredat öğretilmektedir. Çocuklar, genellikle İncil metinleri, şarkılar ve dualar ile zaman geçirirler. Kreşte kaldıkları bu yıllarında sayısız dua ve ilahiyi ezberlerler. Çocuklar, “topluluğu” ilk olarak burada yemek yiyerek, şarkı söyleyerek, dua ederek ve birlikte oynayarak öğrenirler.⁶¹³

Kleine-Schul bu amaç için özel olarak inşa edilmiş, genellikle koloni mutfağının yakınında bulunan küçük bir binadır. Mutfığa yakın olmasının sebebi her gün, çocukların iki ya da üç öğün ve bir atıştırma öğünü için yiyecek taşımayı kolaylaştırmaktır. Okul binasının aynı zamanda çocukların evlerinden kendi başlarına yürüyebilmeleri için koloninin merkezine de yeterince yakın olması gerekir. İki ya da üç odadan oluşan bu binanın, çitle çevrili bir oyun bahçesi bulunur. Odalardan biri karartılabilir ve burada çocuklar uyuyabilir. Diğer bir oda ise yemek odası ve oyun odası olarak işlev görmektedir.⁶¹⁴

Üç Hutterci grup arasındaki program farklılıklarına rağmen, *Kleine-Schul*’un ana işlevlerinden birinin anneleri koloni çalışması için serbest bırakmak olduğu açıktır. *Kleine-Schul*’un bir diğer amacı ise, çocuğu akran grubuyla tanıştırmak ve ona bu grup içinde nasıl işlev göreceğini öğretmektir. Bununla beraber *Kleine-Schul*, çocuğa ebeveynlerinin ve bebek bakıcılarının otoritesi dışında koloni otoritesine saygı duymayı öğretmektedir.⁶¹⁵

⁶⁰⁹ Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 126.

⁶¹⁰ (<http://www.hutterites.org/day-to-day/education/early-years/> Erişim Tarihi: 28.12.2021)

⁶¹¹ Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 126; Hostetler ve Huntington, “Communal Socialization Patterns in Hutterite Society”, s. 339.

⁶¹² Hostetler ve Huntington, “Communal Socialization Patterns in Hutterite Society”, s. 339.

⁶¹³ (<http://www.hutterites.org/day-to-day/education/early-years/> Erişim Tarihi: 31.12.2021)

⁶¹⁴ Hostetler, *Education and Marginality in the Communal Society of the Hutterites*, s. 40.

⁶¹⁵ Hostetler ve Huntington, “Communal Socialization Patterns in Hutterite Society”, s. 339-340.

Çocuklar 5 yaşında *Kleine-Schul* 'dan mezun olur ve ardından anaokulu olarak devlet okuluna girerler.⁶¹⁶ Sonrasında ise 6 yaşında *Grosse Schul*'a başlarlar.⁶¹⁷

4.2. İlk Okul ve Orta Okul Dönemi (6-15 Yaş)

Hutterciler Kuzey Amerika'ya göç ettiklerinde, eğitim sistemlerini 400 yıldır olduğu gibi bağımsız şekilde sürdürmek istemişlerdir. Ancak hem ABD hem de Kanada eyalet yasalarına göre çocukların 6 yaşından 15 yaşına kadar -10 yıllık örgün eğitim için- okula gitmesi ve bölge devlet okullarında, il veya eyalet tarafından belirlenen müfredata göre eğitim alması gerekmektedir. Hutterciler devlet eğitimini çocuklar için tehlikeli bulmuş ve kabul etmemişlerdir. Onlara göre, devlet okulu çocuklara Hutterci eğitimini sağlayamaz ve çocuk burada genel olarak dış dünyanın tüm tehlikelerine karşı savunmasız kalır.⁶¹⁸

Huttercilerin devletle arasındaki gerilimin çözülmesi için yeni bir eğitim planı oluşturulmuştur. Buna göre her koloninin, iki eğitim sistemine -Hutterci eğitim sistemi ve kamu eğitim sistemi- hizmet edecek, yalnızca koloni çocukları için bir okul kurması gerektiğine karar verilmiştir. Hutterciler, kendi eğitim sistemlerini “Almanca Okulu” olarak isimlendirilirken devlet okuluna, İngilizce, matematik, coğrafya, bilim vb. gibi genel konuları kapsayan İngilizce dersler öğretildiği için “İngilizce Okulu” adı verilmiştir.⁶¹⁹

4.2.1 Almanca Okulu

Hutterci çocuklar yaklaşık 5 yaşında, *Gross-Schul*'a veya diğer adıyla Almanca Okulu'na başlarlar. Almanca okulunda, kilise tarafından seçilen ve koloni konseyinin bir üyesi olan Almanca öğretmeni tarafından eğitim verilir. Tüm çocuklara İngilizce'den önce Almanca öğretilir. Almanca Okulunda, okul annesi ya öğretmenin karısı ya da konsey tarafından atanan yaşlı bir Hutterci kadındır. Okul annesi çocukların yemeklerini denetlemeye yardımcı olur ve çocuklara görgü kurallarını öğretir. Herhangi bir dini materyal öğretmekle

⁶¹⁶ (<http://www.hutterites.org/day-to-day/education/early-years/> Erişim Tarihi: 31.12.2021)

⁶¹⁷ Harada, **Family Values and Child Care during the Reformation Era: A Comparative Study of the Hutterites and Some Other German Protestants**, s. 143.

⁶¹⁸ Bron B. Ingoldsby ve Suzanne R. Smith, “Public School Teachers Perspectives on the Contemporary Hutterite Family.” **Journal of Comparative Family Studies** 36, no. 2, 2005, s. 252; Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 127-128.

⁶¹⁹ Donald W. Huffman, “Life in a Hutterite Colony: An Outsider’s Experience and Reflections on a Forgotten People in Our Midst.” **The American Journal of Economics and Sociology** 59, no. 4, 2000, s. 553; Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 127-129.

yükümlü değildir, izin ya da ceza verme yetkisi yoktur. Temel görevi, Almanca öğretmenine yardımcı olmak ve kız çocuklarına kadınların iş rollerini öğretmektir.⁶²⁰

Her sabah tüm okul çocukları dua ve kahvaltı için yemek odasında toplanırlar. İngilizce Okulu başlamadan önce 5-15 yaş arasındaki çocuklar, 30-60 dakikalık bir Almanca Okulu dersine katılırlar. Öğleden sonra yapılan ikinci bir oturumla Hutterci çocukların İngilizce Okulu sırasında ortaya çıkan soru ve endişelerini yanıtlamak için ikinci bir ders yapılır. Son sözü her zaman Almanca öğretmeni söyler. Bu düzenleme ile Huttercilerin dışarıdan gelen öğretmenlerin etkisine ilişkin endişesi giderilir.⁶²¹

Okul çağındaki çocuklar kolonilerdeki işlerde görev almaya başlamaktadır. Örneğin kız çocukları -bazen gayri resmi olarak erkek çocukları- bebek bakıcılığı yapar. Altı yaşından büyük çocuklar, İngilizce Okulu'ndan önce ve sonra ve Cumartesi günleri, Almanca yazı yazma alıştırmaları yapmak, Almanca okumak ve Hutterci ilahilerinden ve İncil'den bölümler okumak için buluşurlar. Bu toplantılar sırasında Almanca öğretmeni onlara inançları ve davranışları hakkında nasihatler vermektedir.⁶²²

Alman okulunda, Çocuklar orta çağ Alman alfabesini okumayı ve yazmayı öğrenirler. Okul yılları boyunca el yazısı alıştırmaları yapar; duaları, ilahileri, İncil hikayelerini, ilmi halleri ve Hutterci tarihinin bölümlerini ezberlerler. Alman okulunun birincil işlevi, müfredatın entelektüel içeriği değil, Hutterci çocuklarına yaşam ritüelini öğretmektir. Bu süreçte çocuklar, toplumlarının otorite yapısı hakkında çok şey öğrenirler. Çocuk ne zaman ve kime itaat etmesi gerektiğini ve hangi emirleri göz ardı edilebileceğini öğrenir. Okul yıllarında çocuklar akran gruplarıyla yakından özdeşleşirler. Gruptaki herkes başarılı bir grup çalışması için ödüllendirilir ve grup üyeleri yaramazlık yaptığında herkes azarlanır.⁶²³

4.2.2. İngilizce Okulu

Tüm Hutterci çocuklarının, 6 yaşından itibaren, koloni üyelerinin inşa ettiği, koloni içindeki devlete bağlı okullarda eğitim alması gerekmektedir. Koloni genellikle okul binalarını, ısıtma ve bakım masraflarını karşılar ve devlet öğretmenin maaşını öder. Daha izole kolonilerin çoğunda, öğretmen ve ailesi için kolonide ayrı bir ev tahsis edilir. Bu okullarda Hutterci olmayan öğretmenler, genellikle eyalet tarafından belirlenen eğitim

⁶²⁰ Hostetler ve Huntington, "Communal Socialization Patterns in Hutterite Society", s. 340; (<http://www.hutterites.org/day-to-day/education/grade-school/> Erişim Tarihi: 02.01.2022)

⁶²¹ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America** s. 253-254.

⁶²² Hostetler ve Huntington, "Communal Socialization Patterns in Hutterite Society", s. 340-341.

⁶²³ Joseph A. Wipf, "Hutterite Life: The Role of the German School." **Die Unterrichtspraxis / Teaching German** 9, no. 2, 1976, s. 32-33.

müfredatını takip eder. Birçok kolonide okul binası, her akşam ve pazar günleri kilise ayinleri için de kullanılmaktadır.⁶²⁴

Almanca, çocuğun konuşmayı ve yazmayı öğrendiği ilk dildir ve bir çocuğun okul zamanında Almanca okulu İngilizce okulundan daha önemlidir. İngilizce okulu öğretmeni, çocuğun okuldan sonra veya öğle yemeği saatinde okulda kalmasını sağlayarak veya fazla ödev vererek çocuğun koloni zaman düzenine müdahale edemez. İngiliz okulu açıkça koloni modeli içinde sınırlandırılmıştır ve koloni amaçlarına hizmet etmesi beklenmektedir.⁶²⁵

Okul dönemindeki çocuğun giderek daha sorumlu ve daha sosyalleşmiş bir kişi haline gelmesi beklenir. Çocuk, koloninin sosyal yapısındaki yerini kabul etmeli, yaşlı üyelere saygı göstermeli ve kendisinden küçük olanlara özen göstermelidir. Bu dönemdeki çocuğa, öz disiplin yerine, daha çok onu denetleyecek, cezalandıracak ve koruyacak otoritelere sorgusuz sualsiz itaat öğretilir. Çünkü çocuk, ebeveynlerinin, öğretmenlerinin, kolonisinin, kendisinden daha büyük herhangi bir Huttercinin otoritesine ve Hutterci geleneklerine ve öğretilerine itaat etmelidir.⁶²⁶

4.3. 15 Yaş ve Sonrasında Eğitim

Hutterci geleneğinde önceden bir çocuk 15 yaşına geldiğinde okulu bırakıp, koloni işletmelerinden birinde çalışmaya başlardı.⁶²⁷ Ancak Hutterci kolonilerinde zamanla lise eğitimi yaygınlaşmaya başlamış ve çocukların lise eğitim alması önemsenmiştir. 90'lardan önce, çok az Hutterci öğrenci lise eğitimini tamamlarken son 20 yılda yüzlerce Hutterci öğrenci lise mezunu olmuştur. Son yıllarda, özellikle daha az muhafazakar, Schmiedleut ve Dariusleut kolonilerinde lise ve yüksek öğrenime daha fazla vurgu yapılmaktadır.⁶²⁸

Genç Hutterciler için 15. doğum gününün özel bir anlamı vardır çünkü çocukluktan yetişkinliğe geçişi işaret eder. Bu, bir kızın *dien* ve bir oğlanın *buah*'a dönüştüğü zamandır. (*Dien*, 15 yaşın üzerindeki bekar bir kadın ve *buah*, 15 yaşın üzerindeki bekar bir erkektir.) Bu geçiş, gençlerin yaşamlarında önemli değişiklikleri kapsamaktadır. Gençler artık çocukların yemek odasında (*Essenschuel*) değil, yetişkin koloni üyeleriyle birlikte yemek

⁶²⁴ (<http://www.hutterites.org/day-to-day/education/grade-school/> Erişim Tarihi: 02.01.2022); Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 128; Hostetler ve Huntington, "Communal Socialization Patterns in Hutterite Society", s. 340-342.

⁶²⁵ Hostetler ve Huntington, "Communal Socialization Patterns in Hutterite Society", s. 342.

⁶²⁶ Hostetler ve Huntington, "Communal Socialization Patterns in Hutterite Society", s. 344.

⁶²⁷ (<http://www.hutterites.org/day-to-day/child-adult/> Erişim Tarihi: 10.01.2022)

⁶²⁸ (<http://www.hutterites.org/day-to-day/education/grade-school/> Erişim Tarihi: 10.01.2022)

salonunda (*Ess Stubm*) yemek yer. Ayrıca koloni üyeleri tarafından yetişkin olarak kabul edilirler ve daha fazla sorumluluk alırlar.⁶²⁹

Liselerin daha yaygın hale gelmesiyle, işgücüne resmi katılım, lise mezuniyetinden sonraya ertelenmektedir. Ancak, 15 yaşına gelmiş tüm gençler, kolonide bir işte çırak olarak çalışmaya başlar. Genelde Hutterci genç, bu işletmede bir yıl boyunca veya başka bir yerde ihtiyaç duyulana kadar çalışmaya devam eder. Okula devam etmeleri halinde okuldan sonra, cumartesi ve okul tatillerinde kendilerine verilen işte çalışırlar.⁶³⁰

4.3.1 Öğretmen Eğitimi Programı -BUHEP

Hutterci kolonilerinin çoğu, koloni okullarında kendi kolonilerinden öğretmenlere sahip olmayı daha uygun bulmuştur. Bunun üzerine yaklaşık 40 Birinci Grup Schmiedeleut kolonisinin öncülüğünde 1994 yılında, Kanada'nın Manitoba Eyaleti'nde bulunan Brandon şehrindeki Brandon Üniversitesi'nde BUHEP (Brandon University Hutterian Education Program) adlı bir program başlatılmıştır. BUHEP programı ile ilk kez bu kadar büyük bir Hutterci grubu orta öğretim sonrası eğitime dahil olmuştur. Günümüzde katılanların sayısında düşüş olmakla beraber program devam etmektedir. 1994 ve 2004 yılları arasında ise 100 Hutterci gencin programı tamamladığı bilinmektedir.⁶³¹

4.3.2 Mesleki Eğitim

Öğretmen eğitime ek olarak, birçok Hutterci elektrik, sıhhi tesisat, motorlu taşıt mekaniği, marangozluk ve diğer alanlarda mesleki eğitim kursları almaktadır. Bazıları, genellikle uzaktan eğitim yoluyla verilen kurslarla çeşitli alanlarda sertifikalarını tamamlamak için yerel kolejlerle yapılan anlaşmalardan yararlanır. Birçok Hutterci, bu eğitimleri tamamlayarak ve kolonilerinde gerekli çalışmaları yapmak için lisans almıştır.⁶³²

Örgün eğitime ek olarak, Hutterciler kendi iş eğitimini vurgulamaya devam etmektedir. Geleneksel çıraklık eğitiminde, bir zanaat öğrenmeleri için gençlere kolonide aylarca veya işe göre yıllarca farklı işler verilir. Örneğin, 15-16 yaşındaki Hutterci bir genç, yaz aylarında çiftlik müdürüyle birlikte çalışırken, kış aylarında bir inşaat projesinde görev alabilir. Bu çıraklık dönemi, gençlerin kolonideki farklı iş alanlarını öğrenmelerine yardımcı

⁶²⁹ (<http://www.hutterites.org/day-to-day/child-adult/> Erişim Tarihi: 10.01.2022)

⁶³⁰ (<http://www.hutterites.org/day-to-day/child-adult/> Erişim Tarihi: 10.01.2022)

⁶³¹ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 137; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 261;(<http://www.hutterites.org/day-to-day/education/secondary-education/> Erişim Tarihi: 11. 01.2022)

⁶³² Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 261.

olmaktadır. Gençlerin farklı alanlarda gösterdikleri yetenekleri, onları daha uzun vadeli pozisyonlara yerleştirirken koloni liderleri tarafından dikkate alınmaktadır.⁶³³

5. Huttercilerin Dış Dünya ile İlişkileri

Hutterciler inançları gereği ilk dönemden itibaren, koloniler halinde ve izole yaşamayı tercih etmişlerdir. Ancak dünyadan tamamen bağımsız olmak her zaman mümkün olmamıştır. Huttercilerin Kuzey Amerika'ya yerleşmesinden bu yana geçen yaklaşık bir buçuk asırlık süreçte hem Kuzey Amerika toplumu hem de Hutterci topluluğu birçok değişiklik geçirmiştir. Hutterci inancının getirdiği dış dünyadan ayrılma pratiğinin tam anlamıyla yaşanması artık imkansız hale gelmiştir. Bir Hutterci birey, kolonisi içindeyken Hutterci dünyasında yaşayabilse de koloninin kendisi her zaman Hutterci olmayan bir dünyada yer almaktadır. Hutterciler kendilerini çevreleyen dünyadan tamamen ayıramazlar, bu nedenle koloni dışında meydana gelen değişiklikler kolonide yaşananları bir şekilde etkilemektedir.⁶³⁴

Koloni dışında yaşanan değişiklikler Hutterciler arasında farklılıklara ve değişimlere yol açmıştır. Günümüzde aynı grup içinde yer alan Hutterciler, geçmişte oldukları gibi tek beden değildirler. Her Hutterci grup içindeki koloniler arasında meydana gelen değişikliklerde çok sayıda farklılık vardır. Hutterci dünyasında görülen en büyük değişikliklerden birisi Schmiedeleut'un Birinci Grup ve İkinci Grup kolonilerine ayrılması olmuştur.⁶³⁵

Son 30 yıl Hutterci hayatında, ekonomik, dini-geleneksel, sosyal, eğitim ve dış dünyaya açıklık derecesi gibi alanlarda muazzam değişiklikler yaşanmıştır. Hutterci topluluklar, küresel ekonomik koşullar, yükseköğretime olan ilgi ve devam eden nüfus artışı gibi sebeplerle büyük şehir merkezlerine yakın yerleşimlere yönelmeye başlamışlardır. Dolayısıyla bu durum yabancılarla daha fazla temasa yol açmaktadır.⁶³⁶ Aynı şekilde Hutterciler tarımın mekanikleşmesi ve sanayide gelişmeleri ile ulusal ve uluslararası pazarlarda daha çok yer almaya başlamış ve Hutterci olmayanlarla iletişimler artmıştır. Gün geçtikçe Hutterciler, birçok farklı dini ve kültürel geçmişe sahip iş adamları, öğretmenler ve doktorlar gibi Hutterci olmayan birçok insanla etkileşime girmektedir.⁶³⁷

Hutterciler, dünyaya kendi toplumsal perspektiflerinden ve etnik-dini bir merceklerle bakarlar. Onlar, Hutterci olmayan biri hakkında konuştuklarında, genellikle "yabancı" veya

⁶³³ (<http://www.hutterites.org/day-to-day/education/secondary-education/> Erişim Tarihi: 11. 01.2022)

⁶³⁴ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 191.

⁶³⁵ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 192.

⁶³⁶ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 388.

⁶³⁷ Joseph W. Eaton, "Controlled Acculturation: A Survival Technique of the Hutterites." **American Sociological Review** 17, no. 3, 1952, s. 333.

Weltmensch (dünyada yaşayan kişi) terimini kullanırlar. Bazı kolonilerde Hutterci olmayanlara "İngiliz" de denilmektedir. Hutterci koloni alanlarının dışındaki sosyal çevreye ise, "dünya" denir. Hutterci Kilisesi'nin bir üyesi, *unser Leut*'tan (halkımız), yani parçası olmak zor olan bağımsız ve etnik-dinsel yapıda bir ailenin üyesidir.⁶³⁸

5.1. Misyonerlik

Hutterciler, ilk ortaya çıktıkları 16. yüzyılda Avrupa'da yoğun misyonerlik faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Ancak bu tarihten itibaren başlayan ve uzun bir süre devam eden baskı döneminde içe dönmüş ve hayatta kalmaya çalışmışlardır. 17. yüzyılda önemli ölçüde azalan Hutterci misyoner çalışmaları, grubun 1874'te Kuzey Amerika'ya gelişinden bu yana neredeyse tamamen sönmüştür.⁶³⁹

20. yüzyılda Hutterci inancının ve yaşamının genel bir istikrara kavuştuğu ve yeniden kurumsallaştığı görülsede misyonerliğe çok az ilgi duyulmuştur. Hutterciler, Kutsal Kitap'ta yer alan "*Sizin ışığınız insanların önünde öyle parlansın ki, iyi işlerinizi görerek göklerdeki Babanız'ı yüceltsinler*"⁶⁴⁰ ifadelerini takip etmektedirler. Bu sebeple onlar, yabancıları kendilerine katılması için zorlamak istemezler ve insanlara örnek olarak, Kutsal Ruh'un, onları İsa'ya yönlendirmesini beklerler.⁶⁴¹

Günümüz Huttercileri arasında misyonerlik konusuna yaklaşımlar farklılık göstermektedir. Bu anlamda misyonerliğe en az ilgi duyanlar Lehrerleut üyeleridir. Dariusleut ve Schmiedeleut 2'deki muhafazakar Hutterciler ise, misyonerlik konusunda çekimserdir. Onlar, Hutterciliğe geçişlerin, daha bireysel kültürel değerleri beraberinde getirmesinden ve onları kontrol etmenin zor olacağından endişe duymaktadır. Daha yenilikçi olan Hutterciler ise kilisenin bu alanda eksik olduğunu düşünmektedir.⁶⁴² Bazı Huttercilerin misyonerlik faaliyetlerine yönelmesinde "kendilerine ve başkalarına Hutterci inancının uygunluğunu ve meşruiyetini gösterme" ideali de etkili olmaktadır.⁶⁴³

1980'li yıllarda Bruderhof ile etkileşimler sırasında Hutterciler arasında misyonerliğe yönelik hareketlenmeler yaşanmıştır. Örneğin Nijerya'da bulunan Palm-grove kolonisi iki

⁶³⁸ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 361.

⁶³⁹ Kienzler, "Communal Longevity The Hutterite Case", s. 206; Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 150.

⁶⁴⁰ Matta, 5:16.

⁶⁴¹ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 150.

⁶⁴² Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 150-151; Kienzler, "Communal Longevity The Hutterite Case", s. 206.

⁶⁴³ Karl A. Peter, **The Dynamics of Hutterite Society: An Analytical Approach**, Alberta: The University of Alberta Press, 1987, s. 54.

grubun bir ortak misyon projesidir ve Birinci Grup Schmiedeleut tarafından desteklenmeye devam edilmektedir. Bununla beraber, Birinci Grup Schmiedeleut'in misyonerlik faaliyetleri genellikle temel insani yardım projeleri şeklindedir.⁶⁴⁴

Huttercilerin aktif bir misyonerlik faaliyeti olmamasına rağmen zaman zaman Hutterci olmayanlardan, Hutterci kolonisine katılmak isteyenler olmaktadır. Bazı Hutterci kolonileri dışardan katılıma açıktır, ancak adayın Hutterci normlarını benimsediğini kanıtlaması gerekmektedir. Tarihi süreç içerisinde Huttercilere katılmak isteyen insanların çoğu başarısız olmuştur. Bunun temel sebeplerinden biri dil problemidir. Hutterciler kendi aralarında Hutterisch dilini, dini uygulamalarda Almanca'yı ve koloni dışıyla iletişimde İngilizce'yi kullanmaktadır. Dil farklılığının yanı sıra kültürel sınırlar, kıyafetlerdeki değişiklik, çalışma düzeni vb. gelenekler, Huttercilere katılmak isteyen adayları zorlamaktadır.⁶⁴⁵

Hutterci olmak isteyen yabancıları zorlayan bir diğer konu ise, boşanmadır. Hutterciler, üyeleri arasında boşanmayı kabul etmezler veya başka biriyle evli olan boşanmış bir kişinin topluluğa katılmasına izin vermezler. Eğer boşanmış biri katılırsa, o kişinin asıl eşi dışında kimseyle evlenmesine izin verilmemektedir. Çünkü Hutterci inancında evlilik, bir erkek ve bir kadın arasındaki kutsal birliktelik olarak tanımlanır.⁶⁴⁶

Hutterci yaşam tarzına alışık olmayan bir yabancıнын kendi özgür iradesinden, kariyerinden, kişisel mülkiyetlerinden ve diğer özgürlüklerinden vazgeçmesi gerekmektedir. Çoğu durumda bu koloni dışındaki bir insan için çok zordur ve Hutterci adayları genellikle bu aşamada vazgeçerler. Bir kişi, Hutterci olma konusunda gerçekten samimiyse ve bu yolda engelleri aşmaya istekliyse potansiyel olarak Huttercilere katılabilir. Ancak adayın gerçekten katılmak istediğinden emin olmak için önce bir Hutterci kolonisinde yaşaması gerekir. Ciddi bir adayın açıkça Hutterci Kilisesi doktrinini tam olarak desteklemesi, kabul etmesi, tüm kişisel mülkiyetten ve birçok özgür iradede vazgeçmeye istekli olması gerekir. Başarılı bir deneme süresinden sonra, kişi vaftiz edilmeyi talep eder ve vaftizden sonra tam anlamıyla bir Hutterci olarak kabul edilir.⁶⁴⁷

5.2. Komşularla İlişkiler

Hutterciler genel anlamda komşularıyla iyi ilişkilere sahip olmakla beraber bulundukları bölgelerde mevcut düzene aykırı oldukları için zaman zaman sorunlar

⁶⁴⁴ Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 151.

⁶⁴⁵ (<http://www.hutterites.org/day-to-day/faqs/> Erişim Tarihi: 15.01.2022)

⁶⁴⁶ (<http://www.hutterites.org/day-to-day/faqs/> Erişim Tarihi: 15.01.2022)

⁶⁴⁷ (<http://www.hutterites.org/day-to-day/faqs/> Erişim Tarihi: 15.01.2022)

yaşanmaktadır. Hutterciler yeni bir bölgeye taşınmadan önce, bölge halkında koloninin yerel ekonomiye katkıda bulunmayacağı ve arazi fiyatlarının yükseleceği yönünde ifade edilen korkulara ek olarak, Huttercilerin yerel toplulukta sosyal olarak karışmayı reddetmesinden kaynaklanan tedirginlikler yaşanır. Hutterci koloni bölgeye taşındıktan sonra ise, iki taraf arasındaki ilişkiler coğrafi şartlar, koloni büyüklüğü, bölge popülasyonu vb. sebeplere bağlı olarak şekillenir.⁶⁴⁸

Koloniler ve yaşadıkları bölgelere göre değişmekle beraber, Hutterci koloniler, bulundukları bölgenin halkı ile ilişkilerini mümkün olduğunca mesafeli tutarlar. Çünkü komşularla ne kadar çok temas kurarlarsa, çocuklarının onlarla arkadaşlık kurması, onların evlerine girmesi, radyo, televizyon gibi medya araçlarına maruz kalacaklarını düşünürler. Bu sebeple koloniler komşularla ilişkilerini sınırlandırır. Ancak gerektiğinde karşılıklı yardımlaşmalar yapılmaktadır. Örneğin Hutterciler, kışın yollar kapandığında ekiplerini ve malzemelerini komşularına ödünç verebilirler.⁶⁴⁹

Huttercilerin komşularıyla yaşadıkları bazı anlaşmazlıklar, onlara yönelik bir takım önyargıların oluşmasına neden olmuştur. Bunlardan biri Huttercilerin, özellikle çocukların, hırsızlık yaptığı iddiasıdır. Huttercilere göre zaman zaman böyle olaylar yaşanmasında çocukların özel mülkiyet anlayışı ile yetişmesi önemli rol oynamaktadır. Çocuklar koloniye ait her şeyi diğerleri ile paylaştıklarından, dışarda gördükleri ürünleri alırken başkasının olduğunu düşünemezler. Ayrıca bazı mağaza sahipleri kadınların uzun elbiseler giydikleri için mağazalarından ürünleri çalıp, eteklerinin altına sakladıklarını da iddia etmişlerdir.⁶⁵⁰

Komşularının Hutterciler hakkındaki şikayetleri arasında onların hırsızlık yaptığı, akraba evliliği yaptığı, yerel ekonomiye yatırım yapmadığı, tarım arazilerinin fiyatlarını arttırdığı ve eğitimsiz oldukları gibi konular yer almaktadır. Huttercilerin komşuları ve yaşadıkları ülkelerin yönetimleri tarafından hoş karşılanmamasının bir diğer sebebi ise, onların pasifist olmalarıdır. Hutterciler ilk ortaya çıktıkları 16. yüzyıldan bu yana şiddete karşı olmuştur. Onlar çocuklarına silah vb. şiddet içeren ürünler vermez, erkekler de silahlı kuvvetlere kaydolmazlar. Günümüzde halen Hutterciler, Amerika ve Kanada'nın askeri girişimlerini desteklemezler.⁶⁵¹

⁶⁴⁸ Hostetler ve Huntington, *The Hutterites in North America*, s. 94.

⁶⁴⁹ Hostetler ve Huntington, *The Hutterites in North America*, s. 95.

⁶⁵⁰ Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 368-369.

⁶⁵¹ Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 371-373.

5.3. Koloni Ziyaretçileri

Huttercilerde koloni ziyaretleri genellikle, birbirine yakın koloniler arasından ya da aile ziyaretleri için özellikle kadınların eski kolonilerine gitmeleri durumunda gerçekleşir. Hutterci olan misafirler koloninin rutinini bildikleri için, onlardan bir şey istenmesine gerek kalmadan koloninin günlük işlerine katılırlar.⁶⁵²

Koloniler arasında değişiklik göstermekle beraber Hutterciler genel olarak kolonilerine Hutterci olmayan misafirleri de kabul etmektedir.⁶⁵³ Kolonilerin çoğu, misafirlerini yemeğe, kilise ibadetlerine ve sohbet etmeye davet eder. Bazı Huttercilere göre misafirlerin kolonide ağırlanması bir çeşit misyonerlik faaliyetidir. Hutterciler, bir günden fazla kalan Hutterci olmayan ziyaretçilerin iş gücüne katılmasını bekler. Bu anlamda onlara, kasabadan malzeme getirmek, yaşlı insanları diğer kolonilere ya da doktor randevularına götürmek gibi görevler verilir. Ana yollara yakın olması sebebiyle, bazı kolonilere dışardan gelmek isteyen misafir sayısı çok olmaktadır. Bu durumda bazı Hutterci koloniler misafirler için öğle yemeği dahil ücretli turlar düzenlemektedir.⁶⁵⁴

5.4. Hristiyanlarla İlişkileri

Hutterciler acil durumlar dışında, tarihsel süreç içerisinde ekümenik ilişkilerin geliştirilmesi adına herhangi bir çaba göstermemiş ve diğer Hristiyan grupların dahil olduğu faaliyetlere katılmamışlardır. Tarihi süreç içerisinde özellikle ilk ortaya çıktıkları 16. Yüzyıl dünyasında, Protestan ve Katolik Hristiyanlar tarafından dışlanmış ve baskı görmüşlerdir. Günümüz dünyasında ise Protestan ve Katolik Hristiyanlar, Huttercileri radikal ve aykırı bir grup olarak görmektedir.⁶⁵⁵

Hutterciler, diğer Hristiyanların komünal yaşamadıkları için Tanrı'nın mesajını tam olarak anlamadıklarını, ancak Tanrı'nın yine de birçoğunu kutsadığını düşünmektedir. Huttercilerin Anabaptist Hristiyan gruplarla ilişkileri diğer Hristiyan gruplara göre daha yakındır. Ancak her ne kadar birçok ortak değere sahip olsalar da Anabaptistleri eleştirmekten de geri durmazlar. Örneğin onlar, Mennonitlerin materyalist olduklarını ve askerlik, boşanma, kilise disiplini ve yaşam tarzı gibi konularda laik değerlerle uzlaşmacı olduklarını iddia

⁶⁵² Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 367.

⁶⁵³ Katz ve Lehr, *Inside the Ark*, s. 211.

⁶⁵⁴ Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 367; Hostetler ve Huntington, *The Hutterites in North America*, s. 94.

⁶⁵⁵ Janzen ve Stanton, *The Hutterites in North America*, s. 362.

ederler. Huttercilerin, Anabaptist gruplardan Eski Alman Baptist Kardeşliği ve Eski Düzen Amişleri gibi daha muhafazakar gruplarla ilişkileri daha yakındır.⁶⁵⁶

5.5. Müslümanlarla İlişkileri

Hutterciler, toplumdan izole bir şekilde kolonilerde yaşadıkları için genellikle diğer dini gruplarla iletişimleri kısıtlıdır. Onların ve diğer Anabaptistlerin İslam ile karşılaşmaları ilk olarak Osmanlı-Habsburg savaşları sırasında, 1529'da Osmanlı ordusunun Viyana'yı kuşatması sırasında olmuştur. Bu sebeple pasifist inanca sahip Anabaptistlerin, Türkler ve İslam hakkındaki ilk izlenimleri olumsuz olmuştur. Ancak bu tarihten sonra özellikle Mennonitlerin misyonerlik çalışmalarıyla yeniden şekillenmeye başlamıştır.⁶⁵⁷ Mennonitlerin İslam ve Müslümanları tanımakla ilgili gayretlerine Huttercilerde rastlamak zordur.

Hutterci-Müslüman ilişkilerinin gelişmesi açısından yakın tarihte gerçekleşen bir olay önemlidir. 2016 senesinde Kanada'nın Manitoba eyaletinde bulunan Schmiedeleut 1 grubu Huttercilerinin yaşadığı Green Acres kolonisi, Suriyeli Müslüman mülteci bir aileye sponsor olmuştur. Green Acres kolonisi üyesi olan Paul Waldner, Suriye'den Reyad Alhamud ve ailesinin getirilmesi için gereken işlemleri yapmadan önce koloni papazı olan babasından onay almıştır. Waldner'in babası "Hutterciler de bir zamanlar mülteciydi. Onlara yardım eden insanlar olmasaydı, burada olmazdık" demesi üzerine Waldner gereken işlemleri yapmış bunun üzerine Alhamud, eşi ve 3 çocuğuyla, 8 Şubat 2016 tarihinde Winnipeg'e uçmuşlardır.⁶⁵⁸

Alhamud ve ailesi ilk olarak, Waldner'ın onlar için hazırladığı Wawanesa'daki bir eve taşınmıştır. İki aile başından beri iyi geçinirken, Waldner bazı koloni üyelerinin Müslümanlar ve terörizm hakkında olumsuz klişeler geliştirdiğini ve yeni aileyi hoş karşılamadıklarını bildirmektedir. Waldner'a göre, bazı koloni üyeleri ilk başta Müslümanlarla yakınlaşmaya sıcak bakmamışsa da zamanla alışmışlardır. Alhamud ve ailesi sonradan Brandon'da bir daireye taşınmış, İngilizce ve matematik derslerinin yanında iş bulmak için inşaat dersleri gibi dersler almışlardır. Birbirlerini eskisi kadar sık göremeseler de iki aile birlikte vakit geçirmek için çaba harcarlar. İki aile, 2018'in Şubat ayında, 2. yıl dönümlerini kutlamak için bir parti düzenlemişlerdir. Aynı zamanda Alhamud ailesi Kanada'da büyümeye devam etmektedir. Alhamud'un gelişinden kısa bir süre sonra, Batı Manitoba'daki ayrı bir kilise, Alhamoud'un

⁶⁵⁶ Janzen ve Stanton, **The Hutterites in North America**, s. 377.

⁶⁵⁷ Gary K. Waite, "Menno and Muhammad: Anabaptists and Mennonites Reconsider Islam, 1525-1657." **The Sixteenth Century Journal** 41, no. 4, 2010, s. 1015-1016.

⁶⁵⁸ (<https://www.cbc.ca/news/canada/manitoba/hutterite-syrian-manitoba-refugee-sponsorship-brandon-1.4576698> Erişim Tarihi: 16.01.2022)

kardeşlerinden birinin Brandon bölgesine gelmesine sponsor olmuş böylece aile genişlemiştir.⁶⁵⁹

5.6. Teknoloji

Hutterciler, teknolojiden yararlanmakta ve teknolojik gelişmeleri yakından takip etmektedir. Onlar için teknolojiyi kullanmaları dini yaşamlarıyla çelişmemektedir. Huttercilere göre eğer bir şey koloniye fayda sağlıyorsa, modern olması önemli değildir. Bu nedenle Hutterciler koloniye ekonomik fayda sağlayan teknolojik gelişmelerle kişisel konforu arttırmaya yönelik teknolojik değişiklikler arasında net bir ayrım yapmaktadır.⁶⁶⁰

Huttercilerin bu tutumu uzun zaman önce elektriğin kolonilere getirilmesiyle başlamış, ardından telefon kullanımı hakkında tartışmalar başlamıştır. Hutterciler arasından tutucu bazı üyeler dış dünyayla bir köprü kurduğu iddiasıyla telefonun kullanılmaya başlamasına itiraz etmiştir. Ancak tüm Hutterciler, koloninin genel verimliliği için önemini fark ettikten sonra telefonu kullanmaya başlamışlardır.⁶⁶¹

Bununla beraber kişisel rahatlığa katkıda bulunduğu düşünülen gelişmeler reddedilmiştir. Örneğin kişisel konfor aracı olarak görüldüğü için Huttercilerin yolcu arabası yoktur. Ancak koloni üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamak için koloniye ait kamyonet ve minibüsler bulunmaktadır.⁶⁶²

Medya araçları ile ilgili genel olarak Hutterciler, televizyon, radyo ve internetin, satış raporları ve hava durumu tahminleri gibi amaçlar için koloni yöneticileri tarafından kullanabileceği, ancak bunları eğlence amacıyla tüm üyelerin kullanımına sunmanın koloni disiplinine zarar vereceği ve Hutterci yaşam tarzına yönelik bir tehdit oluşturabileceği görüşündedir.⁶⁶³

20. yüzyılın sonunda ve 21. yüzyılda dünyada teknoloji alanında yaşanan gelişmeler, Hutterci kolonilerine de yansımıştır. Kolonilerin tutuculuk seviyesine göre teknolojik ürünlerin çeşitliliği değişmektedir. Tarım ve hayvancılıkla ilgilenen tüm Hutterci

⁶⁵⁹ (<https://www.cbc.ca/news/canada/manitoba/hutterite-syrian-manitoba-refugee-sponsorship-brandon-1.4576698> Erişim Tarihi: 16.01.2022)

⁶⁶⁰ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 109.

⁶⁶¹ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 109.

⁶⁶² Joseph W Eaton, "Controlled Acculturation: A Survival Technique of the Hutterites." **American Sociological Review** 17, no. 3, 1952, s. 337.

⁶⁶³ W. S. F. Pickering, "Hutterites and Problems of Persistence and Social Control in Religious Communities." **Archives de Sciences Sociales Des Religions** 22, no. 44.1, 1977, s. 90; Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 120.

kolonilerinde, son teknoloji araçlar bulunmaktadır. Bu araçların kullanımı için kolonilere bilgisayar ve internet de girmiştir.

2004 yılının Mayıs ayında, Manitoba’da bulunan bir Schmiedeleut (İkinci Grup) kolonisini ziyaret eden araştırmacılar, iş amacıyla kullanılan bir bilgisayar görmüş ve sorumlu kişiyi bulamayınca çocuklara internete nasıl bağlanacaklarını sorduklarında, çocukların -yasak olmasına rağmen- internete giriş şifresini bildiklerini ve kolay bir şekilde bağlantı kurduklarını görmüşlerdir.⁶⁶⁴

⁶⁶⁴ Katz ve Lehr, **Inside the Ark**, s. 120.

SONUÇ

Hutterciler, 16. yüzyılda mevcut kilisenin Hristiyan inancından uzaklaştığını ve reformistlerin girişimlerinin yetersiz kaldığını iddia ederek, İsa Mesih yolunda doğru kiliseyi kurmak amacıyla ortaya çıkan Anabaptist gruplarda biridir. Kanada ve Kuzey Amerika'da varlığını sürdürmekte olan Hutterciler, şehir merkezlerinden uzakta, kolonilerde yaşamaları, kendilerine özgü kıyafetleri, dini uygulamaları ve komünal yaşamları ile günümüz dünyasında oldukça farklı ve ilgi çekici bir konumda bulunmaktadır.

Bu çalışma, Huttercilerin, Hristiyan dini içerisindeki konumunu, tarihi serüvenini, teolojik yaklaşımlarını, dini pratiklerini, sosyal hayatlarını incelemek ve tanıtmak amacıyla ele alınmıştır. Bununla beraber, Huttercilerin tarihsel süreç içerisinde dini, sosyal ve kültürel alanda yaşadıkları gelişmeler, değişimler ve dönüşümlerin tespit edilmesi ve okuyucuya aktarılması, çalışmamızda hedeflediğimiz bir diğer husus olmuştur.

Çalışmamızın amaçları kapsamında ilk olarak Huttercilerin tarihi süreç içerisinde yaşadıklarını kronolojik bir şekilde ele aldık. Hutterciler, ilk ortaya çıktıkları 1500'lü yıllardan itibaren inançları ve dini uygulamaları sebebiyle baskıya uğramış ve yaşadıkları yerlerden göç etmek zorunda kalmıştır. Bu göçler nedeniyle önce Avrupa içerisinde birçok yere gitmek zorunda kalan Hutterciler son olarak Kuzey Amerika ve Kanada'ya yerleşmişlerdir. Tarihleri boyunca yaşadıkları baskı ve zulümlere rağmen günümüze ulaşan Hutterciler, inançlarından vazgeçmemiş ve gerektiğinde ölümü göze almışlardır.

Huttercilerin tarihsel süreci hakkında gereken bilgiler aktarıldıktan sonra araştırmamızın ikinci kısmında, Huttercilerin teoloji sistemi, dini uygulamaları ve önemli kutsal günleri hakkında bilgilere yer verilmiştir. Bu bağlamda Huttercilerin temel Hristiyan inançlarının çoğunu kabul ettiği ancak, bazı teolojik meselelerin farklı yorumlandığı tespit edilmiştir. Bu meselelerden biri ise vaftizdir. Şüphesiz hem Hutterciler hem de diğer Anabaptistler, vaftiz için bireyin bilinçli bir şekilde iman etmesi ve iman ettiğini duyurması gerektiğine inanmaktadırlar. Hutterciler yetişkin vaftizi uygulamaları sebebiyle Avrupa'da yaşadıkları ilk yüzyıllarda ağır yaptırımlara maruz kalmalarına rağmen günümüzde herhangi bir baskı olmadan kendi kolonilerinde yetişkin vaftizi uygulamaya devam etmektedir.

Huttercilerin, Anabaptist gruplarla paylaştığı ve günümüze ulaşmalarında etkili olan bir diğer inanç ise mukavemetsizlik inancıdır. Hutterciler bu inançları nedeniyle askeri

görevlere katılmamış, savaş dönemlerinde yaşadıkları bölgelerin yönetimleri tarafından orduya katılmaya zorlandıkları zamanlarda ise başka bir bölgeye göç etmişlerdir. Huttercilerin pasifist inancı onların toplumdan izole bir şekilde yaşamalarında da etkili olmuştur. Huttercilerin toplumdan uzakta kolonilerde komün hayatı yaşamaları ve ortak mülkiyet anlayışı ile tüm kişisel mülkiyetleri reddetmeleri onları diğer Anabaptist ve Hristiyan gruplardan ayıran temel özellikleridir. Hutterciler tarih boyunca iki kısa dönem dışında bu inançlarını uygulamaya devam etmiştir. Onlar için dini temellere dayanan bu uygulama, koloni üyelerinin ekonomik anlamda birbirlerine eşit olmasını sağlamaktadır. Günümüzde de Hutterciler toplu gruplar halinde kolonilerde yaşamakta ve günlük hayata dair neredeyse tüm faaliyetleri birlikte yapmaktadır.

Çalışmamızın son kısmında Huttercileri diğer Hristiyanlardan ayıran inançların aynı zamanda onların yaşam tarzını nasıl şekillendirdiğini ele aldık. Bu bağlamda Hutterciler için din ile hayat arasında bir ayrım olmadığını ve dinin Hutterci kimliğini oluşturduğunu tespit ettik. Onların koloni içindeki ve dışındaki ilişkilerinde, aile yapılarında, ekonomik uğraşlarında, giyimlerinde, eğitim sistemlerinde, kısacası sosyal hayata dair tüm alanlarda Hutterci inancının etkisi görülmektedir. Bu etki sayesinde Hutterciler, koloni dışına çıktıklarında, kıyafetleri, okulları, konuştukları dil vb. birçok özellikleri sebebiyle kolayca ayırt edilebilmektedir.

Huttercilerin ortaya çıktığı ilk dönemden, günümüze kadar ulaşmasında Hutterci kimliğinin korunmuş olması etkili olmuştur. Tarihi süreç içerisinde Hutterciler, onlara özgü değerlerinden vazgeçmeden, gerektiğinde bulundukları bölgelerden göç etmiş ve gittikleri yerlerde kendi sistemlerini yeniden kurarak toplumdan izole yaşamaya çalışmışlardır. Ancak çalışmamız sonucunda zamanın, mekanın ve şartların değişmesiyle diğer dini hareketlerde olduğu gibi Hutterci kimliğin bazı unsurlarında da değişimler ve dönüşümler yaşandığını görmekteyiz.

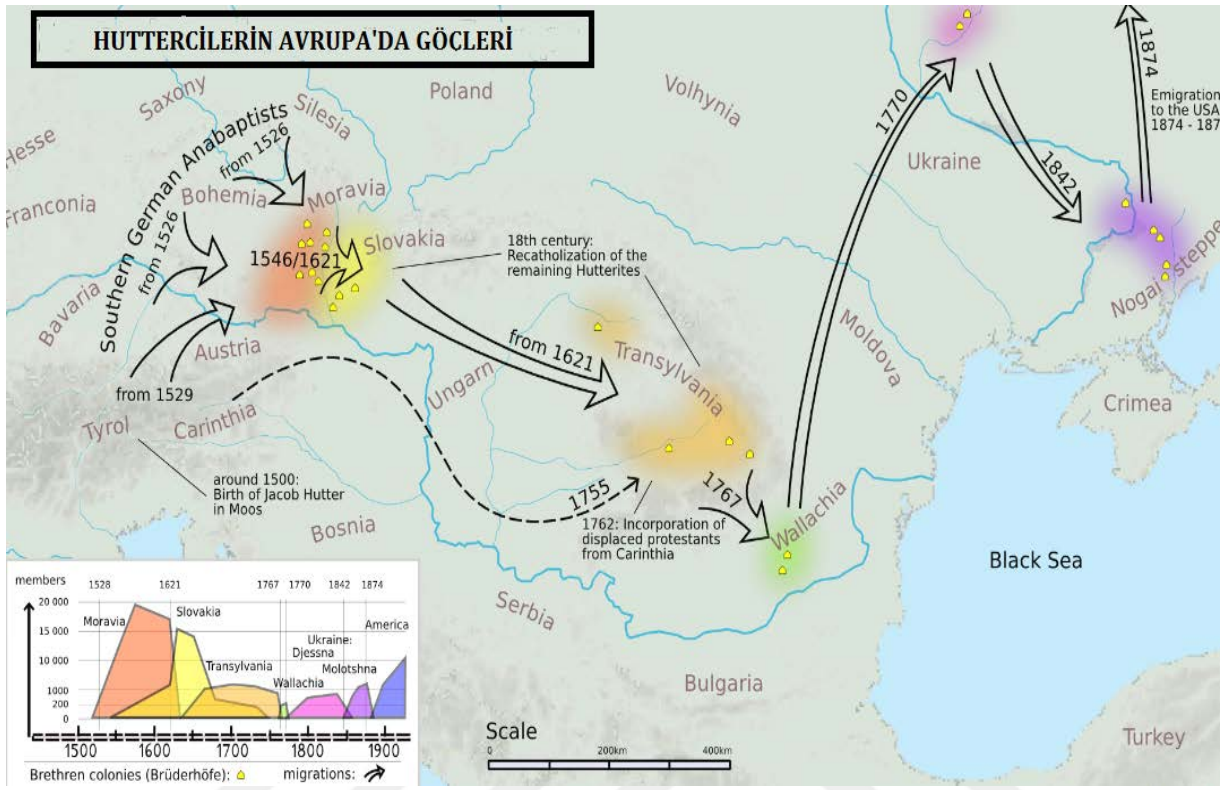
Tarihi süreç içerisinde Hutterciler, genellikle koloni ve dış dünyanın etkileşimleri sonucunda değişimler yaşamıştır. Bu anlamda en büyük değişiklikler Huttercilerin Kuzey Amerika ve Kanada'ya göçlerinden sonra meydana gelmiştir. Örneğin ilk dönemlerinden beri tarım ve hayvancılıkla uğraşan Hutterciler, rekabetin artması sebebiyle ekonomik varlıklarını sürdürebilmek için tarımda makineleşmeye gitmiştir. Tarımda modern cihazların kullanılmaya başlaması ise, Hutterci kolonilerin teknoloji ve medya ile tanışmasına sebep olmuştur. Medya

araçlarının kolonilere girmesiyle, dış dünyadan tamamen ayrı yaşamayı ilke edinen Huttercilerin koloni dışındaki dünyayla arasında yeni bir köprü kurulmuştur.

Hutterci hayatındaki bir diğer değişim ise, eğitim sisteminde yaşanmıştır. Yüzyıllar boyunca sürdürülen Hutterci eğitim sistemi, Kuzey Amerika ve Kanada'ya göçlerden sonra değişime uğramış ve Hutterci çocuklar devlet okullarında okumaya başlamıştır. Burada Hutterci olmayan öğretmenlerden ders alan çocuklar, koloni dışındaki dünyayla iletişim halindedir. Hutterci hayatında yaşanan bu değişim ve dönüşümler Huttercilerin gruplara ayrılmasına neden olmuştur. Bu gruplar arasında yeniliklerin kabulü konusunda farklı görüşler olmaklar beraber hepsi Hutterci kimliğini korumak ve sürdürmek istemektedir. Ancak her ne kadar Hutterciler bu değişimlere direnmeye çalışsa da varlıklarını sürdürmek adına zamanla yeni şartlara uyum sağlamış ve adapte olmuşlardır.

EKLER

EK 1: Huttercilerin Avrupa'daki Göçleri

EK 2: Jakob Hutter (1500-1536)

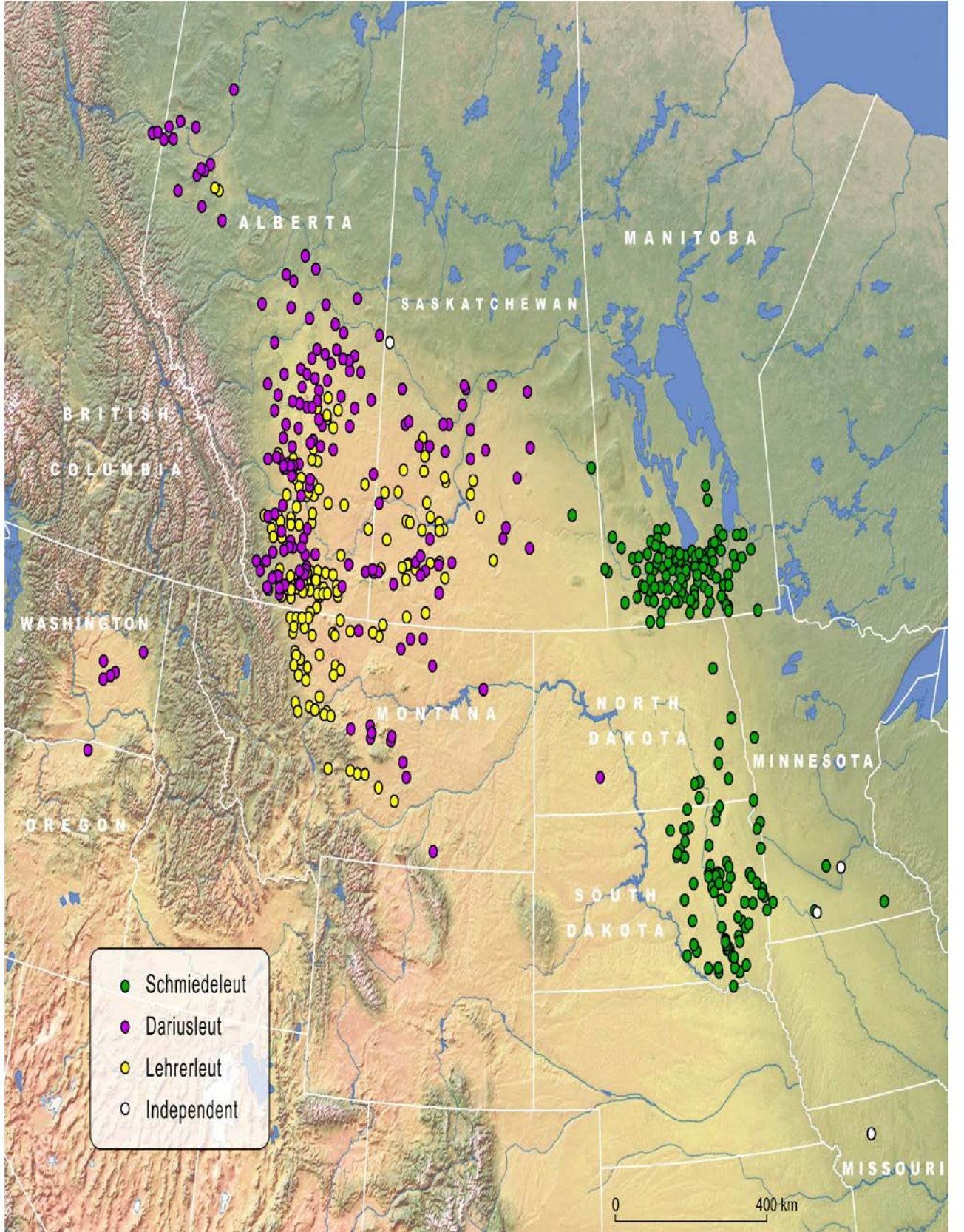
EK 3: Jakob Hutter ve Katharina Hutter'in Moravya'dan Tirol'e kaçışı

EK 4: Jakob Hutter'in Mezarı

EK 5: 2019 yılında Kuzey Amerika’da bulunan Hutterci kolonileri

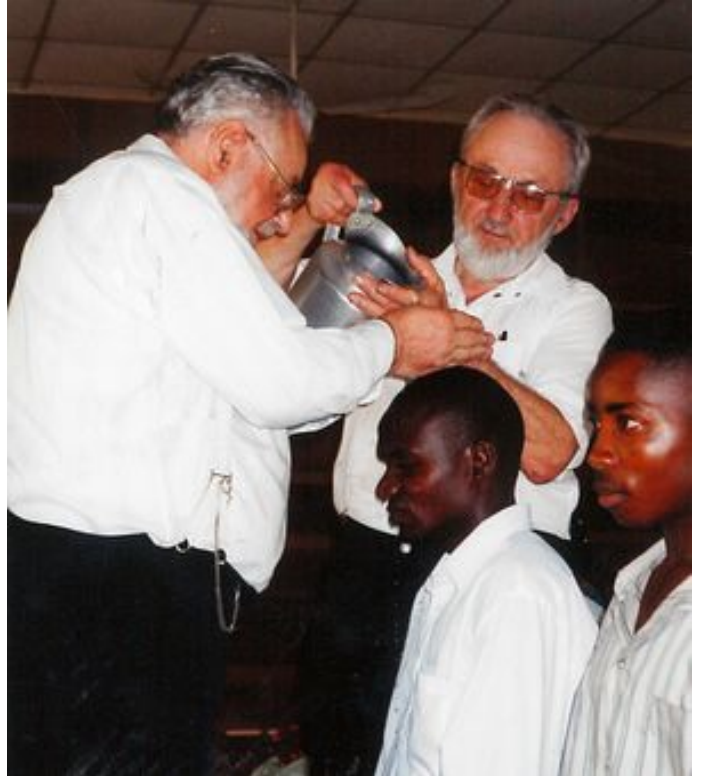

EK 6: Japonya’da bulunan Owa Kolonisi Sakinleri

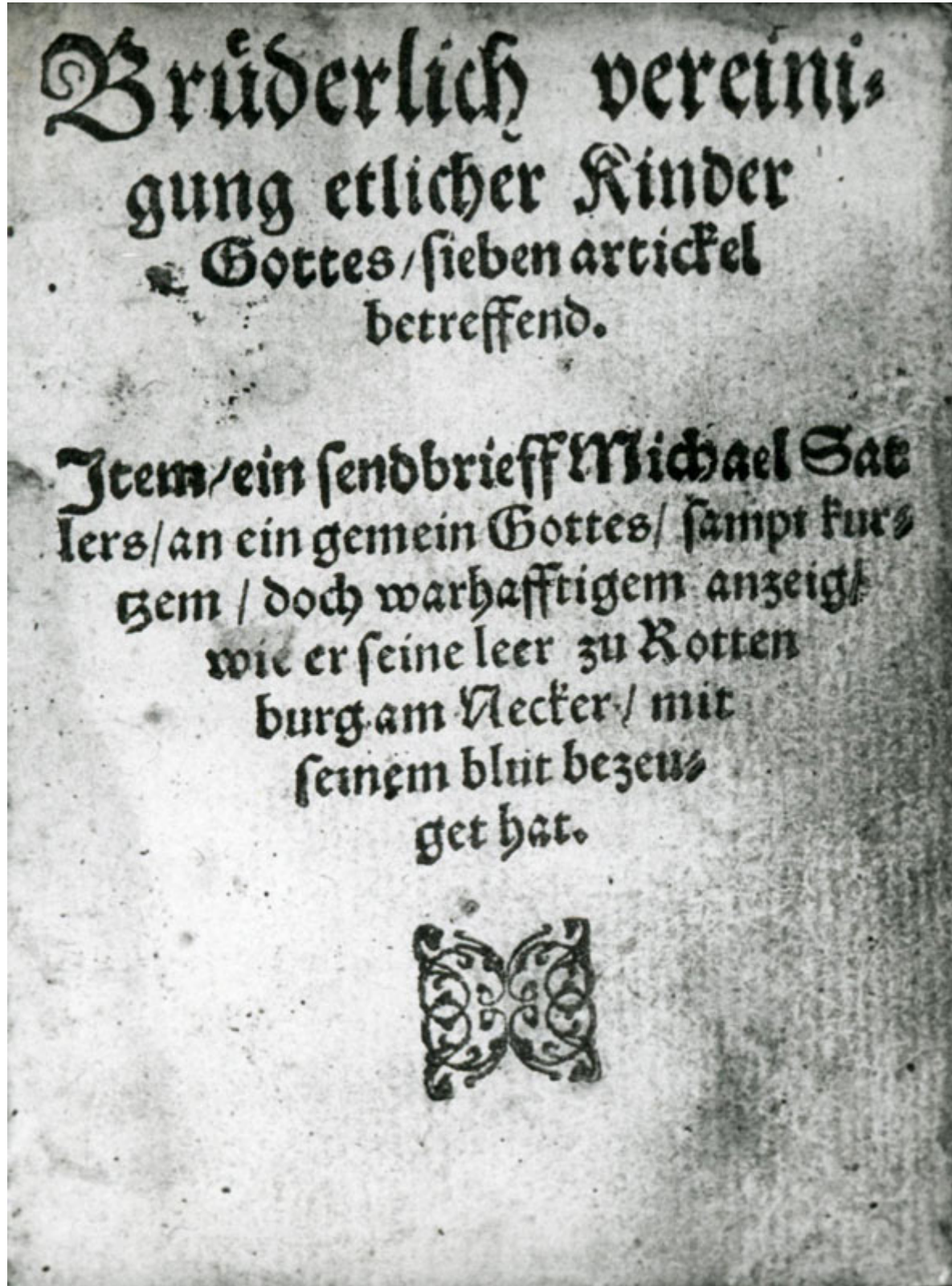

EK 7: Birinci Grup Schmiedeleut lideri Jacob Kleinsasser (sol) ve Papaz Jacob Hofer (sağ üst) Nijerya’daki Palm Grove kolonisinde vaftiz töreninde

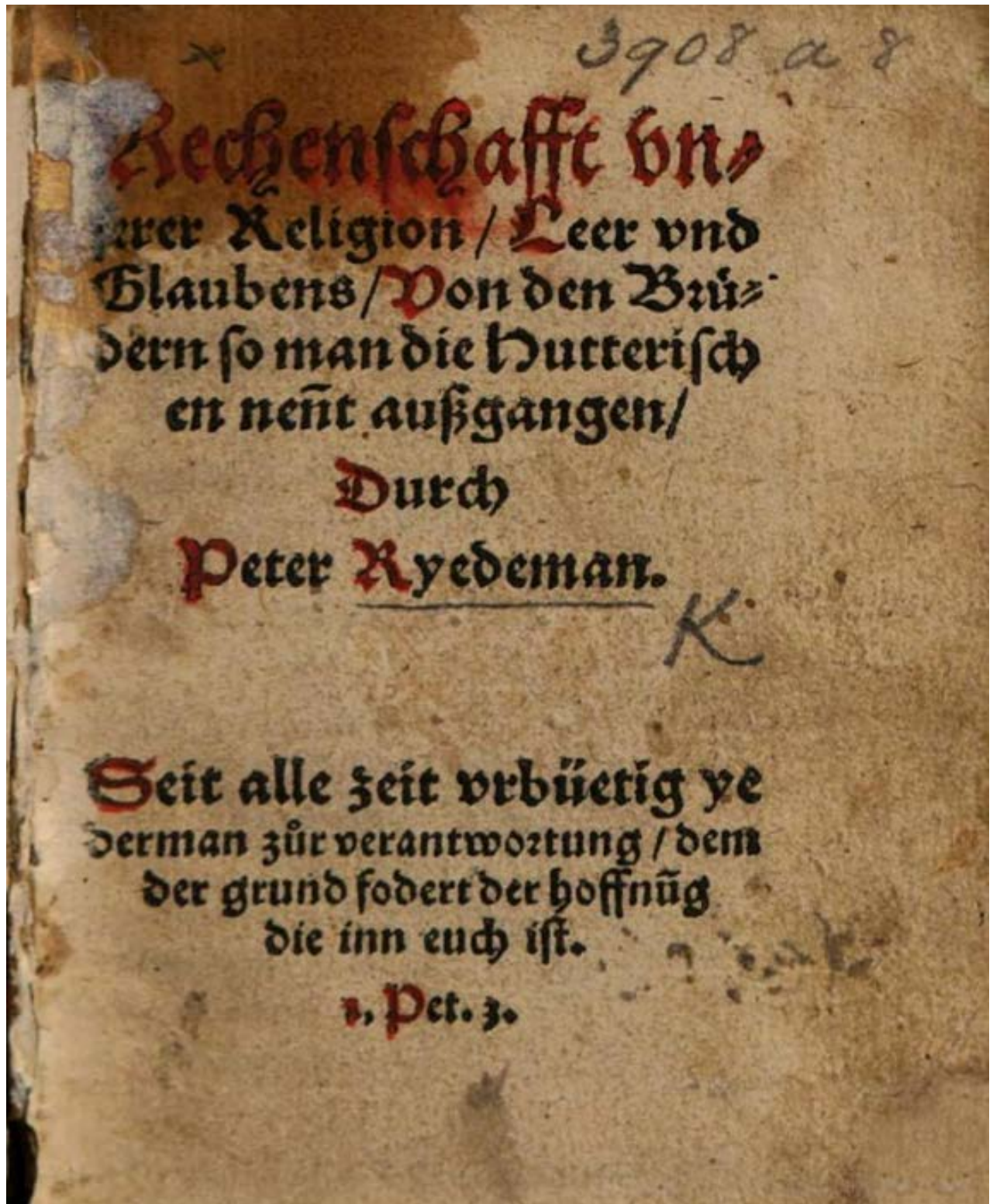
Fotoğraf: Ian Kleinnsasser

EK 8: 1527'de Schleithem'da alınan kararların, **Brüderlich Vereinigung etlicher Kinder Gottes sieben Artikel betreffend** başlığı

EK 9: Peter Riedemann'ın *Rechenschaft unserer Religion, Leer und Glaubens Von den Brüdern so man die Hutterischen nennt aussgangen* isimli eserinin British Museum'da bulunan 1565 yılına ait nüshası.

EK 10: Dariusleut Huttercilerinin yaşadığı **Beiseker Kolonisi**, 1926’da, Alberta’da kurulmuştur. Ön planda konut kısmı bulunmaktadır. Konut kompleksinin arkasında ahırlar ve tahıl deposu yer alıyor. Solda mutfak kompleksi bulunmaktadır. Fotoğraf Simon M. Evans, 2014.⁶⁶⁵

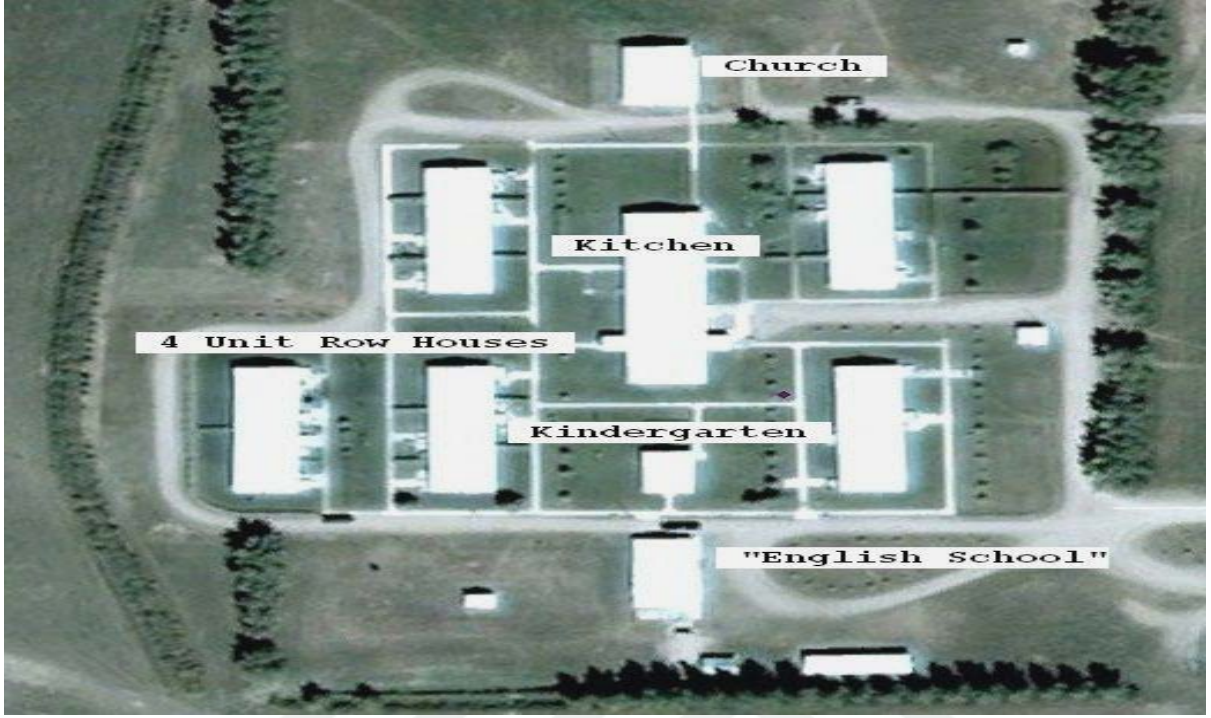
EK 11: Lehrerleut Huttercilerinin yaşadığı **Brant Kolonisi**, Alberta’da, 1968’de kurulmuştur. 7 uzun aile ev ile tipik dikdörtgen bir plana sahiptir. Ortak kullanım alanları (yukarıdan aşağı, çamaşırhane, mutfak, kilise ve anaokulu) koloninin ortasında yer almaktadır. Fotoğraf: Google Earth, 2012, DigitalGlobe.⁶⁶⁶

⁶⁶⁵ Simon Evans ve Peter Peller, “Hutterite Colonies and the Cultural Landscape: An Inventory of Selected Site Characteristics” *Journal of Amish and Plain Anabaptist Studies*, 2016, 4(1):51-81, s.53

⁶⁶⁶ Evans ve Peter Peller, *Hutterite Colonies and the Cultural Landscape*, 2016, s.63.

EK 12: Dariusleut Huttercilerinin yaşadığı **Swift Current Kolonisi**, 1978'de Saskatchewan'da kurulmuştur. 4 birim sıralı konutun eklenmesiyle, planın kabaca kare şekline evrilmiştir. Fotoğraf: Google Earth, 2005, DigitalGlobe.⁶⁶⁷

EK 13: Schmiedeleut 1 grubu Huttercileri'nin yaşadığı **Brentwood Kolonisi**, South Dakota'da 1987'de kurulmuştur. Mutfağın etrafındaki bir meydanda dubleks konutlar bulunmaktadır. Kilise/okul kompleksi sonradan eklenmiştir Fotoğraf: Google Earth, 2014.⁶⁶⁸

⁶⁶⁷ Evans ve Peter Peller, Hutterite Colonies and the Cultural Landscape, 2016, s.66.

⁶⁶⁸ Evans ve Peter Peller, Hutterite Colonies and the Cultural Landscape, 2016, s.69.

EK 14: 1991’de, Manitoba’da kurulan, Schmiedeleut 1 grubu Huttercileri’nin yaşadığı **Starlight Kolonisi**, dairesel plana sahip ilk kolonidir. Image: Google Earth, 2013, DigitalGlobe.⁶⁶⁹

EK 15: 2004’te, Minnesota’da kurulan, Schmiedeleut 2 grubu Huttercileri’nin yaşadığı **Lismore Kolonisi**’nde 10 dubleks ev balık sırtı şeklinde planlanmıştır. Fotoğraf: Google Earth, 2015.⁶⁷⁰

⁶⁶⁹ Evans ve Peter Peller, Hutterite Colonies and the Cultural Landscape, 2016, s.72.

⁶⁷⁰ Evans ve Peter Peller, Hutterite Colonies and the Cultural Landscape, 2016, s.72.

EK 16: Hutterci Ailesi

EK 17: Hutterci Kolonilerinde Yemek Salonu

EK 18: Hutterci Erkeklerin ve Kadınların Kıyafetleri

EK 19: Green Acres kolonisi üyesi Paul Waldner ve ailesi, Suriye’den gelen mülteci Reyad Alhamud ve ailesi ile birlikte.

BİBLİYOGRAFYA

- Armishaw, Bradley. "The Hutterites' Story of War Time Migration from South Dakota to Manitoba and Alberta". **Journal of Mennonite Studies**, vol.28 (2010): 225-246.
- Bax, Ernest Belfort. **Rise and Fall of the Anabaptists**. New York: Augustus M. Kelley Publishers, 1970.
- Becker, Palmer. **What is an Anabaptist Christian?**. Missio Dei, No: 18, Revised Edition, USA 2015.
- Bender, Harold S. (Ed.), **Hutterite Studies Essays by Robert Friedmann**. Indiana: Mennonite Historical Society, 1961.
- Bender, Harold S. "The Pacifism of the Sixteenth Century Anabaptists". **Church History** 24, no. 2 (1955): 119–31. <https://doi.org/10.2307/3161650>.
- Blanke, Fritz. "Anabaptism and the Reformation", Ed. Guy F. Hersberger, **The Recovery of the Anabaptist Vision** içinde. Arkansas: The Baptist Standard Bearer, 1957: 57-69.
- Bowman, Carl F. **Brethren Society: The Cultural Transformation of a "Peculiar People"**. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 1995.
- Brethren, Hutterian. **The Chronicle of Hutterian Brethren**. New York: Plough Publishing House, 1987.
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. "Diet of Worms." Encyclopedia Britannica, January 2, 2020. <https://www.britannica.com/event/Diet-of-Worms-Germany-1521>.
- Brumbaugh, Martin Grove. **A History of the German Baptist Brethren in Europe and America**. Mount Morris: Brethren Publishing House, 1899.
- Communal Property in Atlanta*. Department of Municipal Affairs, Special Advisory Service, Edmonton, 1974: 1-35.
- Çatalbaş, Resul. **Radikal Reformistler Hristiyanlıkta Anabaptist Hareket**. Ankara: Berikan Yayınevi, 2015.
- Deniz, Osman M. "Pietizm: Kökenleri, Temel Özellikleri ve Gelişimi". **Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi** 12, 2018: 95-120.
- Dyck, Cornelius. **An Introduction to Mennonite History: A Popular History of the Anabaptists and the Mennonites**. 3rd. Edition, Scottdale: Herald Press, 1993.
- Eaton, Joseph W. "Controlled Acculturation: A Survival Technique of the Hutterites." **American Sociological Review** 17, no. 3, 1952: 331–40.

- Estep, William R. **The Anabaptist Story**. 3rd. Edition, Michigan: Wm. B. Eerdmans Publishing, 1996.
- Friedmann, Robert. **The Re-establishment of Communal Life Among the Hutterites in Russia**. MQR, Nisan, 1965: 147-152.
- Friedmann, Robert. **'Hutterite Worship and Preaching'**. MQR, Ocak, 1966: 5-27.
- Friedmann, Robert, **The Theology of Anabaptism**. Scottdale: Herald Press, 1973.
- Goertz, Hans-Jürgen. "Radical Religiosity in The German Reformation", ed. R. Po-chia Hsia, **A Companion to the Reformation World** içinde, Malden: Blackwell Publishing, 2004: 70-86.
- Gross, Leonard. **The Golden Years of Hutterites**. Scottdale: Herald Press, 1980.
- Gündüz, Şinasi, **Hristiyanlık**. İstanbul, İSAM Yayıncılık, 2015.
- Harrison, Wes. **Andreas Ehrenpreis and Hutterite Faith and Practice**. Ontario: Pandora Press, 1997.
- Hillerbrand, Hans J. (Ed.), **The Protestant Reformation**. London: Palgrave Macmillan, 1968.
- Hillerbrand, Hans J. (Ed.), **The Encyclopedia of Protestantism**. New York: Routledge, 2004.
- Horsch, John. **The Hutterian Brethren, 1528-1931: A Story of Martyrdom and Loyalty**. Montana: Literary Licensing LLC, 2011.
- Hostetler, John A. **Amish Roots**. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1990.
- Hostetler, John A. **Amish Society**. 4th Edition, Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1993.
- Hostetler, John A., **Education and Marginality in the Communal Society of the Hutterites**. University Park: Pennsylvania State University Press, 1965.
- Hostetler, John A., **Hutterite Society**. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 1997.
- Hostetler, John A., **Hutterite Life**. Scottdale, Herald Press, 1976.
- Hostetler, John A. – Gertrude Enders Huntington. **The Hutterites in North America**. USA: Holt, Rinehart and Winston Inc., 1967.
- Huffman, Donald W. "Life in a Hutterite Colony: An Outsider's Experience and Reflections on a Forgotten People in Our Midst." **The American Journal of Economics and Sociology** 59, no. 4, 2000: 549–71.

Hutter, Jacob. **Brotherly Faithfulness: Epistles from a Time of Persecution**. New York: Plough Pub. House, 1979: 185-203.

Ingoldsby, Bron B. ve Max E. Stanton. "The Hutterites and Fertility Control." **Journal of Comparative Family Studies** 19, no. 1, 1988: 137-42.

Ingoldsby, Bron B. ve Suzanne R. Smith. "Public School Teachers Perspectives on the Contemporary Hutterite Family." **Journal of Comparative Family Studies** 36, no. 2, 2005: 249-65.

Janzen, Rod A. ve Max Stanton. **The Hutterites in North America**. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 2010.

Katz, Yossi., ve John Lehr. **Inside the Ark: The Hutterites in Canada and the United States**. Saskatchewan: University of Regina Press, 2014.

Keleş, Hatice. **Evanjelik Bir Hareket Anabaptist Mennonit Kilisesi**. Ankara: Berikan Yayınları, 2018.

Keleş, Hatice. "Anabaptist Dini Hareketi Hutteritlerin Ortak Yaşam İnancı ve Koloni Yapısı", **Kilis 7 Aralık Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**. (Haziran 2020): 321-350

Kienzler, Hanna. "Communal Longevity. The Hutterite Case." **Anthropos** 100, no. 1, 2005: 193-210.

Kraybill, Donald B. **Concise Encyclopedia of Amish, Brethren, Hutterites and Mennonites**. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 2010.

Kraybill, Donald B. ve Carl F. Bowman. **On the Backroad to Heaven: Old Order Hutterites, Mennonites, Amish, and Brethren**. Baltimore: The Johns Hopkins University Press, 2001.

Kraybill, Donald B., **Who are the Anabaptists?: Amish, Brethren, Hutterites, and Mennonites**, Scottdale, Pa. [u.a.]: Herald Press, 2003.

Kutsal Kitap. Markos 16.16.

Littell, Franklin H., **The Anabaptist View of The Church**. Boston: Beacon Press, 1958.

Littell, Franklin H., **The Origins Of Sectarian Protestantism : A Study Of The Anabaptist View Of The Church**. New York: Macmillan, 1964.

Loserth, Johann. "Appendix A". **Brotherly Faithfulness: Epistles from a Time of Persecution** içinde. New York: Plough Pub. House, 1979: 185-203.

McLaughlin, R. Emmet. "The Radical Reformation", "R. Po-chia Hsia (Ed.) **Cambridge History of Christianity, Volume 6: Reform and Expansion 1500-1660** içinde. Cambridge: Cambridge University Press, 2008: 37-56.

- Melton, J. Gordon (Ed.), **Melton's Encyclopedia of American Religions**, ABD: Gale Cengage Learning; 2009.
- Nolt, Steven M. **The Amish**. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2016.
- Olgun, Hakan. **Luther ve Reformu Katolisizm'i Protesto**. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2016.
- Ozment, Steven. **The Age of Reform, 1250-1550, An Intellectual and Religious History of Late Medieval and Reformation Europe**. USA: Yale University Press, 1981.
- Packull, Werner O., **Hutterite Beginnings: Communitarian Experiments during the Reformation**. Virginia: The John Hopkins University Press, 1995.
- Packull, Werner O., **Mysticism And The Early South German-Austrian Anabaptist Movement 1525 – 1531**, Scottdale, Pa. [u.a.]: Herald Pr., 1977.
- Packull, Werner O., Astrid von Schalachta, **Die Hutterer in Tirol**, Innsbruck: Wagner, 2000.
- Packull, Werner O. (ed.), Geoffrey L. Dipple (ed.), **Radical Reformation Studies, Essays Presented to James M. Stayer**, New York: Routledge, 2018.
- Payne, Ernest A. "The Swiss Reformers and the Sects", Ed. G.R. Elton, **The New Cambridge Modern History** içinde, C. 2. Cambridge: Cambridge University Press, 1958: 96-133.
- Peter, Karl A. **The Dynamics of Hutterite Society: An Analytical Approach**, Alberta: The University of Alberta Press, 1987.
- Peter, Karl, ve Ian Whitaker. "The Hutterite Economy: Recent Changes and Their Social Correlates." **Anthropos** 78, no. 3/4 ,1983: 535–46.
- Peters, Victor, **All Things Common: The Hutterite Way of Life**. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1965.
- Pickering, W.S.F. **The Hutterites Christians Who Practice a Communal Life**. London: Ward Lock Educational, 1982.
- Pickering, W. S. F. "Hutterites and Problems of Persistence and Social Control in Religious Communities." **Archives de Sciences Sociales Des Religions** 22, no. 44.1, 1977: 75–92.
- Potter, Lee Ann, ve Wynell Schamel. "The Homestead Act of 1862". **Social Education** 61, no. 6 (Ekim 1997): 359-364.
- Riedemann, Peter. **Hutterite Confession of Faith**. Harrisonburg: The Herald Press, 1998.
- Riedemann, Peter. **Love is Like Fire The Confession of an Anabaptist Prisoner**. New York: Plough Pub. House, 1993.

- Riley, M. P. ve D. R. Johnson. "South Dakota's Hutterite Colonies: 1874-1969". **Research Bulletins of the South Dakota Agricultural Experiment Station (1887-2011)**. 566., 1970
- Roth, John D. "Recent Currents in the Historiography of the Radical Reformation". **Church History**. Vol.71, No.3, 2002: 523-535.
- Satterlee, J., "**The Hutterites: A Study in Cultural Diversity**". Research Bulletins of the South Dakota Agricultural Experiment Station, 1993.
- Shimazaki, Hiroshi Tanaka. "The Emergence of Japanese Hutterites". **Japan Review**, no. 12 (2000): 145–164.
- Snyder C. Arnold. "Swiss Anabaptism: The Beginning 1523-1525" Ed. J.M. Stayer ve J.D. Roth, **A Companion to Anabaptism and Spiritualism, 1521-1700**. Leiden: Brill, 2006.
- Spaans, Joke. "Reform in the Low Countries" Ed. Ronnie Po-Chia Hsia, **A Companion to The Reformation World** içinde. Malden: Blackwell Publishing, 2004: 118-135.
- Stephenson, Peter H. **The Hutterian People Ritual and Rebirth in the Evolution of Communal Life**. Maryland: University Press of America, 1991.
- Stoltzfus, Duane C. S. **Pacifists in Chains: the Persecution of Hutterites During the Great War**. Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2013.
- Waite, Gary K. "Menno and Muhammad: Anabaptists and Mennonites Reconsider Islam, 1525-1657." **The Sixteenth Century Journal** 41, no. 4, 2010: 995–1016.
- Weaver, J. Denny. **Becoming Anabaptist: The Origin and Significance of Sixteenth-Century Anabaptism**. Scottsdale: The Herald Press, 2005.
- Williams, George H, ve Angel M. Mergal (Ed.), **Spiritual and Anabaptist Writers**. Philadelphia: The Westminster Press, 1958.
- Williams, George H. **The Radical Reformation**. Missouri: Sixteenth Century Essays & Studies, 1992.
- Wipf, Joseph A. "Hutterite Life: The Role of the German School." **Die Unterrichtspraxis / Teaching German** 9, no. 2, 1976: 30–35.
- von Greyerz, Kaspar. "The Reformation in German-Speaking Switzerland", Ed. Ronnie Po-Chia Hsia, **A Companion to the Reformation World** içinde, Malden: Blackwell Publishing, 2004: 86-105.
- Zijpp, N. Van Der. "The Early Dutch Anabaptists" Ed Hersberger, **The Recovery of the Anabaptist Vision**. Arkansas: The Baptist Standard Bearer, 1957.

İnternet Kaynakları

<https://churchhistory.org/about/> Erişim Tarihi: 20.08.2021

<https://www.britannica.com/place/Low-Countries>)

<http://www.hutterites.org/>

<https://www.cbc.ca/news/canada/manitoba/hutterite-syrian-manitoba-refugee-sponsorship-brandon-1.4576698>

Friedmann, Robert. "Rechenschafft unserer Religion, Leer und Glaubens." GAMEO., 1959.
https://gameo.org/index.php?title=Rechenschafft_unserer_Religion,_Leer_und_Glaubens (erişim 19.11.2021)

Wenger, John C. ve Snyder, C. Arnold. "Schleitheim Confession". GAMEO., 1990, [https://gameo.org/index.php?title=Schleitheim Confession](https://gameo.org/index.php?title=Schleitheim_Confession) (erişim 16.10.2021).